

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN YEŞİL BÜYÜME YOLUNDA KALKINMASINI DESTEKLEMELİK AMACIYLA SÜRDÜRÜLEBİLİR BİYOKÜTLE KULLANIMI PROJESİNE YÖNELİK MEVZUAT ÇALIŞMALARI KAPSAMINDA

“ANIZ ÖZELİNDE DÜZENLEYİCİ ETKİ ANALİZİ”

Prof. Dr. Nuri AZBAR | Av. Dr. Zuhâl BERKET BAŞ

İÇİNDEKİLER

DÜZENLEYİCİ ETKİ ANALİZİ RAPOR FORMATI	1
1. DÜZENLEYİCİ ETKİ ANALİZİNİ YÜRÜTEN KURUM.....	1
2. YAPILMASI DÜŞÜNÜLEN DÜZENLEMENİN ADI.....	1
3. KISALTMALAR LİSTESİ	1
4. SÖZLÜK	1
5. YÖNETİCİ ÖZETİ	2
6. DÜZENLEYİCİ ETKİ ANALİZİNİN NASIL YÜRÜTÜLDÜĞÜNE İLİŞKİN SÜREÇ BİLGİSİ VE ZAMAN ÇİZELGESİ	5
7. ANALİZ YÜRÜTÜLÜRKEN KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ENGELLER	5
8. SEKTÖRE VEYA ALANA İLİŞKİN MEVCUT DURUM ANALİZİ.....	6
8.1 MEVZUAT.....	7
8.1.1. TÜRKİYE’NİN TARAF OLDUĞU ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	7
II.BÖLÜM: İLGİLİ BAKANLIKLAR VE İDARİ BİRİMLER.....	12
II.1. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI.....	12
II.2. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	14
II.3. SAĞLIK BAKANLIĞI	15
III.BÖLÜM: ULUSAL MEVZUAT.....	16
III.1. 2709 SAYILI TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI	16
III.2. YASALAR	19
III.2.1. 2872 SAYILI ÇEVRE KANUNU	19
III.2.2. 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU	28
III.2.3. 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU.....	29
III.2.4. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU.....	29
III.2.5. 5488 SAYILI TARIM KANUNU.....	30
III.2.6. 5403 SAYILI TOPRAK KORUMA VE ARAZİ KULLANIMI KANUNU.....	32
III.2.7. 5262 SAYILI ORGANİK TARIM KANUNU.....	33
III.2.8. 6831 SAYILI ORMAN KANUNU.....	34
III.2.9.5326 SAYILI KABAHAHLER KANUNU	35
8.2 YÖNETMELİKLER-TEBLİĞLER- GENELGELER.....	36
8.2.1 ÇEVRE İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER	36
8.2.1.1 ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ YÖNETMELİĞİ.....	36
8.2.1.2 ÇEVRE İZİN VE LİSANS YÖNETMELİĞİ	36

8.2.1.3. STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME YÖNETMELİĞİ	36
8.2.1.4. ÇEVRE İZİN VE LİSANS YÖNETMELİĞİ	36
8.2.2. ÇEVRE DENETİMİ YÖNETMELİĞİ	40
8.2.3. ÇEVRESEL GÜRÜLTÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ VE YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ.....	43
8.2.4. HAVA KALİTESİ DEĞERLENDİRME VE YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ.....	43
8.2.5. KOKU OLUŞTURAN EMİSYONLARIN KONTROLÜ HAKKINDA YÖNETMELİK.....	44
8.3.BÖLÜM: ATIKLARLA İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER.....	48
8.3.1. SIFIR ATIK YÖNETMELİĞİ	48
8.3.2. ATIK YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ	66
8.3.4. ATIK ÖN İŞLEM VE GERİ KAZANIM TESİSLERİNİN GENEL ESASLARINA İLİŞKİN YÖNETMELİK	87
8.3.5. ATIKLARIN DÜZENLİ DEPOLANMASINA DAİR YÖNETMELİK.....	100
8.3.5. ATIKLARIN YAKILMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK	121
8.4. SU, TOPRAK, TARIM VE KOMPOST İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER.....	137
8.4.1. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ YÖNETMELİĞİ	137
8.4.2. TOPRAK KİRLİLİĞİNİN KONTROLÜ VE NOKTASAL KAYNAKLI KİRLENMİŞ SAHALARA DAİR YÖNETMELİK.....	138
8.4.3. TARIMDA KULLANILAN ORGANİK, MİNERAL VE MİKROBİYAL KAYNAKLI GÜBRELERE DAİR YÖNETMELİK	139
8.4.4. TARIM ARAZİLERİNİN KORUNMASI, KULLANILMASI VE PLANLANMASINA DAİR YÖNETMELİK	141
8.4.5. İYİ TARIM UYGULAMALARI HAKKINDA YÖNETMELİK.....	141
8.4.6. ORGANİK TARIMIN ESASLARI VE UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK.....	142
8.4.7. TARIMDA KULLANILAN ORGANİK, ORGANOMİNERAL GÜBRELER VE TOPRAK DÜZENLEYİCİLER İLE MİKROBİYAL, ENZİM İÇERİKLİ VE DİĞER ÜRÜNLERİN ÜRETİMİ, İTHALATI VE PİYASAYA ARZINA DAİR YÖNETMELİK.....	142
8.4.8. TARIMSAL KAYNAKLI NİTRAT KİRLİLİĞİNE KARŞI SULARIN KORUNMASI YÖNETMELİĞİ	143
8.4.9. ANIZ YAKILMASININ ÖNLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ	144
8.4.10. VALİLİK GENELGELERİ VE TEBLİĞLERİNDEN ÖRNEKLER	146
8.4.11. KOMPOST TEBLİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR TEBLİĞ	152
8.6 TEŞVİK İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER.....	154
8.6.1. KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI KAPSAMINDA TARIMA DAYALI EKONOMİK YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ	154

13. TERCİH EDİLEN SEÇENEK	166
14. UYGULAMA PLANI	166
15. İZLEME VE DEĞERLENDİRME	171
16. SONUÇ	172
17. ÜST YÖNETİCİ GÜVENCE BEYANI	173

DÜZENLEYİCİ ETKİ ANALİZİ RAPOR FORMATI

1. DÜZENLEYİCİ ETKİ ANALİZİNİ YÜRÜTEN KURUM

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI -Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel
Müdürlüğü (TAGEM)

2. YAPILMASI DÜŞÜNÜLEN DÜZENLEMENİN ADI

- SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMSAL ÜRETİM İÇİN ANIZ YÖNETİMİNE DAİR
DÜZENLEME ETKİ ANALİZİ

3. KISALTMALAR LİSTESİ

BÜGEM: Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğünü

GZFT : Düzenlemeye ilişkin güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler

TAGEM: Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

UNIDO: Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı

GEF : Küresel Çevre Fonu

PM : Katı partikül madde

BC : Siyah karbon

HM : Ağır metaller

TOAK: Tarım ve hayvancılık, Orman ve Arazi Kullanımı

4. SÖZLÜK

a) Analiz raporu: Kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararname taslakları için hazırlanacak düzenleyici etki analizi raporunu

b) Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığını,

c) Başkanlık: Strateji ve Bütçe Başkanlığını,

ç) Çok kıstaslı karar analizi: Farklı kıstaslar kullanılarak, her bir kıstasın karara ne kadar etki ettiğine ve önemine göre ağırlığının belirlenmesi ve seçeneklerin her bir kıstasa göre bir değer verilerek puanlanmasını içeren tekniği,

d) Düzenleme: Kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi taslaklarını,

- e) Düzenleyici etki analizi: Kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi taslaklarının bütçeye, mevzuata, sosyal, ekonomik ve ticari hayata, çevreye ve ilgili kesimlere etkilerini göstermek üzere yapılan ön değerlendirmeyi,
- f) İl müdürlüğü: Tarım ve Orman İl Müdürlüğünü,
- g) İl müdürü: Tarım ve Orman İl Müdürünü,
- h) Kanun: 25/04/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununu,
- ı) Teknik Personel: Tarım ve Orman İl-İlçe teşkilatlarında görev yapan, teknik hizmetler sınıfındaki teknisyen, tekniker ve mühendisleri,
- i) Anız: Bitkisel üretim sonucunda hasat edilmiş olan bitkilerin toprakta kalan kök ve saplarını,
- j) Biyokütle: Yaşayan ya da yakın zamanda yaşamış canlılardan elde edilen fosilleşmemiş tüm biyolojik malzemenin genel adıdır
- k) Bitkisel artık: Bitkisel üretimde, üretim amacına uygun olan tohum, meyve, yumru, gövde vb kısımlar hasat edilerek alındıktan sonra toprak üstünde kalan bitki parçalarını,
- l) Biyokütle santrali: Biyokütleyi yakıt olarak kullanarak buhar ve elektrik üreten sanayi tesisini,
- m) Tarımsal destekler: Bakanlık tarafından bir takvim yılı içerisinde yapılan her türlü gübre, sertifikalı tohum, akaryakıt vb ile farklı yüzdelik oranlardaki verilen hibe destekleri,
- n) Çiftçi: Mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek ve tüzel kişileri,
- o) Kompost: Bitkisel ve hayvansal atık-artıkların nemli ve oksijenli ortamda bozunmasıyla meydana gelen organik gübreyi,
- ö) Biyopelet: Bitkisel ve hayvansal materyallerin belirli bir neme kadar kurutulup, belirli parça boyutuna kadar öğütülmesi sonrasında makine yardımı ile 5-8 mm çapında, 5-6 cm'ye kadar uzunluktaki sıkıştırılmış yakacak parçacıklarını,
- p) Biyobiriket: Bitkisel ve hayvansal materyallerin belirli bir neme kadar kurutulup, belirli parça boyutuna kadar öğütülmesi sonrasında makine yardımı ile 5-8 cm çapında, farklı şekil ve boyutta sıkıştırılmış yakacak parçacıklarını,
- r) GZFT analizi: Düzenlemeye ilişkin güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditlerin belirlendiği ve bunların zaman içerisinde nasıl değişim göstereceğinin değerlendirildiği yöntemi,
- s) İdare: Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar, bağlı, ilgili, ilişkili kurum ve kuruluşlar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarını,

5. YÖNETİCİ ÖZETİ

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de tarım, ülke ekonomisi için en önemli sektörler arasında yer almaktadır. Ancak tarım faaliyetleri sırasında ortaya çıkan yan ürünler, çevresel etkiler ve kaynak kullanımı konuları giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Anız, tarlalardan çıkan tarımsal yan ürünlerden biridir ve Türkiye'de tarla tarımı yapılan en büyük ürün grubu olan tahılların hasadı sonrası ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda tarım teknolojilerindeki gelişmeler ve mekanizasyon sayesinde tarım arazilerinden elde edilen ürünlerin miktarı artarken, buna paralel olarak anız miktarı da artış göstermiştir.

Anız genellikle hasat sonrası tarladaki sap, ot, saman ve atık yaprak gibi tarımsal kalıntılar olarak tanımlanır. Anız; toprak içinde kalan bitki kökü, nadasa bırakılmaksızın ekilen tarla,

mısır sapı, biçilmeden toprakta kalan saplar, tarla sınırındaki otlar (hendek veya tümsekler), tarla bozumu, hasat zamanı, nadasa bırakılan tarla, iğde dikenini gibi anlamlar taşımakla birlikte en uygun olarak kullanılan anlamı "Ekinler biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap kısımları ifade etmek için kullanılmaktadır. Anız, bir önceki dönem hasat edilen kültür bitkisi sapı, yaprağı, kökü ile çeşitli yollarla öldürülen yabancı ot gibi bitki artıklarından oluşmaktadır. Anız, ekici ayakları tıkamak, toprağa batışını engellemek ve diğer organlara dolaşarak tıkanmaya yol açmak gibi nedenlerle ekim makinası performansını etkilemektedir.

Anız, tarla yüzeyinde değişik formlarda bulunabilmektedir. Bu formlar; kısa, uzun, nemli, kuru, gevşek, birbirine dolanmış, dik, yığın oluşturacak şekilde toplanmış, yeni hasat edilmiş, üzerinden kış geçmiş, kıyılmış veya olduğu gibi bırakılmış, toprak yüzeyine serilmiş veya kısmen toprağa gömülmüş şeklinde olabilir. Hububat hasadı yapıldıktan sonra tarla yüzeyinde anıza ilave olarak, biçerdöverin arkasında bıraktığı sap samandan oluşan namlular da bulunmaktadır.

Tarlaların geniş alanlar halinde tarım arazisi olarak kullanılmasıyla beraber hasat sonrası anız miktarının artması kaçınılmaz hale gelmiştir. Türkiye'de anız miktarının artmasının en büyük nedenlerinden biri de kültürel tarımdan modern tarıma geçiş sırasında kullanılan tarım makinelerinin otomatik biçimde ürünü toplaması ve kökleri birkaç santimetre altında kesip geride büyük miktarlarda anız bırakmasıdır.

Ülkemizde en yaygın olarak hasat edilen ürünler arasında buğday, arpa, çavdar, mısır ve çeltik yer alır. Bu ürünlerin toplam hasat edilen alanı ortalama 23 milyon hektardır. Tahılların hasat edilmesi sonrası elde edilen kalıntı miktarı üründen ürüne ve bölgeden bölgeye değişiklik göstermekle birlikte ortalama 50 milyon ton civarındadır.

Türkiye'de anız yakma yasağı 1989 yılından beri uygulanmaktadır. Ancak anız yakmanın çevresel etkilerinin yanı sıra ekonomik açıdan da zararlı olmasına rağmen, tarım arazilerinde anız yakma hala yaygın olarak yapılmaktadır. Anız yakmanın en önemli zararlarından biri toprak verimliliğini düşürmesidir. Anız yakıldığında topraktaki organik madde miktarı azalır, toprak yapısı bozulur ve su tutma kapasitesi azalır. Bunun sonucunda tarla veriminde düşüş görülür. Ayrıca anız yanması sonucu ortaya çıkan hava kirliliği de çevre sağlığı açısından önemli bir sorundur.

Anız miktarındaki artış aynı zamanda tarımsal üretim maliyetlerini de artırmaktadır. Anız, tarımsal üretimin bir yan ürünü olduğu için hasat sonrası tarlanın temizlenmesi ve gübrenin atılması gibi işlemlerle uğraşılması gerekmektedir. Bu da çiftçilere ek maliyetler yüklemektedir.

Türkiye'de anız miktarındaki artışın önlenmesi ve tarımsal üretimin çevre dostu bir şekilde gerçekleştirilmesi için çözüm yolları üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan en önemlisi, anızın tarlada parçalanarak doğal gübrelere dönüştürülmesidir. Bu yöntemde tarımsal makinelerin hasat sonrası ürünü parçalayarak toprağa yedirmesiyle anız tabakası zararsız bir şekilde yok olur ve toprağın besin değerlerine katkı sağlar.

Sonuç olarak, Türkiye'de tarımsal üretimin önemli bir yan ürünü olan anızın miktarı giderek artmakta ve bu durum tarım arazilerinin verimini ve çevrenin sağlığını olumsuz etkilemektedir. Anız yakılması gibi çevresel ve ekonomik zararları olan yöntemlerin yerine, anızın doğal bir şekilde parçalanarak toprağa dönüştürülmesi, tarımsal üretimin sürdürülebilirliği için önemlidir. Bu noktada çiftçilerin bilinçlendirilmesi ve tarım arazilerinin doğru bir şekilde kullanılması ile anız miktarı ve çevresel etkileri kontrol altına alınabilir.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) ve Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı (UNIDO), Küresel Çevre Fonu (GEF) finansörlüğünde 2018 yılından bu yana “Türkiye Ekonomisinin Yeşil Büyüme Yolunda Kalkınmasını Desteklemek Amacıyla Sürdürülebilir Biyokütle Kullanımı Projesi”ni yürütmektedir. Projenin amacı, tarım endüstrisinde modern biyoenerji teknolojileri uygulamaları ile sektörel dönüşümü tetikleyerek enerji performansını ve rekabet gücünü artırırken sera gazı emisyonunu azaltmaktır.

Desteklenen Ana Projenin bir bileşeni olan, Türkiye Ekonomisinin Yeşil Büyüme Yolunda Kalkınmasını Desteklemek Amacıyla Sürdürülebilir Biyokütle Kullanımı Projesi, kapsamında Türkiye’deki tarımsal atıkların oluşturduğu biyokütle potansiyelini değerlendirmek ve bu potansiyelin sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda, yerli kaynak ve teknolojiler kullanılarak temiz enerji potansiyeline ışık tutmak amacı ile hazırlanmıştır.

Proje hedefleri kapsamında iklim değişikliğiyle mücadele çerçevesinde, tarımsal atıkların oluşturduğu biyokütle potansiyelinin sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda, verimli ve en uygun teknoloji seçenekleri ile, yerli kaynak ve teknolojiler ile temiz enerjiye dönüşüm süreçleri dikkate alınmaktadır.

İklim değişikliği baskısının azaltılmasına yönelik bir perspektifle, iklim değişikliği, tarımsal atıklar ve enerji üçgeninde süreç değerlendirilme ihtiyacı duyulmuştur. Bu bağlamda Türkiye’de oluşan tarımsal kaynaklı atıkların içerisinde yer alan bitkisel üretim kaynaklı atıkların mevcut durumu ortaya konmuş ve mevcut durum çerçevesinde, atık yönetimi temel ilkeleri ele alınmıştır ve süreçler tanımlanmıştır. Bu bağlamda, tarımsal atıkların geri kazanımı ve enerji alternatifleri irdelenmiş temel yaygın kullanılan teknolojiler ele alınmıştır. Tarımsal biyokütleden enerji yatırımları kapsamında dikkat edilmesi gereken hususlar, tesislerin sürdürülebilir olması için yapılması gerekenler ve genel olarak planlama ve işletme süreçlerine değinilmiştir. Karar verme süreçlerinin nasıl değerlendirileceği ve hangi prensiplerin ortaya konulması gerektiği ele alınmıştır. Tüm bu çalışmalar sonucunda tarımsal atıklardan olan anızın mevcut bertaraf şekliyle vazgeçilerek çevre dostu yönetimine ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiş ve Düzenleme Etki Analizi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu Düzenleme Etki Analizinin amacı 25/04/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununda öngörülen, sürdürülebilirlik, insan sağlığı ve çevreye duyarlılık ilkesine uygun olarak tarımsal üretimin ana kaynağı olan toprağın biyolojik, kimyasal ve fiziksel yapısının ve çevrenin korunarak, doğal denge içerisinde toprağın verimliliğinin sürdürülebilirliği için gerekli tedbirleri almak, bitkisel üretimde hasat ve budama gibi anız veya artık çıkarabilecek işlemleri takiben, toprağın yapısına ve çevreye vereceği zarar göz önüne alınarak anızın değerlendirilmesi suretiyle, yakılmasının önlenmesi bakımından alınacak alternatif tedbirleri

belirlemek, teknik eleman ve çiftçileri eğitmek için anız yönetiminin usul ve esasları belirlemektir.

6. DÜZENLEYİCİ ETKİ ANALİZİNİN NASIL YÜRÜTÜLDÜĞÜNE İLİŞKİN SÜREÇ BİLGİSİ VE ZAMAN ÇİZELGESİ

TARİH	YER	KATILIMCI SAYISI
24-25 Haziran 2022	Konya	59
16-17 Aralık 2022	Manisa	89
2-3 Şubat 2023	Ankara	59
27-28 Nisan 2023	Bursa	60
1-2 Haziran 2023	Erzurum	68
12-13 Temmuz 2023	Van	70
31 Ağustos – 1 Eylül 2023	Samsun	71
5-6 Ekim 2023	İzmir	54
9-10 Kasım 2023	Antalya	63

Yukarıda yer alan eğitimlere;

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Unido ,Özel Sektör Temsilcileri, Üniversiteler, Belediye, Kalkınma Ajansı, Sanayi ve teknoloji müdürlüğü ve stk yetkilileri katılmıştır.

7. ANALİZ YÜRÜTÜLÜRKEN KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ENGELLER

Analiz sürecinde farklı illerde farklı tarihlerde analizin muhatabı olan paydaşlarla (kamunun temsilcileri, yurt içi ve yurt dışı akademinin temsilcileri, çiftçiler, çiftçi kooperatifleri temsilcileri, özel sektör temsilcileri, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri) yoğun toplantılar ve fikir alış-verişleri gerçekleştirilmiştir. Analizi süreçlerinde katılımcıların arasında fikir ayrılıkları olsa da karşılıklı görüşmelerde özellikle akademik temsilcilerin moderatörlüğünde ortak uzlaşma ortamları oluşturabilinmiştir. Anız sorunun yönetiminde farklı Bakanlıkların

yetkileri ve uygulamalarının ortak bir zemin buluşması zaman almış olmakla beraber Düzenleyici Etki Analizi rehber dokümanları ile bu süreç de olumlu sonuçlanmıştır. Çiftçilerin anız yakmanın çevre zararları konusundaki algısının artırılması ve anız yönetiminde her ne kadar yakma en kolay ve en ucuz bir yöntem olmasına rağmen sürdürülebilir tarım uygulamaları ve çiftçinin sağlık ve çevre açısından yakma uygulamasının ne kadar zararlı olduğuna ikna edilmesi noktasında (özellikle alternatif yöntemlerin ekonomik olarak zorlayıcı olduğu argümanına bağlı olarak) zorlukları yaşanmıştır. Ancak çiftçiler istişare görüşmeleri sonunda bu konuda hem fikir olmuşlardır.

8. SEKTÖRE VEYA ALANA İLİŞKİN MEVCUT DURUM ANALİZİ

İklim değişikliğine sebep olan, sera gazı emisyonlarının sektörel kırılımları incelediğinde 5 ana sektörde sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Enerji sektörü, Tarım ve hayvancılık, Orman ve Arazi Kullanımı (TOAK), Taşımacılık sektörü, Sanayi ve atıklar olarak sınıflandırılmaktadır. Çalışma yapan bilimsel kurumların yaklaşımları ve tanımlamalarında bazı değişkenlikler olabilmektedir. Örnek olarak, bazı yayınlarda taşımacılık sektörü, iletim hatları, bina ve sanayide kullanılan enerjide, enerji sektörüne dahil edilmektedir. Böylelikle enerji sektörünün sera gazları emisyonlarındaki payı %70 üzerine çıkmaktadır ya da arazi kullanımı kaynaklı emisyonlar ayrıca değerlendirilmektedir. İklim değişikliği ile ilgili değerlendirmelerde tarımsal faaliyetler, Tarım ve Hayvancılık, Orman ve Arazi Kullanımı (TOAK) başlığı altında irdelenmektedir. Bu faaliyetlerin irdeleniş şekline göre (örnek olarak arazi kullanımı değişikliği tarımın içinde değerlendirilmemesi gibi), sera gazı emisyonlarının %19- %29'nu oluşturmaktadır.

Sera gazı emisyonlarının yaklaşık %23'nün Tarımsal faaliyetler, Tarım ve Hayvancılık, Orman ve Arazi Kullanımı (TOAK) olduğu, alt sektörlerinin ise Hayvancılık ve Gübre (hayvansal dışkılar) % 5,8, pirinç/çeltik yetiştiriciliği %1,3, anız yakma % 3,5, ekilebilir tarım toprağı % 4,1, ormanlık alanlar %2,2, dikili tarım arazileri % 1,4, otlaklar/meralar % 0,1 şeklinde tanımlanabilmektedir.

İklim değişikliği ile artan sıcaklık ve değişen yağış rejimleri sonucu su kaynakları üzerinde artan baskılar, kuraklık ve çölleşme nedeniyle tarımsal faaliyetler iklim değişikliğinden etkilenen bi- rincil ve en kırılgan sektör olduğu görülmektedir. Bir diğer taraftan tarımsal faaliyet- ler sonucu oluşan atıkların yakılması, hayvan atıkları ve yeni tarım alanları nedeniyle artan ormansızlaşma iklim değişikliği sorununun önemli bir parçasıdır.

Tarımsal faaliyetlerin, sürdürülebilirlik dönüşümü yapılmaz ve kaynak korunumu, dekarbonizasyonu, enerji verimliliği, döngüsellik gibi temel kavramların geliştirilip uygulanmaz ise, diğer sektörler emisyonlarını azalttıkça tarım sektörünün sera gazı salınımları içindeki payı önemli ölçüde artacaktır.

Sürdürülebilir tarıma doğru tarımsal atık ve artıkların çevre dostu yönetimi anızın hali hazırdaki bertaraf yaklaşımlarının yarattığı çevresel zararlı önlemesi ve israfın büyük ölçüde engellenmesi, çevre üzerindeki stresi azaltarak hedeflere ulaşılması için kritik öneme sahiptir.

Anız, toprak içinde kalan bitki kökü, nadasa bırakılmaksızın ekilen tarla, mısır sapı, biçilmeden toprakta kalan saplar, tarla sınırındaki otlar, biçilen ekinin tarlada kalan sapına verilen addır.

Hububat hasadından sonra, kısa sürede toprak hazırlığını tamamlamak, toprak işlemede kolaylık sağlamak, hastalık ve zararlılarla mücadele edilmesi, yabancı ot kontrolü, bitki artıklarını en ucuz maliyetle ortadan kaldırmak, hasat sonrası artıkların ekonomik bir değer taşımadığı düşünceleri ile çoğu zaman bir alışkanlık haline geldiği için yasak olduğu halde, anız yakma olayları ile karşılaşilmektedir.

Anızın yakılması orman yangınları, telefon ve enerji iletim hatlarının yanması, sis oluşumu nedeniyle çeşitli trafik kazalarına yol açması, hasat edilmemiş komşu tarlalara yangın sıçraması, yakın köylerdeki hayvan barınaklarının ve yerleşim birimlerinin yanması gibi birçok riskleri ortaya çıkarmaktadır. Anız yakma sonucunda çıkan yangınlar, her yıl milyarlarca liralık maddi zararlara neden olmaktadır.

8.1 MEVZUAT

8.1.1. TÜRKİYE’NİN TARAF OLDUĞU ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ (BMİDÇS)

Küresel ısınmanın iklim üzerindeki olumsuz etkilerine karşı uluslararası alanda atılan ilk ve en önemli adım olan ve 1994 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) sera gazı emisyonlarında azaltımı, araştırma ve teknoloji üzerinde işbirliğini ve sera gazı yutaklarının (ormanlar, okyanuslar gibi) korunmasını amaç edinmiştir. Bu amaçlara ulaşmada, Tarafların gelişmişlik seviyelerini, tarihsel sorumluluklarını, kalkınma önceliklerini ve özel koşullarını dikkate alan BMİDÇS “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler” ilkesini Sözleşme’nin eklerindeki ülke sınıflandırmaları hayata geçirmektedir. Ek-1’de sıralanan gelişmiş ülkeler tarihsel sorumluluğa sahip ülkeler olup, sera gazı emisyonlarını sınırlandırmak, sera gazı yutaklarını geliştirmek ve ilgili ülke verilerini bildirmekle yükümlüdür; Ek-2 listesinde yer alan ülkeler ise Ek-1 listesinin alt kümesi durumundadır ve Ek-1 ülkelerinin sorumluluklarına ilaveten, maddi sorumluluğa sahiptirler ve gelişmekte olan ek dışı ülkelere finansman ve teknoloji transferi konusunda yardımla sorumludurlar. Ek dışı ülkeler ise teşvik edilmekte fakat belirli bir yükümlülük altına alınmamaktadırlar.

Türkiye ise OECD üyeliği sebebiyle ilkin BMİDÇS Ek-1 ve Ek-2 listelerinde yer almış fakat sonrasındaki girişimler neticesinde Ek-2’den çıkarak özel koşulları tanınmış Ek-1 ülkesi olarak tanınmıştır. Fakat doğrusu, Türkiye küresel sera gazı emisyonları açısından düşük tarihsel sorumluluğu olan, kişi başına düşen ortalama emisyonu düşük, gelişmekte olan bir ülkedir.

BMİDÇS'nin imzalandığı 1992 senesinden bu yana da tarihsel sorumlulukların radikal bir şekilde değiştiği açıkça görülmektedir. Buna rağmen, Dünyanın en büyük 10 emisyon yayan ülkesinin yarısı hala Ek-1 içinde yer almamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Eklere dahil edilmesinin sebebi OECD üyeliği olsa da, 1992'den sonra OECD'ye üye olan 4 ülke Ek-1 ülkesi değildir. Dahası, en büyük ekonomileri temsil eden G-20 ülkelerinden 9 tanesi de Ek-1 listesine dahil edilmemiştir.

Ülkemiz, BMİDÇS'ye 21.10.2003 tarihli ve 25266 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 16.10.2003 tarihli, 4990 sayılı kanun ile uygun bulma suretiyle 24 Mayıs 2004'te 189. Taraf olarak katılmıştır.

I.2. KYOTO PROTOKOLÜ

Kyoto Protokolü, 1997 yılında kabul edilmiş ve 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Protokolde, Ek-I taraflarına sayısallaştırılmış emisyon azaltım hedefleri belirtilmiştir.

Türkiye 5386 Sayılı Kanun'un 5 Şubat 2009'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabulü ve 13 Mayıs 2009 tarih ve 2009/14979 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın ardından, katılım aracının Birleşmiş Milletlere sunulmasıyla 26 Ağustos 2009 tarihinde Kyoto Protokolü'ne Taraf olmuştur.

Kyoto Protokolü kabul edildiğinde BMİDÇS tarafı olmayan Türkiye'nin, Ek-1 ülkesi olmasına rağmen Protokol kapsamında sayısallaştırılmış emisyon azaltım taahhüdü bulunmamaktadır.

I.3. PARİS ANLAŞMASI

Paris Anlaşması, temel olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne dayanmaktadır ve Kyoto Protokolü'nün sona erme tarihi olan 2020 sonrası iklim değişikliği ile mücadele rejimini düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Tarihsel sorumluluğu olmamasına rağmen Türkiye, kısıtlı kaynaklarını iklim değişikliği ile mücadelede kullanmaktadır. BMİDÇS kapsamında Ek-1 ülkesi olarak kabul edilmesine rağmen Türkiye iklim değişikliği ile mücadelede samimi kararlılığını göstererek Paris Anlaşması'nı imzalamıştır. Hızla gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye azaltım konusunda yüksek potansiyeli olan bir ülkedir fakat finans, teknoloji mekanizmaları ve kapasite inşası konusunda çözülmesi gereken sorunları bulunmaktadır. Türkiye kendisiyle benzer gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerle eşit fırsatlara sahip olmayı istemektedir. Tüm bu veriler ışığında Türkiye'nin BMİDÇS kapsamındaki konumu mevcut gerçeklikle bağdaşmamaktadır. Türkiye, BMİDÇS

kapsamında adil bir konumlandırmayla, küresel iklim eyleminde daha büyük ilerlemeler kaydetmeyi istemekte ve girişimlerde bulunmaktadır.

Ülkemiz, Paris Anlaşması'nı, 22 Nisan 2016 tarihinde, New York'ta düzenlenen Yüksek Düzeyli İmza Töreninde 175 ülke temsilcisiyle birlikte imzalamış ve Ulusal Beyanımızda adı geçen Anlaşmayı geliştirmekte olan bir ülke olarak imzaladığımız vurgulanmıştır.

7335 sayılı 7335 Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin 21 inci Taraflar Konferansında kabul edilen ve Türkiye Cumhuriyeti adına 22 Nisan 2016 tarihinde imzalanan "Paris Anlaşması"nın beyan ile birlikte onaylanması uygun bulunmuştur.

I.4. OZON TABAKASINI İNCELTEN MADDELERE DAİR VİYANA SÖZLEŞMESİ VE MONTREAL PROTOKOLÜ

Türkiye Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Viyana Sözleşmesi ve Montreal Protokolü'ne 1991 yılında taraf olmuştur.

Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Viyana Sözleşmesi ve Montreal Protokolü ile ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalar Bakanlığımız koordinasyonunda gerçekleştirilmektedir.

Montreal Protokolü 196 devlet ve Avrupa Birliği'nden oluşan 197 tarafın onaylamasıyla, Birleşmiş Milletler tarihinin evrensel olarak onaylanmış ilk anlaşma ve uygulanması nedeniyle olağanüstü bir uluslararası işbirliği örneği olarak kabul edilmektedir.

Ülkemiz, Kigali Değişikliği'ne kadar Londra, Kopenhag, Montreal ve Pekin Değişikliği olmak üzere 4 Montreal Protokolü Değişikliği'ni kabul etmiş olup, Protokolü başarıyla uygulayan ülkeler arasında yer almaktadır.

Montreal Protokolü ile ozon tabakasını incelten maddelerin sonlandırılması bu gazların alternatifleri olan florlu sera gazlarının tüketimini özellikle iklimlendirme ve soğutma sektörlerinde hızla arttırmaktadır.

Kigali Değişikliği ile Montreal Protokol metni altında listelenen "Kontrol altına alınan maddeler" ekine çok güçlü sera gazı etkisi bulunan Florlu Sera Gazları (Hidroflorokarbon, HFC) eklenerek, tüketimlerinin belirli bir takvim çerçevesinde azaltılması hedeflenmektedir.

Kigali Değişikliği'nin uygulanması ile gerçekleştirilecek azaltım ile 2100 yılına kadar küresel sıcaklık artışının 0.5 santigrat derece düşürülmesi beklenmektedir.

İlk azaltımın gelişmiş ülkeler tarafından 2019 yılında yapılması beklenmektedir.

Ülkemiz Montreal Protokolü kapsamında gelişmekte olan ülkeler arasında yer aldığından HFC tüketimini 2024 yılında belirli bir referans değerde durduracak, ilk azaltımı ise 2029 yılına kadar gerçekleştirecektir.

Ayrıca, Ülkemiz gelişmekte olan ülkeler arasında yer aldığından Montreal Protokolü altında Çok Taraflı Fon (MLF)'dan yararlanmakta olup Kigali Değişikliği'nin uygulanması amacı ile de Çok Taraflı Fon'dan destek alacaktır.

Kigali Değişikliği'nin 4. Maddesi'nin yürürlüğe girmesi ile 2033 yılı itibari ile Değişikliğe taraf olmayan ülkelere ticaret kısıtlaması getirilecektir.

Bakanlığımızca Kigali Değişikliği etkinleştirme aktiviteleri ile Ankara, İstanbul ve İzmir'de Kigali Değişikliği Bilgilendirme Çalıştayları düzenlenmiş olup ilgili sektör Değişikliğin getireceği yükümlülüklerden haberdardır.

Montreal Protokolünün 28. Taraflar Konferansında kabul edilen Kigali Değişikliği'ne taraf olma süreci devam etmekte olup, 29 Mayıs 2019 tarihinde "Yirmi sekizinci Taraflar Toplantısında üzerinde Mutabakata Varılan Montreal Protokolüne Yönelik Değişiklik (Kigali Değişikliği-2016) Dair Kanun Teklifi" TBMM Dış İşleri komisyonunca kabul edilmiştir.

I.5. DİĞER SÖZLEŞMELER

I.5.1. BERN SÖZLEŞMESİ

Ülkemizin Taraf Olduğu ve ÇED Kapsamında Göz Önüne Alınması Gereken Uluslararası Sözleşmeler **BERN SÖZLEŞMESİ** Sözleşmeye 1984 yılında üye olan Türkiye sözleşmenin Ek liste 1'deki bitki türleri ve Ek Liste 2'deki hayvan türlerini, onların doğal yaşam alanlarıyla birlikte korumak amacıyla gerekli kanuni ve yönetsel önlemleri almakla yükümlüdür.

I.5.2. CITES SÖZLEŞMESİ

CITES Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme **CITES SÖZLEŞMESİ**, nesli tehlikedeki yaban hayatının uluslararası ticaretini kontrol edebilmek için, bu tür alışverişlerde hükümetlerin iznini şart koşan, dünya çapında bir sistem geliştirmiştir.

I.5.3. PARİS DÜNYA KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASININ KORUNMASINA DAİR SÖZLEŞME, "daimi bir temel üzerine ve modern bilimsel yöntemlere uygun olarak, istisnai değerdeki kültürel ve doğal mirasın kolektif korunmasına matuf etkin bir sistemi kuran yeni hükümleri, bir sözleşme biçiminde kabulünün zorunlu olduğunu" belirtmektedir.

I.5.4. SU KUŞLARI YAŞAMA ORTAMI OLARAK ULUSLARARASI ÖNEME SAHİP SULAK ALANLAR SÖZLEŞMESİ - RAMSAR SÖZLEŞMESİ

Sözleşmenin ana amacı "sulak alanların ekonomik, kültürel, bilimsel ve rekreasyonel olarak büyük bir kaynak teşkil ettiği ve kaybedilmeleri halinde bir daha geri getirilmeyeceği" esasını vurgulamaktır.

I.5.5.BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK (RIO KONFERANSI) SÖZLEŞMESİ

Sözleşmenin amacı: "ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferin sağlanması ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır."

I.5.6. KALICI ORGANİK KİRLETİCİLERE (KOK) İLİŞKİN STOCKHOLM SÖZLEŞMESİ

Stockholm Sözleşmesinin amacı; doğada uzun süre kalabilen besin zinciri yolu ile insan ve canlı organizmaların yağ içeren dokularında birikim yaparak insan sağlığı ve çevre üzerinde zararlı etkilere neden olan, tarımsal mücadelede ve çeşitli zararlı böceklerle karşı kullanılan bazı pestisitlerin, sanayide kullanılan bazı kimyasalların ve sınai ve yakma işlemlerinin sonucunda yan ürün olarak ortaya çıkan bazı kimyasalların kullanılmasına, üretimine, ithalatına ve ihracatına yasaklama ve sınırlama getirmektir.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı-UNEP tarafından hazırlanan ve kalıcı özellik göstermeleri sebebiyle çevre ve insan sağlığını olumsuz olarak etkileyen 12 kimyasal maddenin kullanılmasına yasaklama ve sınırlama getiren “Kalıcı Organik Kirleticilere (KOK) İlişkin Stockholm Sözleşmesi” Bakanlığımız tarafından 23 Mayıs 2001’de imzalanmış olup 14 Nisan 2009 tarihinde 5871 sayılı Kanun olarak (Resmi Gazete:14.04.2009, No.27200) TBMM’nin onayından geçmiş ve Bakanlar Kurulunca kabul ederek 30 Temmuz 2009’da yayımlamıştır. (Resmi Gazete:30.07.2009, No.27304). Sözleşme, 12 Ocak 2010 tarihinde Türkiye için resmen yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’de anızın değerlendirilmesine ve yönetimine ilişkin düzenlemelerin çok sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu düzenlemeler yapılırken özellikle ülke şartlarına uygun düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya konulmuştur.

II.BÖLÜM: İLGİLİ BAKANLIKLAR VE İDARİ BİRİMLER

T.C. Anayasasına göre; çevreyi geliştirmek, çevre kirliliğini önlemek ve çevreyi korumak tüm kamu kurum ve kuruluşları ile vatandaşların ödevidir. Konuya kamu kuruluşları ve devletin organları açısından yaklaştığımızda; devletin temel işlevlerini yerine getiren yasama, yürütme, yargı organlarının çevre konusunda yetkili ve sorumlu olduğu görülmektedir.

Görev alanları itibariyle biyokütle, atık, biyoyakıt, kompost konuları ile doğrudan ilgili kuruluşlar şunlardır.

II.1. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı teşkilat, görev ve yetkileri 10.07.2018 tarihinde yayımlanan 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiş olup, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlardan meydana gelmektedir.

29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlığımızın ismi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı; yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair mevzuatı hazırlamak, kentsel dönüşüm çalışmalarını yürütmek, uygulamaları denetlemek, mesleki hizmetlerin gelişmesini sağlamak, çevre kirliliğini önlemek ve çevremizin ve doğanın korunmasını sağlamak ve iklim değişikliği etkileriyle mücadele etmek üzere yapılandırılmıştır.

AB çevre müktesebatının uyumlaştırılması da dahil olmak üzere, çevre hizmetlerinin sağlıklı olarak yerine getirilmesi, Türkiye'deki çevre politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması için genel bir koordinasyon sağlamak görevi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına aittir. Bakanlığın başlıca görevi çok genel olarak çevreyi korumaya ve kirliliği önlemeye ve azaltmaya ilişkin politika ve esasları belirlemek, ilgili mevzuatı düzenlemek ve uygulanmasını sağlamaktır.

Bakanlık teşkilatı içinde Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü bünyesinde Sıfır Atık Ve Atık İşleme Dairesi Başkanlığı, Su ve Toprak Yönetimi Daire Başkanlığı yer almaktadır.

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne Göre Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün konu ile ilgili görevleri şunlardır:

Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü

MADDE 103 – (1) Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Çevre kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü ile ilgili mevzuatı hazırlamak, standart geliştirmek, ölçüm, tespit ve kalite ölçütlerini belirlemek; alıcı ortam özelliklerine göre çevre kirliliği yönünden görüş vermek,
- c) Temiz üretim ve entegre kirlilik önleme çalışmalarına yönelik politika ve stratejilerin belirlenmesine ilişkin çalışmaları yapmak ve ilgili mevzuatı hazırlamak,
- ç) Yenilenebilir enerji kaynakları başta olmak üzere, temiz enerji kullanımını teşvik etmek, yakıtların hava kirliliğine yol açmayacak şekilde kullanılabilmesi için hedef ve ölçütlerin belirlenmesine ilişkin çalışmaları yapmak,
- d) Serbest bölgeler dâhil olmak üzere, ülke genelinde çevreye olumsuz etkileri olan atık ve kimyasallar ile hava kirliliği, gürültü ve titreşim ile ilgili ölçütleri belirlemek,
- f) Etkili bir çevre yönetimi gerçekleştirmek, atık ve kimyasalların çevre ile uyumunu sağlamak üzere gerekli ekonomik araçları belirlemek ve bu konuda standartlar geliştirmek,
- ğ) Yeraltı ve yerüstü sularının, denizlerin ve toprağın korunması, kirliliğin önlenmesi veya bertaraf edilmesi maksadıyla kirlетici unsurlar ile kirliliğin giderilmesi ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları tespit etmek ve uygulamayı sağlamak, acil müdahale planları yapmak ve yaptırmak, çevrenin korunması maksadıyla uygun teknolojileri belirlemek ve bu maksatla kurulacak tesislerin vasıflarını tespit etmek ve bu çerçevede gerekli tedbirleri almak ve aldirmek,
- h) Atık ve kimyasalların yönetimine ilişkin hedef, politika ve ölçütlerin belirlenmesine ilişkin çalışmaları yapmak,
- ı) Atıksu arıtma tesislerinin tasarım esaslarını ve kriterlerini Tarım ve Orman Bakanlığı ile birlikte belirlemek, onay işlemlerini yürütmek,
 - Atıkların kaynağında en aza indirilmesi, sınıflara ayrılması, toplanması, taşınması, geçici depolanması, geri kazanılması, bertaraf edilmesi, yeniden kullanılması, arıtılması, enerjiye dönüştürülmesi ve nihai depolanması konularında politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak,
- j) İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde atıkların taşınması ile tehlikeli atıkların taşınma lisanslarına ilişkin esasları belirlemek, uygulanmasını sağlamak, izlemek, atık ve kimyasallarla

kirlenmiş alanların mevcut kirlilik durumlarını tespit etmek, çevre ve insan sağlığına yönelik risklere ve kirlenmiş alanların iyileştirilmesine ilişkin çalışmaları yapmak ve yaptırmak,

k) Yasaklanacak ve kısıtlanacak yakıt, atık ve kimyasalların ve bunlar ile çevre kirliliğine yol açabilecek diğer maddelerin ithalat ve ihracatına ilişkin ölçütleri belirlemek, uygulanmasını sağlamak,

l) Ulusal çevre stratejisi ve eylem planlarının hazırlamasına ilişkin çalışmaları yürütmek ve koordinasyonu sağlamak,

II.2. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

10 Temmuz 2018 Tarihli ve 30474 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin 14.Bölümünde Tarım Ve Orman Bakanlığı’nın Görevleri düzenlenmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı’nın tarım topraklarının korunması, iyi tarım uygulamaları, organik tarım konularında yaptığı düzenlemeler ile atık yönetimi ve tarım politikaları arasındaki iş birliği noktasında önemli görevler üstlenmektedir.

MADDE 410 - (1) Tarım ve Orman Bakanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Bitkisel ve hayvansal üretim ile su ürünleri üretiminin geliştirilmesi, tarım sektörünün geliştirilmesi ve tarım politikalarının oluşturulmasına yönelik araştırmalar yapmak,

b) Gıda üretimi, güvenliği ve güvenilirliği, kırsal kalkınma, toprak, su kaynakları ve biyoçeşitliliğin korunması ile verimli kullanılmasını sağlamak,

c) Çiftçinin örgütlenmesi ve bilinçlendirilmesi, tarımsal desteklemelerin etkin bir şekilde yönetilmesi, tarımsal piyasaların düzenlenmesi gibi ana faaliyet konularının gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak; tarım ve hayvancılığa yönelik genel politikaların belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak, uygulanmasını izlemek ve denetlemek,

ç) Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı, çölleşme ve erozyonla mücadele, ağaçlandırma ve ormanla ilgili mera ıslahı konularında politikalar oluşturulması amacıyla çalışmalar yapmak,

d) Tabiatın korunmasına yönelik politikalar geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapmak, korunan alanların tespiti, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve biyolojik çeşitlilik ile av ve yaban hayatının korunması, yönetimi, geliştirilmesi, işletilmesi ve işlettilmesini sağlamak,

e) Su kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına dair politikaların oluşturulması amacıyla çalışmalar yapmak, ulusal su yönetimini koordine etmek,

f) Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda uluslararası çalışmaların izlenmesi ve bunlara katkıda bulunulması amacıyla ulusal düzeyde yapılan hazırlıkları ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde yürütmek,

g) Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmak.

Tarım ve Orman Bakanlığı, Türkiye’de tarım ve ormancılıkla ilgili işlerden sorumlu bakanlıktır. Ayrıca, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu ve yönetmelik hükümleri gereğince bütün denizler ve içsular su ürünleri üretim ve istihsal sahaları ilan edildiğinden bu sahalarda su kalitesi, izleme, koruma ve uygulamalardan sorumlu kurumdur. Diğer yandan, kırsal alanlardaki arazi kullanımı ile su kaynaklarının geliştirilmesinden sorumludur. Bakanlık, tarım arazilerindeki yüzey sularını nitrat ve haşere ilaçlarının suya karışması ile ortaya çıkan kirlilik yönünden izler. Bakanlığın ayrıca, balık çiftlikleri, su ürünleri ve haşere ilacı kontrolü ile ilgili sorumlulukları ile Genetik Olarak Değişikliğe Uğramış Organizmalar ile ilgili yükümlülükleri bulunmaktadır.

II.3. SAĞLIK BAKANLIĞI

1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 352. Maddesi ile Sağlık Bakanlığına verilen görevler arasında;

MADDE 352 - (1) Herkesin bedenî, zihnî ve sosyal bakımdan tam bir iyilik hâli içinde hayatını sürdürmesini sağlamak amacıyla, Sağlık Bakanlığının görev ve yetkileri arasında; Halk sağlığının korunması ve geliştirilmesi, hastalık risklerinin azaltılması ve önlenmesi için çalışmalar yapmak yer almaktadır.

Görüldüğü üzere halk sağlığı konusunda Sağlık Bakanlığının görevleri bulunmaktadır. Bu noktada atıkların insan sağlığına zararlarından arındırılması konusunda Bakanlığın görevlerinin olduğu açıktır.

Bakanlık aynı zamanda, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu ve 181 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ilgili hükümleri doğrultusunda çevre sağlığı ile ilgili her türlü tedbirleri almak ve aldirmek ile Gayri Sıhhi Müesseselerinin halkın sağlığına zarar vermesini engellemek ve gerekli denetimleri yapmaktan sorumludur.

Gayri Sıhhi Müesseselerinin ruhsat ve izin işlemleri, İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir.

III.BÖLÜM: ULUSAL MEVZUAT

III.1. 2709 SAYILI TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI¹

B. Toprak mülkiyeti

Madde 44 – Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tesbit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünemez, miras hükümleri dışında başkalarına devredilemez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı halinde, dağıtılan toprağın Devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

C. Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması

Madde 45 – Devlet, tarım arazileri ile çayır ve mer'aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.

Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır.

VIII. Sağlık, çevre ve konut

A. Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması

Madde 56 – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

¹ 09.11.1982 17863 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.

I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey

Madde 166 – Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayiin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.

Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörölür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir.

Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/23 md.) Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında Cumhurbaşkanına istişari nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişı kanunla düzenlenir.

III. Tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi

Madde 168 – Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.

IV. Ormanlar ve orman köylüsü

A. Ormanların korunması ve geliştirilmesi

Madde 169 – Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

B. Orman köylüsünün korunması

Madde 170- Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır.

III.2. YASALAR

III.2.1. 2872 SAYILI ÇEVRE KANUNU²

Çevre Kanunu Atıkların yönetimine ilişkin mevzuat “Çevre Kanunu” kapsamında değerlendirilmektedir. 09.08.1983 tarih ve 18132 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, 26.04.2006 tarihinde kabul edilen ve 13.05.2006 tarih ve 26167 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yeni bir kanun ile üzerinde birçok değişiklik yapılan T.C. Çevre Kanunu’nun amacı, doğadaki tüm canlıların ortak yaşama alanı olan çevrenin, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri göz önünde bulundurularak korunmasıdır.

Çevre Kanunu Kanunun amacı, çevrenin sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını ve iyileştirilmesini sağlamaktır. Bu kanun çerçevesinde, koruma ilkeleri ile paralel olarak arazilerin doğru kullanımını sağlamak, su ve hava kirliliğini önlemek, doğal zenginlikleri korumak adına alınabilecek önlemleri ve düzenlemeleri belirlemek gibi amaçlar yer almaktadır.

Kanun kapsamında, atık oluşumunun kaynağında azaltılması ve atıkların geri kazanımını sağlayan çevresel teknolojilerin kullanılması esas kabul edilmektedir. İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülükleri de Çevre Kanunu kapsamında belirlenmektedir.

2872 Sayılı Çevre Kanunu’nun 8.maddesinde: Her türlü atık ve artığı doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

5491 sayılı Çevre Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 11.maddesindeki değişikliğe göre; “Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettiirmekle yükümlüdürler.

Çevre Kanunun Tanımlar başlıklı 2.maddesinde atıklara ilişkin tanımlara yer verildiği görülmektedir. Buna göre;

Atık: Herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü maddeyi,

Katı atık: Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı atık maddeleri,

Evsel katı atık: Tehlikeli ve zararlı atık kapsamına girmeyen konut, sanayi, işyeri, piknik alanları gibi yerlerden gelen katı atıkları,

² 11.08.1983 tarih ve 18132 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Tehlikeli atık: Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeleri olarak ele alınmaktadır.

Yine aynı maddede yer alan İş termin plânı tanımında; Atıksu ve evsel nitelikli katı atık kaynaklarının yönetmelikte belirtilen alıcı ortam deşarj standartlarını sağlamak için yapmaları gereken atıksu arıtma tesisi ve/veya kanalizasyon gibi altyapı tesisleri ile katı atık bertaraf tesislerinin gerçekleştirilmesi sürecinde yer alan yer seçimi, proje, ihale, inşaat, işletmeye alma gibi işlerin zamanlamasını gösteren plânı ifade ettiği öngörülmek suretiyle atıkların iş termin planı kapsamında ele alındığı görülmektedir.

Çevre Kanununda yer alan çevrenin iyileştirilmesi ve korunmasına ve kirliliğin önlenmesine ilişkin ilkeler arasında; Her türlü faaliyet sırasında doğal kaynakların ve enerjinin verimli bir şekilde kullanılması amacıyla atık oluşumunu kaynağında azaltan ve atıkların geri kazanılmasını sağlayan çevre ile uyumlu teknolojilerin kullanılmasının esas olduğu öngörülmüştür.(madde 3/f)

h) **(Değişik:29/11/2018-7153/1 md.)**Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesi, sıfır atığın yaygınlaştırılması, döngüsel ekonomi ilkelerinin uygulanması ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi için uyulması zorunlu standartlar ile vergi, harç, katılma payı, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve temiz teknolojilerin teşviki, motorsuz veya elektrikli araçların teşviki, atıkların geri kazanımı ile arıtılmış atıksuların yeniden kullanımının teşviki, geri kazanım katılım payı, plastik içerikli poşet veya ambalaj ve tek kullanımlık materyallerin kullanımının azaltılması, depozito uygulaması, emisyon ücreti, kirletme bedeli ve kirliliğin önlenmesine yönelik teminat alınması ve sera gazı emisyonlarının takibine yönelik karbon ticareti gibi piyasaya dayalı mekanizmalar ile ekonomik araçlar ve teşvikler kullanılır. **(Değişik cümle:24/12/2020-7261/12 md.)** Bu bentteki uygulamalara ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.⁽²⁾ (2) 24/12/2020 tarihli ve 7261 sayılı Kanunun 12 nci maddesiyle, bu bende “önlenmesi ve giderilmesi” ibaresinden sonra gelmek üzere “, sıfır atığın yaygınlaştırılması, döngüsel ekonomi ilkelerinin uygulanması ve iklim değişikliği ile mücadele edilmesi” ibaresi, “temiz teknolojilerin teşviki,” ibaresinden sonra gelmek üzere “motorsuz veya elektrikli araçların teşviki, atıkların geri kazanımı ile arıtılmış atıksuların yeniden kullanımının teşviki,” ibaresi, “teminat alınması ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “sera gazı emisyonlarının takibine yönelik” ibaresi eklenmiş, bentte yer alan “plastik poşet ve plastik ambalaj” ibaresi “plastik içerikli poşet veya ambalaj ve tek kullanımlık materyallerin” şeklinde değiştirilmiştir.

Kirletme yasağı:

Madde 8 – Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğü⁽¹⁾

Madde 11 – (Değişik: 26/4/2006-5491/8 md.)

Üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen standart ve yöntemlere uygun olarak arıtmak ve bertaraf etmekle veya ettirmekle ve öngörülen izinleri almakla yükümlüdürler.

Birinci fıkrada belirtilen yükümlülüğü bulunan tesis ve işletmeler ile yerleşim birimlerine;

- 1) Yapı ruhsatı aşamasında bu yükümlülüğünü yerine getireceğini gösterir proje ve belgeleri ilgili kuruma sunmadıkça yapı ruhsatı verilmez
- 2) İnşaatı bitmiş olanlardan, bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlere işletme ruhsatı ve/veya yapı kullanma izin belgesi verilmez.
- 3) Yapı ruhsatına, yapı kullanma izni veya işletme ruhsatını haiz olmakla birlikte arıtma ve bertaraf yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, verilmiş yapı kullanma izni veya işletme izni iptal edilir.

Faaliyetlerinde değişiklik yapmayı ve/veya tesislerini büyültmeyi plânlayan gerçek ve tüzel kişiler yönetmelikle belirlenen usûl ve esaslar çerçevesinde atıklarını arıtma veya bertaraf etme yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadırlar.

8.fıkra; Atık üreticileri uygun metot ve teknolojiler ile atıklarını en az düzeye düşürecek tedbirleri almak zorundadırlar. **(Ek cümleler:24/12/2020-7261/13 md.)** Atık üreticileri, atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu olarak yetki verilmiş firmalar aracılığıyla da yerine getirebilirler. Ancak, Bakanlıkça nitelikleri belirlenen atık üreticilerinin atıklarının yönetimini atık yönetim sorumlusu firmalar aracılığıyla yerine getirmeleri zorunludur. Atık üreticilerinin sorumlulukları ile atık yönetim sorumlusu firmaların yetkilendirilmesine ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

9.fıkra (Değişik fıkra:24/12/2020-7261/13 md.) Atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanılabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır. Sıfır atık yönetim sistemini kurarak belge alanlar, türlerine göre kaynağında ayrı biriktirdikleri atıklarını, Bakanlıktan çevre lisansı almış atık işleme tesislerine geri kazanımı sağlamak üzere verebilirler. Atık yönetim plânlarının hazırlanmasına

ve sıfır atık yönetim sistemine ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir ve bu çerçevede sıfır atık yönetim sisteminin kurulması ve işletilmesi zorunludur.

10.fıkra (Ek fıkra:24/12/2020-7261/13 md.) Atıkların, doğal kaynak ve hammadde kullanımının azaltılması ve geri kazanımın artırılması amacıyla kullanılması esastır. Atıkların veya atıklardan elde edilen geri dönüştürülmüş malzemelerin kullanımına yönelik düzenlemeler ile zorunlu kullanıma ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir. Geri kazanım imkânı olmayan atıklar, yönetmeliklerle belirlenen uygun yöntemlerle bertaraf edilir.

11.fıkra Geri kazanım imkânı olmayan atıklar, yönetmeliklerle belirlenen uygun yöntemlerle bertaraf edilir.

12.fıkra Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettırmekle yükümlüdürler. Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarife göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz.

Üretici, ithalatçı ve piyasaya sürenlerin sorumluluğu kapsamında yükümlülük getirilen üreticiler, ithalatçılar ve piyasaya sürenler, ürünlerinin faydalı kullanım ömrü sonucunda oluşan atıklarının toplanması, taşınması, geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertaraf edilmelerine dair yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve bunlara yönelik gerekli harcamalarının karşılanması, eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Bakanlığın koordinasyonunda bir araya gelerek tüzel kişiliği haiz birlikler oluştururlar. Bu kapsamda yükümlülük getirilen kurum ve kuruluşların sorumluluklarının bu birliklere devrine ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Tehlikeli atık üreticileri, yönetmelikle belirlenecek esaslara göre atıklarını bertaraf etmek veya ettirmekle yükümlüdürler.

Atık geri kazanım, geri dönüşüm ve bertaraf tesislerini kurmak ve işletmek isteyen gerçek ve/veya tüzel kişiler, yönetmelikle belirlenen esaslar doğrultusunda, ürün standardı, ürünlerinin satışa uygunluğu ve piyasadaki denetimi ile ilgili izni, ilgili kurumlardan almak kaydı ile Bakanlıktan lisans almakla yükümlüdür. **(Ek cümleler:24/12/2020-7261/13 md.)** Lisans almakla yükümlü gerçek ve/veya tüzel kişiler ile atık yönetim sorumlusu firmalardan alınacak teminatlar için yönetiminden sorumlu oldukları atıkların türü, miktarı ve bertaraf maliyeti temel alınır ve bu teminatlara ilişkin esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Evsel atıklar hariç olmak üzere, atık taşıma ve/veya toplama işlerini yapan kurum veya kuruluşlar Bakanlıktan lisans almak zorundadır. Evsel atıkların taşıma ve toplama işlerini yapan kurum ve kuruluşlar Bakanlıkça kayıt altına alınır.

Atıksu arıtımı, atık bertarafı ve atık geri kazanım tesisleri yapmak amacıyla belediyelerin hizmet birlikleri kurmaları halinde, bu hizmet birliklerine araştırma, etüt ve proje konularında Bakanlıkça teknik ve malî yardım yapılır. Tesis yapım projeleri ise bu Kanunun 18 inci maddesi çerçevesinde kredi veya yardım ile desteklenebilir. Kredi borcunun geri ödenmemesi durumunda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip yapılır ve öncelikle 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun ek 4 üncü maddesi hükümleri çerçevesinde ilgili belediyelerin İller Bankasındaki paylarından tahsil olunur.

Arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğüne tâbi tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri, bu yükümlülüğe istinaden kurulması zorunlu olan arıtma ve bertaraf sistemleri, atıksu arıtma ve ön arıtma sistemleri ile atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, onarımı, ıslahı, işletilmesi ve harcamalara katkı paylarının belirlenmesi ile ilgili usûl ve esaslar Bakanlıkça yönetmeliklerle düzenlenir. Bu konuda diğer kanunlarla verilen yetkiler saklıdır.

Bu Kanunun uygulanmasını sağlamak üzere alınması gereken izinler ve bu izinlerin tâbi olacağı usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Faaliyetleri nedeniyle çevreye olumsuz etkileri olabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler tarafından, faaliyetlerine ilişkin olası bir kaza durumunda, kazanın çevreye olumsuz etkilerini kontrol altına almak ve azaltmak üzere uygulanacak acil durum plânları hazırlanması zorunludur. Buna ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu plânlar dikkate alınarak Bakanlığın koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşlarca yerel, bölgesel ve ulusal acil durum plânları hazırlanır.

Liman, tersane, gemi bakım-onarım, gemi söküm, marina gibi kıyı tesisleri; kendi tesislerinde ve gemi ve diğer deniz araçlarında oluşan petrollü, yağlı katı atıklar ve sintine, kirli balast, slaç, slop gibi sıvı atıklar ile evsel atıksu ve katı atıkların alınması, depolanması, taşınması ve bertarafı ile ilgili işlemleri ve tesisleri yapmak veya yaptırmakla yükümlüdürler. Buna ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Çevre katkı payı alınması, diğer gelirler ve bütçe ödenekleri

Madde 18 – (Mülga: 21/2/2001 - 4629/6 md.; Yeniden düzenleme: 26/4/2006-5491/13 md.)

Çevre kirliliğinin önlenmesi, çevrenin iyileştirilmesi ve çevre ile ilgili yatırımların desteklenmesi amacıyla;

- a) İthaline izin verilen kontrole tâbi yakıt ve atıkların CIF bedelinin yüzde biri ile hurdaların CIF bedelinin binde beşi oranında alınacak miktar
- b) Büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idarelerince tahsil edilen su ve kullanılmış suları uzaklaştırma bedelinin yüzde biri, çevre katkı payı olarak tahsil edilir. Tahsil edilen bu tutarlar, ilgililerce en geç ertesi ayın onbeşine kadar ilgili mal saymanlıkları hesaplarına aktarılır ve bütçeye gelir kaydedilir.

(Değişik fıkra:29/11/2018-7153/4 md.) Ayrıca ek 11 inci ve ek 13 üncü maddeler kapsamında elde edilen gelirler, yurt içi ve yurt dışından temin edilecek her türlü hibe, yardım ve bağışlar ile kredi anapara geri dönüşleri ve kredi faizleri de tahsil edilerek, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılır ve bütçeye gelir kaydedilir.

Bu maddede sayılan gelirlerin tahsilatında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

- c) Cumhurbaşkanı (a) ve (b) bentlerinde yer alan oranları ayrı ayrı veya topluca sifıra kadar indirmeye veya kanunî oranına kadar yükseltmeye yetkilidir.

Atıksu arıtımı, atık bertarafı ve katı atık geri kazanım tesislerinin gözetim, fizibilite, etüt, proje ve inşaat işlerinin kredi veya yardım suretiyle desteklenmesi ile çevre düzeni plânlarının yapımı, hava, su ve toprak kalitesinin ölçüm ve izleme ağının oluşturulması, gürültünün önlenmesi ile ilgili etüt ve projelerin desteklenmesi, acil müdahale plânlarının hazırlanması, Çevresel Etki Değerlendirmesi faaliyetleri, havza koruma plânı çalışmaları, biyolojik çeşitliliğin korunması, çölleşme ve iklim değişikliği ile mücadele çalışmaları, stratejik çevresel değerlendirme, nesli tehlikede olan bitki ve hayvan türleri ile yaşama ortamlarının korunması, uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin karşılanması, çevre eğitimi ve yayını ile ilgili faaliyetler ve ihtisas komisyonları için yapılan harcamalar ile çevre kirliliğinin giderilmesi çalışmaları için Bakanlık bütçesine, yılı bütçe gelirleri içerisinde tahmin edilen yukarıdaki gelirler karşılığı ödenek öngörülür.

Yukarıda sayılan gelirlerin tahsili ve bütçede öngörülen ödeneklerin kullanımı ile ilgili usûl ve esaslar, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

İdari nitelikteki cezalar:

Madde 20 – (Değişik: 26/4/2006-5491/14 md.)

İdarî nitelikteki cezalar şunlardır:

f) 11 inci maddeye göre kurulması zorunlu olan atık alım, ön arıtma, arıtma veya bertaraf tesislerini kurmayanlar ile kurup da çalıştırmayanlara 60.000 Türk Lirası **(328.819 TL)** idarî para cezası verilir.

j) Kanunda ve yönetmelikte öngörülen yasaklara veya standartlara aykırı olarak veya önlemleri almadan atıkları toprağa verenlere 24.000 Türk Lirası **(131.516 TL)** idarî para cezası verilir.

t) Tehlikeli atıkların her ne şekilde olursa olsun ülkeye girişini sağlayanlara ayrı ayrı 2.000.000 Türk Lirası **(10.961.356 TL)** idarî para cezası verilir.

u) Tehlikeli atıkları ilgili mercilere ön bildirimde bulunmadan ihraç eden veya transit geçişini yapanlara 2.000.000 Türk Lirası **(10.961.356 TL)** idarî para cezası verilir.

v) Bu Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak tehlikeli atıkları toplayan, ayıran, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, yeniden kullanan, taşıyan, ambalajlayan, etiketleyen, bertaraf eden ve ömrü dolan tehlikeli atık bertaraf tesislerini kurallara uygun olarak kapatmayanlara 100.000 Türk Lirasından **(548.048 TL)** 1.000.000 Türk Lirasına **(5.480.664 TL)** kadar idarî para cezası verilir.

y) Tehlikeli kimyasallar ve bu kimyasalları içeren eşyayı bu Kanunda ve ilgili yönetmeliklerde belirtilen usûl ve esaslara, yasak ve sınırlamalara aykırı olarak üreten, işleyen, ithal ve ihraç eden, taşıyan, depolayan, kullanan, ambalajlayan, etiketleyen, satan ve satışa sunanlara, 100.000 Türk Lirasından **(548.048 TL)** 1.000.000 Türk Lirasına **(5.480.664 TL)** kadar idarî para cezası verilir.

z) **(Ek:29/11/2018-7153/5 md.)** Bu Kanunun ek 11 inci maddesine aykırı olarak geri kazanım katılım payını ödemediği tespit edilenlere katılım payı tutarının %20' si kadar idari para cezası olarak verilir.

3) Geri kazanım katılım payına ilişkin belirlenen esaslara uymayanlara 1.500 Türk lirası **(2.043 TL)**,

idari para cezası verilir.

cc) **(Ek:24/12/2020-7261/17 md.)** 11 inci maddede belirlenen sıfır atık yönetim sistemini kurmayanlara ve/veya kurduğunu belgeleyemeyenlere 20.000 Türk lirası **(27.240 TL)** idari para cezası verilir.

4)-

l) Bu Kanunun ek 1 inci maddesinin (c) bendine aykırı olarak anız yakanlara her dekar için 20 Türk Lirası **(386,79 TL)** idarî para cezası verilir. Anız yakma fiilinin orman ve sulak alanlara bitişik yerler ile meskûn mahallerde işlenmesi durumunda ceza beş kat artırılır.

(Değişik paragraf:24/12/2020-7261/17 md.) Ek 1 inci maddenin (d) bendi uyarınca çıkarılan yönetmelik esaslarına aykırı olarak faaliyet gösterenlere 100.000 Türk lirasından **(481.132 TL)**

300.000 Türk lirasına **(1.443.397 TL)** kadar, bu faaliyetlerin sanat yapılarına zarar vermesi veya akarsuyun akış rejimini bozması halinde 300.000 Türk lirası **(1.443.397 TL)**, kum, çakıl ve benzeri maddeleri alanlara ise metreküp başına 450 Türk lirası **(2.165,10 TL)** idari para cezası verilir.

Teşvik:

Madde 29 – (Değişik birinci fıkra: 26/4/2006-5491/20 md.) Çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesine ilişkin faaliyetler teşvik tedbirlerinden yararlandırılır. Bu amaçla her yılın başında belirlenen teşvik sistemine Bakanlığın görüşü alınmak sureti ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca yeni esaslar getirilebilir.

(Ek fıkra:29/11/2018-7153/7 md.) Atıkların kaynağında ayrı biriktirilmesi ve toplanması amacıyla sıfır atık yönetim sistemini kuran ve uygulayan belediyelere, il özel idarelerine, kurum, kuruluş ve işletmelere Bakanlıkça teşvik uygulaması yapılır. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir.

(Ek fıkra: 26/4/2006-5491/20 md.) Arıtma tesisi kuran, işleten ve yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getiren kuruluşların arıtma tesislerinde kullandıkları elektrik enerjisi tarifesinin, sanayi tesislerinde kullanılan enerji tarifesinin yüzde ellisine kadar indirim uygulamaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

Teşvik tedbirleri ile ilgili esaslar yönetmelikle belirlenir. Bu Kanunda belirlenen cezalara neden olan fiilleri işleyen gerçek ve tüzelkişiler, verilen süre içinde söz konusu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri takdirde bu maddede yazılı teşvik tedbirlerinden yararlanamazlar ve daha önce kendileri ile ilgili olarak uygulanmakta olan teşvik tedbirleri durdurulur.

Ek Madde 1 – (Ek: 26/4/2006-5491/23 md.)

Toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin esaslar şunlardır:

- a) Toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine, giderilmesine ilişkin usûl ve esaslar ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.
- b) Taşocağı ve madencilik faaliyetleri, malzeme ve toprak temini için arazide yapılan kazılar, dökümler ve doğaya bırakılan atıklarla bozulan doğal yapının yeniden kazanılmasına ilişkin usûl ve esaslar ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.
- c) Anız yakılması, çayır ve mer'aların tahribi ve erozyona sebebiyet verecek her türlü faaliyet yasaktır. Ancak, ikinci ürün ekilen yörelerde valiliklerce hazırlanan eylem plânı çerçevesinde ve valiliklerin sorumluluğunda kontrollü anız yakmaya izin verilebilir.

d) Ülkenin egemenlik alanlarındaki denizlerden, akar ve kuru dere yataklarından, göl yataklarından ve tarım arazilerinden kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ile ilgili esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Geçici Madde 4 –

....Atık mevzuatına göre: Tüm bakanlıklar ve sivil toplum örgütleri, atıkların yeniden kullanımı, miktarlarının azaltılması, geri dönüşümü için beraber çalışmalıdır. Çevreyi kirletmek yasaktır. Eğer üretimden kaynaklı bir atık oluşum potansiyeli var ise, işletme, çevresel etki değerlendirme raporu hazırlamalıdır. Rapor neticesinde işletme eğer onay alamazsa, çalışmaya başlaması mümkün değildir. Tüm işletmeler, atıklarını, kanunlarda belirtildiği şekilde geri kazanmalıdırlar. Geri kazanımın mümkün olmadığı durumlarda bertaraf, ilgili kanunlar çerçevesinde yapılmalıdır. Kirleten işletme tekrar temizlemekle yükümlüdür. Bakanlık, kendi atıksu arıtma tesisini işletmeyi planlayan kuruluşlar için elektrik indirimi sağlayabilir. Hayvan atıklarının yakılması kesinlikle yasaktır. İşletmeler koku emisyonlarını, izin verilen değerlerde tutmakla yükümlüdürler.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yayımladığı ilgili yönetmeliklerindeki hükümlere uyulmadığı takdirde, her türlü idari cezaya veya yaptırıma dair hükümler içermektedir. Atık üreticileri uygun metot ve teknolojiler ile atıklarını en az düzeye düşürecek tedbirleri almak zorundadırlar. Atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır.

Atık yönetim planının hazırlanmasına ilişkin esaslar, Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikçe düzenlenir. Atık geri kazanım, geri dönüşüm ve bertaraf tesislerini kurmak ve işletmek isteyen gerçek ve/veya tüzel kişiler, yönetmelikle belirlenen esaslar doğrultusunda, ürün standardı, ürünlerinin satışa uygunluğu ve piyasadaki denetimi ile ilgili izni, ilgili kurumlardan almak kaydı ile Bakanlıktan lisans almakla yükümlüdür. Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. Kirletenin, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır.

Çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesine ilişkin faaliyetler teşvik tedbirlerinden yararlandırılır. Bu amaçla her yılın başında belirlenen teşvik sistemine Bakanlığın görüşü alınmak sureti ile Hazine Müsteşarlığınca yeni esaslar getirilebilir. Çevre Kanunu'na göre, ilgili kanunun ihlali, çevre kirliliğine yol açabilecek her türlü eylem ve aktivite yasaktır. Hayvansal atıkların organik içeriği ve değerlendirilebilir olmaları, hayvansal atıkların yönetiminde aerobik veya anaerobik kompostlaştırma yoluyla biyogübre ve yenilenebilir enerji geri kazanımı daha

sürdürülebilir bir seçenek olarak düşünülmelidir. Atık yönetimi stratejisi özellikle organik fraksiyon için önemli bir alternatif olarak biyogaz tesislerini sunmaktadır. Bu nedenle, hayvan atıklarından anaerobik çürütme yoluyla biyometan ve kompost geri kazanımı, bu tür atıkların düzenli depolama alanları dışına yönlendirilmesi, su kirliliğinin önlenmesi ve hayvansal atıklardan kaynaklanan zararlı gazların atmosfere yayılmasının önüne geçilmesi bakımından önem taşımaktadır

Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarife göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz”

III.2.2. 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU³

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 7.Maddesine göre belediyelerin görevleri arasında; “...katı atık yönetim planını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek bu amaçla tesisler kurmak kurdurmak...”yer almaktadır.

Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları

Madde 7- Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

i) Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını

³ 23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak.

III.2.3. 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU⁴

Belediyenin görev ve sorumlulukları

Madde 14- Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanunun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. **(Mülga son cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) (...)** **(Ek cümleler: 12/11/2012-6360/17 md.)** Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

Belediyenin yetkileri ve imtiyazları

Madde 15- Belediyenin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

g) Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

III.2.4. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁵ 181. ve 182. maddelerle, çevrenin kasten ve taksirle kirlenmesine ilişkin cezalar düzenlenmiş olup, sorumlulara hapis cezasına varacak şekilde cezai yaptırım öngörülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

Çevreye Karşı Suçlar

⁴ 13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

⁵ 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Çevrenin kasten kirlenmesi

Madde 181- (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Çevrenin taksirle kirlenmesi

Madde 182- (1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

III.2.5. 5488 SAYILI TARIM KANUNU⁶

Amaç

MADDE 1 – Bu Kanunun amacı; tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plân ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaların tespit edilmesi ve düzenlemelerin yapılmasıdır.

⁶ 25.04./2006 tarih ve 26419 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2 – Bu Kanun, tarım politikalarının amaç, kapsam ve konularının belirlenmesi; tarımsal destekleme politikalarının amaç ve ilkeleriyle temel destekleme programlarının tanımlanması; bu programların yürütülmesine ilişkin piyasa düzenlemeleri, finansman ve idarî yapılanmanın tespit edilmesi; tarım sektöründe uygulanacak öncelikli araştırma ve geliştirme programlarıyla ilgili kanunî ve idarî düzenlemelerin yapılması ve tüm bunlarla ilgili uygulama usûl ve esaslarını kapsar.

Tarım politikalarının amaçları

MADDE 4 – Tarım politikalarının amaçları; tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi, doğal ve biyolojik kaynakların korunması ve geliştirilmesi, verimliliğin artırılması, gıda güvencesi ve güvenliğinin güçlendirilmesi, üretici örgütlerinin geliştirilmesi, tarımsal piyasaların güçlendirilmesi, kırsal kalkınmanın sağlanması suretiyle tarım sektöründeki refah düzeyini yükseltmektir.

Tarım politikalarının ilkeleri

MADDE 5 – Tarım politikalarının ilkeleri şunlardır:

- a) Tarımsal üretim ve kalkınmada bütüncül yaklaşım.
- b) Uluslararası taahhütlere uyum.
- c) Piyasa mekanizmalarını bozmayacak destekleme araçlarının kullanımı.
- ç) Örgütlülük ve kurumsallaşma.
- d) Özel sektörün rolünün artırılması
- e) Sürdürülebilirlik, insan sağlığı ve çevreye duyarlılık.
- f) Yerinden yönetim.
- g) Katılımcılık.
- ğ) Şeffaflık ve bilgilendirmek.

Tarım politikalarının öncelikleri

MADDE 6 – Tarım politikalarının öncelikleri şunlardır:

- a) Tarımsal üretimde verimlilik, ürün çeşitliliği, kalite ve rekabet gücünün yükseltilmesi.
- b) Yeterli ve güvenilir gıda arzının sağlanması
- c) Tarımsal işletmelerin altyapılarının geliştirilmesi.
- ç) Tarımsal faaliyetlerde bilgi ve uygun teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması.
- d) Tarımsal girdi ve ürün piyasalarının geliştirilmesi ve üretim-pazar entegrasyonunun sağlanması.
- e) Tarımsal üretimin tarım-sanayi entegrasyonunu sağlayacak şekilde yönlendirilmesi.

- f) Tarım sektörünün kredi ve finansman ihtiyacının karşılanmasına ilişkin düzenlemeler yapılması.
- g) Destekleme ve yönlendirme tedbirlerinin alınması.
- ğ) Doğal afetler ve hayvan hastalıklarına karşı risk yönetimi mekanizmalarının geliştirilmesi.
- h) Kırsal hayatın sosyo-ekonomik açıdan geliştirilmesi.
- ı) Üretici örgütlenmesinin geliştirilmesi.
- i) Tarım bilgi sistemlerinin kurulması ve kullanılması.
- j) Toplulaştırma, arazi kullanım plânının yapılması ve ekonomik büyüklükteki tarım işletmelerinin oluşturulması.
- k) Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve rasyonel kullanımı.
- l) Avrupa Birliğine uyum sürecindeki gelişmelerden doğacak ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde ortak piyasa düzenlerinin öngördüğü, idarî ve hukukî düzenlemelerin yapılması.

III.2.6. 5403 SAYILI TOPRAK KORUMA VE ARAZİ KULLANIMI KANUNU⁷

Amaç

Madde 1 - (Değişik: 30/4/2014-6537/1 md.)

Bu Kanunun amacı; toprağın korunması, geliştirilmesi, tarım arazilerinin sınıflandırılması, asgari tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerinin belirlenmesi ve bölünmelerinin önlenmesi, tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazilerin çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak planlı kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - (Değişik: 30/4/2014-6537/2 md.)

Bu Kanun; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak sınıflandırılması, tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazilerin asgari büyüklüklerinin belirlenmesi ve bölünmelerinin önlenmesi, arazi kullanım planlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulması ile görev, yetki ve sorumluluklara ilişkin usul ve esasları kapsar.

Tanımlar

⁷ 19.07.2005 tarih ve 24880 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Madde 3 - Bu Kanunda geçen;

o) Toprak koruma projeleri: Toprağın doğal veya insan faaliyetleri sonucu yok olmasını, bozulmasını veya zarar görmesini önlemek ve sürekli üretken kalmasını sağlamak için yapılan fiziksel, kültürel ve bitkisel tedbirleri kapsayan projeleri,

r) Arazi bozulması: Arazinin doğal veya yapay etkiler sonucu özelliklerinin değişikliğe uğraması ile ekonomik ve ekolojik işlevlerinin azalması veya yok olmasını,

Toprakların korunması

Madde 9 - Arazi kullanımını gerektiren her türlü girişim ve yatırım sürecinde toprakların korunması, doğal ve yapay olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarının önlenmesi; arazi kullanım plânları, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projeleri ile toprak koruma projelerinin uygulamaya konulması ile sağlanır.

Toprak kirliliğinin izlenmesi ve önlenmesi

Madde 16 - Valilikler, tarımsal veya tarım dışı faaliyetlerden kaynaklanan toprağı kirletici ve bozucu olumsuzlukların izlenmesi ve giderilmesi için gerekli önlemleri alır ve aldırır.

Toprağı kirletenlere 9.8.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Özendirme

Madde 18 - Toprağın korunması, üretim gücünün geliştirilerek sürdürülmesi, arazinin iyileştirilmesine yönelik toprak ıslahı ve tarla içi geliştirme etkinlikleri, yeteneğe uygun arazi kullanımı konularında projeye dayalı yatırım yapan, toprak işleme, sulama ve yetiştirme tekniklerini uygulayan üreticilere, tarımsal desteklemelerde öncelik verilir, yatırımları Bakanlık imkânlarıyla desteklenir.

III.2.7. 5262 SAYILI ORGANİK TARIM KANUNU⁸

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı; tüketiciye güvenilir, kaliteli ürünler sunmak üzere organik ürün ve girdilerin üretiminin geliştirilmesini sağlamak için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun, organik tarım faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin kontrol ve sertifikasyon hizmetlerinin yerine getirilmesi ve Bakanlığın denetim usul ve esasları ile yetki, görev ve sorumluluklara dair hususları kapsar.

⁸ 03.12.2004 tarih ve 25659 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanunda geçen;

a) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

b) Organik tarım faaliyetleri: Toprak, su, bitki, hayvan ve doğal kaynaklar kullanılarak organik ürün veya girdi üretilmesi ya da yetiştirilmesi, doğal alan ve kaynaklardan ürün toplanması, hasat, kesim, işleme, tasnif, ambalajlama, etiketleme, muhafaza, depolama, taşıma, pazarlama, ithalat, ihracat ile ürün veya girdinin tüketiciye ulaşmaya kadar olan diğer işlemlerini,

r) Organik girdi: Organik tarım faaliyetlerinde kullanılan materyali,

Organik tarım faaliyetleri

Madde 7- Organik tarım faaliyetlerine ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Orman sayılan yerlerde ürün toplanması ile ilgili usul ve esaslar, Çevre ve Orman Bakanlığının görüşü alınarak, Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Hammaddesi tarımsal kaynaklı olan organik ürünlerden elde edilen nihai ürünlerin, imalat veya sanayi ürünü olması halinde, bu nihai ürünlerin üretilmesi ve tüketiciye ulaşmaya kadar olan aşamalar ile ilgili usul ve esaslar Bakanlığın olumlu görüşü alınarak, ilgili bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

(Mülga dördüncü fıkra: 11/3/2011-5957/18 md.)

Organik ürünlerin ve girdilerin reklam ve tanıtımı

Madde 8- Organik ürün ve girdilerin etiket ve logoları yalnızca organik ürünler ve girdiler için kullanılır.

III.2.8. 6831 SAYILI ORMAN KANUNU⁹

Orman Kanunu Kanun, ormanların korunması, iyileştirilmesi, genişletilmesi ve tüm imkanlarından yararlanılmasını sürdürülebilir bir şekilde karşılamayı amaçlamaktadır. Orman İzinleri kapsamında; enerji, atık su, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin de dahil olduğu faaliyetlerin Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı olması halinde bedeli karşılığında Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilmektedir. Verilen izin kırk dokuz yılı geçmemekle birlikte, sona erdiğinde bedelsiz olarak Orman Genel Müdürlüğünün kullanımına geçmektedir.

Madde 17/3

⁹ 08.09.1956 tarih ve 9402 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

(Değişik fıkra: 22/5/1987 - 3373/7 md.; İptal: Ana. Mah.nin 17/12/2002 tarihli ve E.:2000/75, K.:2002/200 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme: 17/6/2004-5192/1 md.) (Değişik birinci cümle: 25/6/2010-6001/33 md.) Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, hava ayırıştırma, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza infaz kurumlarının ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Devletçe yapılan ve/veya işletilenlerden bedel alınmaz. Bu izin süresi kırkdokuz yılı geçemez. Bu alanlarda Devletçe yapılanların dışındaki her türlü bina ve tesisler iznin sona ermesi halinde eksiksiz ve bedelsiz olarak Orman Genel Müdürlüğünün tasarrufuna geçer. Söz konusu tesisler Orman Genel Müdürlüğü veya Çevre ve Orman Bakanlığı ihtiyacında kullanılabilir veya kiraya verilmek suretiyle değerlendirilebilir. İzin amaç ve şartlarına uygun olarak faaliyet gösteren hak sahiplerinin izin süreleri; yer, bina ve tesislerin rayiç değeri üzerinden belirlenecek yıllık bedelle doksandokuz yıla kadar uzatılabilir. Bu durumda devir işlemleri uzatma süresi sonunda yapılır. Verilen izinler amaç dışında kullanılamaz.

III.2.9.5326 SAYILI KABAHAHLER KANUNU¹⁰

Emre aykırı davranış

Madde 32 - (1) Yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir.

(3) 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 526 ncı maddesine diğer kanunlarda yapılan yollamalar, bu maddeye yapılmış sayılır.

¹⁰ 31.03.2005 tarih ve 25772 sayılı Mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

8.2 YÖNETMELİKLER-TEBLİĞLER- GENELGELER

8.2.1 ÇEVRE İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

8.2.1.1 ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ YÖNETMELİĞİ¹¹

(ÇED) geliştirilen veya geliştirilmesi planlanan projelerin çevre üzerindeki etkilerinin belirlendiği ve karar verme sürecini destekleyici bir süreçtir. ÇED kapsamında, bir proje veya gelişmenin çevreye olabilecek potansiyel etkileri ve olası olumsuz etkilerinin çözümleri değerlendirilmektedir.

8.2.1.2 ÇEVRE İZİN VE LİSANS YÖNETMELİĞİ¹²

Bu yönetmeliğin amacı, Çevre Kanunu uyarınca alınması gereken izin ve lisansların alınması sürecindeki esasları düzenlemektir. Bu yönetmelik, ilgili faaliyet ve tesisler için Çevre Kanunu'na göre alınması gereken izin ve lisanslar ile ilgili gereklilikleri kapsamaktadır.

8.2.1.3. STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME YÖNETMELİĞİ¹³

08.04.2017 tarih ve 30032 sayılı Resmi Gazete'de **Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği** yayımlanmıştır. Yönetmelik; 27/6/2001 tarihli ve 2001/42/AT sayılı Belirli Plan ve Programların Çevre Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi dikkate alınarak Avrupa Birliği mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanmıştır ve atık yönetimi, balıkçılık, enerji, kıyı yönetimi, mekânsal planlama, ormancılık, sanayi, su yönetimi, tarım, telekomünikasyon, turizm ve ulaştırma sektörlerine ilişkin hazırlanan ve 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Ek-1 ve Ek-2 listelerinde yer alan projeler için çerçeve oluşturan plan/programlara Stratejik Çevresel Değerlendirme yapılması, yaptırılması, izlenmesi ve eğitim verilmesine ilişkin idari ve teknik usul ve esasları kapsar. Geçici 2. Madde **Uygulamaya geçiş tarihleri başlığı altında**, balıkçılık, ormancılık sektöründe hazırlanan SÇD'ye tabi plan/programlar için **1/1/2020** tarihinden itibaren uygulanmaya başlanacağı ifade edilmiştir.

8.2.1.4. ÇEVRE İZİN VE LİSANS YÖNETMELİĞİ¹⁴

Amaç

¹¹ 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹² 10.09.2014 tarih ve 29115 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹³ 08.04.2017 tarih ve 30032 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁴ 10.09.2014 tarih ve 29115 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca alınması gereken çevre izin ve lisansı sürecinde uyulacak usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmeliğin Ek-1 ve Ek-2 listesinde yer alan faaliyet ve tesisler ile ilgili olarak, 2872 sayılı Çevre Kanununa alınması gereken izin ve lisanslara ilişkin tüm iş ve işlemleri kapsar.

d) Çevre İzni: Çevre Kanunu uyarınca alınması gereken; hava emisyonu, çevresel gürültü, atıksu deşarjı ve derin deniz deşarjı konularından en az birini içeren izni,

e) Çevre İzin Belgesi: Alıcı ortamları korumak amacıyla ilgili mevzuat uyarınca işletmelere verilecek belgeyi,

f) Çevre İzin ve Lisans Belgesi: Bu Yönetmelik kapsamında verilecek çevre izin ve çevre lisanslarını kapsayan belgeyi,

g) Çevre Lisansı: Ek-3C’de yer alan lisans konuları ile ilgili iş ve işlemlere ilişkin teknik yeterliliği,

ğ) Çevre Yönetim Birimi: Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan düzenlemeler uyarınca denetime tâbi tesislerin faaliyetlerinin mevzuata uygunluğunu, alınan tedbirlerin etkili olarak uygulanıp uygulanmadığını değerlendiren, tesis içi yıllık denetim programları düzenleyen ve Bakanlık tarafından yeterlilik belgesi verilen birimi,

h) Emisyon: İşletmelerden, alan ve noktasal kaynaklı katı, sıvı veya gaz haldeki atık maddelerin, titreşimin, ısının veya gürültünün havaya, suya veya toprağa doğrudan veya dolaylı olarak salımını,

i) **(Değişik:RG-16/10/2021-31630)** İl müdürlüğü uygunluk yazısı: İl müdürlüğünce gerçekleştirilen yerinde inceleme neticesinde, işletmelerin tabi oldukları mevzuatta yer alan fiziksel şartların sağlandığının ve 12/7/2019 tarihli ve 30829 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sıfır Atık Yönetmeliğindeki listeler dikkate alınarak, Sıfır Atık Temel Seviye Belgesinin veya muafiyetinin bulunduğu tespit edilmesi durumunda, başvuru tarihinden itibaren en geç iki ay içerisinde e-izin sistemi üzerinden düzenlenen ve bir yıl geçerliliği bulunan belgeyi,

l) Tesis: Alıcı ortama emisyonu olan ve/veya atıkların toplanmasından taşıma hariç bertarafına kadar gerçekleştirilen işlemlere ait ünitelerin bütünü,

Çevre izin veya çevre izin ve lisans belgesinin geçerliliği ve yenilenmesi

MADDE 11 – (Değişik:RG-16/10/2021-31630)

(1) Çevre izin ve lisans belgesinin geçerlilik süresi sonunda yenilenmesine ilişkin hususlar aşağıda yer almaktadır:

4) İşletmenin toplam üretim ve/veya atık tüketim kapasitesinin en az 1/3 oranında artması veya artış miktarının EK-1’de bulunan liste kapsamında yer alması,

5) İşletmenin toplam yakma/anma ısı gücünde meydana gelen değişiklikler;

i) Artış miktarının EK-2’de bulunan listede yer alması koşulu ile; işletmede toplam yakma/anma ısı gücünün en az 1/3 oranında artması,

ii) 1/3 oranına bakılmaksızın, işletmenin toplam yakma/anma ısı gücündeki artış miktarının EK-1’de bulunan liste kapsamında yer alması.

b) Faaliyet yeri değişikliği nedeniyle yapılan çevre izin veya çevre izin ve lisans yenileme başvurularında, yeni bir çevre izin veya çevre lisansı konusunu da içeren yenileme başvurularında ve/veya mevcut lisans konularına ait proseste ve çalışma koşullarında değişiklik söz konusu olan başvurularda; sürecin geçici faaliyet belgesi aşamasından başlatılması gerekmektedir.

c) Geçici Faaliyet Belgesi yenilemesi gerektiren durumlar haricindeki çevre izin ve lisans belgesi yenileme işlemleri; EK-3C’de belirtilen bilgi, belge ve raporlara ilave olarak il müdürlüğü uygunluk yazısı, iş akım şeması ve proses özeti, kapasite raporu ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği kapsamındaki karar ile birlikte, değişikliği takiben 90 takvim günü içerisinde başlatılır ve 9 uncu madde kapsamında yürütülür.

ç) İşletmede insan sağlığı ve çevresel etkiler açısından iyileştirme yönünde değişiklik yapılması durumunda veya bu fıkranın (a) bendi kapsamı dışında kalan durumlarda yapılan değişikliğe ilişkin bilgi, belge ve raporlarla birlikte değişikliği takiben 30 takvim günü içerisinde yetkili merciye başvuru yapılır. İzin veren yetkili merci tarafından çevre izin ve/veya çevre izin ve lisans alma sürecinin yeniden başlatılmasına dair yapılan bildirim takiben 90 takvim günü içerisinde yenileme başvurusunun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

d) (ç) bendinde tanımlı 30 takvim günü içerisinde başvuruda bulunmadığı tespit edilen işletmeler için; söz konusu değişikliğin belge yenileme işlemini gerektirmesi durumunda, mevcut çevre izin ve lisans belgesi iptal edilir.

e) (c) ve (ç) bentlerinde tanımlı süreler içerisinde çevre izin ve lisans yenileme başvurusu gerçekleştirilmeyen işletmelerin çevre izin ve lisans belgeleri iptal edilir.

f) İşletmede bu fıkranın (a) bendinin (1) numaralı alt bendi dışında belirtilen değişikliklerin geçici faaliyet belgesi alınmasını müteakip çevre izin ve lisans başvurusu öncesinde gerçekleşmesi durumunda bir defaya mahsus olmak üzere geçici faaliyet belgesi yenileme işlemi yapılır.

(4) Çevre izin ve lisans belgesi bulunan bir işletme, belgesi ekinde belirtilen ve tesisine kabul etmesi uygun bulunan atıklara ilave olarak çevre izin ve lisans belgesi geçerlilik süresi içerisinde yılda bir defaya mahsus olmak üzere mevcut prosesinde bir değişiklik yapmasını gerektirmeyecek nitelikte olan atıklar için atık kodu ekleme talebinde bulunabilir. Yetkili merci tarafından 30 takvim günü içerisinde değerlendirme yapılarak talebin uygun bulunması durumunda mevcut çevre izin ve lisans belgesi geçerlilik süresi değişmemek kaydıyla belge yeniden düzenlenir. Uygun bulunmaması durumunda başvuru iade edilir.

MADDE 12 – (Değişik:RG-16/10/2021-31630)

(1) İşletmenin unvanının ve/veya vergi numarasının değişmesi durumunda, sicil gazetesindeki değişikliği takiben 90 takvim günü içerisinde değişikliğe ilişkin sicil gazetesini, ÇED Belgesi, kapasite raporu ve mevcut belgesinde yer alan çevre izin ve lisans koşullarına uyacağına dair taahhütname ile başvuru yapılır. Atık işleme tesisleri, bu belgelere ilave olarak teminat mektubu ve işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile başvuruda bulunur.

Geçici faaliyet belgesinin iptali

MADDE 13 – (1) 9 uncu maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında belirlenen süreler içinde başvuru yapılmaması, eksikliklerin tamamlanarak gönderilmemesi veya başvurunun uygun bulunmaması durumlarında geçici faaliyet belgesi iptal edilir.

(5) **(Ek:RG-16/10/2021-31630)** Faaliyet konusu yalnızca atık işleme olan tesislerde geçici faaliyet belgesi geçerlilik süresi içerisinde atık alınamaması nedeni ile faaliyette bulunamayan işletmelerin bir kereye mahsus olarak, geçici faaliyet belgesi iptal edilir. Bu işletmelerin yapacakları yeni başvuruda üçüncü fıkrafta öngörülen belge bedeli ödenme şartı aranmaz. Birden fazla lisans konusu bulunan işletmelerin herhangi bir lisans konusuna ilişkin atık almaması, işletme tarafından lisans konusu çıkarma talebinde bulunulması veya başvurunun uygun bulunmaması durumunda söz konusu lisans, çevre izin ve lisans değerlendirme sürecinde yetkili merci tarafından lisans konularından çıkarılır.

Çevre izin veya çevre izin ve lisans belgesinin iptali

MADDE 14 – (1) İşletmenin çevre izni veya çevre izin ve lisans koşullarına aykırı iş ve işlemlerinin tespit edilmesi durumunda yetkili merci tarafından Çevre Kanununun ilgili maddeleri uyarınca idari yaptırımlar uygulanır.

(2) Uygunsuzluğun düzeltilmesi için, işletmeye yetkili merci tarafından en fazla bir yıla kadar süre verilebilir. **(Ek cümle:RG-16/10/2021-31630)** İşletmeler uygunsuzluk giderilene kadar tesislerine atık alımı yapamaz ve atık işleme faaliyetinde bulunamazlar.

Çevre iznine tabi olmayan işletmeler

MADDE 17 – (1) (Değişik:RG-16/10/2021-31630) Yönetmeliğin EK-1 ve EK-2 listelerinde yer aldığı halde alıcı ortama herhangi bir hava emisyonu ve atıksu deşarjı olmayan işletmelerin çevre izin muafiyetine ilişkin değerlendirilmesi il müdürlüğü tarafından yapılır.

Faaliyetin sona ermesinin bildirilmesi

MADDE 18 – (Değişik:RG-16/10/2021-31630)

(1) Geçici faaliyet belgesi, çevre izin ve lisans belgesi almış işletmeler herhangi bir nedenle faaliyetini sonlandırması durumunda yetkili mercie bildirmekle yükümlüdür. Bu durumda işletme adına düzenlenmiş belgeler iptal edilir. Çevre lisans konusu bulunan işletmelerin kapatma iş ve işlemleri, 9/10/2021 tarihli ve 31623 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Ön İşlem ve Geri Kazanım Tesislerinin Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin ilgili hükümleri uyarınca gerçekleştirilir. Bildirimde bulunulmaması durumunda 2872 sayılı Kanunun ilgili maddeleri uyarınca idari yaptırım uygulanır.

Geçiş süreci

GEÇİCİ MADDE 4 – (Ek:RG-31/12/2020-31351 5.mükerrer)

(1) Atık Yağ Geri Kazanım konulu Geçici Faaliyet Belgesi veya Çevre İzin ve Lisans Belgesi’ne sahip mevcut tesisler, 21/12/2019 tarihli ve 30985 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yağların Yönetimi Yönetmeliğinin geçici 1 inci maddesinde yer alan deneme üretimlerine ilişkin süreç tamamlanıncaya kadar faaliyetlerine devam ederler.

8.2.2. ÇEVRE DENETİMİ YÖNETMELİĞİ¹⁵

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında çevrenin korunması için tesis veya faaliyetlere gerçekleştirilecek denetimlere, denetim yapacak personelin niteliklerine, ihlallerin tespitine ve idari yaptırım uygulamalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde kalan serbest ve münhasır ekonomik bölgeler dâhil tüm kara alanlarında, ülkenin egemenlik alanlarındaki denizlerde ve yargılama yetkisine tabi olan deniz yetki alanlarında ve bunlarla bağlantılı sularda, tabii veya suni göller ve baraj gölleri ile akarsularda 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca yapılacak çevre denetimlerine ve uygulanacak idari yaptırımlara ilişkin usul ve esaslar ile yürütülecek iş ve işlemleri,

¹⁵ 12.06.2021 tarih ve 31509 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

b) 3/3/2005 tarihli ve 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun uyarınca Bakanlığın görev ve yetkileri kapsamında kalan denetimlere ilişkin usul ve esaslar ile yürütülecek iş ve işlemleri,

c) Çevre denetçisinin niteliklerini,

ç) Faaliyet veya tesis sahiplerinin yükümlülüklerini,

d) Denetim ile ilgili birimlerin görev ve yetkisini,

e) Çevre gönüllüsünün nitelik ve görevlerini,

kapsar.

(2) Bu Yönetmelik; askeri işyerleri, askeri bölgeler ve tatbikatların denetiminde, 2/7/2018 tarihli ve 702 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca Nükleer Düzenleme Kurumunun yetki alanına giren konular ile 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yer alan konuların denetiminde uygulanmaz.

(3) Bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen konularda, ilgili kurumun oluşabilecek risklere karşı gerekli tedbirleri alması kaydıyla Bakanlık ve ilgili kurumlar arasında bir protokol yapılarak ortak denetim yapılabilir.

ğ) Çevre denetimi: Tesis veya faaliyetlerin 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuata uygunluğunu kontrol etmek için, tesis veya faaliyetlere ilişkin bilgilerin tarafsız bir şekilde toplanmasını, değerlendirilmesini, tespitlerin tutanak altına alınmasını, gerektiğinde rapor haline getirilmesini ve uygunsuzluk halinde idari yaptırım kararını verme ile yetkilendirilmiş makama bildirilmesini,

h) Çevre gönüllüsü: Bakanlıkça, uygun niteliklere sahip kişiler arasından seçilen ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan düzenlemelere aykırı faaliyetleri Bakanlığa bildiren kişiyi,

ı) Çevresel risk değerlendirmesi: Tesis veya faaliyetlerin çevre ve insan sağlığı üzerindeki potansiyel etkisi ile denetim sıklığını yansıtan ve risk değerlendirme yöntemi ile belirlenen sınıflandırmayı,

Denetime tabi tesisler veya faaliyetler

MADDE 5 – (1) Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri kapsamına giren her türlü kirlilik kaynağı, ihlal, tesis ve faaliyetler denetime tabidir.

Denetime tabi tesislerin veya faaliyetlerin yükümlülükleri

MADDE 6 – (1) Denetime tabi tesis veya faaliyetler;

- a) Denetim sırasında çevre denetçisinin veya deniz kirliliği denetçisinin tesis veya faaliyet sahalarına girmesini, güvenliğini ve denetim için gerekli görülen personel ile her türlü ekipmanı sağlamakla,
- b) İlgili mevzuat kapsamında gerekli ölçüm ve analizleri, Bakanlığa ya da Bakanlıkça yetkilendirilmiş özel veya kamu kurum ve kuruluşlarının laboratuvarlarına yaptırmakla, ölçüm ve analizlerin giderlerini karşılamakla,
- c) Çevre denetçisinin veya deniz kirliliği denetçisinin gerekli gördüğü hallerde ve/veya itiraz durumunda talep edilen ölçüm ve analizlerin giderlerini karşılamakla,
- ç) Denetimle ilgili istenilen bilgi ve belgeleri talep edilen sürede eksiksiz olarak sağlamakla, yükümlüdür.

Çevre denetim ekibinin görevlendirilmesi

MADDE 8 – (1) Bakanlık merkez veya taşra teşkilatında denetim görevinin yapılması için denetimle yetkili birimin en üst amiri tarafından çevre denetim ekibi görevlendirilir.

(2) Çevre denetim ekibi, dördüncü fıkarda belirtilen denetimler hariç olmak üzere, en az iki çevre denetçisinden oluşur.

(3) Çevre denetim ekibine çevre denetçisi adayları da dâhil edilebilir. Çevre denetim ekibinde yer alan çevre denetçisi adayları denetim tutanağını gözlemci olarak imzalar.

(4) Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi ile ek 11, ek 12 ve ek 13 üncü maddeleri kapsamında yapılan denetimlerde, 13/1/2005 tarihli ve 25699 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında yapılan yakıt denetimlerinde, 10/9/2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında yer almayan hayvansal atık şikâyetleri için yapılan denetimlerde ve 19/7/2013 tarihli ve 28712 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Koku Oluşturan Emisyonların Kontrolü Hakkında Yönetmelik, 4/6/2010 tarihli ve 27601 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, 11/3/2017 tarihli ve 30004 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği ile 10/10/2009 tarihli ve 27372 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Numune Alma ve Analiz Metodları Tebliği kapsamında yapılan denetimlerde; çevre denetim ekibi, ekipte en az bir çevre denetçisi bulunması kaydıyla çevre birimlerinde tekniker olarak görevli olan çevre denetçisi eğitimi almış personelden oluşturulabilir.

(5) Bakanlıkça yetki verilmiş kurum ve merciler, yetki devri kapsamında Bakanlıkça belirlenmiş olan nitelik ve koşullara uygun denetim ekibi ve personeli ile denetimleri yürütürler.

8.2.3. ÇEVRESEL GÜRÜLTÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ VE YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ¹⁶

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; çevresel gürültüye maruz kalınması sonucu kişilerin huzur ve sükûnunun, beden ve ruh sağlığının bozulmaması için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak ve kademeli olarak uygulamaya konulmak üzere; değerlendirme yöntemleri kullanılarak çevresel gürültüye maruz kalma seviyelerinin, hazırlanacak gürültü haritaları, akustik rapor ve çevresel gürültü seviyesi değerlendirme raporu ile belirlenmesi, çevresel gürültü ve etkileri hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi, gürültü haritaları, akustik rapor ve çevresel gürültü seviyesi değerlendirme raporu sonuçları esas alınarak; özellikle çevresel gürültüye maruz kalma seviyelerinin insan sağlığı üzerinde zararlı etkilere sebep olabileceği ve çevresel gürültü kalitesini korumanın gerekli olduğu yerlerde, gürültüyü önleme ve azaltmaya yönelik eylem planlarının hazırlanması ve bu planların uygulanması ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; özellikle nüfusun yoğun olduğu alanlarda, parklarda veya yerleşim bölgelerindeki diğer sessiz alanlarda, açık arazideki sessiz alanlarda, okul, hastane ve diğer gürültüye hassas alanlar da dahil olmak üzere insanların maruz kaldığı çevresel gürültüler ile çevresel titreşime yönelik esas ve usulleri kapsar.

(2) Bu Yönetmelik kişinin kendisinden dolayı maruz kaldığı gürültüyü, 26 ncı maddede belirtilen ev faaliyetleri dışındaki gürültüler ile komşuların oluşturduğu gürültüyü, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamındaki işyerlerinde çalışan işçilerin maruz kaldığı gürültüyü, ulaşım araçlarının iç gürültüsünü ve askeri alanlardaki askeri faaliyetlere bağlı gürültüyü kapsamaz.

8.2.4. HAVA KALİTESİ DEĞERLENDİRME VE YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ¹⁷

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; hava kirliliğinin çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini önlemek veya azaltmak için hava kalitesi hedeflerini tanımlamak ve oluşturmak, tanımlanmış metotları ve kriterleri esas alarak hava kalitesini değerlendirmek, hava kalitesinin iyi olduğu yerlerde mevcut durumu korumak ve diğer durumlarda iyileştirmek,

¹⁶ 04.06.2010 tarih ve 27601 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹⁷ 06.06.2008 tarih ve 26898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

hava kalitesi ile ilgili yeterli bilgi toplamak ve uyarı eşikleri aracılığı ile halkın bilgilendirilmesini sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, hava kalitesi standartlarını ve hava kalitesinin değerlendirilmesini, "bölge"ler ve "alt bölge"lerin oluşturulmasını ve tüm bölgelerde iyi hava kalitesinin sağlanması için alınması gerekli önlemleri kapsar.

(2) Bu Yönetmelik, işçi sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamına giren iş yerleri iç ortamlarında uygulanmaz.

i) Hedef değer: Çevre ve/veya insan sağlığı üzerindeki uzun dönemli zararlı etkilerden kaçınmak, bunları önlemek veya azaltmak amacıyla belirlenen ve öngörülen süre sonunda mümkün olan yerlerde ulaşılmaması gereken seviyeyi,

j) Kirleticisi: İnsan kaynaklı faaliyetler sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak dış ortam havasına verilen ve çevre ve/veya insan sağlığı üzerinde zararlı etkileri olabilecek herhangi bir maddeyi,

k) Limit değer: Çevre ve/veya insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerden kaçınmak, bunları önlemek veya azaltmak amacıyla bilimsel olarak belirlenen, öngörülen süre içinde ulaşılmaması gereken seviyeyi,

ş) Uçucu Organik Bileşikler (VOC): Güneş ışığında azot oksitleri ile reaksiyona girerek foto-kimyasal oksidanlar oluşturabilen, antropojenik ve biyojenik kaynaklardan oluşan metan dışındaki tüm organik bileşikler,

t) Uyarı eşiği: Aşıldığında, nüfusun geneli için kısa süreli maruz kalmadan dolayı insan sağlığına bir riskin söz konusu olduğu ve ilgili yetkili merci tarafından acil önlemlerin alınacağı seviyeyi,

u) Uzun vadeli hedef: Çevre ve insan sağlığının etkin bir şekilde korunması amacı ile uygun önlemlerle ulaşılamayan yerlerde uzun vadede ulaşılmaması gereken seviyeyi,

8.2.5. KOKU OLUŞTURAN EMİSYONLARIN KONTROLÜ HAKKINDA YÖNETMELİK¹⁸

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, kokuya sebep olan emisyonların kontrolüne ve azaltılmasına yönelik idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir.

¹⁸ 19.07.2013 tarih ve 28712 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 29/4/2009 tarihli ve 27214 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkındaki Yönetmeliğin Ek-1 ve Ek-2 listesinde yer alan faaliyet ve tesislerin;

- a) Çevresel etki değerlendirilmesi mevzuatı kapsamında,
- b) Çevre denetim mevzuatı kapsamında,
- c) Şikâyetin değerlendirilmesi kapsamında,

koku sorunlarının belirlenmesi ve çözümü ile ilgili işlemleri ve yaptırımları kapsar.

(2) Bu Yönetmelik, açık ortam hariç olmak üzere iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı kapsamına giren işyeri iç ortam havası için uygulanmaz.

Koku oluşturan işletme/tesisleri kuran ve işletenlerin yükümlülükleri

MADDE 6 – (1) Koku emisyonuna sebep olan faaliyetleri yürütenlerin; bu faaliyetlerin kurulmaları ve işletilmeleri sırasında:

- a) İşletmenin kamuya ve çevreye olan zararlı etkilerinin mevcut en iyi üretim veya arıtım teknikleri uygulanarak azaltmak suretiyle koku oluşumunu önlemesi,
 - b) Bu Yönetmelik gereği koku önleme tedbirlerini alması,
 - c) Şikâyet olması halinde, bu Yönetmelik gereği koku önleme tedbir/ek tedbirlerini alması,
 - ç) Bu Yönetmelikte belirtilen koku emisyonu sınır değerlerinin aşılmamasını sağlaması,
 - d) Yetkili merciler tarafından istenilmesi halinde; koku emisyonlarını bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara uygun olarak ölçtürmesi,
- zorunludur.

Koku emisyonu oluşturan bazı tesisler için hükümler

MADDE 7 – (1) Aşağıda belirtilen tesisler için bu maddede belirtilen esaslara uyulması gereklidir.

a) Kesimhaneler:

- 1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonra; yeni tesislerin mevcut veya planlanmış en yakın yerleşim alanına uzaklığının en az 500 m olması gerekir. Eğer yüksek kokulu atık gaz filtre edilerek koku problemi gideriliyorsa, asgari uzaklık belirlenen değer altında olabilir.
- 2) Koku oluşturablecek kesimhane yan ürünleri kapalı konteyner veya odalar içinde tutulur, soğuk ortamda depolanır.
- 3) Üretim tesislerinden, hayvansal yan ürünlerinin veya artıklarının işlenerek depolandığı tesislerden kaynaklanan koku yayan maddeleri içeren atık gazlar toplanır ve bir atık gaz temizleme tesisine gönderilir veya emisyon azaltımı için eşdeğer tedbirler uygulanır.

4) Büyükbaş ve küçükbaş kesimhanelerinde sıvı gübrenin, mevzuatta belirtilen deşarj kriterlerini sağlaması durumunda, sıvı gübrenin depolanmasına dair hüküm hariç olmak üzere, (b) bendinde belirtilen diğer hususlar yerine getirilir.

b) Kümesler ve ahırlar:

1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonra yeni tesislerin yerleşim alanına olan asgari uzaklığı, dokuzuncu fıkra da yer alan Asgari Mesafe Eğrisi grafiğinden belirlenen değerin altında olamaz. Şayet yüksek kokulu atık gaz filtre edilerek koku problemi gideriliyorsa, asgari uzaklık belirlenen değerin altında olabilir.

2) Tam bir temizlik ve kuruluk sağlanır.

3) Koku giderme ünitelerine sahip havalandırma sistemi bulunur.

4) Katı dışkıları için sızdırmaz bir depolama platformu yapılır ve depolamadan kaynaklanarak çevreyi rahatsız edecek sorunlar giderilir (koku veya sinek gibi).

5) Kümes ve ahır ile sıvı dışkı kanalları ve konteynerleri arasında koku önleyici tedbirler alınır.

6) Sıvı dışkıları, sızdırmaz alanlar ve kapalı kanallardan geçirilerek ahırların dışında kapalı konteynerlerde veya eşdeğer emisyon azaltma tedbirleri alınmış yerlerde depolanır.

7) Sıvı ve katı dışkıların öncelikle uygun şekilde bertarafı sağlanır. Bununla beraber; bertarafı için uygun koşullar sağlanamadığında, kullanılacak dışkının depo kapasitesi olarak en az üç aylık miktar dikkate alınarak belirlenir. Bu maddelerin değerlendirilme yerleri ve süreleri ile kompostlama, kurutma veya atık gaz tesisleri gibi uygun tesislerde işleme tabi tutulma durumu dikkate alınarak, yetkili merci tarafından artırılabilir veya azaltılabilir.

8) Canlı hayvan kütlesi 0-50 GV arasında olan tesisler için asgari mesafe şartı aranmaz.

c) Hayvan yağlarının eritildiği tesislerde keskin kokulu maddeler;

1) Kokunun oluşabileceği depolama sahaları da dahil işleme tesisleri kapalı odalarda tutulur.

2) İşleme tesislerinin yanı sıra bu odaların da atık gazları toplanır.

3) Koku oluşması beklenen ham madde ve ara ürünler kapalı konteynerlerde veya odalarda depolanır ve soğutulur.

4) Koku yayan maddeleri içeren atık gazlar toplanır ve bir atık gaz temizleme tesisine gönderilir veya emisyon azaltımı için eşdeğer tedbirler uygulanır.

ç) Et ve balık ürünlerinin tütsülendiği tesislerde keskin kokulu maddeler;

1) Tütsüleme fırınlarının atık gazları toplanır ve bir atık gaz temizleme tesisine gönderilir veya emisyon azaltımı için eşdeğer tedbirler uygulanır.

d) Jelatin, post tutkalı, deri tutkalı veya kemik tutkalı üreten tesisler; kesimhane yan ürünü kemikleri, hayvan kılları, tüyleri, boynuz, tırnak veya kanlarından hayvan yemi veya gübresi veya teknik yağların üretildiği tesisler; muamele edilmemiş hayvan kıllarının depolandığı veya

işlendiği tesisler; muamele edilmemiş kemiklerin depolandığı tesisler ve hayvan cesetlerinin bertaraf edildiği tesisler ile bu tesislerde bertaraf edilmesi için hayvan cesetleri veya hayvan ürünleri parçalarının toplandığı veya depolandığı tesislerde keskin kokulu maddeler:

1) Koku oluşması beklenen depolama sahaları da dâhil işleme tesisleri kapalı odalar içine yerleştirilir.

2) İşleme tesislerinin atık gazları ile bu odalardaki hava toplanır.

3) Koku oluşması beklenen ham madde ve ara ürünler kapalı konteynerlerde veya odalarda depolanır ve soğutulur.

4) Koku yayan maddeleri içeren atık gazlar toplanır ve bir atık gaz temizleme tesisine gönderilir veya emisyon azaltımı için eşdeğer tedbirler uygulanır.

e) Gübre (tezek) kurutma tesislerinde keskin kokulu maddeler:

1) Koku oluşması beklenen depolama sahaları da dâhil işleme tesisleri kapalı odalar içine yerleştirilir; işletme tesislerinin atık gazları ile içerideki hava toplanır ve bir atık gaz temizleme tesisine beslenir.

f) Düzenli depolama tesislerinde:

1) Düzenli depolama tesislerinde depolanan atıkların üzerine günlük ara örtü tabakası yerleştirilir.

2) Biyobozunur atıkları kabul eden tüm düzenli depolama tesislerinde gaz toplama sistemi kurulur, doğrudan veya işlenerek enerji üretiminde kullanılır. Elde edilen depo gazının, enerji üretiminde kullanılmasının ekonomik olmaması halinde depo gazı meşalelerde yakılır.

Koku emisyonu azaltımı için teknikler

MADDE 8 – (1) Kokuya neden olan işletmeler koku önleyici tedbir/ek tedbir almalarının gerekli olması halinde işletmelerin alabileceği koku önleyici tedbirlere ilişkin bu Yönetmeliğin EK-1’inde uygulanabilecek teknikler verilmiştir. İşletmeler, EK-1’de yer alan koku önleyici teknikler dışında, işletmeleri için uygun teknikleri kullanabilirler. Söz konusu tekniklerin Bakanlıkça uygun görülmesi gerekmektedir.

(2) 7 nci maddede yer alan işletmelerin, öncelikle 7 nci maddede yer alan hüküm ve esasları sağlaması gerekmekte olup, buna rağmen şikâyet konusu olmaları halinde koku önleyici ek tedbir almaları gereklidir.

8.3.BÖLÜM: ATIKLARLA İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

8.3.1. SIFIR ATIK YÖNETMELİĞİ¹⁹

Yönetmelik kapsamında, sıfır atık yönetim sisteminin kurulup yaygınlaştırılması, geliştirilmesi, finansmanı, izlenmesi ve belgelendirilmesine yönelik esaslar belirlenmektedir.

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, hammadde ve doğal kaynakların etkin yönetimi ile sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda atık yönetimi süreçlerinde çevre ve insan sağlığının ve tüm kaynakların korunmasını hedefleyen sıfır atık yönetim sisteminin kurulmasına, yaygınlaştırılmasına, geliştirilmesine, izlenmesine, finansmanına, kayıt altına alınarak belgelendirilmesine ilişkin genel ilke ve esasların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, mahalli idareler ve EK-1 listede tanımlı diğer yerler ile gönüllülük esasına dayalı olarak sıfır atık yönetim sistemini kurmak isteyenler için sıfır atık yönetim sisteminin kurulmasına, izlenmesine, sıfır atık belgesi düzenlenmesine ilişkin esasları kapsar.

(2) Sıfır atık yönetim sistemi kurulan yerlerde oluşan ve 2/4/2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4 atık listesinde yer alan atıklar bu sistem kapsamındadır. Ancak, sanayi işletmelerinden kaynaklanan atıklardan içerik veya yapısal olarak evsel nitelikli atıklara benzer olanlar hariç olmak üzere, bu işletmelerin faaliyetleri sonucunda oluşan proses atıkları Bakanlıkça kriterleri belirleninceye kadar bu Yönetmelikte tanımlanan sıfır atık belgesi kapsamında değerlendirilmez.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Atık: Üreticisi veya fiilen elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişi tarafından çevreye atılan veya bırakılan ya da atılması zorunlu olan herhangi bir madde veya materyali,
- b) Atık azaltımı: Üretim, tüketim ve hizmet süreçlerinde planlanan önleme faaliyetleri doğrultusunda çevresel açıdan belirli ölçütlere, temel şart ve özelliklere göre alınacak tedbirler ile atık miktarının düşürülmesini,
- c) Atık getirme merkezi: Ayrı biriktirilen atıkların geri kazanıma ve/veya bertarafa gönderilmesi amacıyla bırakıldığı merkezleri,

¹⁹ 12.07.2019 tarih ve 30829 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ç) Atık işleme tesisi: Ön işlem ve ara depolama tesisleri dahil aktarma istasyonları hariç olmak üzere, atıkları Atık Yönetimi Yönetmeliğinde yer alan EK-2/A ve EK-2/B'deki faaliyetlerle geri kazanan ve/veya bertaraf eden tesisi,

d) Atık üreticisi: Faaliyetleri sonucu atık oluşumuna neden olan kişi, kurum, kuruluş ve işletme ve/veya atığın bileşiminde veya yapısında bir değişikliğe neden olacak ön işlem, karıştırma veya diğer işlemleri yapan herhangi bir gerçek ve/veya tüzel kişiyi,

e) Bakanlık: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını,

f) Bina ve yerleşkeler: Bağımsız konut, ticari ya da hizmet birimlerini barındıran yapılar ile açık ya da kapalı sosyal donatılara sahip münferit yapıları da barındıran özerk yerleşimleri,

g) Biriktirme ekipmanı: Atıkların türlerine göre biriktirildiği kumbara, konteyner ve benzeri ekipmanları,

ğ) Biyo-bozunur atık: Biyolojik olarak bozunabilen park ve bahçe atıkları ile evler, ofisler, lokantalar, satış noktaları, kantinler, gıda hazırlama ve gıda işleme tesislerinden kaynaklanan gıda ve mutfak atıklarını,

h) Çevre lisansı: 10/9/2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğinde düzenlenen geçici faaliyet belgesi/çevre izin ve lisansı belgesini kapsayan lisansı,

ı) Geçici depolama: Atıkların, işleme tesislerine ulaştırılmadan önce atık üreticisi tarafından güvenli bir şekilde bekletilmesini,

i) Geçici depolama alanı: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin 13 üncü maddesinde kriterleri belirlenmiş alanı,

j) Geri dönüşüm: Enerji geri kazanımı ve yakıt olarak kullanımı ya da dolgu yapmak üzere atıkların tekrar işlenmesi hariç olmak üzere, organik maddelerin tekrar işlenmesi dahil atıkların işlenerek asıl kullanım amacı ya da diğer amaçlar doğrultusunda ürünlere, malzemelere ya da maddelere dönüştürüldüğü herhangi bir geri kazanım işlemini,

k) Geri kazanım: Piyasada ya da bir tesiste kullanılan maddelerin yerine ikame edilmek üzere atıkların faydalı bir amaç için kullanıma hazır hale getirilmesinde yer alan ve Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-2/B'sinde listelenen işlemleri,

l) İl müdürlüğü: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünü,

m) İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planı: Bakanlıkça formatı belirlenen ve Mahalli Çevre Kurulu tarafından hazırlanan, il sınırlarında mahalli idarelerce uygulanacak sıfır atık yönetim sisteminin esaslarını içeren planı,

n) Kaynakta ayrı biriktirme: Atıkların oluştuğu noktada ayrı olarak biriktirilmesini,

- o) Kent Konseyi: 8/10/2006 tarihli ve 26313 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kent Konseyi Yönetmeliği ile tanımlanan konseyi,
- ö) Kompost: Organik esaslı atıkların oksijenli veya oksijensiz ortamda ayrıştırılması suretiyle üretilen malzemeyi,
- p) Mahalli idare: Büyükşehir belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyeleri, il, ilçe ve belde belediyeleri, belediye birlikleri ve il özel idarelerini,
- r) Önleme: Ürünlerin yeniden kullanılması veya kullanım ömürlerinin uzatılması ile atık miktarının azaltılması, ürün üretiminde zararlı maddelerin azaltımı ve üretilen atığın çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilmesine ilişkin herhangi bir madde ya da malzeme atık haline gelmeden önce alınacak tedbirleri,
- s) Sıfır atık: Üretim, tüketim ve hizmet süreçlerinde atık oluşumunun önlenmesi/azaltılması, yeniden kullanıma öncelik verilmesi, oluşan atıkların ise kaynağında ayrı biriktirilerek toplanması ve geri dönüşüm ve/veya geri kazanımının sağlanarak bertarafa gönderilecek atık miktarının azaltılması suretiyle çevre ve insan sağlığının ve tüm kaynakların korunmasını hedefleyen yaklaşımı,
- ş) Sıfır atık belgesi: Sıfır atık yönetim sistemlerini kuran mahalli idareler ile EK-1 listede tanımlı diğer yerlere ve gönüllülük esasına dayalı olarak sıfır atık yönetim sistemini kuranlara verilecek, nitelikleri Bakanlıkça belirlenen belgeyi,
- t) Sıfır atık belgesi sahibi: Sıfır atık belgesi verilen yerleri,
- u) Sıfır Atık Bilgi Sistemi: Sıfır atık yönetim sistemini uygulayacak yerleri kayıt altına almak, belgelemek, izlemek ve sistem kapsamında yönetilen atıkların izlenebilirliğini sağlamak amacıyla Bakanlıkça oluşturulan çevrimiçi sistemi,
- ü) Sıfır Atık Koordinasyon Kurulu: Bu Yönetmelik doğrultusunda yürütülen çalışmaları ve uygulamaları değerlendirmek, yönlendirmek, yaygınlaştırılmasını ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla Bakanlık temsilcisinin başkanlığında toplanan kurulu,
- v) Sıfır atık yönetim sistemi: Atık oluşumunun önlenmesinden başlayarak, atıkların azaltılması, kaynağında ayrı biriktirilmesi, geçici depolanması, ayrı toplanması, taşınması ve işlenmesi süreçlerinin hepsini içine alan, fayda ve maliyet unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulan yönetim sistemini,
- y) Stratejik plan: Mahalli idarelerce hazırlanması gereken, 24/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda tanımlanmış planı,
- z) Tehlikeli atık: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-3/A’sında yer alan tehlikeli özelliklerden birini ya da birden fazlasını taşıyan, aynı Yönetmeliğin EK-4’ünde altı haneli atık kodunun

yanında yıldız (*) işareti bulunan, biriktirilmesi, toplanması, taşınması ve işlenmesinde özel hükümler bulunan atıkları,

aa) Tehlikesiz atık: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4 atık listesinde yıldız (*) işareti bulunmayan, tehlikelilik özelliği göstermeyen atıkları,

bb) Toplama: Atıkların biriktirildiği yerlerden alınarak atık işleme tesislerine götürülmesi amacıyla taşınmasını,

cc) Toplama noktası: Atıkların ayrı biriktirilmesi amacıyla biriktirme ekipmanlarının yerleştirildiği yerleri,

çç) Yeniden kullanım: Ürünlerin ya da atık olmayan bileşenlerin tasarlandığı şekilde aynı amaçla kullanıldığı herhangi bir işlemi,

dd) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Ajans: Türkiye Çevre Ajansı,

ee) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Mobil atık getirme merkezi: Belirli süreler içerisinde farklı noktalara hizmet vermek amacıyla kullanılan gerektiğinde yeri değiştirilebilen taşınabilir özellikte, farklı tür atıkları ayrı ayrı toplamak amacıyla birden fazla biriktirme ekipmanının birlikte bulunduğu atık toplama noktasını ve/veya atık getirme merkezine bağlı olarak kullanılan atık toplama taşıtlarını,

ff) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Satış noktası: 26/6/2021 tarihli ve 31523 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (y) bendinde tanımlanan yerleri,

ifade eder.

Genel esaslar

MADDE 5 – (1) Üretim, tüketim ve hizmet süreçlerinde kaynakların verimli kullanılması amacıyla;

a) EK-2’de verilen esaslar da dikkate alınarak atık oluşumunun önlenmesi,

b) Atık oluşumunun önlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda atıkların azaltılması,

c) Ürün ve malzemelerin yeniden kullanım olanaklarının değerlendirilmesi, esastır.

(2) (Değişik:RG-9/10/2021-31623) Oluşan atıkların türlerine göre EK-5’te verilen açıklamalara uygun olarak en az ikili biriktirilmesi ve geçici depolanması sırasında çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde gerekli önlemlerin alınması esastır.

(3) Ayrı olarak biriktirilen atıkların karıştırılmadan toplanması ve öncelikle geri dönüşüm/geri kazanımlarının sağlanması, mümkün olmaması halinde ise çevre kirliliğine yol açmayacak şekilde nihai bertaraflarının sağlanması esastır.

(4) Atıkların maddesel veya enerji geri kazanımı amacıyla kullanılarak ekonomiye kazandırılması yaklaşımının öncelikli tercih edilmesi ve düzenli depolamaya gönderilen atık miktarının azaltılması esastır.

(5) Sıfır atık yönetim sistemi için idari, mali ve teknik açıdan verimlilik, sürdürülebilirlik ve halkın katılımı ilkeleri esas alınır.

(6) Bakanlık ve il müdürlüğü koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşların işbirliği içerisinde bulunarak sıfır atık yönetim sisteminin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, etkin bir şekilde uygulanması amacıyla bilinç ve farkındalık oluşturulması, çevreye duyarlı tutum, davranış ve faaliyetlerin teşvik edilerek desteklenmesi esastır.

(7) Sıfır atık yönetim sistemi kapsamındaki faaliyetler ve bu faaliyetlere ilişkin olarak istenen bilgi ve belgeler için Sıfır Atık Bilgi Sistemi kullanılır. Askeri birlik ve askeri kurumların Sıfır Atık Bilgi Sistemine bildirmekle yükümlü oldukları bilgi ve belgeler Millî Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığınca yazılı olarak Bakanlığa bildirilebilir.

(8) Mahalli idareler ile EK-1 listede tanımlı yerler ve gönüllülük esasına dayalı olarak sıfır atık yönetim sistemini kuracaklar tarafından bu Yönetmelikte tanımlanan kriterler doğrultusunda sıfır atık yönetim sisteminin kurulması, işletilmesi, geliştirilmesi ve izlenmesi esastır.

(9) Bu Yönetmelik kapsamında sıfır atık yönetim sistemini kuranlarca, atıkların 2872 sayılı Kanun uyarınca çıkarılan mevzuat hükümlerine uygun olarak kaynağında ayrı biriktirilerek atık işleme tesislerine iletilmesinin sağlanması esastır.

(10) Sıfır atık yönetim sistemi kurulan yerlerde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, atıklarını dahil oldukları sıfır atık yönetim sistemi kriterlerine uygun olarak biriktirir.

(11) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Evlerden kaynaklanan atık ilaçlar, ilaç satışı yapılan yerler ile İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planında toplama noktası olarak belirlenen diğer toplama noktalarında ve atık getirme merkezlerinde toplanır. Atık ilaç biriktirme ekipmanları ilaç satışı yapılan yerler ve toplama noktalarınca temin edilir. Evlerden kaynaklanan atık ilaçların yönetimi mahalli idareler tarafından sağlanır.

(12) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Sıfır atık yönetim sistemi kapsamında atıkların kaynağında türlerine göre ayrı biriktirilmesi ve kaynağında ayrı biriktirilen atıkların karıştırılmadan ayrı olarak toplanması esastır.

(13) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Sıfır atık yönetim sistemi kapsamında biriktirilen atıklar, Bakanlıktan geçici faaliyet belgesi/çevre lisansı almış atık işleme tesislerinde işlenir.

(14) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Kaynağında ayrı biriktirilen evsel atıklar ile benzer ticari ve kurumsal atıkların geri kazanıma veya bertarafa gönderilmek üzere bırakıldığı atık getirme merkezlerinin oluşturulması esastır.

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 6 – (1) Bakanlık;

- a) Sıfır atık yönetim sistemine ilişkin plan, program, politika ve hedefleri içeren Sıfır Atık Yönetimi Eylem Planını hazırlamak/hazırlatmakla, güncellemek/güncellenmesini sağlamakla, ulusal ve yerel ölçekte duyurulmasını sağlamakla ve yayımlamakla,
 - b) Sıfır atık yönetim sisteminin; idari, mali ve teknik unsurları açısından tasarım ve planlama kriterlerini, değerlendirme unsurları ve uygulama esaslarını belirlemek/belirletmek, bu konuda kılavuz dokümanlar hazırlamak/hazırlatmakla,
 - c) Sıfır atık yönetim sisteminin geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ilişkin program ve politikaları saptamak, eğitim ve farkındalık çalışmaları düzenlemek/düzenletmek, bu konularda kılavuz dokümanlar hazırlamak/hazırlatmakla,
 - ç) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, izleme ve denetim altyapısını oluşturmak ve gerekli idari tedbirleri almakla,
 - d) Sıfır Atık Bilgi Sistemini hazırlamak/hazırlatmak, performans göstergeleri oluşturmak ve yayımlamakla,
 - e) Sıfır atık yönetim sistemine ilişkin hususlarda ulusal ve uluslararası politikaların uygulanabilirliğini araştırmak, ilgili çalışmaları takip etmek, izlemek ve yürütmekle,
 - f) Sıfır atık yönetim sistemine yönelik destek ve teşvik unsurlarını ve uygulamaya yönelik usul ve esasları belirlemekle,
 - g) Sıfır Atık Koordinasyon Kurulunun oluşturulmasına ve işleyişine ilişkin usul ve esasları belirlemekle,
 - ğ) Sanayi işletmelerinden kaynaklanan proses atıklarının sıfır atık belgesi kapsamında değerlendirilmesine yönelik kriterleri belirlemekle,
 - h) Atık önlemeye ilişkin politikalar belirlemekle, atık önleme tedbirlerinin uygulanmasını izlemek ve değerlendirmekle,
 - ı) İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planı formatını belirlemekle,
 - i) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Atık getirme merkezlerinin kurulması ve işletilmesine ilişkin esasları belirlemekle,
- görevli ve yetkilidir.

(2) Bakanlık gerekli gördüğü durumlarda birinci fıkrada belirtilen yetkilerinin bazılarını sınırlarını belirlemek kaydıyla il müdürlüklerine devredebilir.

(3) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Bakanlık gerekli gördüğü durumlarda il müdürlüklerinin sıfır atık belge başvurularının değerlendirilmesi ve sıfır atık belgesi düzenlenmesi/iptal edilmesi

hususundaki görev ve yetkilerini Ajansa ve/veya değerlendirme kurum veya kuruluşlarına devredebilir. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(4) Bakanlık, sıfır atık yönetim sistemlerinin entegrasyonu ve koordinasyonunun sağlanması, İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planının hazırlanması amacı ile illerde mahalli çevre kurullarında yapılacak çalışmalara ilişkin esasları belirler.

(5) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Bakanlık, Ajansın 7261 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde bu Yönetmelik kapsamında yapacağı faaliyetlerine yönelik usul ve esasları belirler ve Ajansın internet sayfasından duyurulmasını sağlar.

İl müdürlüklerinin görev, yetki ve yükümlülükleri

MADDE 7 – (1) İl müdürlükleri;

- a) Yetki sahaları içinde Bakanlıkça belirlenen usuller çerçevesinde bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, izleme, denetim faaliyetlerini gerçekleştirmekle,
 - b) Sıfır atık yönetim sisteminin uygulanmasında yerel ölçekte koordinasyonu sağlamak, izlemek ve süreç içerisinde teknik destek vermekle,
 - c) Sıfır atık bilgi sistemini kullanmakla, yerel ölçekli kullanıcıların kullanımı için destek sağlamakla,
 - ç) Sıfır atık yönetim sistemine geçenlerin ve geçme zorunluluğu olan yerlerin faaliyetlerini izlemekle, denetlemekle, aykırılık tespit edilmesi halinde 21 inci maddeyi uygulamakla ve Bakanlığa bilgi vermekle,
 - d) Sıfır atık yönetim sistemi kapsamında yerel ölçekli eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmesini koordine etmekle, bu faaliyetlere katkı ve katılım sağlamakla,
 - e) İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planının hazırlanması için mahalli çevre kurulu gündemini hazırlamak ve teknik destek sağlamakla,
 - f) Sıfır atık bilgi sistemine kayıt ve beyanların yapılmasını sağlamak ve beyanların takibini yapmakla,
 - g) Sıfır atık belge müracaatlarını değerlendirmek, uygun bulunanlara sıfır atık bilgi sistemi üzerinden sıfır atık belgesi düzenlemekle ve iptal etmekle,
 - ğ) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Atık getirme merkezi onay yazısı vermek, ilgili belediyeyi bilgilendirmek ve onay verdiği atık getirme merkezlerini Bakanlığın çevrimiçi programına kayıt etmekle,
- görevli ve yetkilidir.

Mülki idari amirlerin görev, yetki ve yükümlülükleri

MADDE 8 – (1) Mahallin en büyük mülki idari amiri;

- a) İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planının Mahalli Çevre Kurulu tarafından belirlenecek komisyonca hazırlanmasını, gerekli görmesi halinde revize edilmesini ve mahalli çevre kurulunda karara bağlanmasını sağlar.
- b) İl sınırları içerisinde İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planı doğrultusunda mahalli idarelerce sıfır atık yönetim sisteminin kurulması, uygulanması ve işbirliği içerisinde çalışılmasını temin eder.
- c) İl sınırları içerisinde uygulanan sıfır atık yönetim sisteminin izlenmesi ve tespit edilen aksaklıkların iyileştirilmesine yönelik çalışmaların belirlenmesi amacıyla mahalli çevre kurulunu toplar. Mahalli çevre kurulu tarafından, alınan karar ve tedbirlerin il düzeyinde uygulanması için programlar hazırlanır ve hazırlanan programların öngörülen sürelerde uygulanması sağlanır.

Mahalli idarelerin görev, yetki ve yükümlülükleri

MADDE 9 – (1) Büyükşehir belediyeleri;

- a) Büyükşehir entegre atık yönetim planını, İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planına uyumlu hale getirmekle,
 - b) İlçe belediyeleri tarafından yürütülen sıfır atık yönetim sistemi uygulamalarının iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması ile sıfır atık yönetim sistemine yönelik işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla,
- yükümlüdür.

(2) Büyükşehir ilçe belediyeleri, il, ilçe, belde belediyeleri, belediye birlikleri ve il özel idareleri;

- a) Tüm faaliyetlerinde bu Yönetmelikte belirtilen genel esaslara uymakla,
- b) Halkı, atıklarını ayırmaya ve ayrı biriktirmeye teşvik etmekle,
- c) Atık oluşumunun önlenmesi için israfı önlemeye teşvik edecek çalışmalarda bulunmakla,
- ç) Kaynağında ayrı biriktirilen atıkların birbirleriyle karıştırılmadan toplanmasına yönelik altyapıyı geliştirip yaygınlaştırmakla,
- d) Atık getirme merkezlerinde biriktirilen atıklar ile evlerden kaynaklanan atık ilaçların yönetimini sağlamakla,
- e) Toplanan atıkların öncelikli olarak maddesel geri dönüşüm ve diğer geri kazanım imkânlarının azami ölçekte değerlendirilmesini sağlamakla/sağlatmakla,
- f) Geri dönüşümü/geri kazanımı mümkün olmayan atıkların nihai bertaraf işlemlerinde düzenli depolama yöntemini son seçenek olarak değerlendirmekle,
- g) Sıfır atık yönetim sisteminin tasarım aşamasından başlayarak uygulamaların izlenmesi faaliyetlerini de içeren tüm süreci kent konseyi gündemine dahil etmekle,

ğ) Sıfır atık yönetim sistemine geçiş süreci de dahil olmak üzere, mevcut atık yönetim hizmetlerinin sıfır atık yönetim sistemine entegre edilmesine yönelik program ve politikalarını belirleyerek bu hususları stratejik planlarına ve bütçelerine yansıtma,

h) Yetkisi dahilinde sıfır atık yönetim sisteminin kurulması ve uygulanmasında EK-1 listede tanımlanan uygulama takvimine uyarak mevcut atık yönetim hizmetlerini bu sisteme entegre etmekle,

ı) Sıfır atık yönetim sisteminin kurulması, işletilmesi ve izlenmesine yönelik olarak Bakanlıkça hazırlanan kılavuz doğrultusunda gerekli iş ve işlemleri gerçekleştirmekle, sisteme ilişkin tam maliyet esaslı tarifeleri belirlemekle ve uygulamakla,

i) Kurulan sıfır atık yönetim sistemini konutlara ilanen duyurmakla, atıkların oluşturulan sistem doğrultusunda biriktirilmesini sağlamakla,

j) Sıfır atık yönetim sisteminin yaygınlaştırılması ve bu konudaki farkındalığın artırılmasına yönelik bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yapmakla, bu kapsamda düzenlenen faaliyetlere katkı ve katılım sağlamakla,

k) Belediyelerin mevcut atık yönetim hizmetleri ile belediye sınırlarında herhangi bir işletmeye bağlı olmaksızın atık toplayan kişilerin faaliyetlerini kent konseyi gündeminde değerlendirerek sosyal ve ekonomik koşullar göz önünde bulundurulmak sureti ile yerel ölçekli yapılabilecek uygulamalar için belediye meclislerine önerilerde bulunulmasını sağlamakla,

l) Sıfır Atık Bilgi Sistemine kayıt olmak ve bu Yönetmelik kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin olarak istenen bilgi ve belgeleri sisteme kaydetmekle,

m) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Sıfır atık yönetim sistemi kapsamında toplanan atıklara ilişkin aylık bilgileri takip eden ayın onbeşine kadar sıfır atık bilgi sistemi üzerinden bildirmekle ve her yıl Mart ayı sonuna kadar bir önceki yıla ait bilgilerin veri kontrollerini tamamlamakla, bildirim esas bilgi ve belgeleri muhafaza etmekle, yükümlüdür.

(3) (Değişik:RG-9/10/2021-31623) Sıfır atık yönetim sisteminin kurulması ve sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla EK-1’de tanımlanan uygulama takviminde belirtilen, sisteme geçişlerin tamamlanması için; il belediyeleri ile 50.000 üzeri nüfusa sahip mahalli idarelerde en az 2 çevre mühendisi veya çevre görevlisi, 20.000-50.000 arasında nüfusa sahip mahalli idarelerde en az 1 çevre mühendisi veya çevre görevlisi bulundurulur. 20.000’den az nüfusa sahip mahalli idarelerde çevre mühendisi veya çevre görevlisi bulundurulur ve/veya çevre danışmanlık hizmeti alınır. Mahalli idare birliklerinde ve il özel idarelerinde en az 1 çevre mühendisi veya çevre görevlisi bulundurulur.

(4) Atık yönetimi amacıyla oluşturulan birliklere üye olunması veya diğer mahalli idarelerin hizmetlerinden faydalanılması halinde, bu Yönetmelik ile getirilen yükümlülükler birlik tüzüğü kapsamında üye olunan birlik veya hizmet alınan mahalli idare tarafından yerine getirilir.

(5) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Mahalli idareler Bakanlıkça belirlenen esaslar doğrultusunda atık getirme merkezini kurmak/kurdurmakla, işletmek/işlettirmekle yükümlüdür.

Sıfır atık yönetim sistemi kuran bina ve yerleşkelerin yükümlülükleri

MADDE 10 – (1) Sıfır atık yönetim sistemini kuran bina ve yerleşkeler;

- a) Tüm faaliyetlerinde bu Yönetmelikte belirtilen genel esaslara uymakla,
- b) Sorumluluk alanları dahilindeki tüm kişi ve kuruluşları, atıklarını türlerine göre ayırmaya ve ayrı biriktirmeye teşvik etmekle,
- c) İsrافی önlemeye yönelik çalışmalarda bulunarak atık oluşumunun önlenmesini/azaltılmasını sağlamakla,
- ç) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Kaynağında ayrı biriktirilen atıkların birbirleriyle karıştırılmadan ayrı olarak toplanmasına ve geçici depolanmasına yönelik altyapıyı oluşturmakla, gerekli kumbara, konteyner gibi biriktirme ekipmanlarını sağlamakla,
- d) Sıfır atık yönetim sisteminin kurulması ve uygulanmasında EK-1 listede tanımlanan uygulama takvimine uymakla,
- e) Sıfır atık yönetim sisteminin kurulması, işletilmesi ve izlenmesine yönelik olarak Bakanlıkça hazırlanan kılavuz doğrultusunda gerekli iş ve işlemleri gerçekleştirmekle ve mevcut atık yönetim hizmetlerini bu sisteme entegre etmekle,
- f) Sıfır atık yönetim sistemine geçiş süreci de dahil olmak üzere mevcut atık yönetim hizmetlerinin sıfır atık yönetim sistemine entegre edilmesine yönelik program ve politikaları belirleyerek ilgili talimatlarına yansıtmakla,
- g) Sıfır atık yönetim sisteminin tasarım aşamasından başlayarak uygulamaların izlenmesi faaliyetlerini de içeren tüm sürecin, sorumluluk alanı içerisindeki tüm kişi ve kuruluşların katılımı ile bütünlük ve uyum içinde yürütülmesini sağlamakla,
- ğ) Kurulan sıfır atık yönetim sistemini sorumluluk alanındaki tüm kişi ve kuruluşlara ilanen duyurmakla, atıkların oluşturulan sistem doğrultusunda biriktirilmesini sağlamakla,
- h) Sıfır atık yönetim sisteminin yaygınlaştırılması ve bu konudaki farkındalığın artırılmasına yönelik bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yapmakla, bu kapsamda düzenlenen faaliyetlere katkı ve katılım sağlamakla,
- ı) Sıfır Atık Bilgi Sistemine kayıt olmak ve bu Yönetmelik kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin olarak istenen bilgi ve belgeleri sisteme kaydetmekle,

i) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Sıfır atık yönetim sistemi kapsamında toplanan atıklara ilişkin aylık bilgileri takip eden ayın onbeşine kadar sıfır atık bilgi sistemi üzerinden bildirmekle ve her yıl Mart ayı sonuna kadar bir önceki yıla ait bilgilerin veri kontrollerini tamamlamakla, bildirim esas bilgi ve belgeleri muhafaza etmekle, yükümlüdür.

(2) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Sıfır atık yönetim sistemini kurmakla yükümlü olanlar ile sistemi gönüllü olarak kurmak isteyenler, Bakanlıkça yetkilendirilmiş çevre danışmanlık firmalarından sıfır atık yönetim sisteminin kurulması ve geliştirilmesinin sağlanması için danışmanlık hizmeti alabilirler.

(3) Atıkların toplanması, taşınması ve işlenmesine yönelik hizmet alımlarında ilgili idarelerin tam maliyet esaslı tarifelerine uyulur.

(4) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Bina ve yerleşkelerin, sıfır atık yönetim sistemini kurarak EK-1'de yer alan uygulama takvimi doğrultusunda sıfır atık belgesi almaları zorunludur. Bu Yönetmelik kapsamında sıfır atık yönetim sistemini kurarak belge alanlar, türlerine göre kaynağında ayrı biriktirdikleri atıklarını, sıfır atık belgesini alan mahalli idarelerin toplama sistemine veya Bakanlıktan geçici faaliyet belgesi/çevre lisansı almış atık işleme tesislerine geri kazanımı sağlanmak üzere verirler.

(5) Platin sıfır atık belgesine sahip yerler, sıfır atık yönetim sistemi kapsamında gerçekleştirdikleri faaliyetleri, uygulamaları, sistem ile getirilen yenilikleri, sağlamış oldukları kazanımları ve ileriye yönelik hedefleri de içeren sıfır atık yönetim sistemi sürdürülebilirlik raporlarını, platin belgenin alınmasını takip eden ikinci yılın sonuna kadar sıfır atık belgesini veren yetkili idareye sunar. Bu raporlar gelişmeler doğrultusunda iki yılda bir güncellenir.

Organize sanayi bölgeleri ve havalimanlarının yükümlülükleri

MADDE 11 – (1) Organize sanayi bölgesi yönetimleri ve havalimanı/terminal işletmecileri 10 uncu maddede verilen yükümlülüklerle ilave olarak;

a) Sınırları içerisinde sıfır atık yönetim sisteminin planlanması, kurulması, uygulanması ve izlenmesine yönelik gerekli koordinasyon ve işbirliğini sağlamakla,

b) Sıfır atık yönetim sistemine geçiş süreci de dahil olmak üzere, mevcut atık yönetim hizmetlerinin sıfır atık yönetim sistemine entegre edilmesine yönelik planlama yapmakla, sınırları içerisindeki tüm kurum, kuruluş ve işletmelerin bu plana uymasını sağlamakla, yükümlüdür.

(2) Organize sanayi bölgeleri ve havalimanları tarafından sorumluluk alanlarına göre atık toplama ve taşıma sistemleri oluşturulurken Bakanlıkça hazırlanan kılavuzlar esas alınır.

Sıfır atık yönetim sistemini kurma yükümlülüğü

MADDE 12 – (1) EK-1 listede yer alan bina ve yerleşkelerin uygulama takvimi doğrultusunda, sıfır atık yönetim sistemini kurarak uygulamaya geçmeleri zorunludur. Belirtilen tarihten sonra faaliyete geçen söz konusu yerler ise faaliyet başlangıç tarihinden itibaren bir yıl içerisinde sıfır atık yönetim sistemine geçerler.

(2) Mahalli idareler ise EK-1 listede belirtilen uygulama takvimi doğrultusunda sıfır atık yönetim sistemine geçerler.

(3) Sıfır atık yönetim sistemini kurma yükümlülüğü bulunanlar istemeleri halinde, EK-1 listedeki uygulama takviminde belirtilen tarihlerden önce sıfır atık yönetim sistemi kriterlerini sağlayarak uygulamaya geçebilirler.

(4) Ortak bir yönetimi olan alışveriş merkezleri, iş merkezleri, terminaller gibi yerlerde tüm bina ve yerleşkeyi kapsayacak şekilde sıfır atık yönetim sistemine geçiş planlaması yapılır. Yapılan planlama doğrultusunda alan içerisindeki tüm kurum, kuruluş ve işletmeleri kapsayacak şekilde yönetimin koordinasyonunda sıfır atık yönetim sistemi kurularak eş zamanlı uygulamaya geçilir. Tüm kurum, kuruluş ve işletmeler bu plana dahil olmak zorundadır.

(5) Ortak bir yönetimi olmayan, ancak aynı bina veya yerleşke içerisinde bulunan kurum, kuruluş, işletmeler sıfır atık yönetim sisteminin kurulması konusunda ortak hareket edebilirler.

(6) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** EK-1'deki uygulama takviminde yer almayan bina ve yerleşkelerin bağlı bulundukları mahalli idarelerin sıfır atık yönetim sistemine uygun şekilde sıfır atık yönetim sistemini oluşturması zorunludur.

(7) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** EK-1'deki uygulama takviminde yer almayan site, apartman ve villa tipi müstakil konutlar tarafından Ek-5'teki geri kazanılabilir kağıt, cam, metal, plastik atıkların diğer atıklardan ayrı olarak biriktirilmesi için geri kazanılabilir atık miktarı kapasitesine uygun hacimde bir adet konteyner veya benzeri biriktirme ekipmanı bulundurulması zorunludur. Biriktirme ekipmanının temini ve bulundurulmasında belediye ile işbirliği yapılabilir ve/veya diğer bina veya yerleşkeler ile ortak hareket edilebilir.

Sıfır atık yönetim sisteminin kurulması

MADDE 13 – (1) Sıfır atık yönetim sisteminin kurulmasında mahalli idareler tarafından EK-3/A'da, bina ve yerleşkeler tarafından ise EK-3/B'de verilen kriterler sağlanır.

(2) Sistemin kurulumu için izlenecek yol haritası aşağıda belirtilmiştir:

a) Çalışma Ekibinin Belirlenmesi: Sıfır atık yönetim sisteminin kurulumundan uygulanmasına ve izlenmesine kadar olan süreci takip edecek sorumlu kişi veya kişiler ile çalışma ekipleri oluşturulur.

b) Planlama Yapılması: Uygulanacak sıfır atık yönetim sisteminin en etkin şekilde yapılandırılması için, uygulamaya geçmeden önce yapılacaklara ilişkin planlama yapılır. Bu kapsamda;

1) Mevcut Durum Tespiti: Tüm atıkların kaynağı, türü, miktarı, atık biriktirme, toplama ve taşıma yöntemleri, geçici depolama alanları, atıkların teslim edildiği yerlere ilişkin mevcut durum tespiti yapılır.

2) İhtiyaç Analizi: Ayrı biriktirilecek atıklar için biriktirme ekipmanları ve geçici depolama alanı ihtiyaçları belirlenir.

c) Eğitim/Bilinçlendirme Faaliyetleri ve Uygulamaya Geçilmesi: Farkındalığı arttırmak için eğitim/bilinçlendirme faaliyetleri yapılır ve sistem uygulanmaya başlanır.

ç) İzleme, Kayıt Tutulması ve İyileştirme Faaliyetleri: Düzenli aralıklarla uygulamanın gerçekleştirilmesine ilişkin izleme çalışmaları yürütülür. Aksayan hususlar için önlemler alınır, gerekmesi halinde güncelleme yapılır. Ayrı biriktirilen atık miktarları, elde edilen kazanımlar gibi uygulamaya ilişkin çıktılar kayıt altında tutulur.

Atıkların biriktirilmesi, toplanması ve biriktirme ekipmanlarının özellikleri

MADDE 14 – (1) Sıfır atık yönetim sistemi kapsamında; evlerden ya da içerik veya yapısal olarak benzer olan ticari, endüstriyel işletmeler ile kurumlardan kaynaklanan tehlikesiz nitelikteki geri kazanılabilir kağıt, cam, metal, plastik atıklar diğer atıklardan farklı biriktirme ekipmanında biriktirilir ve ayrı olarak toplanır. Kağıt, cam, metal ve plastik atıklar tek bir ekipman içerisinde biriktirilebileceği gibi malzeme cinslerine göre ayrı biriktirme de yapılabilir.

(2) Atık pil, bitkisel atık yağ, atık elektrikli ve elektronik eşya ile diğer geri kazanılabilir atıklar, atık ilaçlar ve büyük hacimli atıklar mahalli idarelerin toplama planına uygun olarak biriktirilerek yetkili idareye teslim edilir veya bu atıklar için oluşturulmuş toplama noktalarına, atık getirme merkezlerine ve/veya atık işleme tesislerine teslim edilir.

(3) Kullanılacak biriktirme ekipmanlarında, ekipmanın rengi veya ekipman üzerindeki etiketlerde;

a) Kağıt, cam, metal, plastik atıkların birlikte biriktirilmesi durumunda mavi, diğer atıklar için koyu gri renk kullanılır.

b) Malzeme türlerine göre ayrı biriktirme yapılması durumunda kağıt atıklar için mavi, plastik atıklar için sarı, cam atıklar için yeşil, metal atıklar için açık gri renk kullanılır.

c) Biyo-bozunur atıkların yoğun oluşum gösterdiği çay ocakları, kafeterya, yemek hazırlama veya yemek servisinin yapıldığı ve benzeri yerlerde, bu atıkların ayrı biriktirilmesi halinde kahverengi renk kullanılır.

ç) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Atık ilaçların toplanması için kullanılacak biriktirme ekipmanları için beyaz renk kullanılır; bu ekipmanlar paslanmaz metal veya yüksek yoğunluklu plastik malzemeden yapılmış, kapaklı, kapakları kilitlenir, yükleme-boşaltma esnasında torbaların hasar görmesine veya delinmesine yol açabilecek keskin kenarları olmayan, yüklenmesi kolay, içerisine atık atıldıktan sonra tekrar alınmasına imkân vermeyecek şekilde teşkil edilir ve üzerinde “Atık İlaç” ibaresi bulunur.

(4) Mahalli idareler tarafından konutlar ve kamuya açık alanlarda aşağıda yer alan hususlar çerçevesinde toplama gerçekleştirilir:

a) Konutlardan toplama yapılırken kullanılacak biriktirme ekipmanlarında geri kazanılabilir atıklar için mavi, diğer atıklar için koyu gri renk kullanılır.

b) Cadde, sokak ve kamuya açık alanlara en az ikili set halinde ekipmanlar yerleştirilir, bu ekipmanlarda mavi ve koyu gri renk kullanılır. İhtiyaca göre cam atıklar için yerleştirilecek ekipmanlarda yeşil renk kullanılır.

c) Ekipmanların üzerinde hangi atıkların atılabileceği yazı ve/veya şekillerle belirtilir.

ç) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** EK-4’te yer alan kriterlerin sağlanarak gümüş, altın veya platin nitelikli sıfır atık belgesi alınabilmesi için (a) ve (b) bentlerinde tanımlanan ekipmanlara ilave olarak biyo-bozunur atıklar için kahverengi olmak üzere asgari üçlü toplama sistemi kurulur.

(5) Atıkların biriktirilmesi ve toplanmasında EK-5’te verilen açıklamalara uygun olarak hareket edilir.

(6) Bu maddede bahsi geçmeyen tehlikeli/tehlikesiz özellikteki diğer atıklar ile tıbbi atıkların yönetimi ilgili mevzuatı kapsamında sağlanarak sıfır atık yönetim sistemine dahil edilir.

(7) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Sıfır atık yönetim sistemi kapsamında yerleştirilen biriktirme ekipmanlarında, atık getirme merkezlerinde ve toplama/taşıma araçlarında sıfır atık logosu kullanılır. Ayrıca toplama/taşıma araçlarında “Sıfır Atık Toplama Aracı” ibaresi bulunur.

(8) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Zincir marketler ile 400 m2 ve üzeri kapalı satış alanına sahip satış noktaları, tüketiciler tarafından getirilen tehlikesiz nitelikteki kâğıt, cam, metal, plastik atıklar ile satışı yapılması durumunda pil, elektrikli küçük ev aletleri veya tekstil atıklarının ayrı olarak biriktirilmesi için rahatlıkla görülebilecek ve erişilebilecek yerlerde toplama noktaları oluşturmakla, çevre ve insan sağlığına yönelik tedbirleri almakla yükümlüdür.

(9) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Mahalli idarelerce gerçekleştirilecek toplama faaliyetleri İl Sıfır Atık Yönetim Sistemi Planına uygun olarak EK-5’te gösterilen gruplamalara göre yapılır.

(10) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Mahalli idareler, EK-5’e göre mavi biriktirme ekipmanında karışık olarak biriktirilen ve bu şekilde toplanan kâğıt/karton, cam,

metal ve plastik türlerindeki atıkların geri kazanıma hazırlanması amacı ile nüfusuna hizmet verebilecek tipteki tesisler ile çalışır. 1. Tip Toplama Ayırma Tesisi 400.000 ve üzeri olan nüfusa, 2. Tip Toplama Ayırma Tesisi 100.000-400.000 arası nüfusa, 3. Tip Toplama Ayırma Tesisi 100.000'e kadar nüfusa hizmet eder. Mahalli idareler belirleyecekleri toplama ayırma tesisi ihtiyaçlarını toplam nüfusuna hizmet edebilecek tek bir tesisten veya birden fazla sayıda toplama ayırma tesisinden ayrı ayrı karşılayabilir. Birden fazla toplama-ayırma tesisinin tercih edilmesi halinde; bu tesisler için belirlenen sorumluluk alanlarında hizmet edilecek nüfus kapasitelerinin aşılmaması sağlanır.

(11) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Mahalli idarelerce sıfır atık yönetim sistemi kapsamında gerçekleştirilecek toplama faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması amacıyla Bakanlıkça belirlenen esaslara uygun şekilde atık getirme merkezi/merkezleri oluşturulur. Bu doğrultuda;

a) Atık getirme merkezinin asgari 1000 m2 alana tesis edilmesi esastır. Ancak yeterli alan bulunamaması durumunda asgari 300 m2 alana sahip olacak şekilde birden fazla atık getirme merkezi teşkil edilebilir. Bu durumda;

1) Nüfusu 20.000'den 100.000'e kadar olan belediyelerde toplamda en az 600 m2'yi,

2) Nüfusu 100.000'den 300.000'e kadar olan belediyelerde toplamda en az 1000 m2'yi,

3) Nüfusu 300.000'den fazla olan belediyelerde toplamda en az 1200 m2'yi,

sağlayacak şekilde atık getirme merkezlerinin kurulması zorunludur. Nüfusu 20.000'e kadar olan belediyelerde 1 adet en az 300 m2 alana sahip atık getirme merkezinin kurulması yeterlidir.

b) Atık getirme merkezlerinin konumu ile vatandaşların erişilebilirliği değerlendirilerek farklı yerlerde toplama noktalarının oluşturulması amacıyla mobil atık getirme merkezleri kurulur/kurdurulur.

c) Karşılıklı mutabakat sağlanması durumunda birden fazla mahalli idare tarafından ortak kullanmak üzere atık getirme merkezi/merkezleri kurulabilir/kurdurulabilir. Ancak bu durumda, atık getirme merkezlerine bağlı olarak mobil atık getirme merkezleri kurulması/kurdurulması zorunludur.

ç) Atık getirme merkezlerine ilişkin teknik ve idari hususlar Bakanlıkça belirlenir.

(12) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Alışveriş merkezleri, vatandaşlar tarafından atıkların getirilip bırakılabileceği toplama noktaları oluşturmak üzere, teknik ve idari hususları Bakanlıkça belirlenen kriterlere uygun olarak mobil atık getirme merkezi kurarlar. Atık getirme merkezine sahip alışveriş merkezinde kurulu bulunan zincir marketler ile 400 m2 ve üzeri satış alanı bulunan satış noktalarında sekizinci fıkra ile getirilen toplama noktaları oluşturma yükümlülüğü aranmaz.

Sıfır atık belgesi nitelikleri

MADDE 15 – (1) Sıfır atık belgesi, temel, gümüş, altın ve platin olmak üzere dört seviyede düzenlenir.

(2) Temel seviyede sıfır atık belgesi için kriterler EK -3'te yer alır. Gümüş, altın ve platin sıfır atık belgeleri için puanlama kriterleri ise EK-4 doğrultusunda Bakanlıkça belirlenir.

Sıfır atık belgesi alma yükümlülüğü

MADDE 16 – (1) Sıfır atık yönetim sistemini kurmakla yükümlü EK-1 listedeki yerler, 17 nci maddede tanımlanan süreç doğrultusunda temel seviyede sıfır atık belgesi almak zorundadır. Diğer yerler ise talep etmeleri halinde temel seviyede belge almak için müracaatta bulunabilir.

(2) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Temel seviyede sıfır atık belgesine sahip yerlerden; il belediyeleri ve nüfusu elli binin üzerindeki ilçe belediyeleri, organize sanayi bölgeleri, alışveriş merkezleri, havalimanları, limanlar, 250 oda ve üstü konaklama kapasiteli işletmeler, zincir marketler ile üniversiteler gümüş, altın veya platin sıfır atık belgesini almakla yükümlüdür. Temel seviyede sıfır atık belgesine sahip diğer yerler ise talep etmeleri halinde gümüş, altın ve platin sıfır atık belgesi için başvuruda bulunabilirler.

(3) 300 ve üzeri konuta sahip siteler hariç diğer konutlar belediyelerin sıfır atık yönetim sistemi içerisinde değerlendirilir; ayrıca sıfır atık belgesi düzenlenmez.

(4) İçerisinde birden fazla kurum, kuruluş ve işletme barındıran ve ortak bir yönetimi olan bina ve yerleşkelere, içerisindeki tüm kurum, kuruluş ve işletmeleri kapsayacak şekilde seviyesine uygun tek bir sıfır atık belgesi düzenlenir. Ancak, organize sanayi bölgeleri ile havalimanları içerisindeki kurum, kuruluş ve işletmeler talep etmeleri halinde ayrıca münferit belge müracaatında bulunabilirler.

(5) Ortak bir yönetimi olmayan, ancak sıfır atık yönetim sistemini birlikte kuran ve işleten, aynı bina veya yerleşke içerisinde bulunan kurum, kuruluş ve işletmeler münferit belge müracaatında bulunabileceği gibi seviyesine uygun tek bir sıfır atık belgesi için de müracaat edebilirler.

Sıfır atık belgesine başvuru ve başvurunun değerlendirilmesi

MADDE 17 – (1) Temel seviyedeki sıfır atık belgesi için;

a) Belge başvurusu, EK-3'te yer alan kriterler doğrultusunda sıfır atık yönetim sistemini kuran bina ve yerleşkeler ile mahalli idareler için yapılır.

b) Başvurular sıfır atık bilgi sistemi üzerinden yapılır. Başvuru esnasında, kurulan sisteme ilişkin sıfır atık bilgi sistemi üzerinden talep edilen bilgi ve belgelerin sunulması zorunludur. Bu bilgi ve belgelere yönelik talep edilen yazılı ve görsel her türlü doküman başvuru sahibi tarafından sıfır atık bilgi sistemine yüklenir. Gerekli görülmesi halinde ek bilgi ve belge talep edilebilir.

c) Yapılan başvurular il müdürlüğü tarafından sıfır atık bilgi sistemi üzerinden otuz takvim günü içerisinde değerlendirilir. Gerekli görülmesi halinde yerinde incelemelerde bulunulur.

ç) Söz konusu başvuruda herhangi bir eksiklik görülmesi halinde il müdürlüğü tarafından eksiklikler başvuru sahibine bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren eksikliklerin otuz takvim günü içerisinde tamamlanarak sıfır atık bilgi sistemi üzerinden sunulması zorunludur. Eksiklikleri tamamlanan başvuru il müdürlüğü tarafından otuz takvim günü içerisinde değerlendirilir. Başvurunun uygun bulunmaması veya belirtilen süre içerisinde eksikliklerin tamamlanarak sıfır atık bilgi sistemi üzerinden sunulmaması halinde sıfır atık belge başvurusu reddedilir.

d) Yapılan başvurunun il müdürlüğü tarafından değerlendirilmesi sonucunda EK-3'te yer alan kriterleri sağladığı ve herhangi bir bilgi/belge eksikliği bulunmadığı tespit edilen yerlere temel seviyede sıfır atık belgesi düzenlenir.

(2) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Gümüş, altın veya platin sıfır atık belgesi için temel seviyedeki sıfır atık belgesinin alınmasını takip eden yirmi dört aylık süre sonunda, Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, EK-4 doğrultusunda belirlenen puanlama kriterlerine esas bilgi ve belgelerle müracaat edilir.

(3) Sıfır atık belgelerinin geçerliliği beş yıldır. Belge alma yükümlülüğü bulunan yerler, belgenin geçerlilik süresi dolmadan üç ay önce belgenin yenilenmesi için başvuruda bulunurlar ve belge süreci yeniden başlar.

(4) Sıfır atık belgesi verilmesi, seviyesinin arttırılması, yenilenmesi ve güncellenmesi için ödenecek bedel her yıl Bakanlık tarafından belirlenir.

Sıfır atık belge esaslarına aykırılık, adres ve diğer değişiklik durumları ve belgenin iptali

MADDE 18 – (1) Sıfır atık bilgi sistemi üzerinden yapılması gereken beyanları yapmayanlar ile denetimler sırasında sıfır atık yönetim sistemini uygulamadığı ve verilen belgenin sürekliliğini sağlamadığı tespit edilen yerlere, idari yaptırım öngörülen fiillerin tespiti halinde idari yaptırım uygulanmasını müteakip doksan takvim günü iyileştirme süresi verilir. Verilen süre sonunda;

a) Gerekli iyileştirmenin mevcut belge seviyesinin sürekliliğini sağlayacak düzeyde olduğu tespit edilen yerlerin sıfır atık belgesi geçerliliğini sürdürür.

b) Gerekli iyileştirmenin mevcut belge seviyesinin sürekliliğini sağlayacak düzeyde olmadığı tespit edilen yerlerin sıfır atık belgesi iptal edilir.

(2) Sıfır atık belgesinin alınmasına esas teşkil eden ve sıfır atık bilgi sistemi üzerinden sunulan bilgi ve belgelerde değişiklik olması halinde değişikliği takip eden otuz takvim günü içerisinde sıfır atık bilgi sistemi üzerinden gerekli bildirimde bulunulur ve belge geçerliliğini korur.

Verilen süre içerisinde değişiklik durumlarının bildirilmemesinin tespiti halinde, sıfır atık belgesi iptal edilir.

(3) Uygulamada değişiklik olması halinde söz konusu değişiklikler mevcut uygulamayı aksatmayacak şekilde sıfır atık yönetim sistemine entegre edilerek, değişikliği takip eden otuz takvim günü içerisinde sıfır atık bilgi sistemi üzerinden gerekli bildirimde bulunulur ve belge geçerliliğini korur. Verilen süre içerisinde değişiklik durumlarının bildirilmemesinin tespiti halinde, sıfır atık belgesi iptal edilir.

(4) Sıfır atık yönetim sistemi uygulanan bina ve yerleşkelerden taşınması durumunda, değişikliği takip eden otuz takvim günü içerisinde gerekli bildirimde bulunulur ve sıfır atık belgesi iptal edilir.

(5) Belge alma yükümlülüğü bulunan yerlerden belgesi iptal edilenlerin;

a) Farklı bina ve yerleşkelere taşınması durumunda taşınma tarihini takip eden yüz seksen takvim günü içerisinde,

b) Diğer belge iptal durumlarında ise belge iptal tarihini takip eden otuz takvim günü içerisinde, yeniden belge başvurusunda bulunmaları zorunludur.

Sıfır atık belgesine sahip yerlerin denetimi ve izlenmesi

MADDE 19 – (1) Sıfır atık belgesine sahip yerler il müdürlükleri tarafından belge geçerlilik süresi içerisinde asgari bir defa denetlenir.

(2) Yapılan denetimlerde, belge sahibi yerlerin bu Yönetmelikte belirlenmiş belge esaslarına ve kriterlerine uygun olarak faaliyetlerini sürdürüp sürdürmediği kontrol edilir.

(3) Yapılan denetimde uygunsuzluğun tespiti durumunda 18 inci ve/veya 21 inci maddede belirtilen hükümler uygulanır.

(4) Türk Silahlı Kuvvetleri bağlısı birlik ve kurumların bu Yönetmeliğe uygunluğu 24/7/2009 tarihli ve 27298 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türk Silahlı Kuvvetleri Çevre Denetimi Yönetmeliği çerçevesinde denetlenir.

Sıfır atık koordinasyon kurulu

MADDE 20 – (1) Sıfır atık koordinasyon kurulu;

a) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Bakanlık tarafından belirlenen kamu kurum/kuruluşları, Ajans ve ilgili sektör temsilcilerinden oluşur.

b) Yılda en az bir kere Bakanlığın belirleyeceği gündemle Bakanlık temsilcisinin başkanlığında toplanır. Kurulun sekretarya hizmetleri, Bakanlık tarafından yürütülür. Toplantı yer ve zamanı ile gündemine ilişkin hususlar, toplantı tarihinden en az on beş gün önce Bakanlık tarafından ilgili temsilcilere bildirilir.

c) Bu Yönetmelik doğrultusunda yürütülen çalışmaları ve uygulamaları değerlendirerek tavsiye kararları alır.

ç) Bakanlıkça belirlenen çalışma usul ve esaslarına göre çalışmalarını yürütür.

İdari yaptırım

MADDE 21 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen iş ve işlemlerde 2872 sayılı Kanunda, 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda, 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununda, 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununda ve ilgili diğer mevzuatta idari yaptırım öngörülen fiillerin tespiti halinde yetkili mercilerce idari yaptırım uygulanır.

Mevcut atık getirme merkezleri

EK MADDE 1 – (Ek:RG-9/10/2021-31623)

(1) 31/12/2014 tarihli ve 29222 dördüncü mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan mülga Atık Getirme Merkezi Tebliği kapsamında il müdürlüğünden onay yazısı alarak faaliyetlerini gerçekleştirmekte olan atık getirme merkezleri Bakanlıkça belirlenen usul esaslar doğrultusunda İl Sıfır Atık Yönetim Planı kapsamında değerlendirilerek faaliyetlerine devam ederler.

8.3.2. ATIK YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ²⁰

Atık oluşumundan bertaraf sürecine kadar olan sürecin çevre ve insana zarar vermeyecek şekilde yönetiminin sağlanması, atık oluşumunun azaltılması ve geri dönüşüm gibi yöntemler ile birlikte doğal kaynak kullanımının azaltılması amaçlanmaktadır. Yönetmelik kapsamındaki ürünlerin üretimi ile denetimine ilişkin esaslar da bu kapsamda belirlenmektedir.

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı;

a) Atıkların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanmasına,

b) Atık oluşumunun azaltılması, atıkların yeniden kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanımı gibi yollar ile doğal kaynak kullanımının azaltılması ve atık yönetiminin sağlanmasına,

²⁰ 02.04.2015 tarih ve 29314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

c) Çevre ve insan sağlığı açısından belirli ölçütlere, temel şart ve özelliklere sahip, bu Yönetmeliğin kapsamındaki ürünlerin üretimi ile piyasa gözetimi ve denetimine, ilişkin genel usul ve esasların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik;

a) Ek-4 atık listesinde verilen atıkları,
b) Genişletilmiş üretici sorumluluğu çerçevesinde yönetimi sağlanan elektrikli ve elektronik eşya, ambalaj, araç, pil ve akümülatör ürünlerini,
kapsar.

(2) Bu Yönetmelik hükümleri;

a) Atmosfere salınan gaz emisyonları,
b) Radyoaktif atıkları,
c) Atıksuları,
ç) Kullanılamaz durumdaki patlayıcıları ve atıklarını,
d) Kontamine olmamış hafriyat toprağını,
e) Kazılmamış kirlenmiş (yerinde) toprak,
f) Hayvan kadavralarını, tarımsal amaçlı kullanılan hayvansal dışkıyı,
g) Biyogaz ya da kompost gibi geri kazanım tesisleri ile beraber yakma, yakma veya düzenli depolama tesislerine gönderilen hayvansal atıklar hariç diğer hayvansal yan ürünleri,
ğ) Tarım ormancılık faaliyetlerinde veya doğaya zarar vermeyen ve insan sağlığını tehdit etmeyen prosesler ya da metotlar aracılığıyla biyokütleden enerji üretiminde kullanılan diğer doğal ve zararsız tarımsal veya ormancılık madde ve malzemelerini,
h) Türkiye'nin deniz yetki alanlarında bulunan gemilerin ürettiği atıklar ile yük artıklarının, limanlarda kurulu bulunan atık kabul tesislerine ve/veya atık alma gemilerine verilmesini,
kapsamaz.

(3) (Değişik:RG-23/3/2017-30016) Madenlerin aranması, çıkarılması, işleme tabi tutulması veya depolanması sonucu oluşan atıklar ile inşaat ve yıkıntı atıklarının tanımlanmasında EK-4 atık listesi, tehlikelilik özelliklerinin belirlenmesinde EK-3/A'da verilen tehlikelilik özellikleri ve EK-3/B'de verilen sınır değerler ile bu atıkların yönetiminde EK-2/A ve EK-2/B'de belirtilen atık işleme yöntemleri kullanılır; ancak bu Yönetmeliğin diğer hükümleri uygulanmaz.

(4) (Ek:RG-23/3/2017-30016) Kontamine olmamış hafriyat toprağı bu maddenin ikinci fıkrası uyarınca Yönetmeliğin kapsamı dışındadır. Ancak, hafriyat toprağının çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde yönetimi 18/3/2004 tarihli ve 25406 sayılı Resmî Gazete'de

yayımlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğine göre gerçekleştirilir.

d) Atık: Üreticisi veya fiilen elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişi tarafından çevreye atılan veya bırakılan ya da atılması zorunlu olan herhangi bir madde veya materyali,

e) Atık getirme merkezi: Kaynağında ayrı toplanan atıkların geri kazanıma ve/veya bertarafa gönderilmesi amacıyla bırakıldığı merkezleri,

f) Atık işleme: Atıkların ön işlemler ve ara depolama dâhil olmak üzere ek-2/A ve ek-2/B'deki geri kazanım ya da bertaraf işlemlerini,

g) Atık işleme tesisi: Ön işlem ve ara depolama tesisleri dâhil aktarma istasyonları hariç olmak üzere, atıkları ek-2/A ve ek-2/B'deki faaliyetlerle geri kazanan ve/veya bertaraf eden tesisi,

ğ) Atık listesi: Ek-4'te verilen listeyi,

h) Atık sahibi: Atık üreticisi ya da atığı zilyetliğinde veya mülkiyetinde bulunduran gerçek ve/veya tüzel kişiyi,

ı) Atıkların sınırlar ötesi hareketi: Atıkların ithalat veya ihracatı ile bir devletten başka bir devlete, transit geçiş dâhil olmak üzere sevk edilmesini,

i) Ayrı toplama: Atıkların türlerine ve özelliklerine göre ayrı biriktirilmesini,

j) Atık üreticisi: Faaliyetleri sonucu atık oluşumuna neden olan kişi, kurum, kuruluş ve işletme ve/veya atığın bileşiminde veya yapısında bir değişikliğe neden olacak ön işlem, karıştırma veya diğer işlemleri yapan herhangi bir gerçek ve/veya tüzel kişiyi,

k) Atık yönetimi: Atığın oluşumunun önlenmesi, kaynağında azaltılması, yeniden kullanılması, özelliğine ve türüne göre ayrılması, biriktirilmesi, toplanması, geçici depolanması, taşınması, ara depolanması, geri dönüşümü, enerji geri kazanımı dâhil geri kazanılması, bertarafı, bertaraf işlemleri sonrası izlenmesi, kontrolü ve denetimi faaliyetlerini,

l) Atık yönetim planı: Çevreyle uyumlu bir şekilde atık yönetimini sağlamak üzere hazırlanan kısa ve uzun vadeli program ve politikaları içeren planı,

n) Bakiye atık: İşlenmek üzere atık işleme tesisine kabul edilen atıklardan işlenemeyen veya işlenme sonucunda geriye kalan atıkları,

o) Belediye atıkları: Yönetmeliğin ek-4'ünün 20 kodlu bölümünde tanımlanan ve yönetiminden belediyenin sorumlu olduğu, evlerden kaynaklanan ya da içerik veya yapısal olarak benzer olan ticari, endüstriyel ve kurumsal atıkları,

ö) Bertaraf: İkincil amacı enerji geri kazanımı olsa dahi geri kazanım olarak kabul edilmeyen ve ek-2/A'da yer alan işlemlerden herhangi birini,

p) Biyo-bozunur atık: Park, bahçe ve evler ile lokantalar, satış noktaları, gıda üretim ve benzeri tesislerden kaynaklanan oksijenli veya oksijensiz ortamda bozunmaya uğrayabilen atıkları,

- r) Biyo-kurutma: Biyo-bozunur atıkların aerobik çürüme esnasında açığa çıkan ısı ile kurutulmasını,
- s) Biyo-metanizasyon: Organik maddelerin anaerobik mikroorganizmalarla ayrışması sırasında meydana gelen çok adımlı biyokimyasal reaksiyonlardan oluşan biyolojik süreci,
- z) Geri dönüşüm: Enerji geri kazanımı ve yakıt olarak kullanımı ya da dolgu yapmak üzere atıkların tekrar işlenmesi hariç olmak üzere, organik maddelerin tekrar işlenmesi dâhil atıkların işlenerek asıl kullanım amacı ya da diğer amaçlar doğrultusunda ürünlere, malzemelere ya da maddelere dönüştürüldüğü herhangi bir geri kazanım işlemi,
- aa) Geri kazanım: Piyasada ya da bir tesiste kullanılan maddelerin yerine ikame edilmek üzere atıkların faydalı bir amaç için kullanıma hazır hale getirilmesinde yer alan ve ek-2/B’de listelenen işlemleri,
- bb) Hafriyat toprağı: İnşaat veya arazi düzenlenmesi öncesinde faaliyete konu arazinin hazırlanması aşamasında yapılan kazı ve benzeri faaliyetler sonucunda oluşan kaya ve toprak malzemeyi,
- cc) İkili toplama sistemi: Biyo-bozunur atıklar ile geri kazanılabilir atıkların evlerde iki farklı torbada biriktirilmesi ve ayrı olarak toplanmasını,
- ee) Kirleten öder ilkesi: Kirlenme ve bozulmanın önlenmesi, sınırlandırılması, giderilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan harcamaların kirleten veya bozulmaya neden olanlar tarafından karşılanmasını,
- ff) Kompost: Organik esaslı atıkların oksijenli veya oksijensiz ortamda ayrıştırılması suretiyle üretilen ürünü,
- gg) Ön işlem: Ayırma işlemi dâhil olmak üzere atıkların hacmini veya tehlikelilik özelliklerini azaltmak, yönetimini kolaylaştırmak veya geri kazanımını artırmak amacıyla atığa uygulanan fiziksel, ısı, kimyasal veya biyolojik işlemlerden bir veya birkaçını,
- ğğ) Önleme: Ürünlerin yeniden kullanılması veya kullanım ömürlerinin uzatılması ile atık miktarının azaltılması, ürün üretiminde zararlı maddelerin azaltımı ve üretilen atığın çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilmesine ilişkin herhangi bir madde ya da malzeme atık haline gelmeden önce alınacak tedbirleri,
- jj) Tehlikeli atık: Ek-3/A’da yer alan tehlikeli özelliklerden birini ya da birden fazlasını taşıyan, ek-4’te altı haneli atık kodunun yanında yıldız (*) işareti bulunan atıkları,
- kk) Tehlikesiz atık: Ek-4 atık listesinde yıldız (*) işareti bulunmayan atıkları,
- ll) Toplama: Atıkların ayrı toplandığı yerlerden taşınması amacıyla alınmasını,
- mm) Toplama-ayırma tesisi: Atıkların toplandığı ve cinslerine göre sınıflandırılarak ayrıldığı atık işleme tesisini,

nn) Ulusal atık taşıma formu (UATF): Atığın bulunduğu yerden atık işleme tesisine kadar taşıma işlemlerinde kullanılan, kayıt ve beyanları içeren formu,

öö) Yeniden kullanım: Ürünlerin ya da atık olmayan bileşenlerin tasarlandığı şekilde aynı amaçla kullanıldığı herhangi bir işlemi,

pp) Yeniden kullanıma hazırlama: Atık olan ürün veya ürün bileşenlerinin başka ön işleme tabi olmasına gerek kalmadan temizleme, onarım ya da kontrol işlemleri ile tasarlandığı şekle getirilmesini,

rr) Yetkilendirilmiş kuruluş: Üretici, ithalatçı ve piyasaya sürenlerin sorumluluğu kapsamında yükümlülük getirilen üreticiler, ithalatçılar ve piyasaya sürenler, ürünlerinin faydalı kullanım ömrü sonucunda oluşan atıklarının toplanması, taşınması, geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertaraf edilmelerine dair yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve bunlara yönelik gerekli harcamalarının karşılanması, eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Bakanlığın koordinasyonunda bir araya gelerek oluşturdukları tüzel kişiliği haiz birlikleri,

ss) **(Ek:RG-23/3/2017-30016)** Atık taşıma aracı: Atıkların taşınması amacıyla kullanılan, teknik kriterleri Bakanlıkça belirlenen aracı,

Genel ilkeler

MADDE 5 – (1) Atık yönetimine ilişkin genel ilkeler şunlardır:

a) Atık üretiminin ve atığın tehlikelilik özelliğinin;

1) Doğal kaynakların olabildiğince az kullanıldığı temiz teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılması,

2) Üretim, kullanım, geri kazanım veya bertaraf aşamalarında çevre ve insan sağlığına en az zarar verecek şekilde ürünlerin tasarlanması, pazarlanması,

3) Daha dayanıklı, yeniden kullanılabilir ve geri dönüştürülebilir ürünlere odaklanan teknolojiler ile atık üretimine ve atık içerisinde bulunan zararlı maddelere yönelik, ürün çevresel tasarım yaklaşımının oluşturulması,

suretiyle önlenmesi ve azaltılması esastır.

b) Atık üretiminin kaçınılmaz olduğu durumlarda atıkların; yeniden kullanımı, geri dönüşümü ve ikincil hammadde elde etme amaçlı diğer işlemler ile geri kazanılması, enerji kaynağı olarak kullanılması veya bertaraf edilmesi esastır. Atıkların alternatif hammadde ve ek yakıt olarak kullanılmasına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

c) Doğal kaynak ve enerji kullanımının azaltılmasına yönelik olarak geri kazanılmış ürünlerin kullanımının özendirilmesi esastır.

ç) Atıkların kaynağında ayrı toplanması, geçici depolanması, taşınması ve işlenmesi sırasında su, hava, toprak, bitki, hayvan ve insanlar için risk yaratmayacak, gürültü, titreşim ve koku

yoluyla rahatsızlığa neden olmayacak, doğal çevrenin olumsuz etkilenmesini önleyecek ve böylece çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek yöntem ve işlemlerin kullanılması esastır.

d) Bakanlık, atık işleme tesislerine yönelik temiz üretim teknolojilerinin kullanımını sağlayacak mekanizmaları oluşturur.

e) Farklı türdeki atıkların kaynağında/üretildikleri yerde diğer atıklarla karıştırılmaksızın, sınıflandırılarak ayrı toplanması esastır.

f) Atıkların, Bakanlıkça belirlenen esaslar dışında farklı bir yöntemle toplanması ve ayrılması yasaktır.

g) Mevzuatta lisans alma zorunluluğu getirilen atık türlerini taşıyacak araçlar için taşıma lisansı alınması zorunludur. Lisans şartı aranmaksızın taşınan atıkların, ömrünü tamamlamış araçlar hariç görünüş, koku, toz, sızdırma ve benzeri faktörler yönünden çevreyi kirletmeyecek şekilde kapalı araçlarda taşınması zorunludur. Atıkların taşınmasına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

ğ) Serbest bölgelerde kurulu bulunanlar da dâhil olmak üzere, ek-2/A'da ve ek-2/B'de belirtilen faaliyetleri yapan gerçek ve/veya tüzel kişiler Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği doğrultusunda Bakanlık/il müdürlüğünden geçici faaliyet belgesi/çevre izin ve lisansı belgesi almakla, tehlikesiz atık toplama-ayırma tesisi için ise il müdürlüğünden izin almakla yükümlüdürler.

h) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Atıklar, bu maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinde belirtilen şartlara uyulmak kaydıyla üretildikleri yerde geri kazanılabilir. Bakanlık, kendi atıklarını, üretildiği yerde, kendi tesisinde enerji geri kazanımı hariç geri kazanan tesisleri çevre lisansı uygulamasından muaf tutmaya yetkilidir. Çevre lisansı uygulamasından Bakanlıkça muaf tutulan tesislerin atık yönetim planında miktar ve türe ilişkin bilgileri vermesi, Çevre Bilgi Sistemi üzerinden gerekli bildirimleri yapması ve atık yönetimi ile ilgili mevzuat hükümlerine uyması gerekmektedir. Çevre lisansı muafiyetine ilişkin Bakanlığa başvuru yapılır ve Bakanlıkça atık ve tesis bazında değerlendirme yapılır.

ı) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Atıkların toplanması, taşınması, geri kazanılması ve/veya bertaraf edilmesi işlemleri, Bakanlık ve/veya il müdürlüğünden gerekli izin ve/veya çevre lisansı almış tesisler, üretici/yetkilendirilmiş kuruluşlar, atık taşımaya yetkili/lisanslı taşıyıcılar tarafından izinleri/lisansları kapsamında gerçekleştirilir. Atıkların bu firmalar/tesisler dışında üçüncü kişiler tarafından toplama, taşıma, geri kazanım ve/veya bertaraf faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, diğer maddelerle ve yakıtlara karıştırılarak yakılması yasaktır.

i) Atıkların üretildikleri/bulundukları yere en yakın ve en uygun tesise en hızlı şekilde ulaştırılarak, uygun yöntem ve teknolojiler kullanılarak işlenmesi esastır.

- j) Atıkların yakılarak bertaraf edilmesinde 6/10/2010 tarihli ve 27721 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanır.
- k) Atıkların düzenli depolama yöntemi ile bertaraf edilmesinde, 26/3/2010 tarihli ve 27533 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümleri uygulanır.
- l) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Atık işleme tesislerinde yapılan faaliyetler hariç, atıklar fiziksel, kimyasal ve biyolojik ön işlemler haricinde kesinlikle doğrudan başka bir madde veya atıkla karıştırılamaz ve/veya seyreltilemez.
- m) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Atıkların geçici depolanması 13 üncü madde hükümlerine göre gerçekleştirilir.
- n) Atıkların üretiminden ve yönetiminden sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar, atık yönetiminin her aşamasında atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermesini önleyecek tedbirleri almakla yükümlüdür.
- o) Bu Yönetmelik veya diğer hukuki düzenlemeler ile atık yönetim planını hazırlama yükümlülüğü verilen gerçek ve/veya tüzel kişi, atık yönetim planını hazırlayarak sunmak ve onaylatmak/uygun görüş almakla yükümlüdür.
- ö) Atıkların toprağa, denizlere, göllere, akarsulara ve benzeri alıcı ortamlara dökülmesi, doğrudan dolgu yapılması ve depolanması suretiyle çevrenin kirlenmesi yasaktır.
- p) Belediye atıklarının yönetimi, iklim, nüfus, atık miktarı, coğrafi koşullar, optimum taşıma mesafesi göz önünde bulundurularak en geniş bölgenin faydalanabileceği şekilde bölgesel düzeyde sağlanır.
- r) Belediye atıklarının hacminin azaltılması, kısmen enerji veya maddesel geri kazanımının sağlanması ve nihai bertarafı amacıyla çevre ile uyumlu fiziksel, kimyasal, biyolojik veya termal teknolojilerin kullanılması esastır.
- s) Biyo-bozunur atıklar, geri kazanılabilir atıklarla karıştırılmadan ikili toplama sistemiyle kaynağında ayrı toplanır ve ikili toplama sistemi kurulur.
- ş) Belediye atıklarının, toplanması, taşınması ve bertaraf yükümlülüğü ile yönetimi, ilgili mevzuatta tanımlanan kurum ve kuruluşlarca sağlanır veya sağlattırılır.
- t) Belediyelerin, kuracakları ve/veya kurdurtacakları atık işleme tesislerine ait teknoloji ve projelerin uygulanmasına ilişkin Bakanlıktan uygun görüş alması zorunludur.
- u) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Belediye atıklarının taşınmasının ekonomik olmasının sağlanması amacıyla taşıma hattında trafik yüküne neden olmayacak şekilde çevresel önlemler alınarak uygun yerlerde aktarma istasyonları kurulabilir. Bu istasyonlarda toplanan atıkların atık işleme tesislerine taşınması sağlanır. Aktarma istasyonlarının sızıntı suyu, koku, toz,

gürültü ve görünüş yönünden çevreyi kirletmemesi için boşaltma işleminin yapıldığı yerlerin, araç giriş çıkışı hariç diğer tarafları kapalı olarak inşa edilmesi zorunludur.

ü) Tehlikeli atıkların neden olduğu çevresel kirlenme ve bozulmadan kaynaklanan zararlardan dolayı tehlikeli atığın toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunanlar müteselsilen sorumludurlar. Sorumluların bu faaliyetler sonucu meydana gelen zararlardan dolayı genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır. Atıkların yönetiminden sorumlu kişilerin çevresel zararı durdurmak, gidermek ve azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan ve/veya yapılması gereken harcamalar, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre atıkların yönetiminden sorumlu olanlardan tahsil edilir.

(2) Atıklar doğrudan kanalizasyon sistemine boşaltılmaz, doğrudan havaya verilmez, düşük sıcaklıklarda yakılmaz, diğer atıklar ile karıştırılmaz.

(3) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan ürünlerin çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde piyasaya arz edilmesi esastır. Tüketicilerin tehlikeli ürünlerden korunması ve ticari işletmelerin mevzuata uygun ve güvenli ürünlerin piyasaya arz edilmesi ile ilgili yasal yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamak amacıyla ilgili teknik ve hukuki düzenlemeler çerçevesinde piyasa gözetimi ve denetimi yapılabilir. Piyasa gözetimi ve denetimi yapılacak ürünlere ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir.

(4) Bu Yönetmeliğin ek-4 atık listesinde tanımlanan atıkların yönetimi ile gemi geri dönüşümüne ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(5) Atıklar, bir ara depolama tesisinden bir başka ara depolama tesisine gönderilemez. Bu tesise kabul edilen atıklar süresi içerisinde ön işlem, geri kazanım ve/veya bertaraf tesislerine gönderilir.

(6) Ara depolama ile toplama-ayırma tesisleri hariç olmak üzere çevre lisansı bulunan ön işlem, geri kazanım ve/veya bertaraf tesisleri kabul ettikleri atıkları işlem yapmaksızın başka bir tesise Bakanlık onayı olmadan gönderemez.

(7) Atık yönetiminden sorumlu olan taraflar, üretimden bertarafa kadar olan süreçte ürünlerin ve atıkların çevreye olan olumsuz etkilerinin azaltılması ve güvenli bir şekilde yönetilmesi amacıyla ilgili personeline eğitim vermek/verdirmekle, kamuoyunda farkındalık yaratmakla, atık yönetimine ilişkin duyarlılığı geliştirmek üzere sosyal sorumluluk projeleri ve çevre eğitim projeleri yapmakla/katkı sağlamakla, yazılı ve görsel basında spot yayınlar yapmakla veya bu amaçla yapılan çalışmalara katkı sağlamakla yükümlüdürler.

(8) Kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri ve bakım işlemlerinden kaynaklanan atıkların izin/çevre lisansı almış olan tesislere gönderilmesi zorunludur.

Bakanlık görev ve yetkileri

MADDE 6 – (1) Bakanlık;

- a) Atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimini sağlayan program ve politikaları saptamak, kılavuzlar hazırlamak, eğitim düzenlemek/düzenlettirmekle, bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik işbirliği, koordinasyonu sağlamak ve gerekli idari tedbirleri almakla,
- b) Atıkların oluşumundan bertarafına kadar yönetimlerini kapsayan tüm faaliyetlerin izlemesini, kontrolünü ve denetimlerini yapmakla ve genişletilmiş üretici sorumluluğu kapsamındaki ürünlerin çevresel açıdan yurt içi piyasaya sürülmesine yönelik kriterleri belirlemekle,
- c) Atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimine ilişkin teknoloji ve yönetim sistemlerinin kurulmasında ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamakla,
- ç) Atık işleme tesislerine çevre lisansı vermekle,
- d) Genişletilmiş üretici sorumluluğu ile atık yönetimi konusunda çevrimiçi bildirim ve beyan programları hazırlamak/hazırlatmak ve programların kullanım esaslarını belirlemekle,
- e) Atıkların sınırlar ötesi hareketi ve bertarafına ilişkin uluslararası çalışmaları yürütmek, ilgili bildirim ve taşımacılık belgelerini değerlendirmek, atık ihracatına ilişkin faaliyetleri onaylamak, uluslararası bilgi değişimini sağlamak, kaza durumunda ilgili ülkeleri haberdar etmekle,
- f) Ulusal, bölgesel ve/veya yerel atık yönetim planı hazırlamak veya hazırlatmak ve halkın bilgilendirilmesini sağlamakla,
- g) Atık yönetim planı hazırlanmasına, uygulanmasına ve izlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemekle,
- ğ) Sunulan atık yönetim planlarını değerlendirerek, uygulanmasını sağlamak/sağlattırmakla,
- h) Kurum ve kuruluşların yetkilendirilme esaslarını belirlemekle, yetkilendirmekle, yetkilendirilen kuruluşları denetlemekle, bu Yönetmeliğe ve yetkilendirme esaslarına aykırılık halinde gerekli yaptırımın uygulanmasını sağlamakla ve yetkiyi iptal etmekle,
- ı) Çevre lisansı muafiyetine tabi tesisleri kayıt altına almakla,
- i) UATF'lerin kullanımına ve atıkların taşınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemekle,
- j) İkili toplama sistemi ve atık getirme merkezi ile ilgili usul ve esasları belirlemekle,
- k) Yan ürün olarak değerlendirilebilecek, bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan özelliklere haiz atıklar için yapılan başvuruları değerlendirmekle,
- l) Atık yönetimi faaliyetlerini denetlemekle,

yükümlüdür.

(2) Bakanlık, gerekli gördüğü durumlarda birinci fıkrada belirtilen yetkilerini il müdürlüklerine devredebilir.

İl müdürlüklerinin görev ve yetkileri

MADDE 7 – (1) İl müdürlükleri;

- a) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, denetim yapmakla,
- b) Atık yönetimi kapsamındaki faaliyetlere ilişkin Mahalli Çevre Kurulunda alınan kararları Bakanlığa bildirmekle,
- c) İl sınırları içinde faaliyette bulunan üreticileri/atık üreticilerini tespit ederek, çevrimiçi bildirim ve beyan uygulamalarına kayıt ve beyanlarını sağlamak ve periyodik olarak denetlemekle,
- ç) Atık yönetimi konusunda çevrimiçi uygulamalara ilişkin iş ve işlemleri yürütmekle,
- d) Atıkların oluşumundan bertarafına kadar yönetimlerini kapsayan tüm faaliyetlerin kontrolünü ve denetimlerini yapmakla, uygunsuzluk halinde gerekli yasal işlemleri yapmak ve Bakanlığa bilgi vermekle,
- e) Geçici depolama alanlarına izin vermek ve denetlemekle,
- f) Tehlikesiz atık toplama-ayırma tesislerine izin vermek ve denetlemekle,
- g) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğinde sorumlu olduğu atık işleme tesislerine çevre lisansı vermek ve denetlemekle,
- ğ) İl sınırları içerisindeki atık işleme tesislerinin izin/çevre lisansı koşullarına uygun çalışmadığının tespiti halinde gerekli yasal işlemleri yapmak ve Bakanlığa bilgi vermekle,
- h) Atık taşınması ile ilgili faaliyet gösteren firmalara ve araçlara taşıma lisansı vermekle, bu lisansa esas faaliyetlerini kontrol etmekle, iptal etmekle veya yenilemekle, UATF ile ilgili prosedüre uymakla,
- ı) Atıkların taşınması sırasında meydana gelebilecek kazalarda her türlü acil önlemi aldirmekle, gerekli koordinasyonu sağlamak ve kaza raporlarını yıllık olarak değerlendirerek takip eden yılın Mart ayı sonuna kadar Bakanlığa bildirmekle,
- i) Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik ve Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümleri kapsamında değerlendirilen tesislerin imar planına işlenmesini sağlamakla,
- j) Sunulan atık yönetim planlarını değerlendirerek onaylamakla ve uygulanmasını sağlamak/sağlatmakla,

k) Atık üreticilerinin Bakanlığın çevrimiçi uygulamalarını kullanarak göndermekle yükümlü olduğu bir önceki yılın bilgilerini içeren atık beyan formunu çevrimiçi uygulama üzerinden değerlendirmek ve gerekli düzeltmelerin yapılmasını sağlamakla,

l) Bu Yönetmelikle sorumluluk verilen taraflar için eğitim faaliyetleri düzenlemekle,

m) Serbest bölgelerden her atık çıkışına dair değerlendirme yaparak onay vermekle, yükümlüdür.

Belediyelerin görev ve sorumlulukları

MADDE 8 – (1) Büyükşehir belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyeleri, il, ilçe ve belde belediyeleri;

a) Sorumlulukları çerçevesinde atık işleme tesislerini kurmak/kurdurmakla, işletmek/işlettirmekle, ilgili tesislere çevre lisansı almak/aldırmakla,

b) Atıkların yönetimi kapsamında, bu Yönetmelikle sorumluluk verilen taraflarla birlikte bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yapmak veya katkıda bulunmakla,

c) Atık yönetimi ile görevli personelin periyodik olarak eğitimini sağlamakla, sağlık kontrolünden geçirmekle, mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması ve organizasyonunun yapılması ile gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapmakla ve diğer koruyucu, önleyici tedbirleri almakla,

ç) Yönetiminden sorumlu olduğu atıkların taşınmasında kullandıkları araçların kaydını tutmakla, araç takip sistemi kurmakla ve talep edilmesi halinde kayıtları Bakanlığa ve il müdürlüğüne sunmakla,

yükümlüdürler.

(2) Büyükşehir belediyeleri;

a) Bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hükümlere uymakla,

b) Yönetiminden sorumlu olduğu atıkların oluşumunun önlenmesi ve atık azaltımını da içeren atık yönetim planlarının ilçe belediyeleri ile hazırlanmasını koordine etmek, Bakanlığa sunmak ve bu plan doğrultusunda çalışmaların yürütülmesini sağlamak, gerekli önlemleri almakla,

c) İlçe belediyeleri tarafından bu Yönetmelik kapsamında yürütülen çalışmalarda koordinasyonu sağlamak ve desteklemekle,

ç) Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik ve Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümleri kapsamında değerlendirilen tesisleri imar planına işlemekle,

d) Yönetiminden sorumlu olduğu atıkların yetkili olmayan kişiler tarafından aktarma istasyonundan taşınmasını ve işlenmesini önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almakla,

e) **(Ek:RG-23/3/2017-30016)** İhtiyaç olması durumunda, belediye atıkları için aktarma istasyonu kurmak/kurdurtmak, işletmek/işlettirmekle yükümlüdürler.

(3) Büyükşehir ilçe belediyeleri;

a) Bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hükümlere uymakla,

b) Yönetiminden sorumlu olduğu atıkların oluşumunun önlenmesi ve atık azaltımını da içeren atık yönetim planlarını hazırlamak, Bakanlığa sunmak, bu plan doğrultusunda çalışmaları yürütmek ve gerekli önlemleri almakla,

c) Büyükşehir belediyesinin atık yönetim planlarının hazırlanmasına katkı sağlamakla,

ç) Belediye atıkları ile ilgili mevzuat kapsamında yönetiminden sorumlu olduğu atıkları kaynağında ayrı toplamak/toplattırmakla, aktarma istasyonuna taşımakla ve ikili toplama sistemi ile atık getirme merkezi kurmak/kurdurtmakla, toplanan atıklara ilişkin bilgi ve belgeleri Bakanlığa sunmakla,

d) Yönetiminden sorumlu olduğu atıkların yetkili olmayan kişiler tarafından toplanmasını, taşınmasını ve işlenmesini önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almakla, yükümlüdürler.

(4) İl, ilçe ve belde belediyeleri;

a) Bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hükümlere uymakla,

b) Yönetiminden sorumlu olduğu atıkların oluşumunun önlenmesi ve atık azaltımını da içeren atık yönetim planlarını hazırlamak, il müdürlüğüne sunmak, bu plan doğrultusunda çalışmaları yürütmek ve gerekli önlemleri almakla,

c) Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik ve Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik hükümleri kapsamında değerlendirilen tesisleri imar planına işlemekle,

ç) Belediye atıkları ile ilgili mevzuat kapsamında yönetiminden sorumlu olduğu atıkları kaynağında ayrı toplamak/toplattırmakla ve ikili toplama sistemlerini kurmak/kurdurtmakla, toplanan atıklara ilişkin bilgi ve belgeleri Bakanlığa sunmakla,

d) Bakanlığın belirleyeceği esaslara uygun olarak atık getirme merkezi kurmak/kurdurtmakla,

e) Yönetiminden sorumlu olduğu atıkların yetkili olmayan kişiler tarafından toplanmasını, taşınmasını ve işlenmesini önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almakla, yükümlüdürler.

Atık üreticisinin ve atık sahibinin yükümlülükleri

MADDE 9 – (1) Atık üreticisi;

a) Atık üretimini en az düzeye indirecek şekilde gerekli tedbirleri almakla,

b) Atıklarını ayrı toplamak ve geçici depolamakla,

- c) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Ürettiği atıklara ve atıkların önlenmesi ile azaltılmasına yönelik olarak hazırlamakla yükümlü olduğu atık yönetim planını hazırlayarak il müdürlüğüne sunmakla ve onay almakla,
- ç) Ürettiği atıklar için Bakanlıkça belirlenen esaslar doğrultusunda kayıt tutmak ve uygun ambalajlama ve etiketleme yapmakla,
- d) Belediye atıklarını, ilgili mevzuat kapsamında toplama, taşıma ve bertaraf yükümlülüğü verilmiş kurum ve kuruluşların belirlediği şekilde konut, işyeri gibi üretildikleri yerlerde çevre ve insan sağlığını bozmayacak şekilde kapalı olarak muhafaza ederek, toplamaya hazır etmekle,
- e) Bu Yönetmeliğin ek-4'ünde (M) işareti ile tanımlanan ve ek-3/B'de belirtilen özellikleri içermediği iddia edilen atıkların Bakanlıkça yetkilendirilmiş laboratuvarlarca yapılan analizlerle tehlikesiz olduğunu belgelemekle,
- f) Bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak izin alınması zorunlu olan geçici depolama alanları için il müdürlüğünden izin almakla,
- g) Atıklarını bu Yönetmelik hükümleri ve Bakanlıkça belirlenen esaslara uygun olarak izin/çevre lisansı almış atık işleme tesislerine göndermekle,
- ğ) Atık beyan formunu bir önceki yıla ait bilgileri içerecek şekilde her yıl Ocak ayı itibariyle başlamak üzere en geç Mart ayı sonuna kadar Bakanlıkça hazırlanan çevrimiçi uygulamalar kullanarak doldurmak, onaylamak, çıktısını almak ve beş yıl boyunca bir nüshasını saklamakla, askeri birlik ve kurumlar ise yazılı olarak belirtilen sürede Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığınca Bakanlığa göndermek ve beş yıl boyunca bir nüshasını saklamakla,
- h) UATF kullanımı zorunlu olan atıklar için UATF kullanarak atık işleme tesislerine göndermekle ve ilgili iş ve işlemlere uymakla,
- ı) Atık işleme tesisinin atığı kabul etmemesi durumunda, taşıyıcıyı başka bir tesise yönlendirmekle veya taşıyıcının atığı geri getirmesini sağlayarak, uygun bir tesiste atığın işlenmesini sağlamakla,
- i) Ürettikleri atıkların toplanması, taşınması ve geçici depolanması gibi işlemlerden sorumlu olan çalışanlarının eğitimini sağlamakla, sağlık ve güvenlik ile ilgili her türlü tedbiri almakla,
- j) Kaza sonucu veya kasti olarak atıkların dökülmesi ve benzeri olaylar sonucu meydana gelen kirliliğin önlenmesi amacıyla, atığın türüne bağlı olarak olayın vuku bulduğu andan itibaren en geç bir ay içinde olay yerinin eski haline getirilmesi ve tüm harcamaların karşılanmasıyla,
- k) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Kaza sonucu veya kasti olarak atıkların dökülmesi ve benzeri olaylar vuku bulduğunda 24 saat içerisinde il müdürlüğünü bilgilendirmek ve kaza tarihi, kaza yeri, atığın türü ve miktarı, kaza sebebi, atık işleme türü ve kaza yerinin

rehabilitasyonuna ilişkin bilgileri içeren raporu il müdürlüğüne en geç 30 takvim günü içinde sunmakla,

l) Yan ürün olarak değerlendirilebilecek bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan özelliklere haiz atıklar için uygunluk almak üzere Bakanlığa başvurmakla,

m) Atığın niteliğinin belirlenmesi, toplanması, taşınması ve işlenmesi için yapılan harcamaları karşılamakla,
yükümlüdür.

(2) Atık sahibi, atıklarını bu Yönetmelikte belirtilen hükümlere uygun olarak yönetmekle yükümlüdür.

Atık işleme tesislerinin yükümlülükleri

MADDE 10 – (1) Atık işleme tesisleri;

a) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında geçici faaliyet belgesi/çevre izin ve lisansı belgesi almakla, belirlenen şartlara uymakla,

b) Acil durumlarda alınacak önlemlerle ilgili personelin eğitimini sağlamakla, acil durum söz konusu olduğu zaman Bakanlığa ve il müdürlüğüne bilgi vermekle,

c) Tesisin risk taşıyan bölümlerinde çalışan personelin işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamak, bu bölümlere izinsiz olarak ve yetkili kişilerin dışında girişleri önlemekle,

ç) Tesisin işletilmesi ile ilgili her bir bölümün çalışma planını hazırlayarak uygulamakla,

d) Tesisin faaliyetleri sonucu oluşan atıklar ile bakiye atıklarının bu Yönetmelikte belirtilen hükümlere uygun olarak yönetimini sağlamakla,

e) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** UATF kullanılması zorunlu olan atıklar için, tesisine kabul edeceği atığın UATF’de belirtilen atık tanımına uygunluğunu tesise girişte tespit etmekle, kabul ettiği atığın taşıma formunu imzalamak ve en geç otuz gün içinde atık üreticisine göndermekle, UATF ile ilgili olarak atık üreticisi ile arasında uyuşmazlık çıkması halinde, bu uyuşmazlık giderilemezse on beş gün içinde, uyuşmazlığı Bakanlığa bildirmekle, taşıma formu olmaksızın atık kabul etmesi halinde Bakanlığa ve il müdürlüğüne bilgi vermekle,

f) Çevrimiçi programlara kayıt olmak ve tesisine kabul ettiği, işlediği, bakiye olarak oluşturduğu atıklar ile atık işleme faaliyeti neticesinde oluşturduğu/ürettiği ürünlerin bilgisini içeren kütle-denge bilgisini hazırlamak ve çevrimiçi programı kullanarak bildirim yapmakla,

g) Bakiye atıkları ile ilgili olarak Yönetmelikte atık üreticilerine verilen yükümlülükleri yerine getirmekle,

ğ) Kapatılmadan önce, kapatma sonrası gereken çevre koruma işlemlerini gerçekleştireceğine ve tesisteki tüm atıkların ne şekilde değerlendirileceğine ilişkin bilgi ve taahhütname vermekle,

h) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Tesisin kapatılması için kapatma planı hazırlayarak Bakanlığa başvurmak ve onay almakla, onaylı kapatma planında belirtilen termine uygun olarak çalışmaların tamamlandığına ilişkin onaydan sonra tesisi kapatmakla,

ı) Yangına karşı güvenlik önlemlerine yönelik bağlı olduğu belediyeden itfaiye raporu almakla, yükümlüdür.

(2) Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik ve Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik kapsamına giren tesisler, işletme planlarını Bakanlığa sunmakla ve uygun görüş almakla yükümlüdür. Değişiklik olması halinde işletme planları yenilenir ve Bakanlığa sunulur.

(3) Biyo-kurutma, kompost ve biyo-metanizasyon tesisleri;

a) Bu maddenin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç), (d), (f), (g), (ğ) ve (h) bentlerinde belirtilen hükümlere uymakla,

b) **(Mülga:RG-23/3/2017-30016)**

c) Tesisten kaynaklanabilecek koku, toz, sızıntı suyu, gaz ve benzeri olumsuz etkileri asgari düzeye indirmek için her türlü önleyici tedbir almakla,

ç) Atıkların belirlenmiş olan kriterlere uygun şekilde tesise kabul edildiğinin ve işlendiğinin kontrol edilmesi için gerekli sistemleri kurmakla,

d) İşletme planını Bakanlığa sunmakla, uygun görüş almakla, planda değişiklik olması durumunda, revize işletme planını 1 ay içerisinde Bakanlığa sunmakla,

e) İşletme sürecinde sera etkisi de dâhil olmak üzere tesisten kaynaklanabilecek gazların toplanması, işlenmesi ve kullanılması işlemlerini çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde yapmakla,

f) **(Mülga:RG-23/3/2017-30016)**

g) Tesise gelen ve işlenmeye uygun olmayan atıklar ile tesisten çıkan ve kullanıma uygun olmayan ürünleri ilgili mevzuata uygun olarak bertaraf etmekle, yükümlüdür.

Atık listesi ve atığın listede tanımlanması

MADDE 11 – (1) Bu Yönetmeliğin kapsamında yer alan atıkların listesi ek-4'te verilmektedir. Atık listesinde (*) ile işaretlenmiş atıklar tehlikeli atıktır. Tehlikeli atıklar, ek-3/A'da listelenen özelliklerden bir veya daha fazlasına sahip atıklardır. Atık listesinde (A) işaretli atıklar, ek-3/B'de yer alan tehlikeli atık konsantrasyonuna bakılmaksızın tehlikeli atık sınıfına girer. (M) işaretli atıkların tehlikelilik özelliklerinin belirlenmesi gerekir. Bu amaçla yapılacak çalışmalarda, ek-3/A'da listelenen özelliklerden H3-H8 ile H10 ve H11 ile ilgili değerlendirmeler, ek-3/B'de yer alan konsantrasyon değerleri esas alınarak yapılır.

(2) Atık listesinde yer alan atıklar, altı haneli atık kodlarıyla ve ilgili iki haneli ve dört haneli bölüm kodları ile bütün olarak tanımlanır.

(3) Atıklar ile ilgili yapılacak bütün çalışmalarda, atığın tanımına karşılık gelen altı haneli atık kodunun tam olarak kullanılması zorunludur.

(4) Atık listesi ve atıkların tehlikelilik özelliklerinin belirlenmesine ilişkin kılavuzlar Bakanlık tarafından hazırlanır.

(5) Atıkların tehlikelilik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılacak çalışmalarda malzeme güvenlik bilgi formları, proses girdileri ve bilgileri, Bakanlıkça yayınlanan kılavuzlar veya ek-3/B’de yer alan konsantrasyon değerleri esas alınarak yapılacak analiz çalışmaları kullanılır. Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde ek-3/B’de yer alan konsantrasyon değerleri esas alınarak atık üreticisi veya atık sahibi tarafından analiz yaptırılır. Analiz çalışmaları Bakanlıktan ek-3/B için yeterlik almış laboratuvarlarca gerçekleştirilir.

(6) Atıkların tehlikelilik özelliklerinin belirlenmesi için yapılan analiz çalışmalarının sonuçları üretim prosesi, hammadde veya katkı maddelerinde bir değişiklik olmaması halinde 5 yıl süre ile geçerlidir. Ancak, Bakanlığın gerekli gördüğü hallerde analiz çalışması yenilenir. Üretim prosesi, hammadde veya katkı maddelerinde bir değişiklik olması halinde analiz, değişiklikten itibaren 3 ay içerisinde yenilenir.

Atık listesinde atık kodunun belirlenmesi

MADDE 12 – (1) Atık sahibi, atık kodunu ek-1’de yer alan atık kodu belirleme hiyerarşisine ve atık kodu açıklamalarına uygun olarak belirlemekle yükümlüdür.

(2) Altı haneli atık kodunun son iki hanesi 99 olan atık kodları Bakanlığın onayı olmaksızın kullanılmaz. 99 ile biten atıkların tehlikeli olup olmadığının ek-3/B’de yer alan konsantrasyon değerleri esas alınarak yapılacak analiz ile belgelenmesi zorunludur.

(3) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Atık kodu 99 ile biten atıklar için kod kullanımına Bakanlıkça onay verilmesi ve atığın gönderilebileceği uygun çevre lisansına sahip tesis bulunamaması halinde, söz konusu atık, Bakanlıktan, benzer sektörden kaynaklanan atıklar için atık işleme konusunda çevre lisansı almış ve prosesinde işlemesi uygun olan tesislerde Bakanlığın onayı alınarak işlenebilir. Atığın tesise kabul edilebilmesi amacıyla atık işleme tesisi atık üreticisinin talebi doğrultusunda Bakanlığa başvuru yapar. Atığın yapılacak çalışma sonucunda tehlikeli olduğunun tespiti halinde, atığı taşıyacak olan lisanslı taşıma firması da atık üreticisinin talebi doğrultusunda Bakanlığa başvuru yapar.

Geçici depolama

MADDE 13 – (1) Atıklar üretildikleri yerde türlerine göre belirlenmiş kriterlere uygun şekilde geçici depolanır.

(2) Özelliğine göre sınıflandırılarak geçici depolanan atığın üzerinde tehlikeli ya da tehlikesiz atık ibaresi, atık kodu, depolanan atık miktarı ve depolama tarihi bulunur.

(3) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Atıklar birbirleriyle reaksiyona girmeyecek şekilde geçici depolanır. Tıbbi atıklar hariç olmak üzere, tehlikeli atıklar geçici depolama alanında en fazla 6 ay, tehlikesiz atıklar ise en fazla 1 yıl süreyle geçici depolanır.

(4) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Atıkların geçici depolanması işlemi atığın üretildiği tesis/kuruluş sınırları içinde yapılır. Tıbbi atıklar ile ambalaj atıkları hariç olmak üzere, tesis/kuruluş sınırları içinde uygun yer bulunmadığının il müdürlüğü tarafından tespiti durumunda üreticiye ait il sınırları içerisinde il müdürlüğünden uygunluk alınmış olan bir alanda güvenli bir şekilde geçici depolama yapılabilir. Bu alan için miktara bakılmaksızın geçici depolama izni alınır. Geçici depolama alanına atıkların taşınmasında lisanslı araç şartı aranmaz. Tıbbi atıkların geçici depolanmasında 22/7/2005 tarihli ve 25883 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

(5) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Ayda bin kilogramdan daha az tehlikeli atık üreten atık üreticilerinin, tehlikeli atıklarını geçici olarak depoladığı/depolayacağı alanları/konteynerleri geçici depolama izninden muaftır. Ayda bin kilogram veya daha fazla tehlikeli atık üreten atık üreticileri tehlikeli atıklarını geçici depoladığı alanları/konteynerleri için il müdürlüğünden geçici depolama izni alır. Geçici depolama alanı/konteyneri için izin süresiz olarak verilir. Geçici depolama alanında değişiklik olması halinde geçici depolama izni yenilenir.

(6) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Belediye atığı biriktirme ekipmanları/konteynerleri ile ambalaj atığı, tehlikesiz atık ve tıbbi atık geçici depolama alanı/konteynerleri geçici depolama izninden muaftır.

(7) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Tehlikeli atık geçici depolama alanları/konteynerleri için miktara bakılmaksızın 16 ncı madde hükümlerine uygun olarak Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası yaptırılır.

(8) **(Ek:RG-23/3/2017-30016)** Geçici depolama alanlarına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Ulusal atık yönetim planı hazırlanması

MADDE 14 – (1) Bakanlık, 5 yıllık ulusal atık yönetim planı/planlarını hazırlamak/hazırlatmakla yetkili ve görevlidir. Bu plan/planlar;

- a) Atık yönetim yapısı ve atık mevzuatı,
- b) Atık yönetimi mevcut durum analizi,
- c) Ekonomik ve yönetsel planlama, orta ve uzun vadedeki hedefleri kapsar.

Bildirim ve kayıt tutma yükümlülüğü

MADDE 15 – (1) Üretici, piyasaya süren, atık üreticisi, PCB ve PCT’li ekipmanları elinde bulunduranlar, atık taşıyıcıları ve atık işleme tesisleri iştiğal konularına göre kronolojik kayıt tutmak, Bakanlığın belirleyeceği çevrimiçi sistemlere kayıt olarak bildirim yapmak, bilgi vermek ve tutulan kayıtları en az beş yıl süreyle muhafaza ederek Bakanlığın ve/veya il müdürlüğünün inceleme ve denetimine sunmakla yükümlüdür. Askeri birlik ve askeri kurumların kayıtları yazılı olarak Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığınca Bakanlığa bildirilir.

(2) Kayıtlar, atık türü ve atığın ek-4’te belirtilen kod numarası, atık miktarı, atığın kaynağı, gönderildiği tesis, atığın taşıma şekli ve atığın ek-2/A’da ve ek-2/B’de belirtilen yöntemlere göre tabi tutulduğu işlemler ile genişletilmiş üretici sorumluluğu kapsamındaki ürünlere ilişkin bilgi içermelidir.

(3) Bakanlık tarafından gerekli görülmesi halinde ilgili taraflar bildirim ve belgelendirmelerini bağımsız denetim kuruluşlarına inceletir, inceleme raporunu Bakanlığa sunar.

Mali sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğü

MADDE 16 – (1) Miktarına bakılmaksızın tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması, bertarafı ve prosten kaynaklanan tehlikeli atıkların geçici depolanması faaliyetlerinde bulunanlar faaliyetleri nedeniyle oluşacak bir kaza dolayısıyla üçüncü şahıslara verebilecekleri zararlara karşı tehlikeli atık malî sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadırlar. Sigorta yaptırma zorunluluğuna uymayan kurum, kuruluş ve işletmelere bu faaliyetler için izin ve lisans verilmez.

(2) Halihazırda bu maddenin birinci fıkrasında yer alan faaliyetlerde bulunanlar için tehlikeli atıkları da kapsayacak şekilde 9/5/2010 tarihli ve 27576 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Zorunlu Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Tarife ve Talimata uygun olarak düzenlenmiş bir sigorta poliçesi olması halinde ayrıca mali sorumluluk sigortası yaptırmasına gerek yoktur.

Atık yönetimi maliyetinin karşılanması

MADDE 17 – (1) Atıkların yönetiminden kaynaklanan harcamaların, kirleten öder ilkesine göre, genişletilmiş üretici sorumluluğu kapsamındaki ve/veya atıkların yönetiminden sorumlu olan gerçek ve/veya tüzel kişiler tarafından karşılanması esastır.

Genişletilmiş üretici sorumluluğu

MADDE 18 – (1) Ürünlerin çevreye olan olumsuz etkilerinin azaltılması, atığın önlenmesi, atık olduktan sonra yeniden kullanımı, güvenli bir şekilde geri dönüştürülmesi ya da geri kazanımını desteklemek amacıyla ürünlerin tasarımından başlayarak gerekli tedbirler üretici tarafından alınır.

(2) Genişletilmiş üretici sorumluluğu, elektrikli ve elektronik eşya, ambalaj, araç, pil ve akümülatör ürünlerini kapsar. Bu ürünlerin üreticisi ve/veya piyasaya süreni;

a) Üreticiye iade edilen ve/veya kullanım ömrü dolarak atık olarak addedilen ürünlerin yönetimi ve yönetimine ilişkin maliyetleri karşılar.

b) Yükümlölüklerini Bakanlıkça belirlenen yöntemlerden bir veya birkaçını tercih ederek yerine getirir.

c) Toplama, yeniden kullanım, geri dönüşüm veya geri kazanım hedeflerini sağlar.

(3) Genişletilmiş üretici sorumluluğundaki ürünler ve bu ürünlerin atıklarının yönetimine ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Yan ürün

MADDE 19 – (1) Üretim prosesi sürecinde ortaya çıkan; ancak asıl amacın bu maddenin üretimi olmadığı, maddeler veya malzemeler;

a) Üretim prosesinin ayrılmaz bir parçası olarak üretiliyor ve kapasite raporunda ürün/yan ürün olarak yer alıyor ise,

b) Gelecekte kullanımına yönelik talep sürekli ise,

c) Doğrudan bir proseste kullanılabilir ve üretildiği yerde fiziksel işlemler hariç olmak üzere başka işlemlerden geçmiyor ise,

ç) İkame edeceği maddenin standartlarına uygunluğunun ya da hammadde olarak kullanılması durumunda nihai ürünün ürün standardını bozmadığının belgelenmesi halinde,

d) Kullanımında çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek tedbirler alınıyor ise, atık olarak addedilmeyerek, yan ürün olarak kabul edilebilecektir.

(2) (**Değişik:RG-23/3/2017-30016**) Yan ürün olarak değerlendirilebilecek, bu maddenin birinci fıkrasındaki özelliklere haiz atıklar için uygunluk almak üzere Bakanlığa başvurulur. Yan ürün olarak değerlendirmesi talep edilen atıklara ilişkin yapılacak başvurularda istenilecek bilgi ve belgeler Bakanlıkça belirlenir.

Yeniden kullanıma hazırlama

MADDE 20 – (1) Atıklar, yeniden kullanıma hazırlama faaliyeti kapsamında, yalnız fiziksel işlemler ile tasarlandığı hale getirilerek, aynı amaçla kullanıldıkları sürece kullanım ömrü bitinceye kadar atık olarak addedilmeyecektir.

(2) Yeniden kullanıma hazırlama faaliyeti, toplama-ayırma ve ara depolama hariç geri kazanım faaliyeti için çevre lisansı olan atık işleme tesislerinde gerçekleştirilir.

(3) Tamirhaneler, servisler gibi ürünlere yönelik bakım onarım hizmeti veren gerçek ve tüzel kişiler yeniden kullanıma hazırlama kapsamı dışındadır.

Yetkilendirilmiş kuruluşun yükümlölükleri ve yetkilendirme

MADDE 21 – (1) Yetkilendirilmiş kuruluş;

- a) Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre Bakanlığa yetki başvurusunda bulunmakla,
 - b) Temsil ettiği üyeleri adına yükümlülükleri yerine getirmekle,
 - c) Gerçekleştirilen çalışmaların gelişme raporlarını, bir sonraki yılın planını ve yıllık bütçesini Bakanlığa her yılın Mart ayı sonuna kadar sunmakla,
- yükümlüdürler.

(2) Yetkilendirilecek kuruluşun, yurt içinde piyasaya sürülen ürünlerin türüne göre Bakanlıkça belirlenecek temsiliyet payını sağlaması zorunludur.

(3) Yetki süresi on yıldır. Yetkilendirmenin yenilenmesi için, yetki süresinin bitiminden altı ay önce yetkilendirilmiş kuruluş Bakanlığa başvurur.

(4) **(Değişik:RG-23/3/2017-30016)** Bakanlık, yetkilendirdiği kuruluşu denetler, kuruluşun toplama ve geri kazanım hedeflerine ilişkin göstergelerini izler ve yayımlar. Ayrıca, yetkilendirilmiş kuruluş, bağımsız denetim kuruluşu tarafından iki yılda bir denetlenir ve denetim raporları Bakanlığa sunulur.

(5) Bakanlık, yetkilendirilmiş kuruluşu, temsiliyet payını sağlayamaması ve/veya yükümlülüklerden herhangi birini yerine getirmemesi halinde ihtar eder ve temsiliyet payını yeniden sağlaması ve/veya yükümlülüklerini yerine getirmesi için en fazla bir yıla kadar süre verir. Bakanlık, bu durumu söz konusu yetkilendirilmiş kuruluşun üyelerine bildirir veya duyurur.

(6) Bu maddenin beşinci fıkrasında verilen süre sonunda yetkilendirilebilme şartları yeniden kazanılmamış ve/veya yükümlülükler yerine getirilmemiş ise, Bakanlık yetkiyi iptal eder ve yükümlülükler yetkilendirilmiş kuruluş üyeleri tarafından yerine getirilir.

Atıkların ithalatı

MADDE 22 – (1) (Değişik:RG-23/3/2017-30016) Tehlikeli atıkların, serbest bölgeler dâhil Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine girişi yasaktır. Bazı tehlikesiz atıkların, kontrole tabi olarak ithalatına izin verilebilir. Bu izinlere ilişkin esaslar, Bakanlık görüşü doğrultusunda Ekonomi Bakanlığınca yayımlanacak düzenlemelerle belirlenir.

(2) Serbest bölgelerdeki faaliyetler sonucu ortaya çıkan atıkların işlenmesi amacıyla bölgede uygun tesis bulunmaması veya atık üreticisi firma tarafından atıkların bu tesislere verilmemesi durumunda atık üreticisinin talebi üzerine serbest bölge müdürlüğü başkanlığında gümrük ve gümrük muhafaza müdürlüğü, işletici veya bölge kurucu ve işleticisi ve atık üreticisi temsilcilerinden oluşan bir komisyonun uygun görüşünü müteakip serbest bölge müdürlüğünce il müdürlüğünden alınacak onaya istinaden bu atıklar bölgeden çıkarılır. Serbest Bölge Komisyonuna aşağıda belirtilen bilgi ve belgeler sunulacaktır.

- a) Atıkların serbest bölge içindeki bir üretim ve/veya tüketim faaliyeti sonucu ortaya çıktığına ilişkin belge,
- b) Atığı oluşturan faaliyetin türü, atık tür ve miktarı,
- c) Atığı kabul edecek tesisin atığın türüne göre tehlikesiz atık toplama-ayırma tesisleri için il müdürlüğünden alınan izin belgesi, atık işleme tesisleri için geçici faaliyet belgesi/çevre izin ve lisans belgesi,
- ç) Atıkların, bu fıkranın (c) bendinde belirtilen belgelere sahip tesislere gönderileceğine dair sözleşme,
- d) İl müdürlüğünce gerekli görülen diğer bilgi ve belgeler.

(3) Kullanılmış lastiklerin karkas niteliğinde olanları Dahilde İşleme Rejimi kapsamında sadece Bakanlıktan lisans almış işletmeler tarafından geri kazanımı amacıyla ülkemize girişinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

Atıkların ihracatı ve transit geçişi

MADDE 23 – (1) (Değişik:RG-23/3/2017-30016) Tehlikeli atıklar;

- a) Ülkemizde atıkların geri kazanımı/bertarafı için gerekli teknik kapasiteye sahip tesislerin bulunmaması,
 - b) Söz konusu atıkları ithalatçı ve transit devletin yetkili otoritesinin kabul etmesi,
 - c) İhracata ilişkin iş ve işlemlerin tamamlanması,
- durumunda sadece AB ve/veya OECD üyesi ülkeler ile Liechtenstein'a ihraç edilebilir. Tehlikeli atıkların ihracatında EK-5/A'da yer alan ön bildirim (notifikasyon) formu ve EK-5/B'de yer alan uluslararası atık taşıma (movement document) formu kullanılır.

(2) Tehlikesiz atıkların;

- a) AB ve/veya OECD üyesi ülkeler ile Liechtenstein'a ihracatında Bakanlıkça belge düzenlenmez, ihracat işlemi başlamadan Bakanlığa bilgi verilir ve kayıt altına alınır.
- b) AB ve/veya OECD üyesi ülkeler ile Liechtenstein haricindeki ülkelere ihracatında ilgili ülkenin yetkili otoritesinden izin alınarak Bakanlığa başvuru yapılır. Bakanlıktan onay alınmaksızın ihracat işlemi yapılamaz.

(3) Atıkların ihracatına ve transit geçişine ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Avrupa Birliği mevzuatına uyum

MADDE 24 – (1) Bu Yönetmelik, 19/11/2008 tarihli ve 2008/98/AT sayılı atık hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi, 3/5/2000 tarihli ve 2000/532/AT sayılı atık listesi oluşturulması hakkında Komisyon Kararı dikkate alınarak Avrupa Birliği mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanmıştır.

İdari yaptırım

MADDE 25 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında 2872 sayılı Çevre Kanununda öngörülen müeyyideler uygulanır.

Atıflar

MADDE 26 – (1) Bu Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılan 14/3/1991 tarihli ve 20814 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ile 5/7/2008 tarihli ve 26927 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğe yapılan atıflar bu Yönetmeliğe yapılmış sayılır.

8.3.4. ATIK ÖN İŞLEM VE GERİ KAZANIM TESİSLERİNİN GENEL ESASLARINA İLİŞKİN YÖNETMELİK²¹

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, atıkların işlenmesi amacıyla faaliyet gösteren atık ön işlem ve geri kazanım tesislerinin teknik kriterlerine ve bu tesislerde bulunması gereken asgari şartlara ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 2/4/2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4’ünde yer alan atık listesindeki atıkları işleyen ve faaliyet konusu ile idari ve teknik kriterleri başka bir mevzuatta düzenlenmeyen;

- a) Toplama ayırma tesislerini,
 - b) Diğer ön işlem yapan tesisleri,
 - c) Hurda metal işleme tesislerini,
 - ç) Yeniden kullanıma hazırlama faaliyeti gerçekleştiren tesisleri,
 - d) Tehlikesiz atık geri kazanım tesislerini,
 - e) Tehlikeli atık geri kazanım tesislerini,
- kapsar.

(2) Bu Yönetmelik, faaliyet konusu ile idari ve teknik kriterleri başka bir mevzuatta düzenlenen atık işleme tesislerini kapsamaz. Ancak ilgili mevzuatında aksi bir hüküm bulunmayan ön işlem, ara depolama, geri kazanım veya bertaraf faaliyeti yapan atık işleme tesislerinin kapatma işlemleri için 12 nci maddede yer alan hükümler uygulanır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

²¹ 09.10.2021 tarih ve 31623 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

- a) Atık işleme: Atıkların ön işlemler ve ara depolama dâhil olmak üzere 2/4/2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-2/A ve EK-2/B’sindeki geri kazanım ya da bertaraf işlemlerini,
- b) Atık işleme tesisi: Ön işlem ve ara depolama tesisleri dâhil aktarma istasyonları hariç olmak üzere, atıkları Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-2/A ve EK-2/B’sindeki faaliyetlerle geri kazanan ve/veya bertaraf eden tesisi,
- c) Atık kabul birimi: Atık işleme tesisinde işlenecek atıkların tesise kabulü işlemlerinin yerine getirilmesi ve işlemeye tabi tutuluncaya kadar bekletilmesi için gerekli ünitelerden oluşan alanı ve/veya alanları içeren birimi,
- ç) Ara depolama tesisi: Atıkların ön işlem, geri kazanım veya bertaraf tesislerine ulaştırılmadan önce, atık miktarı yeterli kapasiteye ulaşuncaya kadar güvenli bir şekilde depolandığı tesisi,
- d) Ayrıştırılmış atık stok sahası: Toplama ayırma tesislerinde ayrılan atıkların, diğer ön işlem faaliyeti gerçekleştiren atık işleme tesislerinde ise işlem sonucunda elde edilen atıkların atık işleme tesislerine gönderilinceye kadar bekletildiği alanları,
- e) **(Değişik:RG-27/1/2022-31732)** Bakanlık: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığını,
- f) Bakiye atık: İşlenmek üzere atık işleme tesisine kabul edilen atıklardan işlenemeyen veya işlenme sonucunda geriye kalan atıkları,
- g) Çevre lisansı: 10/9/2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında düzenlenen geçici faaliyet belgesi/çevre izin ve lisansı belgesini kapsayan lisansı,
- ğ) Deneme üretimi: Atık işleme tesisinde geri kazanım sonrası elde edilecek madde ve/veya malzemenin 13 üncü maddenin sekizinci fıkrasına uygunluğu ve proses yetkinliğinin ispatı amacıyla yapılan çalışmayı,
- h) Geri kazanım tesisi: Piyasada ya da bir tesiste kullanılan maddelerin yerine ikame edilmek üzere atıkların faydalı bir amaç için kullanıma hazır hale getirilmesinde yer alan ve Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-2/B’sinde listelenen işlemlerden herhangi birini gerçekleştiren atık işleme tesislerini,
- ı) Hurda metal işleme tesisi: EK-2’de listelenen atıkları parçalamak/boyutlarını küçültmek suretiyle kalitesini artırmak amacıyla faaliyet gösteren atık işleme tesislerini,
- i) **(Değişik:RG-27/1/2022-31732)** İl müdürlüğü: Çevre, şehircilik ve iklim değişikliği il müdürlüğünü,
- j) Kapatma planı: İşletme sahibinin talebi ve il müdürlüğünün uygun görmesi veya Bakanlık/il müdürlüğü tarafından resen atık işleme tesisinin kapatılmasına karar verilmesi halinde kapatma

sonrası olası olumsuz çevresel etkilere, kontrol ve izleme işlemlerinin nasıl gerçekleştireceğine ve tesisteki tüm atıkların ne şekilde yönetileceğine ilişkin bilgileri içeren planı,

k) Kütle-denge bildirimi: Atık işleme tesisine kabul edilen ve işlenen atıklar ile bakiye atıklara ve atık işleme faaliyeti neticesinde oluşan/üretilen ürünlere ilişkin Bakanlığın çevrimiçi sistemi kullanılarak yapılan bildirimi,

l) Ön işlem: Ayırma işlemi dâhil olmak üzere atıkların hacmini veya tehlikelilik özelliklerini azaltmak, yönetimini kolaylaştırmak veya geri kazanımını artırmak amacıyla atığa uygulanan fiziksel, ısı, kimyasal veya biyolojik işlemlerden bir veya birkaçını,

m) Toplama ayırma tesisi: EK-1’de listelenen atıkların toplanarak cinslerine göre sınıflandırılması amacıyla ayırma işlemlerinin gerçekleştirildiği atık işleme tesisini,

n) Tutarlılık kontrolü: Atığın taşınması işlemlerinde atığı taşıyan tarafından, boşaltılması aşamasında ise atık işleme tesisi tarafından yapılan; atık üreticisi, atığın miktarı, atığın kodu, atık işleme tesisi bilgileri ve atığın beyan edilen atık ile aynı olduğunun doğruluğuna ilişkin kontrolü,

o) Yeniden kullanıma hazırlama: Atık olan ürün veya ürün bileşenlerinin başka ön işleme tabi olmasına gerek kalmadan temizleme, onarım ya da kontrol işlemleri ile tasarlandığı şekle getirilmesini,

ifade eder.

Genel ilkeler

MADDE 5 – (1) Atıkların yönetiminden sorumlu kişi, kurum ve kuruluşlar, atık yönetiminin her aşamasında yükümlülükler açısından müteselsilen sorumlu olup atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermesini önleyecek tedbirleri almakla, bu faaliyetler sonucu meydana gelen çevresel zararı azaltmakla, durdurmakla ve gidermekle yükümlüdürler.

(2) Atıkların, ekonomiye katkı sağlaması ve nihaî bertarafa gidecek atık miktarının azaltılması amacıyla geri kazanılması esastır.

(3) Atıkların işlenmesi sonucunda elde edilen ürünlerin/malzemelerin, ayrıştırılmış atıkların, bakiye atıkların ve/veya değerlendirilemeyen ürünlerin kullanılması veya yönetilmesinde ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(4) EK-1’de yer almadığı için toplama ayırma tesisine gönderilemeyen atıklar, ilgili mevzuata uygun olarak; ara depolama, geri kazanım veya bertaraf faaliyeti yapan atık işleme tesislerine gönderilir.

(5) Geri kazanılamayan atıklar, bu Yönetmelik kapsamındaki geri kazanım faaliyeti gerçekleştiren atık işleme tesislerine kabul edilemez, bu atıklar Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-2/A’sında belirtilen yöntemlerden biriyle bertaraf edilir.

(6) Atık işleme tesislerinin ilgili idarelerden alınmış işyeri açma ve çalışma ruhsatına sahip olmaları zorunludur. Atık işleme tesislerine Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğine göre verilen geçici faaliyet belgeleri işyeri açma ve çalışma ruhsatı başvurularında çevre izin ve lisans belgesi olarak değerlendirilir.

(7) Bakanlık atık işleme tesislerinden, proses yetkinliğinin ispatı amacıyla geçici faaliyet belgesi değerlendirme sürecinde deneme üretimi gerçekleştirilmesini ve deneme üretimi sonucunda ilgili kurum ve/veya kuruluşlarca hazırlanan sonuç raporunu sunmasını istemeye yetkilidir.

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 6 – (1) Bakanlık;

- a) Atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimini sağlayan program ve politikaları belirlemekle,
 - b) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik gerekli idari tedbirleri almakla, ulusal ve uluslararası iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla,
 - c) Bu Yönetmelik kapsamındaki atık işleme tesislerine Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğine göre çevre lisansı vermekle ve bu tesisleri denetlemekle,
 - ç) Atık işleme tesislerinin faaliyetlerinin izlemesini sağlamak ve kontrolünü yapmakla, atık işleme tesisleri tarafından kullanılan Bakanlığın çevrimiçi uygulamalarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmekle,
- görevli ve yetkilidir.

İl müdürlüklerinin görev ve yetkileri

MADDE 7 – (1) İl müdürlükleri;

- a) Bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla,
 - b) Sunulan atık işleme tesisi kapatma planlarını değerlendirmek ve onaylamakla, tesiste yerinde inceleme ve tespitler yapmakla,
 - c) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğinde lisans vermekle sorumlu olduğu atık işleme tesislerine çevre lisansı vermekle,
 - ç) Bu Yönetmelik kapsamındaki bütün faaliyetlerin uygunluğunu izlemek ve denetlemekle,
 - d) Tutarsızlık ve uyuşmazlık durumunda atık işleme tesisleri tarafından tesise kabul edilmeyen atıkların, ilgili mevzuata uygun şekilde yönetilip yönetilmediğinin takibini yapmakla,
 - e) İl sınırları içinde faaliyette bulunan atık işleme tesislerinin, Bakanlığın çevrimiçi bildirim ve beyan uygulamalarına kayıtlarını ve beyanlarını sağlamakla ve bu tesislerin bildirimlerini periyodik olarak izlemekle,
- görevli ve yetkilidir.

Ön işlem ve geri kazanım tesislerinin yükümlölükleri

MADDE 8 – (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki atık işleme tesisleri;

- a) Tesisin işletilmesi ile ilgili bu Yönetmelik hükümleri ve Atık Yönetimi Yönetmeliğinin 10 uncu maddesi hükümlerine uymakla,
- b) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğine göre çevre lisansı almakla ve çevre lisansı kapsamında yer almayan atıkları tesisine kabul etmemekle,
- c) İşlenmeye uygun olmayan atıkları tesisine kabul etmemekle,
- ç) Tesise kabul edilecek atıkların tutarlılık kontrolünü yapmakla, tutarsızlık ve uyuşmazlık durumunda tesise kabul edilmeyen atıkları 24 saat içinde il müdürlüğüne bildirmekle,
- d) Atıkların güvenli bir şekilde yönetilmesi için personelin eğitimini sağlamakla/sağlatmakla veya ilgili alanda Meslekî Yeterlilik Kurumu tarafından onaylanmış Mesleki Yeterlilik Belgesi bulunan personel çalıştırmakla, acil durum söz konusu olduğu zaman Bakanlığa ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlara bilgi vermekle,
- e) Tesisin ömrünü tamamlaması, tesisin kapatılmasına karar verilmesi veya tesisin çevre lisansının yenilenmemesi durumunda tesise atık kabul etmemekle, çevrimiçi kütle-denge bildirimlerini tamamlamakla ve EK-3'te yer alan formata uygun olarak kapatma planı hazırlayarak tesisin bulunduğu ilin il müdürlüğüne onaylanmak üzere sunmakla,
- f) Bakanlığın çevrimiçi programlarına kayıt olarak bildirim ve beyanlarını yapmakla, faaliyet konularına göre; tesise kabul edilen, işlenen atıklar ile bakiye atıkların ve atık işleme faaliyeti sonucunda oluşan ürünlerin/malzemelerin/ayırıştırılmış atıkların bilgilerini içeren kütle-denge bildirimlerini fiziki işlemler ile eş zamanlı olarak yaparak onaylamakla,
- g) Tesisin gerek işletilmesi sırasında gerekse işletme sonrasında oluşması muhtemel çevresel kirliliğin önlenmesi ve/veya oluşan kirliliğin giderilmesi ve tesiste bulunan atıkların yönetilmesi amacıyla usul ve esasları ile miktarı Bakanlıkça belirlenen teminatı çevre lisansı başvurusunda Bakanlığa vermekle,
- ğ) Atık Yönetimi Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası yaptırmakla,
- h) Geçici faaliyet belgesi aşamasından sonra çevre izin ve lisans belgesi başvurusunda iş yeri açma ve çalışma ruhsatını sunmakla,
- ı) Bakanlıkça istenmesi halinde bildirilen esaslar doğrultusunda deneme üretimi gerçekleştirmekle ve deneme üretimine ilişkin hazırlanan sonuç raporunu Bakanlığa sunmakla, yükümlüdür.

(2) Atık işleme tesisleri tarafından tesise kabul edilen atıkların, atığın tesise kabul edildiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde işlenmesi gerekir. Ancak bu süre zorunlu hallerde Bakanlığın uygun görüşü ile uzatılabilir.

(3) Atık işleme tesislerinin atık kabul birimlerinde anlık olarak bulundurulabilecek atık miktarı kapasite raporunda yer alan yıllık atık tüketim miktarını geçemez. Kapasite raporu düzenlenemeyen durumlarda kapasite raporu yerine geçen yetkili makamlardan alınmış diğer belgelerde belirtilen yıllık atık tüketim miktarı esas alınır. Kapasite raporundan muaf olduğuna dair yetkili makamlardan alınmış belge sunan tesisler ise yıllık atık tüketim miktarlarını gösteren kurumsal akademik raporu çevre lisansı başvurusunda Bakanlığa sunarlar.

Ön işlem ve geri kazanım tesislerinin sağlaması gereken genel şartlar

MADDE 9 – (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki atık işleme tesislerinde aşağıda belirtilen genel şartlar sağlanır:

a) Tesislerde tamamen kapalı alanlar haricindeki alanların etrafı, tesis güvenliğini sağlayacak ve personel harici kişilerin izinsiz girmesini önleyecek şekilde; beton, tuğla, briket, taş örme ve benzeri yapı malzemesi ile kalıcı olacak şekilde çevrilir. Belirtilenler haricindeki malzemeler ile etrafı çevrili olan tesislerin ise yapının mukavemetini arttırıcı yönde beton direkler, demir parmaklıklar ve çelik konstrüksiyon gibi yapı malzemesi ile kalıcı olarak desteklenmesi sağlanabilir.

b) Tesislerde birbirinden bağımsız olacak şekilde; atıkların tesise girişte kontrolünün, tartım ve kayıt işlemlerinin yapıldığı ve atıkların işlenmek üzere bekletildiği 10 uncu maddede şartları belirtilen atık kabul birimi, atık işleme faaliyetinin gerçekleştiği alan, geçici depolama alanı, faaliyet konusuna göre 11 inci maddede şartları belirtilen ayrıştırılmış atık stok sahası/ürün stok sahası, otopark, idari ve teknik büro bölümleri bulunur.

c) Tesisin bakiye atıkları ile atık işleme faaliyeti dışında kalan diğer faaliyetleri sonucu oluşan atıklarının geçici depolanması amacıyla oluşturulacak geçici depolama alanında Atık Yönetimi Yönetmeliğinin 13 üncü maddesinde belirtilen şartlar sağlanır.

ç) Tesislerde, işleme faaliyetlerinin gerçekleştiği alanların ve atık ile temas halinde olan alanların tabanı, sızdırmazlığı sağlayacak şekilde geçirimsiz beton ve tutuşmaz malzemeden yapılır. Herhangi bir sebeple atıktan kaynaklanabilecek sızıntıların yer altı suyu, kanalizasyon veya yer üstü suyuyla temasını veya sızmasını engelleyecek şekilde toplanabilmesi için tabanda uygun eğimler verilerek ayrı toplama mekanizması oluşturulur.

d) Tesis genelinde oluşacak yağmur suları, yıkama ve benzeri atık sulardan ayrı toplanır.

e) Tesislerde gürültü, toz, koku gibi kirleticilere karşı ilgili mevzuatta tanımlanan her türlü önleyici tedbir alınır.

f) Metal atık kabul edilecek tesislerde, radyasyon kontrolü yapılabilmesi için Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumundan teknik uygunluğuna ilişkin onay alınmış radyasyon ölçüm cihazları kullanılır ve cihazın kullanımına yönelik ilgili kurumdan eğitim sertifikası onaylı personel bulundurulur.

g) Tesislerde yer alan tüm ekipmanlar firmanın demirbaşına kaydedilir ve bu ekipmanlar atık işleme tesislerinin kapasite raporunda, kapasite raporu düzenlenemeyen durumlarda kapasite raporu yerine geçen yetkili makamlardan alınmış diğer belgelerde gösterilir. Kapasite raporundan muaf olduğuna dair yetkili makamlardan alınmış belge sunan tesislerden ekipmanların bu raporlarda gösterilmesi şartı aranmaz.

ğ) Tesisler tarafından çevre lisansı başvurusunda, talep edilen atık kodlarının seçilen atık işleme prosesinde işlenmeye uygun olduğuna ilişkin Bakanlıkça belirlenen formatta hazırlanan teknik uygunluk raporu ile iş akım şeması ve proses özeti sunulur, Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde, tesislerden ilave ekipman ile bilgi ve/veya belge istenebilir.

h) Tesislerde, tesise kabul edilen, işlenen ve tesisten çıkan ürün/malzeme ile atıklara ilişkin bilgilerin elektronik ortamda kaydedildiği veri kayıt sistemi bulunur. Veri kayıt sistemine girişi yapılan bilgilere ait belgeler en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.

ı) **(Değişik:RG-27/1/2022-31732)** Tesislerde, kapasiteye uygun kantar ile tesise kabul edilen ve tesisten gönderilen atıkların takibi için tesis giriş ve çıkış noktalarına uzaktan erişim imkânı da sağlayan kamera kayıt sistemi teşkil edilir ve elde edilen kayıtlar en az otuz gün süreyle saklanır.

i) **(Değişik:RG-27/1/2022-31732)** Tesislerin sanayi bölgeleri, sanayi siteleri ve benzeri yönetim alanları gibi giriş çıkışları kontrol altına alınmış alanlarda kurulu olmaları halinde (a) bendinde belirtilen etrafının yapı malzemesi ile kalıcı olarak çevrili olması şartı, girişlerinde radyasyon kontrol sistemi ile yeterlik sahibi personel bulunması durumunda (f) bendinde belirtilen radyasyon ölçüm cihazı bulundurma şartı ve girişlerinde veya bünyesinde tesislere hizmet vermek amacıyla kantar olması durumunda ise (ı) bendinde belirtilen kantar bulundurma şartı aranmaz.

j) Atıklara ön işlem faaliyeti gerçekleştiren atık işleme tesislerinde, tehlikeli ve tehlikesiz atıkların birlikte aynı makine ve ekipmanlarla aynı proseste işlenmesi halinde elde edilen atıklar tehlikeli atık olarak yönetilir.

k) Ön işlem faaliyeti gerçekleştiren atık işleme tesislerinde işlenen atıkların çevre lisanslı tesislerde geri kazanımı veya bertarafı sağlanır.

1) Geri kazanım tesislerinde, geri kazanım prosesi uyarınca gerçekleştirilmesi gereken ön işlem faaliyetlerinden sonra elde edilen atıkların aynı tesiste geri kazanılması şartıyla uygulanan ön işlem, geri kazanım faaliyeti kapsamında değerlendirilir.

(2) Atık işleme tesislerinde 31/12/2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ile getirilen yükümlülüklerle uyulması zorunludur.

(3) Atık işleme tesislerinde 27/11/2007 tarihli ve 2007/12937 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik ile getirilen yükümlülüklerle uyulması zorunludur.

(4) **(Değişik:RG-27/1/2022-31732)** Aynı adreste, aynı işletmeye ait birden fazla atık işleme tesisine sahip entegre tesislerde birinci fıkrada tesislerden istenen; kantar, radyasyon ölçüm cihazı, geçici depolama alanı, otopark, idari ve teknik büro bölümleri ortak kullanılabilir.

(5) Tesislerin faaliyetlerine yönelik ulusal işyeri ve proses yeterlilik standardı bulunması/yayımlanması durumunda, tesislerden bu standartlara da uyulması Bakanlıkça istenebilir. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(6) Tesislerin kurulum, işletim ve bakım süreçleri ile kullanılacak prosese yönelik teknoloji seçiminde mevcut en iyi teknikler esas alınır. Atık işleme tesislerine dair mevcut en iyi tekniklere ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(7) Bakanlık ve/veya il müdürlüğü atık işleme tesislerinden bu maddede yer alan hususlara ilişkin ve/veya ilave olarak bilgi veya belge istemeye yetkilidir.

Atık kabul birimi

MADDE 10 – (1) Tesiste işlenecek atıkların tesise kabulü işlemlerinin yerine getirilmesi ve işlemeye tabi tutuluncaya kadar bekletilmesi için atık kabul birimi oluşturulur. Bu birime ait üniteler tek bir alanda olabileceği gibi tesis ve işlenecek atık özelliğine göre tesis içerisinde ayrı alanlarda da teşkil edilebilir. Tesise gelen atıkların tesis girişinde tutarlılık kontrolünün, tartımının ve kayıt işlemlerinin yapıldığı noktalarda ve atıkların tesiste işlenmeye alınıncaya kadar bekletildikleri atık kabul birimlerinde çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde gerekli tedbirler alınır.

(2) Atık kabul biriminde aşağıda belirtilen şartlar sağlanır:

a) Atıkların bekletileceği alanlar meteorolojik olayların etkilerine karşı üzeri ve 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtildiği şekilde en az üç tarafı yapı malzemesi ile kalıcı olacak şekilde kapatılır. Atık kabul alanlarında atıkların her yönden sızdırmazlığı sağlanmış, meteorolojik olayların etkilerine karşı korunaklı ve kapalı; tank, konteyner, IBC tank ve benzeri ekipmanlarda depolanması halinde bu ekipmanların ayrıca üzerinin kapalı olması şartı aranmaz.

b) EK-1 ve EK-2’de yer alan atıklardan sadece metal atıkların bekletileceği alanlardan, bu fıkranın (a) bendinde belirtilen üzerinin kapalı olarak tesis edilmesi şartı aranmaz.

c) Tabanı, sızdırmazlığı sağlayacak şekilde geçirimsiz beton ve tutuşmaz malzemeden yapılır. Herhangi bir sebeple atıktan kaynaklanabilecek sızıntıların yer altı suyu, kanalizasyon veya yer üstü suyuyla temasını veya sızmasını engelleyecek şekilde toplanabilmesi için tabanda uygun eğimler verilerek ayrı toplama mekanizması oluşturulur. Bu sıvılar alıcı ortama verilemez.

ç) Yağmur ve yüzey sularının drenajı için gerekli tedbirler alınır ve drenaj kanallarına bağlı yağ tutucular bulundurulur.

d) Sızma veya dökülmelere karşı atığın türüne uygun absorban malzeme bulundurulur.

e) Atık kabul alanları, kabulü yapılan atıkların verimli bir şekilde işlenmesinin sağlanması için atıkların özelliklerine ve bekletme sürelerine göre yeterli sayıda ve kapasitede bölümlere ayrılır. Söz konusu bölümler oluşturulurken atığa uygulanacak fiziksel, kimyasal, biyolojik işlemler dikkate alınır ve atıklar birbiri ile reaksiyona girmeyecek şekilde biriktirilir. Atık kabul alanlarında atıkların ayrımı, araya paneller konularak bölmeler oluşturmak suretiyle olabileceği gibi atığın özelliklerine uygun tank, konteyner ve benzeri ekipman kullanımıyla da gerçekleştirilebilir. Her bir bölmede/konteynerde bekletilen atığın kodu belirtilir.

(3) Atık kabul birimi için Bakanlıkça/il müdürlüğünce gerek görülmesi halinde talep edilecek ilave tedbirler alınır.

Ayrıştırılmış atık stok sahası ve ürün stok sahası

MADDE 11 – (1) Toplama ayırma tesislerinde ayrılan kağıt, plastik, cam, metal ve benzeri ayrıştırılmış atıkların, atıklara geri kazanım veya bertaraf öncesi diğer ön işlem faaliyeti gerçekleştiren atık işleme tesislerinde ise işlem sonucunda elde edilen atıkların atık işleme tesislerine gönderilinceye kadar bekletildiği ayrıştırılmış atık stok sahasında;

a) 10 uncu maddenin ikinci fıkrasının (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen şartların sağlanması zorunludur.

b) Ayrıştırılmış atıklar özellikleri dikkate alınarak yeterli alanda, uygun bölme/kap/konteyner ve benzeri içerisinde atık kodu belirtilerek bekletilir.

c) Bakanlıkça/il müdürlüğünce gerek görülmesi halinde talep edilen ilave tedbirler alınır.

(2) Tesislerde elde edilen ürünlerin satış öncesi bekletildiği ürün stok sahaları diğer atık işleme faaliyetinin gerçekleştiği bölümlerden ayrı bir alanda/ayrı bir bölümde tesis edilir. Ürün stok sahalarında bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlar aranmaz.

Atık işleme tesislerinin kapatılması

MADDE 12 – (1) Atık işleme tesisi, il müdürlüğünden kapatma planı onayı alınmadan ve kapatma sonrası gereken çevresel etkiler, kontrol ve izleme işlemleri gerçekleştirilmeden kapatılamaz.

(2) Atık işleme tesisinin, sahibi tarafından kapatılmak istenmesi ve/veya resen Bakanlığın/il müdürlüğünün kapatılmasına karar vermesi halinde, EK-3'te yer alan kapatma planı formatına uygun olarak hazırlanan kapatma planı tesis sahibi tarafından il müdürlüğüne sunulur ve onay alınır.

(3) Sunulan kapatma planı kapsamında il müdürlüğünce yerinde inceleme yapılır. Kapatma planında eksiklik tespit edilmesi durumunda, tespit edilen eksiklikler il müdürlüğünün belirleyeceği süre içerisinde tamamlanır ve tekrar onaya sunulur. Eksiklik bulunmaması/giderilmesi halinde il müdürlüğü tarafından kapatma planı onaylanır.

(4) Onaylanan kapatma planına göre tesiste bulunan atıkların yönetimi sağlanır. Atıkların onaylı kapatma planına göre atık işleme tesislerine gönderilmesi ve çevrimiçi kütle-denge bildirimlerinin tamamlanması sonrasında il müdürlüğüne başvurulur ve il müdürlüğünce yerinde tespit yapılır.

(5) Atıkların tesisten gönderildiğinin tespiti sonrasında tesisin çevre lisansı Bakanlık/il müdürlüğü tarafından iptal edilir.

(6) Tesis yerleşkesi, binası ve makine ekipmanlarına ilişkin onaylı kapatma planı kapsamında işlemlere başlanır.

(7) Tesisin kapatılması durumunda arındırılması, temizlenmesi, sökülmesi ve yıkılması çalışmaları sırasında ve sonrasında il müdürlüğü tarafından yerinde tespit yapılarak kapatma sürecinin tamamlandığı Bakanlığa bildirilir.

Ön işlem ve geri kazanım tesislerinin sağlaması gereken özel şartlar

MADDE 13 – (1) Toplama ayırma tesislerine, faaliyet konularına göre EK-1'de yer alan atıklardan uygun olanlar ve/veya 12/7/2019 tarihli ve 30829 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sıfır Atık Yönetmeliğinin EK-5'ine göre birlikte biriktirilen/toplanan kağıt, karton, cam, plastik ve metal atıklar kabul edilir. Bu tesislerde, atıkların geri kazanım tesislerine gönderilmesi amacıyla atıklara kırma/parçalama, sıkıştırma, harmanlama, tasnif etme ve benzeri fiziksel işlemler uygulanabilir. Toplama ayırma tesislerinde bu Yönetmeliğin üçüncü bölümünde verilen şartlara ilave olarak aşağıdaki şartlar aranır:

a) Faaliyet konusuna ve tesise kabul edilen atıklara uygulanacak işlemlere göre ayırma, tasnif etme, kırma/parçalama, sıkıştırma, eleme ekipmanları ve benzeri fiziksel işlemlerin yapıldığı üniteler ve gerekli ekipmanlar bulundurulur.

b) Toplama ayırma tesislerinin toplam alanının en az 1000 m² olması zorunludur. EK-1'de yer alan metal, kağıt-karton, plastik, cam, ahşap, tekstil kategorilerden sadece tek bir kategoride atık kabul eden toplama ayırma tesisleri ile organize sanayi bölgeleri, sanayi siteleri ve benzeri yönetim alanlarında kurulu bulunan toplama ayırma tesislerinden m² şartı aranmaz.

c) EK-1'de yer alan karışık ambalaj atıklarını ve/veya Sıfır Atık Yönetmeliğinin EK-5'ine göre birlikte biriktirilen kağıt, karton, cam, plastik ve metal atıkları kabul eden toplama ayırma tesislerinde kapasiteyi karşılayacak şekilde platformlu ayırma bandı bulundurulması zorunludur. Bu atıkların ayrıştırılması sadece platformlu ayırma bandında gerçekleştirilir. Malzeme cinsine göre ayrılacak atıklar için, ayırma bandının kenarlarında belirli aralıklar ile ayırma gözleri ve bu gözlerin altında, cinslerine göre ayrılan atıkların biriktirilmesi amacıyla tesis içerisinde kolayca hareket ettirilebilecek konteynerler veya pres hattını besleyen atık bölmeleri bulundurulur.

ç) Tesislerine EK-1'de yer alan karışık ambalaj atıklarını ve/veya Sıfır Atık Yönetmeliğinin EK-5'ine göre birlikte biriktirilen kağıt, karton, cam, plastik ve metal atıkları kabul edecek toplama ayırma tesisleri aşağıda belirtilen m² ve kapasiteye bağlı olarak üç farklı tipte kurulabilir:

- 1) Toplam alanı en az 3.000 m² olan ve en az 2000 m³/gün ayırma kapasitesine sahip olan tesisler 1.Tip Toplama Ayırma Tesisleri olarak,
 - 2) Toplam alanı en az 2.000 m² olan ve en az 600 m³/gün ayırma kapasitesine sahip olan tesisler 2. Tip Toplama Ayırma Tesisleri olarak,
 - 3) Toplam alanı en az 1.000 m² olan ve en az 100 m³/gün ayırma kapasitesine sahip olan tesisler 3. Tip Toplama Ayırma Tesisleri olarak,
- adlandırılır. Bu tesislerden, EK-1'de yer alan diğer atıkları da kabul etmeleri durumunda ilave m² şartı aranmaz. Ayrıca, 1. ve 2. Tip Toplama Ayırma Tesislerinde en az bir çevre mühendisi veya çevre görevlisi sürekli istihdam edilir.

d) EK-1'de yer alan karışık ambalaj atıklarını ve/veya Sıfır Atık Yönetmeliğinin EK-5'ine göre birlikte biriktirilen kağıt, karton, cam, plastik ve metal atıkları tesisine kabul etmeyen toplama ayırma tesisleri için tip ayırımı bulunmamaktadır.

(2) Metal hurdaları parçalamak/boyutlarını küçültmek suretiyle kalitesini artırmak amacıyla faaliyet gösteren ve EK-2'de verilen atıkları kabul eden hurda metal işleme tesislerinde bu Yönetmeliğin üçüncü bölümünde belirtilen şartlara ilave olarak;

a) Mekanik kırıcı-parçalayıcı-öğütücü üniteleri ve/veya kesme ve presleme ekipmanı bulundurulması,

b) Drenaj kanallarına bağlı yağ tutucular bulundurulması,

c) Yağ ile kontamine olmuş yüzeyi temizlemek amacıyla absorban malzemeler ile yağ çözücüler bulundurulması,

ç) EK-2’de yer alan 16 01 06 kodlu, sıvı ya da tehlikeli maddeler içermeyen ömrünü tamamlamış araçları işlemek istemeleri halinde, 30/12/2009 tarihli ve 27448 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik şartlarının sağlanması, gerekir.

(3) EK-1 ve EK-2’de yer almayan, Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4’ünde yer alan atık listesinin 17 nci bölümündeki inşaat ve yıkıntı atıkları ile 20 03 07 kodlu hacimli atıkları kabul eden ön işlem veya geri kazanım tesislerinde bu Yönetmeliğin üçüncü bölümünde belirtilen şartlara ilave olarak aşağıdaki şartlar aranır:

a) **(Değişik:RG-27/1/2022-31732)** Atık türüne bağlı olarak; ayırma, boyut küçültme/parçalama, eleme işlemlerinin yapıldığı ekipmanlar ile bantlı taşıma sistemleri ve atığın tehlikelilik özelliğini giderme amaçlı uygulanacak işleme dair gerekli ekipmanlar bulunur.

b) Toz emisyonu ile gürültü ve titreşime karşı ilave tedbirler alınır.

(4) Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4’ünde verilen atık listesinde 01 03 ve 01 04 alt bölüm başlıkları altında yer alan maden atıklarının maden zenginleştirme yöntemlerine uygun en iyi teknikler kullanılarak geri kazanılması esastır. Maden atıklarının geri kazanımını gerçekleştiren atık işleme tesisleri tarafından, bu Yönetmeliğin üçüncü bölümünde belirtilen şartlara ilave olarak çevre lisansı başvurusu sırasında başvuruya konu olan atık kodlarının, seçilen atık işleme prosesinde geri kazanıma uygun olduğuna ilişkin olarak üniversitelerin maden mühendisliği ile metalürji ve malzeme mühendisliği ve/veya kimya mühendisliği bölümlerinin değerlendirmelerini içeren kurumsal akademik rapor alınarak Bakanlığa sunulur.

(5) Atıkların geri kazanım veya bertaraf işlemlerine tabi tutulmadan önce stabilizasyonunu sağlamak ve/veya tehlikelilik özelliklerinin azaltılması amacıyla atıklara uygulanan ön işlemlerden; distilasyon, evaporasyon, adsorpsiyon, solvent ekstraksiyonu, desorpsiyon, solidifikasyon, stabilizasyon, nötralizasyon ve benzeri fizikokimyasal işlemleri gerçekleştiren atık işleme tesislerinde bu Yönetmeliğin üçüncü bölümünde belirtilen şartlara ek olarak Bakanlıkça ilave ekipman/ünite, bilgi ve/veya belge istenebilir.

(6) Tesislerde, ozon tabakasına zarar veren veya sera etkisi olan florlu sera gazlarının taşınması, depolanması faaliyetinde bulunulması halinde bu amaçla kullanılan kapların içerisindeki gazın kaplardan çekilerek uygun bir şekilde bertarafına kadar depolanmasının sağlanması için gereken ekipmanların kurulu olması sağlanır.

(7) Yeniden kullanıma hazırlama faaliyeti gerçekleştiren atık işleme tesislerinde bu Yönetmeliğin üçüncü bölümünde belirtilen şartlara ilave olarak, atık olan ürün veya ürün bileşenlerinin tasarlandığı şekilde aynı amaçla yeniden kullanıma hazırlanması için yapılacak temizleme, onarım, kontrol gibi fiziksel işlemlerde gerekli olan ilave ekipmanlar bulundurulur.

(8) Tesislerde geri kazanım faaliyeti sonucu elde edilen ürünler/malzemeler için;

a) Çevre lisansı aşamasında, ürünün standardına ve satışa uygunluğuna ilişkin belgeler ile malzeme güvenlik bilgi formlarının sunulması ve elde edilen ürünlerin kapasite raporunda ürün olarak gösterilmesi,

b) Geri kazanım sonucunda elde edilen malzemenin ürün olarak standardının bulunmaması halinde; çevre lisansı aşamasında, malzemenin kullanımına yönelik talebin sürekli olduğunun ve malzemenin ekonomik değere sahip bir ürünün üretim prosesinde ihtiyaç duyulan hammadde niteliğinde olduğunun malzemeyi talep edenin taahhüdü ile belgelenmesi ve bu malzeme ile yapılan üretim sonucunda elde edilen ürünün standardını bozmadığının gösterilmesi,

c) Ürün vasfının kaybedilmesi veya malzemenin kullanımına yönelik talebin olmaması nedeniyle satışının gerçekleştirilememesi durumunda bu malzemelerin atık olarak yönetilmesi, gerekir.

(9) Atık işleme tesislerinin, mevcut en iyi teknikler göz önünde bulundurularak, faaliyet konusuna, proseslerine ve bu proseslerden elde edilen malzemelere göre sağlaması gereken özel şartlar, teknik kriterler ve lisanslandırılmasına ilişkin ilave hususlar Bakanlıkça ayrıca belirlenebilir.

İdari yaptırım

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında Çevre Kanununda öngörülen yaptırımlar uygulanır.

Mevcut izinli tehlikesiz atık toplama ayırma tesisleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce il müdürlüğünden izin belgesi alarak faaliyetlerini gerçekleştirmekte olan tehlikesiz atık toplama ayırma tesisleri, mevcut izin sürelerinin sonuna kadar faaliyetlerine devam edebilirler.

(2) Mevcut izinli tehlikesiz atık toplama ayırma tesisleri;

a) Tesislerine, 1/1/2022 tarihinden itibaren EK-1’de yer alan atık kodları dışında atık kabul etmemekle,

b) Tesislerinde EK-1’de yer alan atık kodlarından farklı kodda atıkların bulunması halinde, mevcut izin süresini aşmamak koşuluyla bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en

geç bir yıl içerisinde söz konusu atıkların tamamını çevre lisanslı atık işleme tesislerine göndermekle,
yükümlüdür.

(3) Bu Yönetmelik ile belirlenen koşullara, bu maddede verilen süreler içerisinde uyum sağlayamayan mevcut izinli tehlikesiz atık toplama ayırma tesisleri için 12 nci madde çerçevesinde kapatma planı sunularak iş ve işlemler yürütülür ve izin belgesi iptal edilir.

Mevcut çevre lisanslı tesisler

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce çevre lisansı almış bu Yönetmelik kapsamındaki atık işleme tesisleri mevcut çevre lisansları sürelerinin sonuna kadar faaliyetlerine devam edebilirler.

İnşaat ve yıkıntı atıkları işleyen mevcut geri kazanım tesisleri

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce ilgili idareden izin alarak faaliyetlerini gerçekleştirmekte olan inşaat ve yıkıntı atıkları işleyen geri kazanım tesisleri, bu Yönetmelik ile belirlenen koşullara bir yıl içerisinde uyum sağlamakla ve Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde çevre lisansı almakla yükümlüdür. Bu Yönetmelik ile belirlenen koşullara, bu maddede verilen süreler içerisinde uyum sağlayamayan mevcut tesisler faaliyetlerine devam edemezler. Bu tesisler için 12 nci madde çerçevesinde kapatma planı sunularak iş ve işlemler yürütülür.

Teminat

GEÇİCİ MADDE 4 – (1) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (g) bendi, teminata ilişkin usul ve esaslar ile teminatın miktarı Bakanlıkça belirlenene kadar uygulanmaz.

8.3.5. ATIKLARIN DÜZENLİ DEPOLANMASINA DAİR YÖNETMELİK²²

Bu Yönetmelik, düzenli depolama tesislerine ilişkin teknik esaslar ile atıkların düzenli depolama tesislerine kabulü ve atıkların düzenli depolanmasına ilişkin usul ve esaslar ile alınacak önlemleri, yapılacak denetimleri ve tabi olunacak sorumlulukları kapsar. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren 5 yıl içerisinde depolanacak olan biyobozunur atık miktarı, 2005 yılında üretilen toplam biyobozunur atık miktarının ağırlıkça %75' ine, 8 yıl içinde % 50' sine ve 15 yıl içinde ise %35' ine indirileceği belirtilmiştir (Geçici Madde 1)

Bu Yönetmelik ile Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin kapsamı kısmen daralmıştır.

²² 26.03.2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik Avrupa Birliği çevre direktifi doğrultusunda üye ülkelerin organik atıklarını 2020 yılından itibaren çöp depolama sahalarına göndermesi yasaklanacaktır. Bu nedenle, Avrupa Birliği ülkelerde pek çok büyük biyogaz tesisi organik atıkların arıtımı için uygun alternatif bir yöntem olması sebebiyle inşa edilmektedir. 2005 yılında Türkiye’de yapılan çalışma doğrultusunda, depolanacak olan organik atıkların miktarını azaltmaya yönelik yıllık hedefler koyulmuştur. Ancak, bu hedefler belirlenen yıllar içinde gerçekleştirilememiştir. Bundan sonraki süreçte Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmeliğin yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin amacı, atıkların düzenli depolama ile bertarafı sürecinde oluşabilecek sızıntı sularının ve depo gazlarının olumsuz etkilerinin en aza indirilerek çevre kirliliğini önlenmesi ve atık kabulü işlemlerinin ve tesislerin kontrol süreçlerine ilişkin esasların belirlenmesidir.

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; atıkların düzenli depolama yöntemi ile bertarafı sürecinde;

- a) Oluşabilecek sızıntı sularının ve depo gazlarının toprak, hava, yeraltı suları ve yüzeysel suların üzerindeki olumsuz etkilerinin asgari düzeye indirilerek çevre kirliliğinin önlenmesine,
 - b) Atıkların türüne göre uygun depo tabanı teknik tasarımlarının yapılması ve düzenli depolama tesislerinin inşa edilmesine,
 - c) Düzenli depolama tesislerine atık kabulü işlemlerine,
 - ç) Düzenli depolama tesislerinin işletilmesi, kapatılması ile kapatma sonrası kontrol ve bakım süreçlerine,
 - d) İşletme, kapatma ve kapatma sonrası bakım süreçlerinde sera etkisi de dâhil olmak üzere çevre ve insan sağlığı açısından risk teşkil edebilecek olumsuzlukların önlenmesine,
 - e) Mevcut düzenli depolama tesislerinin ıslahı, kapatılması ve kapatma sonrası bakım süreçlerine
- ilişkin teknik ve idari hususlar ile uyulması gereken genel kuralları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, düzenli depolama tesislerine ilişkin teknik esaslar ile atıkların düzenli depolama tesislerine kabulü ve atıkların düzenli depolanmasına ilişkin usul ve esaslar ile alınacak önlemleri, yapılacak denetimleri ve tabi olunacak sorumlulukları kapsar.

(2) Ancak;

a) 31/5/2005 tarihli ve 25831 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin üçüncü bölümünde yer alan ham çamur, stabilize arıtma çamuru ve kompostun gübreleme veya toprak iyileştirme amacıyla toprağa uygulanmasında,

b) İnert atıkların alan ıslahı, restorasyon veya dolgu amaçlı ve düzenli depolama tesislerinde inşaat amaçlı kullanımında,

c) Su kanalları açılırken çıkarılan tehlikesiz dip çamuru ile yatak ve alt katman toprağı da dâhil olmak üzere yüzeysel sulardaki tehlikesiz nitelikli çamurların, çıkarıldığı yere doldurulmasında,

ç) Sadece hizmet verdiği adanın atıklarının kabul edilmesi ve bu tesiste depolanan atıkların türlerini ve miktarlarını gösteren kayıtların tutularak bu kayıtların Bakanlığa yıllık olarak sunulması kaydı ile, adalarda bulunan ve sadece bulunduğu adada oluşan tehlikesiz ve inert atıkların bertarafı amacıyla kullanılan tek düzenli depolama tesisi olma özelliğine sahip, toplam kapasitesi 15000 tonu aşmayan veya depolanan atık miktarı 1000 ton/yıl’ı aşmayan düzenli depolama tesislerinde,

d) Sadece hizmet verdiği izole yerleşim yerinin atıklarının kabul edilmesi ve bu tesiste depolanan atıkların türlerini ve miktarlarını gösteren kayıtların tutularak bu kayıtların Bakanlığa yıllık olarak sunulması kaydı ile, izole yerleşimlerde bulunan ve sadece bu yerleşimlerde oluşan tehlikesiz ve inert atıkların bertarafı amacıyla kullanılan düzenli depolama tesislerinde,

e) Yeraltı depolama sahalarında,

f) Taş ocağı faaliyetleri ile mineral kaynakların aranması, çıkarılması ve işlenmesi sonucu oluşan inert atıkların depolanmasında

(Değişik ibare:RG-26/12/2019-30990) 2/4/2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliğine aykırı olmamak kaydı ile bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz.

(3) 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununda yer alan atıkların düzenli depolanmasına ilişkin hükümler saklıdır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Alarm seviyesi: Menbada depolama başlamadan önceki yeraltı suyu kalitesi ile mansapta depolama devam ederken yeraltı suyu kalitesi arasındaki farkı,

b) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Atık: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinde tanımlanan tüm madde veya malzemeyi,

c) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Bakanlık: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını,

ç) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Belediye atığı: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4'ünün yirminci bölümünde tehlikesiz olarak sınıflandırılan ve evlerden kaynaklanan ya da içerik veya yapısal olarak benzer olan atıkları,

d) Biyobozunur atık: Oksijensiz veya oksijenli ortamda bozunmaya uğrayabilen gıda, bahçe atıkları, kâğıt ve karton gibi atıkları,

e) Depo gazı: Depolanan atıklardan oluşan gazı,

f) Düzenli depolama tesisi (DDT): Atıkların olduğu tesis içinde geri kazanım, ön işlem veya bertarafa gönderilmek üzere geçici depolandığı birimler, atığın geri kazanım veya ön işleme tabi tutulmak amacıyla üç yıldan daha kısa süreli ara depolandığı tesisler ile atığın bertaraf işlemine tabi tutulmak üzere bir yılı geçmeyecek şekilde ara depolandığı tesisler hariç olmak üzere atıkların yeraltı veya yer üstünde belirli teknik standartlara göre bertaraf edildiği sahaları,

g) Eluat: Laboratuvarda özütleme testiyle elde edilen çözeltiyi,

ğ) Hücre: Farklı tür atıkların aynı lotta depolanmasının uygun olduğu durumlarda, lot içinde atıkların birbiriyle temasını engelleyecek önlemlerin alındığı birimleri,

h) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** İl müdürlüğü: Çevre ve şehircilik il müdürlüğünü,

ı) İnert atık: Fiziksel, kimyasal veya biyolojik olarak önemli derecede herhangi bir değişime uğramayan, çözünmeyen, yanmayan, fiziksel veya kimyasal olarak reaksiyona girmeyen, biyolojik bozunmaya uğramayan veya temas ettiği maddeleri çevreye veya insan hayatına zarar verecek şekilde etkilemeyen ve toplam sızıntı kabiliyeti ve ekotoksisitesi önemsiz miktarda olan, özellikle yüzeysel su ve yeraltı suyu kirliliği tehlikesi yaratmayan atıkları,

i) İşletmeci: Düzenli depolama tesisinin hazırlanmasından kapatılması sonrası bakım sürecine kadar değişebilen, tesisten sorumlu belediye, gerçek ya da tüzel kişiyi,

j) İzole yerleşim: Nüfusu 500'den fazla olmayan ve kilometrekarede en fazla beş kişinin yaşadığı yerleşim birimlerini, kilometrekarede en az 250 kişi yaşayan ve en yakın yerleşim birimine ulaşım mesafesi en az 50 km olan veya yılın önemli bir bölümünde hava şartları nedeniyle karayolu ile ulaşımı zor olan yerleşim birimlerini,

k) Kanun: Çevre Kanununu,

l) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Lisans: Düzenli depolama tesislerine 10/9/2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğine göre verilen çevre lisansını,

m) Lot: Düzenli depolama tesisinin etkin kullanılması amacıyla nihai dolum hacmi belirli, altyapısı bu Yönetmelik hükümlerine göre inşa edilmiş olan düzenli depolama tesisi bölümlerini,

n) Ön işlem: Ayırma işlemi dâhil olmak üzere atıkların hacmini veya tehlikelilik özelliklerini azaltmak, yönetimini kolaylaştırmak veya geri kazanımını artırmak amacıyla atığa uygulanan fiziksel, ısı, kimyasal veya biyolojik işlemlerden bir veya birkaçını,

o) Özütleme: Toprak, kirlenmiş toprak, çamur, çökelti, kompost, atık veya inşaat malzemeleri gibi katı maddeler içindeki bileşenlerin fiziksel, kimyasal veya biyolojik işlemlerle su fazına geçirilmesini,

ö) Sahip: Atığın üreticisini veya atığı fiilen elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişiyi,

p) Sıvı atık: Atıksular dâhil ancak arıtma çamuru hariç olmak üzere, akışkan özellik gösteren atıkları,

r) Sızıntı suyu: Depolanan atıklardan süzülen ve depolama sahasından kaynaklanan sıvıyı,

s) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Tehlikeli atık: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-3/A'sında yer alan tehlikeli özelliklerden birini ya da birden fazlasını taşıyan, aynı Yönetmeliğin EK-4'ünde altı haneli atık kodunun yanında yıldız (*) işareti bulunan atıkları,

ş) Tehlikesiz atık: Tehlikeli atık tanımına girmeyen atıkları,

t) Tesis sahibi: Aynı zamanda tesisin işletmecisi de olabilen, düzenli depolama tesisinin mülkiyetine sahip gerçek veya tüzel kişiyi,

u) Yeraltı depolama: Tuz veya potasyum madenleri gibi derin jeolojik boşluklarda atıkların kalıcı olarak depolanmasını ifade eder.

Düzenli depolama tesislerinin sınıflandırılması

MADDE 5 – (Değişik:RG-26/12/2019-30990)

(1) Düzenli depolama tesisleri bu Yönetmeliğin Ek-2'sinde yer alan sınır değerlere göre I, II ve III üncü sınıf olarak sınıflandırılır. Belediye atıkları, II. sınıf düzenli depolama tesisinde bertaraf edilir.

(2) Sıvı atıklar hariç olmak üzere; dışarıdan atık almamak kaydıyla sadece kendi tesisinde oluşan termik santral külleri, proses atıkları ve benzeri atıkların sulu olarak bertaraf edileceği depolama tesisleri için bu Yönetmelik maddelerine ilave olarak Ek-6'da yer alan işlemler uygulanır.

Düzenli depolama tesislerinde genel olarak alınacak önlemler

MADDE 6 – (1) Depolama tesisinden kaynaklanabilecek olumsuz etkileri asgari düzeye indirmek için tesis;

- a) Koku ve tozların çevreye yayılmasını,
- b) Rüzgârın etkisiyle kâğıt, naylon torba ve ince plastik gibi atıkların yayılmasını,
- c) Gürültü ve trafik yoğunluğunu,
- ç) Kuşlar, haşerat, böcek ve diğer hayvanların alanda üremesi ve alandaki patojenleri çevreye taşımalarını,

d) Havada depo gazından kaynaklanan tabakalaşma ve aerosollerin oluşumunu,

e) Yangın ihtimalini

azaltacak ve tesis çevresine etkilerini önleyecek biçimde donatılır.

(2) İşletme aşamasında depolama tesisine kabul edilen atıklar, sahanın yapısal sağlamlığını bozmayacak, iç ve dış şevlerde kayma ve yıkılmalara neden olmayacak güvenlik düzeyinde depolanır. Zemin stabilitesinin geçirimsizlik tabakasına zarar vermeyecek nitelikte olması sağlanır.

(3) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Atıkların depolama çalışmaları sırasında, şev stabilitesini ve araçlarla makinelerin kolayca manevra yapabilmelerini sağlamak için lot şev eğimi ve atık hücresinin şev eğimi azami 1/3 olacak şekilde yapılır. Atığı getiren araçların geçişleri drenaj sistemine zarar vermeyecek şekilde planlanır. Şev eğimine ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir. Açık ocak işletmesi yöntemiyle üretim yapılan, Maden Kanunu ve Maden Yönetmeliğine uygun olarak terk edilen veya maden rezervi biten alanlarda ve/veya maden üretimi biten ve çevreyle uyumlu hale getirilmesi gereken alanlarda, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, Valilik, İl Özel İdaresi ve mülkiyetine göre ilgili kurum/kuruluşların uygun görüşleri doğrultusunda III. sınıf düzenli depolama tesisi inşa edilmesi durumunda; uygulama projelerinde basamak genişliği, basamak yüksekliği, şev ve genel şev açısı ile şev stabilize analizlerinin de bulunduğu jeoteknik etüt raporuna göre uygun olarak değerlendirilmesi durumunda atıkla temas eden yan yüzeylerde eğim şartı aranmaz.

(4) Depolama tesisi, izinsiz girişleri engelleyecek şekilde çevre çiti ve giriş kapısı ile donatılarak emniyet altına alınır. Tesiste izinsiz atık boşaltımını engelleyecek kontrol mekanizması oluşturulur.

Düzenli depolama tesislerinde toprak ve suların korunması için su kontrolü ve sızıntı suyu yönetimi

MADDE 7 – (1) Düzenli depolama tesisinin yer seçimi ve tasarımı, toprağın, yüzeysel suların ve yeraltı sularının kirlenmesini önleyecek şekilde yapılır ve 16 ncı maddede belirtilen hususlar

uygulanır. Kapatma sonrası aşamada bu korumanın sağlanması için ise 17 nci maddede belirtilen yapı teşkil edilir.

(2) I. sınıf ve II. sınıf düzenli depolama tesisleri için sahanın özellikleri ve meteorolojik şartlar dikkate alınarak;

- a) Depolama sahasına yağıştan kaynaklanan yüzeysel suların girmesini engellemek,
- b) Sızıntı suyu toplama sistemine yağış suyu girmesini asgari düzeye indirmek,
- c) Yüzeysel suların ve/veya yeraltı sularının depolanmış atığa temasını engellemek,
- ç) Kirlenmiş suları ve sızıntı suyunu toplamak,

d) Depolama sahasında toplanmış kirlenmiş suları ve sızıntı suyunu 31/12/2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği doğrultusunda deşarj standartlarına uygun hâle getirmek için arıtmak amacıyla önlemler alınır.

(3) Belediye atıklarının depolandığı düzenli depolama tesislerinde, Bakanlık tarafından herbir düzenli depolama tesisi bazında tesisin kurulacağı bölgenin iklim koşulları ve meteorolojik özellikleri dikkate alınarak sızıntı suyunun yönetiminde aşağıdaki uygulamalar için izin verilebilir:

a) Sızıntı suyu, drenaj sistemi ile dengeleme havuzlarında toplanarak Bakanlıkça belirlenecek süre için depolama sahasına geri devir ettirilir.

b) Düzenli depolama sahasının işletilmesi sırasında ölçüm, gözlem veya modelleme yoluyla belirlenen miktarı dikkate alınarak gerekliliği ortaya çıktığında sızıntı suyu, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği doğrultusunda deşarj standartlarına uygun hâle getirmek için arıtılır.

(4) Sahada sel, taşkın gibi yağış sularından ve yüzeysel sulardan kaynaklı olumsuzlukları engelleyecek önlemlerin alınması kaydıyla III. sınıf düzenli depolama tesisleri için bu madde hükümleri uygulanmaz. Ancak Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde bu tesislerde, yeraltı suyunun kontrolü ve izlenmesi için gerekli tedbirler alınır ve bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sistemler kurulur.

Düzenli depolama tesislerinde depo gazı yönetimi

MADDE 8 – (1) Depolama tesisinde oluşan gazların birikmesini ve toplanmasını kontrol altına almak amacıyla 17 nci maddede belirtilen önlemler alınır. Depolama tesisindeki gazların toplanması, işlenmesi ve kullanılması işlemleri çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde yapılır.

(2) Biyobozunur atıkları kabul eden tüm düzenli depolama tesislerinde gazlar toplanıp doğrudan veya işlenerek enerji üretiminde kullanılır. Elde edilen depo gazının, enerji üretiminde kullanılmasının ekonomik olmaması halinde depo gazı meşalelerde yakılır.

Düzenli depolama tesislerine kabul edilmeyecek atıklar ve atık işleme

MADDE 9 – (1) Düzenli depolama tesislerinde bertaraf edilecek biyobozunur atık miktarının azaltılması esastır. Bakanlık bu hususla ilgili gerekli önlemleri alır.

(2) Aşağıdaki atıklar düzenli depolama tesislerine kabul edilmez:

a) Sıvı atıklar,

b) **(Değişik ibare:RG-26/12/2019-30990)** Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK–III A’sında tanımlanan; patlayıcı, aşındırıcı, oksitleyici, yüksek tutuşma ve yanma özelliği gösteren atıklar,

c) **(Değişik ibare:RG-26/12/2019-30990)** Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK–III A’sında H 9 enfeksiyon yapıcı olarak tanımlanan, herhangi bir ön işleme tabi tutulmamış tıp ve veterinerlik kuruluşlarından kaynaklanan tıbbi atıklar,

ç) **(Değişik ibare:RG-26/12/2019-30990)** Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK–III A’sında sıralanan özelliklerden herhangi birini gösteren, insan veya çevre üzerindeki etkileri bilinmeyen, araştırma ve geliştirme ya da eğitim faaliyetlerinden kaynaklanan tanımlanmamış veya yeni kimyasal maddeler,

d) 25/11/2006 tarihli ve 26357 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında yer alan kullanılmış lastikleri,

e) Ek–2’de verilen atık kabul kriterlerini sağlamayan diğer atıklar.

(3) Atık kabul kriterlerini sağlamak üzere atıklar seyreltilmez veya karıştırılmaz.

Sınıflarına göre düzenli depolama tesislerine kabul edilecek atıklar

MADDE 10 – (1) Bu Yönetmeliğin hedefleri doğrultusunda işlenmeleri sonucu pratik bir fayda sağlanmayan atıklar ile teknik olarak işlenmeleri ve değerlendirilmeleri mümkün olmayan inert atıklar hariç olmak üzere atıklar, ön işleme tabi tutulmadan düzenli depolama tesislerine kabul edilmez.

(2) Düzenli depolama tesislerine atık kabulünde, atığın hangi sınıf depolama tesisinde bertaraf edileceğinin belirlenmesi amacıyla Ek–1’de listelenen kriterler, numune alma ve analiz yöntemleri kullanılır.

(3) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Düzenli depolama tesislerine atık kabulünde, atığın hangi sınıf depolama tesisinde bertaraf edileceğinin belirlenmesi amacıyla Ek-2’de yer alan analizler yapılır. Ek-2 analizleri beş yıl süreyle geçerlidir. Atığın üretildiği proseste, hammadde veya katkı maddelerinde bir değişiklik olması halinde analiz bir ay içerisinde yenilenir.

(4) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Ek-2’de II. sınıf düzenli depolama tesisleri için verilen kriterlere uyan tehlikesiz atıklar, reaksiyona girmeyecek şekilde belediye atıklarının depolandığı lotta ayrı bir hücrede depolanabilir.

(5) III. sınıf düzenli depolama tesislerinde sadece inert atıklar depolanır.

Lisans başvurusu

MADDE 11 – (1) Düzenli depolama tesisleri için tesisin bulunduğu belediyeden usulüne göre alınmış izin veya ruhsat üzerine Bakanlıktan lisans alınması zorunludur. Bu amaçla;

a) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Düzenli depolama tesisi kurmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, öncelikle kuracakları tesisin bu Yönetmelik ve diğer hukuki ve teknik düzenlemelerde istenen şartları yerine getirebileceğini gösterir, mali fizibiliteyi de içeren ve Atık Yönetimi Yönetmeliğinde belirtilen atık yönetim planıyla uyumlu olduğunu gösterir raporu, Bakanlığa sunmakla ve uygun görüş almakla yükümlüdür.

b) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Çevresel etki değerlendirmesi süreci olumlu olarak tamamlanan ve uygulama projesi Bakanlıkça onaylanan tesisin inşaatı, uygulama projesi ve teknik şartnamesine uygun olarak Bakanlıkça esasları belirlenen usulde denetlenerek tamamlanır.

c) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** İnşaat süresince Bakanlığa sunulacak denetleme raporları ve işletme planı Bakanlıkça onaylanan tesis, Düzenli Depolama Tesisi Proje Onay Belgesi ile Bakanlığa Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği hükümlerine göre geçici faaliyet belgesi için müracaat eder. Geçici faaliyet izni süresi içerisinde Bakanlığa sunulacak izleme raporları ve kapatma planı ile lisans müracaatı değerlendirilir. Tesis kurulumu, kapatma planı ve izleme raporlarına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Düzenli depolama tesislerine lisans verilmesi

MADDE 12 – (1) Belediyece ruhsatı verilmiş olan tesisin geçici faaliyet izni süresi içerisinde izleme raporlarının değerlendirilip uygunluğunun belirlenmesi hâlinde Bakanlıkça lisans verilir. Lisansın süresi, yenilenmesi, devri, askıya alınması ve iptali işlemleri **(Değişik ibare:RG-26/12/2019-30990)** Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülür.

İşletme koşulları

MADDE 13 – (1) Lisans almak için aşağıdaki işletme koşullarının sağlanması gerekir:

a) Düzenli depolama tesisinin işletilmesinde çalışacak teknisyen, tekniker ya da mühendis olan saha görevlileri, Bakanlıkça verilecek saha yönetim ve işletme sertifikasına sahip olmak zorundadır. Düzenli depolama tesisi işletmecilerinin ve personelinin periyodik olarak meslek içi eğitimi işletmeci tarafından sağlanır.

b) İşletmeci, tesiste kazaları önlemek ve olası kazaların etkilerini azaltmak için gereken önlemleri almakla yükümlüdür.

c) İşletmeci, tesiste bu Yönetmeliğin beşinci bölümünde açıklanan işletme koşulları ile altıncı bölümde açıklanan izleme ve kontrol işlemlerine ilişkin sistemi oluşturmakla yükümlüdür.

ç) I. Sınıf düzenli depolama tesisinin sahibi veya işletmecisi, bertaraf işlemleri başlamadan önce bu Yönetmelik hükümlerini karşılayacak şekilde tesisin inşası, işletmesi, kapatılması ve kapatma sonrası bakımı sırasında olası herhangi bir kazanın üçüncü şahıslara verebilecekleri zararlara karşı mali sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlüdür.

(2) Lisans almış olan düzenli depolama tesisi işletmecileri tesisin işletme koşulları, izleme ve kontrol planına uygun olarak yapılan tesisle ilgili ölçüm ve analiz sonuçları ile ilgili mevzuata uygun olarak işletildiğine ilişkin bilgi ve belgeleri içeren raporları bir yılı aşmayacak şekilde lisans belgesinde belirlenen periyotlarda Bakanlığa raporlamakla yükümlüdür.

(3) Belediye atıklarının düzenli depolandığı tesisler için ikinci fıkrada belirtilen raporlama, tesisin bulunduğu belediyeye de belirlenen periyotlarda yapılır.

Lisans belgesi içeriği

MADDE 14 – (1) (Değişik ibare:RG-26/12/2019-30990) Atık Yönetimi Yönetmeliği maddesi gereğince düzenli depolama tesislerine verilecek lisans belgesinin ekinde aşağıdaki bilgiler yer alır:

a) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Düzenli depolama tesisinde depolanmasına izin verilen atıkların Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4’ünde verilen atık kodlarına göre listesi,

b) Düzenli depolama tesisinin lot sayısı, yüzey alanı, her bir lotta depolanması öngörülen yaklaşık atık miktarı ile tesiste depolanacak yaklaşık toplam atık miktarı,

c) Atık depolama tesisi hazırlık şartları, atık depolama işlemleri, kontrol ve izleme şartları, izleme koşullarını içerecek şekilde kapatma ve kapatma sonrası bakım işlemleri ile ilgili şartlar,

ç) Depolanmış atıkların türleri, miktarları, kaynakları; kontrol ve izleme şartlarına istinaden yapılan işlemleri ve işletme hakkındaki bilgilerin Bakanlığa raporlanması için bir yılı aşmayacak şekilde belirlenen raporlama periyodu.

Yer seçimi

MADDE 15 – (1) Düzenli depolama tesis sınırlarının yerleşim birimlerine uzaklığı I. sınıf düzenli depolama tesisleri için en az bir kilometre, II. sınıf ve III. sınıf düzenli depolama tesisleri için ise en az iki yüz elli metre olmak zorundadır.

(2) Ayrıca, düzenli depolama tesisinin yer seçiminde;

a) Düzenli depolama tesisinin hava ulaşım güvenliğini etkileyip etkilemediği,

b) Orman alanları, ağaçlandırma alanları, yaban hayatı ve bitki örtüsünün korunması gibi özel amaçlarla koruma altına alınmış alanlara uzaklığı,

c) Bölgede bulunan yeraltı ve yüzeysel su kaynakları ve koruma havzalarının durumu, yeraltı su seviyesi ve yeraltı suyu akış yönleri,

ç) Sahanın topografik, jeolojik, jeomorfolojik, jeoteknik ve hidrojeolojik durumu,

d) Taşkın, heyelan, çığ, erozyon ve yüksek deprem riski,

e) Hâkim rüzgâr yönü ve yağış durumu,

f) Doğal veya kültürel miras durumu

dikkate alınır.

(3) Sahada akaryakıt, gaz ve içme-kullanma suyu naklinde kullanılan boru hatları, yüksek gerilim hatları bulunmaz.

(4) Çevresel etki değerlendirmesi sürecinin tamamlanmasını müteakip seçilen alan, ilgili planlara işlenir.

Depo tabanının teşkili

MADDE 16 – (1) (Değişik:RG-26/12/2019-30990) Düzenli depolama tesisinin tabanı ve yan yüzeylerinde, sızıntı suyunun yeraltı suyuna karışmasını önleyecek şekilde bir geçirimsizlik tabakası teşkil edilir. Geçirimsizlik tabakasının fiziksel, kimyasal, mekanik ve hidrolik özellikleri depolama tesisinin toprak ve yeraltı suları için oluşturacağı potansiyel riskleri önleyecek nitelikte olmak zorundadır. Geçirimsizlik malzemeleri teknik özellik bakımından Türk Standartları Enstitüsü standartlarına uygun olmalıdır.

(2) (Değişik:RG-26/12/2019-30990) Düzenli depolama tesisi sınıflarına göre depo tabanının asgari aşağıda belirtilen geçirgenlik ve kalınlık özelliklerine sahip olması gerekir:

a) I. sınıf düzenli depolama tesisi: $K \leq 1,0 \times 10^{-9}$ m/sn ve en az 5 m kalınlığa sahip kil veya kil grubu geçirimsiz tabaka,

b) II. sınıf düzenli depolama tesisi: $K \leq 1,0 \times 10^{-9}$ m/sn ve en az 1 m kalınlığa sahip kil veya kil grubu geçirimsiz tabaka,

c) III. sınıf düzenli depolama tesisi: $K \leq 1,0 \times 10^{-7}$ m/sn ve en az 1 m kalınlığa sahip kil veya kil grubu geçirimsiz tabaka.

(3) (Değişik:RG-26/12/2019-30990) Jeolojik geçirimsizlik tabakasının ikinci fıkrada verilen koşulları doğal olarak sağlayamaması halinde, geçirimsizlik tabakası;

a) I. sınıf düzenli depolama tesisi: $K \leq 1,0 \times 10^{-9}$ m/sn geçirgenlik ve sıkıştırılmış en az dört tabaka halinde ve toplamda en az 1 m kalınlığa sahip kil veya kil grubu minerallerden,

b) II. sınıf düzenli depolama tesisi: $K \leq 1,0 \times 10^{-9}$ m/sn geçirgenlik ve sıkıştırılmış en az iki tabaka halinde ve toplamda en az 50 cm kalınlığa sahip kil veya kil grubu minerallerden,

c) III. sınıf düzenli depolama tesisi: $K \leq 1,0 \times 10^{-7}$ m/sn geçirgenlik ve sıkıştırılmış en az iki tabaka halinde ve toplamda en az 50 cm kalınlığa sahip kil veya kil grubu minerallerden oluşturulur, tabakanın her yerinde homojen olarak geçirgenlik değerleri sağlanır ve I. ve II. sınıf düzenli depolama tesislerinde jeomembran kullanılarak güçlendirilir.

(4) Sızıntı sularının toprak ve yeraltı suları için oluşturacağı potansiyel risklerin engellenmesi için düzenli depolama tesislerinde doğal geçirimsizlik tabakasına ilave olarak aşağıda verilen teknik özelliklerde sızıntı suyu toplama ve drenaj sistemi inşa edilir:

a) I. sınıf ve II. sınıf düzenli depolama tesislerinde jeolojik geçirimsizlik tabakası yapay geçirimsizlik malzemesi ile oluşturulur. Yapay geçirimsizlik malzemelerinin yeterli teknik özelliklere haiz olduğunun ve Ek-3'te yer alan standartlara veya bunun mümkün olmaması halinde uluslararası standartlara uygunluğu belgelenir ve Bakanlığa bildirilir.

b) Yapay geçirimsizlik tabakasının korunması amacıyla koruyucu örtü malzemesi kullanılır.

c) I. sınıf ve II. sınıf düzenli depolama tesislerinde yapay geçirimsizlik kaplaması üzerine asgari 0,5 metre kalınlığa ve en az $K \geq 1,0 \times 10^{-4}$ m/s geçirgenliğe sahip drenaj tabakası uygulanır.

ç) Drenaj katmanının içinde drenaj boruları bulunur. Boru çapı, yapılacak kontrol ve temizlemelere imkân verebilecek genişlikte olur. Depo tabanında sızıntı suyuna dayanıklı bir malzemeden imal edilmiş yeterli sayıda drenaj borusu, ana toplayıcılar ve bacalar bulunur. Sızıntı suyu toplama ve drenaj sistemi sızıntı suyu toplama havuzu ile son bulur. Sızıntı suyu toplama havuzu tesisin kurulacağı yerin meteorolojik koşulları ve depolanacak atıkların su içeriği göz önünde bulundurularak herhangi bir olumsuzluğa mahal vermeyecek şekilde tasarlanır ve inşa edilir.

d) Depo tabanının boyuna eğimi % 3'den az olamaz.

(5) III. sınıf düzenli depolama tesislerinde, sahada sel, taşkın gibi yağış sularından ve yüzeysel sulardan kaynaklı olumsuzlukları engelleyecek önlemlerin alınması kaydıyla bu maddenin dördüncü fıkrası uygulanmaz. Ancak Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde bu tesislerde, yeraltı suyunun kontrolü ve izlenmesi için gerekli tedbirler alınır ve bu maddenin dördüncü fıkrasına uygun şekilde sistem kurulur.

Depo tesisi üst örtüsünün teşkili

MADDE 17 – (1) Atık depolama işlemi tamamen bittikten sonra depolama alanında üst örtü teşkil edilmeden önce, alan normal kazı toprağı örtüsü ile tesviye edilir. Kapatma işlemine başlamadan önce; atıkların veya yapının kayma ve çökme riskine karşı depolanan atık kütlelerinin yeterince oturduğu tespit edilir.

(2) Düzenli depolama tesisi sınıflarına göre, tesisin kurulduğu bölgenin yağış özelliklerinden dolayı kapatma sonrası süreçte sızıntı suyunun oluşumunun engellenmesi ve depoda oluşacak gazların toplanması için depo üst örtüsü asgari aşağıda verilen şartları sağlayacak şekilde teşkil edilir:

a) Yalnızca gaz oluşumu beklenen II. sınıf düzenli depolama tesislerinde; depo gazlarının oluşturacağı potansiyel risklerin engellenmesi amacıyla gaz drenaj katmanını inşa edilir.

b) Yapay geçirimsizlik kaplamasının I. sınıf düzenli depolama tesislerinde uygulanması mecburidir.

c) Mineral geçirimsizlik tabakası en az 25 cm kalınlığında iki tabaka halinde uygulanır. Drenaj tabakasının en az 50 cm kalınlığında olması ve en az $K \geq 1.0 \times 10^{-4}$ m/s geçirgenliğe sahip olması gerekir.

ç) Üst örtü toprağı daha sonradan bitkilerin yetiştirilmesini sağlayabilecek şekilde yetiştirilecek bitki türüne bağılı olarak en az 50 cm kalınlığında olması gerekir.

(3) III. sınıf düzenli depolama tesisleri için bu hükümler uygulanmamakla birlikte bu sahalarda atık depolama işlemi tamamen bittikten sonra sahanın üstünün kapatılması ve yeşillendirilmesi zorunludur.

Atık kabul işlemlerinde uyulması gereken genel kurallar

MADDE 18 – (1) Düzenli depolama tesislerine atık kabulünde atığa yönelik üç aşamalı kontrol yapılır.

(2) Atığın depolama tesisine kabulünden önce; tesise gönderilmesi planlanan atığın üretildiği kaynaktan yapısını ve tüm özelliklerini gösteren bilgiler toplanarak atığın temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesi zorunludur. Temel özelliklerin tanımlanması; yapılacak testlerin sıklığını belirler.

(3) Atığın temel özelliklerinin Ek-2’de tüm depolama tesisi sınıfları için verilen atık kabul kriterlerini sağladığı uygunluk testleri ile belirlenir ve sınır değerleri sağlayan uygun depolama tesisine atık kabulünün yapılacağı işletmeci tarafından atık üreticisine bildirilir.

(4) Tesise sevk edilen atıkların uygunluk ve temel nitelendirme testleri ile beyan edilen atıklar ile aynı olduğunun teyidi için tesiste doğrulama testleri yapılır.

(5) İşletmeci, atığın yapısını ve temel özelliklerini gösteren bilgilerin kayıtlarını en az beş yıl boyunca saklamakla yükümlüdür.

(6) (**Değişik:RG-26/12/2019-30990**) Düzenli depolama tesisine atık getiren araçların Atık Yönetimi Yönetmeliği gereğince atığın türüne göre Bakanlıkça kayıt altına alındığı veya taşıma lisansına sahip olduğu tesis işletmecisi tarafından kontrol edilir. Taşıma lisansı olmayan veya

Bakanlıkça kayıt altına alınmamış araçlar tesise kabul edilmez ve durum acilen il müdürlüğüne bildirilir.

(7) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4 atık listesindeki atıkların düzenli depolama tesisine kabulünde Atıkların Karayolunda Taşınmasına İlişkin Tebliğ hükümleri uygulanır.

(8) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Atık Yönetimi Yönetmeliği gereğince işletmeci depolanan atığın özellikleri ve miktarına ilişkin kayıt tutmakla yükümlüdür. Kayıtlarda atığın kaynağı, miktarı, sevkiyat tarihi, taşıyıcı bilgilerinin bulunması zorunludur. Ayrıca belediye atıklarının depolandığı tesislere atığı kabul edilen belediye veya mahalli idare birliğine ilişkin bilgilerin bulunması zorunludur.

(9) I. Sınıf düzenli depolama tesislerinde tehlikeli atıklar asidik ve bazik özellikleri dikkate alınarak istenmeyen reaksiyonlara mahal vermeyecek şekilde depolanır ve atıkların depolandığı nokta koordinatlarıyla tanımlanır.(10) Tesise verilen lisans belgesinde belirlenen raporlama periyotlarında sekizinci ve dokuzuncu fıkralarda açıklanan bilgi ve belgeler Bakanlığa sunulur. Bakanlık, bu bilgileri istatistikî amaçlar için kullanma hakkına sahiptir.

(11) Her atık sevkiyatının tamamlanmasını takiben işletmeci, tesise kabul edilen atıklar için yazılı bir alındı makbuzu düzenler.

(12) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** İşletmeci, tesise kabul edilmeyen atıkları 24 saat içinde il müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür.

(13) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** İl müdürlüğü tesise kabul edilmeyen atıkların ilgili mevzuata uygun şekilde yönetildiğinin takibinden sorumludur.

Atığın temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesine ilişkin bilgi ve belgeler

MADDE 19 – (1) Atığın sahibi atığın sevkiyatından önce aşağıdaki bilgi ve belgeleri düzenli depolama tesis işletmecisine vermekle yükümlüdür:

a) Atığın kaynağı,

b) Hammadde ve ürün özelliklerini de içerecek şekilde atığın üretim süreci hakkında bilgi,

c) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Atığın Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4'ünde verilen kodu,

ç) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4'ünde (M) ile işaretli atıklar için aynı Yönetmeliğin Ek-3'ünde belirtilen tehlikelilik özelliklerine ilişkin bilgiler,

d) Atığın bileşimi ve özütleme özelliklerine ilişkin veriler,

e) Atığın kokusu, rengi, kıvamı, yoğunluğu, fiziksel özellikleri gibi görünümüne ilişkin bilgiler,

f) Ek-2’de tüm depolama tesisi sınıfları için verilen atık kabul kriterleri doğrultusunda yapılan analizler,

g) Uygunluk testinde bakılması gereken kritik parametreler,

ğ) Uygunluk testi sonuçlarının işletmeci tarafından kontrolü için tespit edilen kolay ve kısa sürede sonuçlanan parametreler,

h) Atığın bu Yönetmeliğin dokuzuncu maddesinin üçüncü bendinde belirtilen depolama sahalarına kabul edilmeyecek atıklar kapsamında olmadığına dair bilgi,

ı) Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda atığa uygulanacak ön işlem; ön işlem yapılmaması durumunda gerekçeli açıklama,

i) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Uygunluk testlerinin kapsamı ve sıklığı ile atığın bertaraf edileceği depolama tesisi sınıfına ilişkin üniversitelerin ilgili bölümlerinden ya da ilgili analizleri yapmak üzere 25/12/2013 tarihli ve 28862 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği kapsamında Bakanlıkça yetki verilen laboratuvarlardan alınmış rapor.

(2) Atığın sahibi, temel özellikler ile ilgili tüm bilgi ve belgelerin doğruluğundan sorumludur.

(3) Atığın temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesinde Ek-1’de açıklanan test metotları ve işlemler uygulanır.

Atığın temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesinde testlerin gerekli olmadığı durumlar

MADDE 20 – (1) Temel özelliklerin tanımlanması ve nitelendirilmesinde;

a) Ek-2’de III. sınıf depolama tesisine teste tabi tutulmaksızın kabul edilebilecek atıklar başlığı altında listelenen atıklar,

b) 9 uncu maddeye uyulması kaydı ile belediye atıkları

için test yapılması gerekmez.

Uygunluk testi

MADDE 21 – (1) Bir atığın temel özellikleri belirlendikten sonra, bu atığın hangi sınıf düzenli depolama tesisine kabul edileceği belirlenir. Atığın temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesi için yapılan test sonuçlarının Ek-2’de belirtilen kabul kriterleri ile uygunluk gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygunluk testi yapılır. Bu test, tesiste doğrulama işleminde kullanılmak üzere atık tesise gelmeden önce işletmeci tarafından yapılır.

(2) İşletmeci, yılda asgari bir kez olmak kaydı ile temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesi için yapılan testler sonucunda belirlenen sıklık ve kapsam dâhilinde uygunluk testinin yürütülmesini sağlar. Test sonuçlarına ilişkin kayıtları, en az beş yıl boyunca muhafaza eder.

(3) Uygunluk testi, en azından temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesi için yapılan testlerden özütleme testini içerir. Bu amaçla, Ek-1’de belirtilen yöntemler kullanılır. Numuneler en az bir ay süreyle saklanır.

(4) Uygunluk testinde test edilecek olan ilgili parametreler, temel özelliklerin belirlenmesi aşamasında tespit edilir ve sadece bu parametreler kontrol edilir.

(5) Gerekli olması durumunda depolama tesisinde alınacak ek önlemler, atık sahibi tarafından işletmeciye bildirilir.

(6) Temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesi testlerinin uygulanması gerekli olmayan atıklar için uygunluk testi yapılmaz.

(7) **(Ek:RG-26/12/2019-30990)** Sadece işletmesinden kaynaklanan kendi atıklarını bertaraf eden düzenli depolama tesislerinde doğrulama testi yapılması gerekmez. Ancak, Ek-2 analizi yaptırılması zorunludur.

Tesiste doğrulama

MADDE 22 – (1) Depolama tesisine sevk edilen atıklar boşaltma öncesinde ve sonrasında işletmeci tarafından gözle kontrol edilir. Tesis girişinde atıklara ilişkin belgeler kontrol edilir.

(2) Atığın depolama tesisine kabul edilmesi, ancak atığın beraberindeki belgelerde tanımlanmış olan temel özellikler ve uygunluk testlerinde belirtilen özellikleri taşıması halinde mümkündür. Bu hususun kontrolü için temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesi aşamasında tespit edilen kolay ve kısa sürede sonuçlanan testler, işletmeci tarafından atık depolama tesisine kabul edilmeden önce yapılır.

(3) İşletmeci tarafından her parti atıktan numune alınır. Alınan numuneler, atığın kabulünü takiben en az bir ay süreyle saklanır.

(4) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Atığın temel özelliklerinin tanımlanması ve nitelendirilmesi için yapılan testler ile uygunluk testlerinde belirtilen özellikleri taşımadığının tespiti halinde atık tesise kabul edilmez ve bu durum işletmeci tarafından 24 saat içinde il müdürlüğüne bildirilir.

(5) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** İl müdürlüğü tesise kabul edilmeyen atıkların mevzuata uyumlu yönetildiğinin takibinden sorumludur.

Kontrol ve izleme işlemlerine ilişkin genel hükümler

MADDE 23 – (1) Tesis işletmecisi;

a) Atıkların depolama tesisi sınıfına göre Ek-2’de belirlenmiş olan kriterlere uygun şekilde tesise kabul ve bertaraf edildiğinin,

b) Düzenli depolama tesisinin işletme planına uygun olarak çalıştırıldığının,

c) Düzenli depolama tesisinde inşa edilen depo gazı ve sızıntı suyu yönetim sisteminin işlevini tasarlandığı şekilde yerine getirdiğinin,

ç) Düzenli depolama tesisine ilişkin lisans şartlarının tam olarak sağlandığının

kontrol edilmesi için gerekli izleme sistemlerini oluşturmak ve uygulamakla yükümlüdür.

(2) İşletmeci, sızıntı sularından ve yağış sularından dolayı tesiste olabilecek olumsuzlukları engellemek amacıyla gerekli önlemleri almak için meteorolojik verileri takip etmekle yükümlüdür. Bu amaçla, Ek-4'te listelenen veriler işletme ve kapatma sonrası süreçte verilen sıklıkta izlenir. Bu veriler sızıntı suyu oluşumuna ilişkin hesaplamalarda da kullanılır.

(3) İşletmeci, işletme aşamasında ve kapatma sonrasında, her yıl sahanın topografyası ve depo gövdesine ilişkin durum tespiti yaptırır ve Bakanlığa gönderir. Durum tespitinde; atıkların depolandığı yüzey alanı, hacim ve atıkların kompozisyonu, depolama metotları ve depolama süresi, kalan kapasite gibi işletme aşamasında toplanıp saklanması gereken tüm bilgiler de kullanılır. Kapatma sonrasında depo gövdesindeki oturmalar belirlenir.

Yeraltı sularının korunmasında uygulanacak kontrol ve izleme işlemleri

MADDE 24 – (1) Depolanacak atığın yeraltı suyuna etkilerini belirlemek amacıyla ölçümler yeraltı suyunun menbasında en az bir noktada ve mansabında en az iki noktada yapılır. Depolama tesisi işletmeye girmeden önce gelecekteki alınacak numunelere referans değerler oluşturması amacıyla en az üç noktada örnekleme yapılır. Numune alma noktaları çevresel etki değerlendirmesi sürecinde belirlenir.

(2) Yeraltı suyu seviyesi her altı ayda bir ölçülür. Özel hidrojeolojik durumlar, daha sık aralıklarla ölçüm alınmasını gerektirebilir.

(3) Yeraltı suyu kalitesinin izlenmesine ilişkin numune alma, analiz sıklığı ve analizde bakılacak parametreler ilgili mevzuat hükümlerine göre belirlenir ve uygulanır. Sızıntı suyu kompozisyonuna bağlı olarak gerekli görülmesi halinde Bakanlık tarafından ilave analiz istenir.

(4) Tesis işletmeye alındıktan veya kapatıldıktan sonra yeraltı suyu kalitesinde önemli bir değişiklik görülebilir. Bu olumsuzluğun giderilmesi veya tesisten kaynaklanmadığının tespit edilebilmesi için tesis faaliyete alınmadan önce ilk alarm seviyesi tespit edilir. Alarm seviyesinin aşılp aşılmadığını kontrol etmek amacıyla yapılacak gözlemler, her kuyu için belirlenmiş kontrol kurallarını ve su seviyelerini gösteren bir çizelgeye işlenir. Çizelge, kapatma sonrası izleme süreci sona erinceye kadar saklanır.

Sızıntı suyu ve gaz kontrolü için uygulanacak kontrol ve izleme işlemleri

MADDE 25 – (1) Sızıntı suyundan ve mevcut olması halinde yüzeysel sulardan numune alma işlemleri temsil edici noktalarda yapılır. İşletme planında belirlenecek olan sızıntı suyunun

depolama alanından çıkış noktasından ISO 5667-1 Numune Toplama Teknolojisi Genel İlkeler göre numune alınır ve analiz yapılır. Numune alma sıklığı işletme planında belirlenir.

(2) Numune alma sıklıkları, sızıntı suyu niteliği ve ölçülecek parametreler lisans belgesinde bulunmak zorundadır.

(3) Yüzey suların izlenmesi biri menbada diğeri mansapta olmak şartıyla ve akıntı yönünü de dikkate alarak en az iki ayrı noktada yapılır. Yüzeysel suların kalitesinin izlenmesine ilişkin numune alma, analiz sıklığı ve analizde bakılacak parametreler ilgili mevzuat hükümlerine göre belirlenir ve uygulanır.

(4) Depo gazı ve sızıntı suyunun kontrolü ve izlenmesi için Ek-5'te listelenen analizler verilen sıklıkta yapılır.

İşletme aşamasında kontrol ve izleme süreci

MADDE 26 – (1) İşletmeci, düzenli depolama tesisinin işletme aşamasında; 23 üncü, 24 üncü ve 25 inci maddelerde belirtilen şekilde bir kontrol ve izleme planı hazırlar ve yürütür.

(2) **(Değişik:RG-26/12/2019-30990)** Kontrol ve izleme işlemleri sırasında çevreyi olumsuz etkileyecek herhangi bir durumun tespiti halinde işletmeci bu durumu 24 saat içinde il müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür. İşletmeci, olumsuz etkilerin giderilmesine yönelik önlemlere ilişkin Bakanlıkça verilecek kararlara uymakla ve önlemlerden doğacak masrafları karşılamakla yükümlüdür.

(3) İşletmeci, kontrol ve izleme planı doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyetleri ve yapılan analizleri 13 üncü maddeye göre Bakanlığa sunar.

(4) Kontrol ve izlemede analitik işlemlerin ve/veya analizin kalite kontrolü, Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği kapsamında Bakanlıkça yetki verilen laboratuvarlar tarafından yapılır.

Uzun dönem çevre emniyeti

MADDE 27 – (1) I. sınıf ve II. sınıf düzenli depolama tesislerinin bulunduğu alanlar, depo hizmet süresini doldurduktan sonra en az otuz yıl süre ile izlenir ve denetlenir. Lisans koşullarında izleme süresi belirtilir.

Kapatma ve kapatma sonrası bakım süreci

MADDE 28 – (1) Düzenli depolama tesisinin tamamen ya da kısmen kapatılması; lisansta belirtilen koşullar gerçekleştiğinde veya işletmecinin talebi ve Bakanlığın onayıyla veya Bakanlığın gerekçeli kararıyla gerçekleştirilir.

(2) Bakanlık tarafından tesiste nihai saha denetiminin yapılması ve işletmeci tarafından sunulan bütün raporların değerlendirilmesi sonucu işletmeciye kapatma için onay verilir. Bu durum

hiçbir şekilde işletmecinin lisansta belirtilen sorumluluklarını değiştirmez, tesis kapatma işlemleri tamamlanıncaya kadar bu Yönetmelik hükümlerinden işletmeci sorumludur.

(3) Düzenli depolama tesisi tamamen kapatıldıktan sonra, lisansta belirtilen süre boyunca kapatma sonrası sahanın izlenmesi, bakımı ve kontrolünden tesis sahibi sorumludur.

(4) Kapatma sonrası yapılan izleme ve kontrol işlemleri sırasında ortaya çıkabilecek olumsuz çevresel etkiler konusunda tesis sahibi Bakanlığı bilgilendirir. Tesis sahibi Bakanlığın belirttiği önlemleri almakla ve bundan doğan maliyeti karşılamakla sorumludur.

(5) Lisansta belirtilen süre boyunca işletmeci 23 üncü, 24 üncü ve 25 inci maddelerinde verilen koşullara göre düzenli depolama tesisinde oluşan gaz ve sızıntı suyunun analizinden ve saha çevresindeki yeraltı suyu rejiminin ve kalitesinin izlenmesinden sorumludur.

Atıkların depolanması maliyeti

MADDE 29 – (1) (Değişik:RG-26/12/2019-30990) Atık depolama sahasının kurulması, işletilmesi, mali teminatlar, kapatma ve kapatma sonrası bakım maliyeti de dâhil olmak üzere atıkların depolanması için alınacak ücretler Atık Yönetimi Yönetmeliği hükümlerine göre belirlenir.

Özel durumların göz önüne alınmasını gerektiren atıklar

MADDE 30 – (1) Jips esaslı atıklar, II. sınıf atık depolama tesislerinde biyobozunur atıkların kabul edilmediği lotlar veya hücrelerde depolanabilir. Jips esaslı atıklarla birlikte depolanmak istenen atıkların Toplam Organik Karbon (TOK) ve Çözünmüş Organik Karbon (ÇOK) parametreleri bakımından Ek-2’de II. sınıf düzenli depolama tesisine kabul edilebilecek tehlikeli atıklar için verilen sınır değerleri sağlaması zorunludur.

(2) Asbest içeren inşaat atıkları ve diğer asbest atıkları; II. sınıf depolama tesislerinde; test edilmeksizin depolanabilirler. Asbest içeren inşaat atıkları ve diğer asbest atıklarını kabul edecek depolama tesislerinde;

a) Atıkların, bağlayıcı madde ile bağlanan ya da plastik ile ambalajlanmış asbest lifleri de dâhil olmak üzere asbestten başka hiçbir tehlikeli madde içermemesi,

b) Asbest içeren inşaat atıklarının ve diğer asbestli atıkların diğer atıklardan ayrı bir hücrede depolanması ve bu hücrelerin kontrol altında tutulmaları,

c) Asbest liflerinin dağılıp tesise yayılmasını engellemek için; depolanan atıkların bulunduğu hücrenin; yapılacak olan her sıkıştırma işleminden önce ve her gün uygun malzeme ile kapatılması,

ç) Atıklar ambalajlı değilse düzenli olarak ıslatılması,

d) Asbest liflerinin tesise yayılmasının engellenmesi amacıyla; depolama tesisinin ve lotların üzerinin en son üst örtü ile kapatılması,

e) Depolama tesisinde veya lotlarda; asbest liflerinin etrafa yayılmasına sebep olacak sondaj ve benzeri hiçbir çalışma yapılmaması,

f) Kapatma sonrasında; depolama tesisinin ve asbest liflerinin depolandığı hücrenin tam olarak yerini gösteren koordinatları da içeren bir plan hazırlanması,

g) Depolama tesisinin kapatılmasından sonra arazinin olası kullanımında asbestin insanlarla temasını engellemek amacıyla gerekli önlemlerin alınması gerekir.

(3) (Ek:RG-26/12/2019-30990) (Mülga:RG-19/3/2021-31428)

Uygun olmayan döküm sahalarının ıslahı

MADDE 31 – (1) Bu Yönetmelik yürürlüğe girmeden önce ilgili mevzuatta belirtilen teknik kriterleri karşılamayan döküm sahalarının ıslahına ilişkin hususlar Bakanlıkça yapılacak düzenlemelerle belirlenir.

İdari yaptırımlar

MADDE 32 – (1) Bu Yönetmeliğe aykırı davranışlar hakkında Çevre Kanununun ilgili maddeleri uygulanır.

Elektrik üretim santralleri atıklarının depolandığı mevcut tesisler

EK MADDE 1 – (Ek:RG-19/3/2021-31428)

(1) 6446 sayılı Kanunun geçici 8 inci maddesi kapsamında yer alan elektrik üretim santrallerinden kaynaklanan atıkların depolanmış olduğu sahalar için; depremsellik, duraylılık, çevre kirliliği, tozuma açısından saha özelinde değerlendirmeleri, sahada yapılması gereken iyileştirme çalışmalarını, alınması gereken çevresel önlemleri ve depolama sahasının işletilmesinde uyulması gereken hususları içerecek şekilde Ek-7’de yer alan format kapsamında kurumsal akademik rapor hazırlanarak işletmeciler tarafından Bakanlığa sunulur.

(2) Kurumsal akademik rapor, üniversitelerin çevre ve inşaat mühendisliği bölümü öğretim üyeleri tarafından hazırlanır ve üniversite rektörlüğü veya fakülte dekanlığı tarafından imzalanır.

(3) Geçici Faaliyet Belgesi veya Çevre İzin ve Lisansı Belgesi bulunan ve depolama işlemine devam edilmesi kurumsal akademik raporla uygun görülen tesislerde, raporda belirtilen iyileştirme çalışmalarının yapılması ve çevresel önlemlerin alınması kaydıyla raporda belirtilen nihai dolgu kotu ve koordinatları aşılmaksızın, bu Yönetmeliğin altıncı bölümünde belirtilen hükümlere uygun şekilde depolama işlemine devam edilebilir.

(4) Depolama işlemine devam edilmesi kurumsal akademik raporla uygun görülmeyen tesisler, 28 inci maddeye göre kapatılır, sulu depolama sahaları için Ek-6’da belirtilen ilave tedbirler

alınır ve yeni düzenli depolama tesisleri teşkil edilir. Sahanın kapatma sonrasında kontrol ve izlemesi, bu Yönetmeliğin altıncı bölümüne göre yapılır.

Biyobozunur atık azaltımı

GEÇİCİ MADDE 1 – (Değişik:RG-26/12/2019-30990)

(1) Belediye atıklarının sıfır atık yönetim sistemine uygun olarak geri kazanımının sağlanması amacıyla çevre ile uyumlu fiziksel, kimyasal, biyolojik veya termal teknolojilerin kullanılması esastır. Bu teknolojilerin kullanıldığı ön işlem tesisleri ve kapasiteleri, 2035 yılında toplanan belediye atığı miktarının ağırlıkça en az %60'ı geri kazanılabilecek şekilde teşkil edilir.

Uygulama projelerinin revize edilmesi

GEÇİCİ MADDE 2 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:RG-26/12/2019-30990)

(1) Bu Yönetmelik yayımlanmadan önce Bakanlık tarafından uygulama projeleri uygun görülmüş; fakat inşaat ihalesi yapılmamış ve/veya tesis/lot inşaatına başlanmamış olan düzenli depolama tesislerinin/lotlarının uygulama projeleri, bu Yönetmeliğe göre revize edilerek yeniden Bakanlığa sunulur ve yeni lot inşaatları da bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yapılır.

(2) Bu Yönetmelik yayımlanmadan önce Bakanlık tarafından kapatma planı uygun görülmüş; fakat başlatılmamış/uygulanmamış kapatma planları, bu Yönetmeliğe göre revize edilerek yeniden Bakanlığa sunulur ve kapatma işlemleri bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yapılır.

Arıtma çamurunun düzenli depolanması

GEÇİCİ MADDE 4 – (Değişik:RG-26/12/2019-30990)

(1) Atık Yönetimi Yönetmeliğinin EK-4'ünde tehlikesiz olarak sınıflandırılan arıtma çamurlarının, Ek-2'de verilen diğer tüm parametreleri sağlaması, sınır değer artırımı yapılmaması, ağırlıkça en az %50 kuru madde ihtiva etmesi ve kötü kokunun giderilmesi kaydıyla II. sınıf düzenli depolama tesisinde ayrı bir lotta depolanmasında 1/1/2025 tarihine kadar Çözünmüş Organik Karbon (ÇOK) limit değerine uygunluk aranmaz.

(2) Bu maddenin birinci fıkrasına ilave olarak, aşağıdaki sınır değerler de karşılanmak zorundadır:

a) Ek-2 Atık Kabul Kriterleri, 2-A) İnert Atıkların Düzenli Depolanabilme Kriterleri III. sınıf depolama tesisleri için sınır değerler altında yer alan TOK (Toplam organik karbon) değeri, arıtma çamurları için; ilave sınır değer artırımı yapılmaksızın 1/1/2025 tarihine kadar azami 250.000 mg/kg alınır.

b) Ek-2 Atık Kabul Kriterleri, 2-B) Tehlikesiz Atıkların Düzenli Depolanabilme Kriterleri, reaktif olmayan ve kararlı tehlikeli atıkların II. sınıf depolama tesislerine kabul edilebilmesi için sınır değerler altında yer alan TOK (Toplam organik karbon) değeri, arıtma

çamurları için; ilave sınır değeri artırımı yapılmaksızın 1/1/2025 tarihine kadar azami 250.000 mg/kg alınır.

Mevcut tesislerde uygulama süreci

GEÇİCİ MADDE 5 – (Ek:RG-19/3/2021-31428)

(1) Bu Yönetmeliğin ek 1 inci maddesinde yer alan ve Geçici Faaliyet Belgesi veya Çevre İzin ve Lisansı verilen tesislerin işletmecileri tarafından, bu maddenin yayımı tarihinden itibaren üç ay içerisinde Ek-7’de yer alan kurumsal akademik raporun sunulmaması veya raporda belirtilen iyileştirme çalışmalarının yapılmaması veya çevresel önlemlerin alınmaması durumunda Geçici Faaliyet Belgesi veya Çevre İzin ve Lisansı Belgeleri iptal edilir.

8.3.5. ATIKLARIN YAKILMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK²³

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, atıkların yakılmasının çevre üzerine olabilecek olumsuz etkilerini, özellikle hava, toprak, yüzey suları ve yeraltı sularında emisyonlar sonucu oluşan kirliliği ve insan sağlığı için ortaya çıkabilecek riskleri uygulanabilir yöntemlerle önlemek ve sınırlandırmaktır.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, atık yakma ve beraber yakma tesisleri için gerekli asgari şartları kapsar. Ancak, aşağıda belirtilen atıkları bertaraf eden yakma ve beraber yakma tesisleri bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır;

- a) Tarım ve ormancılık kaynaklı bitkisel atıklar,
- b) Isı geri kazanımı maksadıyla tesisin kendi bünyesinde yakılan gıda sanayi kaynaklı bitkisel atıklar,
- c) Ham kâğıt hamuru ve kâğıt üretiminden kaynaklanan ısı geri kazanımının yapıldığı lifli bitkisel veya organik atıklar,
- ç) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Ahşap koruyucular veya kaplamaların uygulanması sonucu halojenli organik bileşik veya ağır metal içeren ahşap atıkları ile inşaat ve yıkımdan kaynaklanan ahşap atıkları hariç olmak üzere ahşap atıkları,
- d) Cam şişeler vb. yerlerde kullanılan mantar tıplar,
- e) Radyoaktif atıklar,
- f) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Hayvan kadavraları,

²³ 06.10.2010 tarih ve 27721 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

g) Petrol ve gaz kaynaklarının aranmasından, işletilmesinden kaynaklanan ve tesis içinde yakılan atıklar.

(2) Ayrıca, yakma işlemini iyileştirmek amacı ile araştırma, geliştirme, test amaçlı kullanılan ve yılda 50 tondan az atık bertaraf eden pilot tesisler, bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Atık: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin Ek-4 atık listesinde altı haneli atık kodları ile tanımlanan ve üreticisi veya fiilen elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişi tarafından çevreye atılan veya bırakılan ya da atılması zorunlu olan herhangi bir madde veya materyali,

b) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Bakanlık: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını,

c) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Beraber yakma tesisi: Ana gayesi enerji üretimi veya ürün imal etmek olan, atıkları alternatif veya ek yakıt olarak kullanan, atık kabul ünitesi, geçici depolama birimi, ön işlem ünitesi, atık besleme ve hava ikmal sistemleri, kazan, baca gazı arıtım üniteleri, yakma sonucu oluşan kalıntıların geçici depolama ve atık suların arıtılması için tesis içinde yer alan üniteler, baca, yakma işlemlerini kontrol etmek, yakma şartlarını kaydetmek, izlemek için kullanılan ölçüm cihazları ve sistemler de dahil olmak üzere, beraber yakma tesisinde yer alan bütün üniteleri kapsayan her türlü tesisi (ancak beraber yakma işlemi ürün veya enerji üretimi değil de atıkların termal olarak bertarafını hedefliyorsa yakma tesisi olarak kabul edilir),

ç) Dioksinler ve furanlar: Ek-1’de listelenmiş olan bütün poliklorlu dibenzo-p-dioksinler ve dibenzofuranlardan oluşan gazları,

d) Emisyon: Maddelerin, titreşimlerin, ısının veya gürültünün bireysel veya yayılı kaynaklardan hava, su ve toprağa doğrudan veya dolaylı olarak yayılmasını,

e) Emisyon sınır değerleri: Belirli zaman aralıklarında aşılmaması gereken ve belirli parametreler ile ifade edilen kütle, konsantrasyon ve/veya bir emisyonun seviyesini,

f) İşletici: Tesis işleyen veya kontrol eden gerçek veya tüzel kişi ile teknik faaliyetlerin yürütülmesi için ekonomik yetkinin verildiği kişiyi,

g) Kalıntı: Yakma veya beraber yakma işlemi, baca gazı veya atıksu arıtımı ile yakma veya beraber yakma tesisi içindeki diğer işlemler sonucu ortaya çıkan ve Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde atık olarak tanımlanan; yakma fırınlarından kaynaklanan taban külü, cüruf, uçucu kül ve kazan tozu, gaz arıtımından kaynaklanan katı reaksiyon ürünleri, atık suların arıtılmasından çıkan arıtma çamuru, kullanılmış katalizörler veya kullanılmış aktif karbon dâhil olmak üzere her türlü sıvı veya katı maddeyi,

ğ) Karışık evsel atık: Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek-4'ünde yer alan atık listesinde 20 01 ve 20 02 kodu altında bulunan atıklar hariç olmak üzere, evlerden kaynaklanan atıkların yanı sıra, yapısı ve bileşimi açısından evsel atıklara benzer ticari, endüstriyel ve kurumsal atıkları,

h) Lisans: Bakanlık tarafından bu Yönetmelikteki şartlara uygun olarak faaliyette bulunmasına izin verilen, işletilmesi belirli şartlara bağlanan veya işletici tarafından aynı mevkide çalıştırılan bir veya daha çok tesisi veya bir tesisin belirli bölümlerini kapsayan yazılı bir veya benzer birkaç kararı,

ı) Mevcut yakma veya beraber yakma tesisi: Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte faaliyette bulunan ve lisans almış tesisler veya lisans başvuru dosyasını eksiksiz olarak sunmuş olan bir yakma veya beraber yakma tesisini,

i) Nominal kapasite: Yakma tesisini meydana getiren fırınların saat başına yakılan atığın kalorifik değerine göre hesaplanan yakma kapasitelerinin toplamını,

j) Tehlikeli atık: 14/3/2005 tarihli ve 25755 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinde tanımlanan,

1) Poliklorlu aromatik hidrokarbon (poliklorlu bifeniller (PCB) veya pentaklorlu fenoller (PCP) gibi) içeriği ağırlıkça % 0.005 den az olan,

2) Aynı Yönetmeliğin Ek-4'ünde listelenen bileşenleri içeren, ancak Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek-3/B'sinde verilen eşik konsantrasyonların altında kalan,

3) Net kalorifik değeri, kilogram başına en az 50 MJ'a eşit veya bu değer üzerinde olan,

4) Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinde tanımlanan atık yağlar dâhil olmak üzere, yanıcı sıvı atıkların doğrudan yanması sebebiyle ortaya çıkan baca gazı emisyonunun, gaz yağından çıkan emisyonlardan başka emisyonlara neden olmayacak veya gaz yağının yanmasından kaynaklanan emisyonlardan daha yüksek emisyon konsantrasyonuna neden olamayacak olan her türlü yanıcı sıvı atıklar dışındaki atıkları,

k) Yakma tesisi: Atık kabul birimi, geçici depolama birimi, ön işlem birimi, atık besleme ve hava besleme sistemleri, kazan, baca gazı arıtım sistemleri, yakma sonucu oluşan kalıntıların düzenli depolanması ve atıksuların arıtılması için tesis içinde yer alan birimler, baca, yakma işlemlerini kontrol etmek ve yakma şartlarını izlemek ve kaydetmek için kullanılan ölçüm cihazları ve sistemler de dahil olmak üzere tesiste yer alan bütün birimleri kapsayan, ortaya çıkan yanma ısını geri kazanabilen veya kazanamayan, atıkların oksitlenme yoluyla yakılması, piroliz, gazlaştırma veya plazma işlemleri gibi diğer termal bertaraf işlemleri de dahil olmak üzere termal yolla bertarafına yönelik her türlü sistemi,

ifade eder.

Genel kurallar

MADDE 5 – (1) Yakma veya beraber yakma işlemine tabi tutulmadan önce atığın tehlikeli atık olup olmadığı, atık içeriğinde radyoaktif madde bulunup bulunmadığı belirlenir. Tehlikeli ve tehlikesiz atıkların yakılmasına veya beraber yakılmasına ilişkin aynı emisyon limit değerleri uygulanır.

(2) Yakma ve beraber yakma işlemi sırasında üretilen ısıнын, elektrik enerjisine dönüştürme, üretim sürecinde kullanma ya da bölgesel ısıtmada kullanma gibi yöntemlerle en elverişli biçimde geri kazanılması esastır.

(3) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Yakma ve beraber yakma tesisleri, 10 uncu maddede de verilen işletme koşullarını sağlamak amacıyla atık kabul ünitesi, laboratuvar, geçici depolama alanları ve atık besleme sistemine sahip olmak zorundadır. Sadece tıbbi atık yakan tesislerde Bakanlık görüşü doğrultusunda laboratuvar kurulması zorunluluğu aranmayabilir. Bu birimlerde yapılan tüm işlemler kayıt altına alınır. Ayrıca, atıkların yakıldığı tesisler, tam yanmanın sağlanabileceği şekilde kurulur ve işletilir.

(4) Atık kullanımından kaynaklanabilecek kazalara karşı acil durum ve müdahale planları hazırlanır, bu konuda yeterli sayı ve nitelikte eğitilmiş personel ve ekipman bulundurulur.

(5) Atıkların taşınması; Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 10 uncu maddesi gereği bu iş için lisans almış kişi ve kuruluşlarca atığın özelliğine uygun araçlarla yapılır. Taşıma esnasında Ulusal Atık Taşıma Formlarının kullanılması zorunludur.

(6) Tesislerden kaynaklanan cüruf ve baca gazı partiküllerinin ayrı ayrı toplanması ve çevreye duyarlı bertarafının Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 9 uncu madde gereği lisans almış tesislerde sağlanması zorunludur.

(7) Bir yakma veya beraber yakma tesisi için Bakanlığa yapılan lisans başvurusunun değerlendirilmesinde aşağıda belirtilen hususlar dikkate alınır:

a) Tesis, bertaraf edilecek atıkların türüne ve kategorisine göre tasarlanır, donatılır ve işletilir.

b) Yakma ve beraber yakma işlemi sırasında üretilen ısıнын, elektrik enerjisine dönüştürme, üretim sürecinde kullanma veya bölgesel ısıtmada kullanma gibi yöntemlerle en elverişli biçimde geri kazanılmasına öncelik verilir.

c) Kalıntıların miktarı, bunların çevreye verecekleri zararlar asgariye indirilir ve uygun olan hallerde geri dönüşümü yapılır.

ç) Yakma ve beraber yakma tesisinde oluşumu engellenemeyen, azaltılamayan veya geri dönüşümü mümkün olmayan kalıntılar Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek 2-A'sına göre bertaraf edilir.

(8) Baca gazı emisyonları için başvuruda önerilen ölçüm teknikleri Ek-3'e, su kirleticileri için önerilen ölçüm teknikleri Ek-3'ün birinci ve ikinci paragrafına uygun olmalıdır.

(9) Bir yakma veya beraber yakma tesisine lisans alınabilmesi için, 31/12/2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, 26/11/2005 tarihli ve 26005 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği (76/464/AB), 8/6/2010 tarihli ve 27605 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalara Dair Yönetmelik ve 3/7/2009 tarihli ve 27277 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinde belirtilen hükümler ile ayrıca aşağıda belirtilen hükümlere uyulması zorunludur.

a) Tesis yetkilisince yakma işlemi ile bertaraf edilecek atıkların kategorileri ve yakıldıklarında ortama verilecek emisyon parametreleri açık bir biçimde listelenir. Bu liste ayrıca, Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek II-A'sı ile düzenlenen atık kataloğunda yer alan atık kategorileri ve kodları ile atığın miktarına ilişkin bilgileri de içerir.

b) Tesisin toplam atık yakma veya beraber yakma kapasitesi belirtilir. Ayrıca evsel atık yakma tesislerinde tehlikeli atık kesinlikle yakılmaz.

c) Hava ve su kirleticisi parametrelerin her biri için periyodik ölçüm yükümlülüğünü yerine getirmek için kullanılan örnekleme ve ölçüm teknikleri belirtilir. Ayrıca her bir parametre için teorik hesaplamalar yapılır.

ç) Atıkların yakılması veya beraber yakılması durumunda asgari ve azami kütle akışı, en düşük ve en yüksek kalorifik değerleriyle, bu atıklardaki PCB, PCP, klor, flor, kükürt, ağır metaller gibi kirleticilerin, azami içeriği belirtilir.

Yakma tesisleri için yer seçimi izni verilmesi

MADDE 6 – (1) Yakma tesisi kurmak isteyen özel ve tüzel kişiler; yakma tesisi kurmak üzere seçtikleri yer için meri mevzuat çerçevesinde, Mahalli Çevre Kurulu kararı ve Bakanlığın uygun görüşü ile mahallin en büyük mülki idare amirinden izin almak ve imar planına işletmek zorundadır.

(2) (**Değişik:RG-7/4/2017-30031**) Yapılan denetimlerde, tesisin lisansa uygun olarak çalıştırılmadığı, 10/9/2014 tarihli ve 29115 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği hükümlerinin yerine getirilmediği, ilgili ölçümlerin düzenli olarak yapılmadığı veya kaydedilmediğinin tespit edilmesi halinde işletmeciye yasal işlem uygulanır.

Lisans almaya ilişkin hükümler

MADDE 7 – (1) (Değişik:RG-7/4/2017-30031) Yakma veya beraber yakma tesisleri Bakanlıktan lisans almakla yükümlüdür. Yakma veya beraber yakma tesisi kurmak veya işletmek isteyen gerçek ve tüzel kişiler, Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği hükümlerine göre müracaat eder ve lisans alır. Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği gereğince düzenlenen Geçici Faaliyet Belgesi kapsamında deneme yakması sonuç raporunun olumlu çıkması halinde tesis atık kabulüne ve faaliyetlerine devam eder.

Deneme yakması

MADDE 8 – (1) (Değişik:RG-7/4/2017-30031) Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği hükümlerine göre düzenlenen geçici faaliyet belgesi süresi dâhilinde deneme yakması yapılır. Bir atık yakma tesisinin işleticisi lisans almadan önce, tesiste yakılacak atığı analiz etmek, atık besleme hızına bağlı olarak ortaya çıkacak emisyon ve atık sularla ilgili standartları sağladığını ispat etmek amacıyla sürekli ölçüm cihazı ile üç ay süreyle deneme yakması yapmakla yükümlüdür.

(2) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Bir atık yakma tesisinde Bakanlıkça onaylanan deneme yakması planı doğrultusunda, bu Yönetmelikte yer alan standartlar ve esasların sağlandığının ispatı amacıyla Bakanlık ve/veya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü temsilcilerinin gözetiminde üç ay süre ile deneme yakması gerçekleştirilir. Yapılan deneme yakması sonunda bir rapor hazırlanarak onaylanmak üzere Bakanlığa gönderilir. Farklı özelliklerdeki atıkların bertarafının yapılacağı yakma tesisleri için deneme yakmasında, en yüksek klor içeriği ve kül bileşeni, en düşük yanma ısısı gibi en olumsuz koşullar esas alınarak ölçümlerin yapılması zorunludur. Sadece tek tür atık yakacak olan atık yakma tesislerinde bir haftadan daha az olmamak koşuluyla Bakanlıkça belirlenecek sürede deneme yakması yapılır.

(3) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Bir beraber yakma tesisinde yakılması planlanan atık için deneme yakması yapılması zorunludur. Tesis işleticisi, Ek-7'ye göre deneme yakması planını hazırlayarak Bakanlığın onayına sunar. Ek-7'de yer alan deneme atık yakması planında atık mönüsü açık olarak belirtilir. Ölçüm sonuçları kütesel debilerinde yer aldığı her bir parametreyi temsil edecek şekilde, uluslararası standart metotlara uygun olarak en yüksek klor içeriği bileşeni, en düşük yanma ısısı gibi en olumsuz koşullar esas alınarak ölçümlerin yapılması zorunludur. Atık beslenmesi yapılmadan önce baca gazı emisyon ölçümü, atık beslemeye başladıktan sonra baca gazı emisyon ölçümü ile atık beslemesi başladıktan iki tam gün sonra baca gazı emisyon ölçümü yapılması zorunludur. Onaylanan plan doğrultusunda Bakanlık ve/veya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü yetkililerinin gözetiminde yapılan deneme

yakması sonucunda deneme yakması raporu hazırlanarak Bakanlığın değerlendirmesine sunulur ve Bakanlıkça raporun uygun bulunması durumunda lisans süreci devam eder.

(4) Tesis işleticisi deneme yakmasına başlamadan önce, deneme yakması planını hazırlar ve Bakanlık onayına sunar. Deneme yakması planı Bakanlıkça onaylanmadan deneme yakması başlatılamaz.

(5) (**Değişik:RG-7/4/2017-30031**) Lisans almış yakma veya beraber yakma tesislerinde kapasite artırılması durumunda yeni bir deneme yakma planı hazırlanarak üçüncü ve dördüncü fıkrada belirtilen koşulların tekrarlanması zorunludur. Tek tür atık yakan tesisler hariç lisans almış yakma veya beraber yakma tesislerinde izin alınan atıkların dışında atık yakılmak istenmesi durumunda işletmede gerçekleştirilen deneme yakması sonuçları, deneme yakmalarında kullanılan atık türleri ve miktarları, periyodik ölçüm raporları, işletme koşulları da göz önünde bulundurularak deneme yakması yapılıp yapılmayacağına Bakanlık karar verir. Deneme yakması yapılması gerektiği durumlarda, Bakanlığa sunulacak olan deneme yakması planı kapsamında yakma tesisleri bir haftadan az olmamak koşuluyla Bakanlığın belirleyeceği süre ile beraber yakma tesisleri ise 5 inci maddenin üçüncü fıkrası kapsamında deneme yakmaları gerçekleştirir ve Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğinin 11 inci maddesi kapsamında değerlendirme yapılır.

Atıkların teslim edilmesi ve kabulü

MADDE 9 – (1) Yakma veya beraber yakma tesisinin işleticisi, özellikle havanın, toprağın, yüzey ve yeraltı sularının kirlenmesi ile koku ve gürültü gibi çevre üzerindeki olası olumsuz etkileri ve insan sağlığı açısından doğrudan risk oluşturan kirlilik kaynaklarını önlemek veya azaltmak zorundadır. Bu amaçla, atığın tesise girişi ile birlikte alınmasında gerekli tedbirleri alır. Bu tedbirler, aşağıda belirtilen şartları sağlar:

a) İşletici, atığı yakma veya beraber yakma tesisine kabul etmeden önce, Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek-II B'si ile düzenlenen atık listesine göre her bir atık kategorisinin kütlesi belirlenir.

b) İşletici, tehlikeli atığı yakma veya beraber yakma tesisine kabul etmeden önce bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen izin şartlarına uygun olduğunu teyit eder ve atık hakkında mevcut duruma ilişkin bilgi edinir. Bu bilgiler;

- 1) Üretim süreci konusunda 7 nci maddede belirtilen belgeleri ve bütün idari bilgileri,
- 2) Atığın planlanan yakma işlemine uygunluğunu değerlendirebilmek için gerekli olan fiziksel hali ve kimyasal yapısına ilişkin bilgileri,
- 3) Atığın tehlikeli özellikleri ve atık menüsünün hazırlanması sırasında alınması gereken önlemleri,

4) Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna veya söz konusu kurum tarafından uygunluk belgesi verilen firmalara yaptırılan radyoaktivite ölçüm sonuçlarını, kapsar.

(2) Tehlikeli atığı yakma veya beraber yakma tesisine kabul etmeden evvel, işletici tarafından aşağıdaki işlemlerin yürütülmesi gereklidir:

a) Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümleri gereğince istenen, taşıma yöntemi ve taşıma formları, atık beyan formu ve diğer belgelerin kontrol edilmesi,

b) Tıbbi atıklar gibi numune alımına uygun olmayan atıklar hariç olmak üzere Bakanlığın yakma işlemi ile bertaraf edilen atıkların niteliğini kontrol edebilmesi için, atık kabulünden önce atığı temsil eden örneklerin alınması, bu örnekleri, yakma işleminden sonra en az altı ay saklamaları.

(3) Kendi tesisinde oluşan atıkları, tesis içinde beraber yakan endüstriyel tesisler ve işletmeler, bu Yönetmelikte yer alan işletmeye ilişkin hükümlerin yerine getirildiğini Bakanlığa belgelediği takdirde, birinci fıkrada belirtilen atık kabulüne ilişkin hükümlerden muaf tutulur.

(4) Beraber yakma tesislerinde yakma işlemi ile bertaraf edilen atıkların niteliği ve muhteviyatına ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak Tebliğ ile düzenlenir.

İşletme koşulları

MADDE 10 – (1) Yakma tesisleri, cüruf ve taban küllerinin toplam organik karbon (TOK) içeriğinin %3'ten veya tutuşma sırasındaki kaybın materyalin kuru ağırlığının %5'inden az olacağı bir yakma seviyesine ulaşacak şekilde işletilir. Gerektiği takdirde, atıkların ön işlemi için uygun teknikler kullanılır.

(2) Yakma tesisleri işleminden kaynaklanan gazın, ikinci yanma odasında 850 °C sıcaklıkta en az iki saniye kalması zorunludur. Buna göre, yedek brülör ile donatılan ikinci yanma odası, brülörlerinin otomatik olarak devreye girmesi sağlanır.

(3) Yakma tesisinin her bir hattı en az bir yedek brülör ile donatılır. Yanma havasının en son enjeksiyonundan sonra yanma gazlarının sıcaklığı 850 °C veya duruma göre 1100 °C'nin altına düşerse, bu brülör otomatik olarak devreye girer. Başlama ve kapatma faaliyetleri sırasında ve yanmamış atığın yanma odasında bulunduğu süre boyunca sıcaklığı 850 °C veya halojenli bileşikler için 1100 °C'de muhafaza edilmesini temin etmek amacıyla, bu brülör, tesisin başlama ve kapatma faaliyetlerinde de kullanılır.

(4) Başlangıç veya kapatma sırasında veya yanma gazının sıcaklığı 850 °C veya duruma göre 1100 °C'nin altına düştüğü zaman, yedek brülörün, doğal gazın yanmasından kaynaklanan emisyonlardan daha yüksek emisyonu neden olacak yakıtlar ile beslenmesi yasaktır.

(5) Beraber yakma tesisleri, atığın beraber yakılmasından kaynaklanan gazın en elverişsiz koşullarda bile kontrollü ve homojen bir şekilde en az iki saniye için 850 °C sıcaklığa yükselmesine müsaade edecek şekilde tasarlanır, donatılır, inşa edilir ve işletilir. İçeriğinde %1'den fazla halojenli organik maddeler bulunan tehlikeli atıklar beraber yakılırsa, sıcaklığın 1100 °C'ye yükseltilmesi zorunludur.

(6) Yakma ve beraber yakma tesisleri, atık beslemesini aşağıdaki durumlarda engelleyecek bir otomatik sisteme sahip olur ve bu sistemi:

- a) Başlangıçta, durum itibariyle minimum 850 °C veya 1100 °C sıcaklığa ulaşılan kadar,
 - b) Durum itibariyle minimum 850 °C ve 1100°C sıcaklığın muhafaza edilemediği zaman,
 - c) Bu Yönetmelik gereğince yapılması gereken sürekli ölçümlerde, arıtma cihazlarının arıza yapması veya bozulması gibi nedenlerle herhangi bir kirletici parametrenin emisyon limit değerinin aşıldığının belirlenmesi durumunda,
- kullanır.

(7) İşletme koşullarındaki değişim, daha fazla kalıntıya veya birinci fıkrada belirtilen koşullarda beklenen kalıntılardan daha yüksek miktarda organik kirletici madde ihtiva eden kalıntılara neden olmayacak biçimde tasarlanır.

(8) Bakanlık, kâğıt endüstrisi gibi kendi atığını, atığın üretildiği yerde mevcut ağaç kabuğu kazanlarında beraber yakması durumunda bu Yönetmeliğin şartlarına uyulması koşulu ile, ikinci ve üçüncü fıkralarda yer alan hususlarda bu tesise muafiyet tanır. Ancak tesis, Ek-5'te TOK ve karbon monoksit (CO) için belirlenen emisyon limit değerlere ilişkin hükümleri sağlamak zorundadır.

(9) Yakma ve beraber yakma tesisleri, havaya yapılan emisyonlar zemin seviyesinde Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğine göre hava kirliliğine mahal vermeyecek şekilde tasarlanır, donatılır, inşa edilir ve işletilir. Ayrıca, baca gazı emisyonları kontrollü bir şekilde ve tesis anma ısı gücü değeri dikkate alınarak Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğine uygun olarak belirlenecek baca gazı yüksekliğine sahip olur.

(10) Tıbbi atıklar öncelikle ve diğer atık kategorileri ile karıştırılmaksızın otomatik besleme ile doğrudan fırına beslenir.

(11) Yakma veya beraber yakma tesisinin yönetimi, tesisi yönetmeye ehil yetkili bir gerçek kişinin elinde olur.

Baca gazı emisyon limit değerleri

MADDE 11 – (1) (Değişik:RG-7/4/2017-30031) Yakma tesisleri, baca gazı emisyonlarına ait olarak Ek-5'te belirlenen hava emisyonu limit değerleri aşılmayacak şekilde tasarlanır, donatılır, inşa edilir ve işletilir.

(2) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Beraber yakma tesisleri, baca gazı emisyonları, Ek-2’de belirlenen emisyon limit değerlerini aşmayacak şekilde tasarlanır, donatılır, inşa edilir ve işletilir. Bir beraber yakma tesisi ortaya çıkan yakıt anma ısı güç değerinin %40 veya daha azını tehlikeli atıktan sağlıyorsa, Ek-2’de belirlenen emisyon limit değerleri uygulanır. Yakıt anma ısı güç değerinin %40’tan fazlasını tehlikeli atıktan karşılıyor ise, bu tesis yakma tesisi olarak değerlendirilir. Ancak biyokütleyi katı yakıt olarak kullanan tesisler için %40 sınırlaması uygulanmaz.

(3) Tesisin emisyon limit değerlerine uygunluk gösterdiğinin belgelenmesi için yapılan ölçüm sonuçları 15 inci maddede belirtilen koşullara göre standart hale getirilir.

(4) İşlenmemiş ve karışık belediye atıklarının beraber yakılması durumunda, limit değerler Ek-5’e göre belirlenir.

(5) Yakılan atıkların tür ve miktarlarına (tesisin kapasitesine) bağlı olmaksızın, baca gazından çıkan dioksin ve furanların konsantrasyonları $0,1 \text{ ng/Nm}^3$ TE (toksisite eşdeğeri) sınır değerini aşamaz.

(6) Tehlikeli ve tıbbi atıkların yakılmasından oluşacak ağır metallere ilişkin olarak 10 mg/Nm^3 toz emisyonu, tehlikeli atıkların yakılmasında $0,05 \text{ mg/Nm}^3$ ve belediye atıklarının yakılmasında $0,08 \text{ mg/m}^3$ cıva emisyonu sınır değerini aşamaz.

(7) Beraber yakma tesislerinde SO_2 ve TOK emisyon konsantrasyonlarının belirlenen sınır değerleri aşmasının, atık yakmadan değil de kullanılan yakıttan kaynaklandığı emisyon ölçümleri ile belgelenir ise Bakanlıkça tesis bazında muafiyet getirilir. Bu durumda, emisyonların karşılaştırılması maksadıyla yakıt ve yakıt+atık besleme durumları için ayrı ayrı emisyon ölçümü yapılır.

Baca gazlarının temizlenmesinden gelen atık suların deşarjı

MADDE 12 – (1) (Değişik:RG-7/4/2017-30031) Baca gazlarının temizlenmesinden kaynaklanan atık suların alıcı ortama deşarj kriterleri Ek-4’te verilen sınır değerleri aşamaz. Baca gazlarının temizlenmesinden kaynaklanan atık sular, tesisin mevkiî kaynaklı diğer atık sularla beraber arıtıldığında, işletici 15 inci maddede düzenlenen ölçümleri yapar. Baca gazlarının temizlenmesinden kaynaklanan atık sular ile yakma veya beraber yakma tesisinden kaynaklanan atık suların alıcı ortama deşarjı Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği çerçevesinde atık su deşarjı konulu çevre iznine tabidir.

(2) İşletici tarafından, yakma veya beraber yakma tesisinden çıkan atıksuyun depolanması için depo oluşturulur, baca gazlarının temizlenmesinden kaynaklanan atıksular, tesiste bulunan diğer atık su hattı veya hatlarına, arıtma işlemi tamamlandıktan sonra verilir ve bu sular atıksu

arıtma tesisine deşarj öncesi de test edilir, ayrıca; nihai deşarjının yapıldığı noktada Ek-4'te belirlenen limit değerlere uyulup uyulmadığı kontrol edilir ve kayıt altına alınır.

(3) Ek-4'te belirtilen kirletici maddeleri ihtiva eden baca gazlarının temizlenmesinden kaynaklanan atıksular, yakma veya beraber yakma tesisinin dışında, sadece bu tip atık suların arıtılması amacına hizmet eden bir arıtma tesisinde arıtılacaksa;

a) Ek-4' teki limit değerler, atık suların arıtma tesisini terk ettiği noktada uygulanır.

b) Bu arıtma tesisi, sadece yakmadan kaynaklanan atık suların arıtılması için veya tesisten kaynaklanan tüm atıksuların arıtımı için tasarlanmış ise, baca gazı temizleme işleminden gelen atıksu, Ek-4'te belirlenen limit değerleri sağlar ve atık suyun nihai deşarjı ile baca gazlarının temizlenmesi sonucunda oluşan atık suya geçebilecek kirlilik seviyeleri 15 inci maddeye göre saptanır.

c) Bu amaçla, baca gazlarının temizlenme işlemlerinden kaynaklanan atıksularda; tesiste bulunan diğer atık su hattı veya hatlarında; kirletici konsantrasyonları arıtmadan sonra olmak üzere uygun kütle dengesi uygulanarak kayıt altına alınır.

(4) Ek-4'te belirlenmiş olan emisyon limit değerlerine uymak amacıyla atıksuların hangi koşul ve şart altında olursa olsun seyreltilmesi yasaktır. Deşarj izni; Ek-4'te değinilen kirletici değerler için emisyon limit değerlerini sağlar; atıksu için pH, sıcaklık ve debi için işletme kontrol parametrelerini belirler ve 13 üncü maddenin birinci fıkrası dikkate alınır.

(5) Atıklar için ara depolama alanları dahil olmak üzere yakma ve beraber yakma tesislerinin tasarımı, kirletici maddelerin toprağa, yüzey ve yeraltı sularına izinsiz veya kazaen yayılmasını engelleyecek şekilde inşa edilir. Yakma veya beraber yakma tesisinde oluşan kirlenmiş yağmur suları veya yangın söndürme faaliyetlerinden kaynaklanan kirlenmiş sular için depolama kapasitesi oluşturulur ve bu tür suların deşarj öncesinde test edilerek arıtılmalarının sağlanması için gerekli boyutlandırmaya sahip olur.

Kalıntılar

MADDE 13 – (1) Yakma veya beraber yakma tesisinin faaliyetinden kaynaklanan kalıntıların, miktarları ve zararları asgariye indirilir. Uygun olan hallerde kalıntıların doğrudan tesisin içinde veya dışında geri dönüşümleri yapılır.

(2) Halojen içeren atığın yakılması, tehlikeli özellikte baca gazı kalıntıları ortaya çıkaracağı için bu kalıntıların miktarları ve zararları asgariye indirilecek şekilde proses tasarlanır.

(3) Baca gazı külü, kazan tozu, yanma gazlarının arıtımından çıkan kuru kalıntılar ve toz halindeki kuru kalıntıların taşınması ile ara depolaması, çevreye yayılmalarını engelleyecek şekilde kapalı sistemle yapılır.

(4) Yakma veya beraber yakma tesislerinden kaynaklanan kalıntıların uzaklaştırılması veya geri dönüşümleri için yanma kalıntılarının fiziksel ve kimyasal özellikleri ile kirletme potansiyellerini belirlemek amacıyla kullanılacak yöntemlerle ilgili standart referans metotlar (SRM) Bakanlıkça belirlenir. Ancak denenmiş referans malzemeleri bazında çalışan ve aynı özelliklere sahip olan yöntemler onaylandıktan sonra kullanılabilir. Söz konusu testler, toplam çözünürlük ve ağır metallerin çözünürlüğünü kapsar.

Denetim ve İzleme

MADDE 14 – (1) Yakma veya beraber yakma işleminde parametrelerin, koşulların ve kütle konsantrasyonlarının izlenebilmesi amacıyla, uygun ölçüm sistemi kurulur ve uygun teknikler kullanılır.

(2) Ölçüm şartları, deneme yakması sonuçlarına istinaden Bakanlıkça verilen lisansta belirtilir.

(3) Atıkların yakılması sonucunda havaya, suya verilen emisyon ve kirletici parametreler için sürekli izleme sistemi kurulur ve işletilmesi, yıllık gözetim testleri ile denetlenir. Söz konusu sistemin kalibrasyonu, TS EN 14181 Sabit Kaynak Emisyonları - Otomatik Ölçüm Sistemlerinin Kalite Güvencesi standardına göre yapılır.

(4) Örnekleme veya ölçüm noktaları, akredite olmuş ölçüm kuruluşlarınca deneme yakması aşamasında belirlenir.

(5) Hava veya suya verilen kirletici parametrelerin periyodik ölçümleri, Ek-3'teki 1 inci ve 2 nci paragraflara uygun olarak yürütülür.

(6) Lisans alan tesisler, lisans aldıkları tarihten itibaren, tesise kabul edilen atık türü, miktarı, kimden alındığı, kullanım miktarı, bakiye atık oluşuyor ise bertaraf amacıyla nereye verileceği gibi bilgileri içeren kütle denge tablosu ve atık temin edilen kişi veya kuruluştan alınan atığa ilişkin Bakanlıktan yetki almış laboratuvarlarca yapılan analiz sonuçları ile ulusal atık taşıma formlarını ve faturaları aylık olarak Bakanlığa gönderirler.

(7) Yakma ve beraber yakma tesisi, baca gazı ve atık su emisyon değerlerinin Bakanlık ve gerektiğinde kamuoyu tarafından izlenmesini teminen gerekli sistemi kurar.

Ölçüm koşulları

MADDE 15 – (1) Atık yakma ve beraber yakma tesislerinde hava kirleticilerine ilişkin ölçümler Ek-3'e uygun olarak yürütülür:

a) Sürekli ölçüm cihazı ile belirlenen azot oksitler (NO_x), karbon monoksit (CO), toplam toz, toplam organik karbon (TOK), hidroklorik asit (HCl), hidrojen florür (HF), kükürt dioksit (SO_2) maddelerine ilişkin Ek-5 te belirlenen emisyon limit değerleri sağlanır.

b) İşletme kirlilik parametrelerinin sürekli ölçümlerinde, Bakanlıkça yetkilendirilmiş kuruluşun deneme yakması aşamasında belirlediği yakma odasının içinde, başka bir örnek

noktadaki sıcaklık, oksijen konsantrasyonu, basınç, baca gazı sıcaklığı ve su buharı içeriğine göre yapılır.

c) Sürekli ölçümlerin kontrol ve teyidi amacıyla, NO_x, CO, toplam toz, TOK, HCl, HF, SO₂'nin ölçümü yılda en az dört kez, ayrıca ağır metallerin, poliaromatik hidrokarbonların, dioksinlerin ve furanların ölçümü yılda en az iki kez; dioksinlerin ve furanların ölçümü tesisin ilk işletmeye alınmasından itibaren 12 ay boyunca en az her üç ayda bir olmak üzere yapılır.

ç) Farklı özelliklerdeki atıkların bertarafının yapılacağı yakma tesisleri için deneme yakmasında, yüksek klor ve kül bileşeni, en düşük yanma ısısı gibi optimum koşullar esas alınarak ölçümlerin yapılması zorunludur.

d) HCl için emisyon limit değerlerin aşılmadığını belgeleyen gaz arıtım üniteleri kullanılmış ise, HF'nin sürekli ölçümüne muafiyet tanınabilir. Bu durumda, HF emisyonu (c) bendinde öngörülen periyodik ölçümlere tabi olur.

e) Örneklenen baca gazı emisyonlarının analizinden önce kurutuluyorsa, su buharı içeriğinin sürekli ölçümü gerekli olmaz.

f) Yakma veya beraber yakma tesisinde, işletici HCl, HF ve (SO₂) maddelerinin emisyonlarının belirtilen emisyon limit değerlerinden hiçbir şart altında daha yüksek olmayacağını kanıtlaması halinde, Bakanlıkça, sürekli ölçüm yerine (c) bendinde belirtilen şekilde periyodik ölçümlere müsaade edilir.

g) Ağır metal konsantrasyonlarının periyodik ölçümleri her yıl iki kez yapılmak zorundadır. Ancak yakmadan veya beraber yakmadan kaynaklanan emisyonların sırasıyla Ek-2 veya Ek-5'te belirlenen emisyon limit değerlerinin %50 altında olması halinde, bu sürenin iki yılda bir kez yapılması ve dioksinler ile furanlar için ise her yıl iki kere yapılan emisyon ölçümlerinin yılda bir kere yapılması yeterlidir.

ğ) Yakma veya beraber yakmada, belirli özellikler gösteren ve geri dönüştürülemeyen tehlikeli olmayan atığın ayrıştırılması, yanabilir kısımlardan meydana geliyor ise; bu atıkların beraber yakılması, Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 8 inci maddesinde belirlenen ilgili atık yönetim planları ile uyum içinde olması zorunludur.

h) İşletmenin ağır metal, dioksin ve furan emisyonlarının bütün koşullarda Ek-2 ve Ek-5'te belirlenen emisyon limit değerlerinin altında olduğu kanıtlanırsa Bakanlıkça bu emisyonlara müsaade edilir.

(2) Emisyon limit değerlerine uygunluk gösterdiğinin tasdik edilmesi için yapılan ölçümlerin sonuçları, aşağıdaki koşullarda ve oksijen için, Ek-6'da değinilen formüle göre standart hale getirilir:

a) Yakma tesislerinin, baca gazı sıcaklığı 273 oK, basınç 101,3 kPa, % 11 oksijen kuru bazda,

b) Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğinde tanımlanan, atık yağın yakılmasından kaynaklanan baca gazında, sıcaklık 273 oK, basınç 101,3 kPa, %3 oksijen kuru bazda,

c) Beraber yakma durumunda, ölçüm sonuçları, Ek-2'deki gibi hesaplanan toplam oksijen içeriğinde.

(3) Tehlikeli atık yakma veya beraber yakma tesisinde oluşan kirletici emisyonların baca gazı arıtımı ile kontrol altına alındığı durumlarda, 11 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen hükümler uygulanır. Oksijen içeriklerini standart hale getirme işlemi, sadece ilgili kirletici madde için, aynı sürede ölçülen oksijen içeriğinin ilgili standart oksijen içeriğini aşması halinde yapılır.

(4) Baca gazındaki emisyonlar ve kütleli debi tayini için yapılan ölçümler bütünü temsil edecek ve emisyon ölçüm sonuçlarının birbiri ile karşılaştırılmasına olanak verecek şekilde en az üç ardışık zamanda, dioksinler ve furanlar için numune alma ve ölçümler TS ISO 1948-1,2,3 te belirtilen yöntemle yapılır. Ayrıca, dioksinler ve furanlar da dahil olmak üzere tüm kirleticilerin örnekleme ve analiz işlemleri ile otomatik ölçüm sistemlerini kalibre etmek için kullanılan referans ölçme yöntemleri öncelikle CEN (Avrupa Birliği Standartları), bunun mümkün olmaması durumunda diğer uluslararası kabul görmüş standartlar ya da ulusal standartlar doğrultusunda yapılır.

(5) Tesis, bu Yönetmelikte öngörülen emisyon limit değerlerini sağladığı, izin verilen işletme koşullarına uygun çalıştığının takip edilmesi amacıyla bütün ölçüm sonuçlarını kayıt altına alır ve Bakanlığa ibraz eder. Bu maddenin uygulanması için aşağıda belirtilen koşulların sağlanması zorunludur:

a) Günlük ortalama değerlerin hiçbirisi Ek-5'in (a) bendinde veya Ek-2'de belirtilen emisyon limit değerlerinden herhangi birini aşmıyor ise,

b) Yıl boyunca alınan günlük ortalama değerlerin % 97'si Ek-5'te belirlenen emisyon limit değerini aşmıyor ise,

c) Yarım saatlik ortalama emisyon değerlerinin hiçbirisi Ek-5'in (b) bendinin sütun A'sında belirlenen emisyon limit değerlerinin herhangi birini aşmıyor ise, veya yıl boyunca alınan yarım saatlik ortalama değerlerin % 97'si Ek-5'in (b) bendinin sütun B'sinde belirlenen emisyon limit değerlerinin herhangi birini aşmıyor ise,

ç) Ağır metaller ve dioksin ve furanlar için belirlenen örnekleme süresi boyunca ortalama değerlerin hiçbirisi Ek-5'in (c) ve (d) bentleri veya Ek-2'de belirlenen emisyon limit değerlerini aşmıyor ise,

d) **(Değişik:RG-7/4/2017-30031)** Ek-5'in (d) bendinin ikinci paragrafında veya Ek-2'de belirtilen şartları sağlıyor ise,
endüstriyel tesislerden kaynaklanan hava kirliliği kaynaklı emisyon değerlerine uyulduğu kabul edilir.

(6) Yarım saatlik ve on dakikalık ortalama değerler, ölçülen değerlerden Ek-3'ün 3 üncü paragrafında belirtilen güvenlik aralığının değeri çıkarıldıktan sonra, etkin işletme zamanı içerisinde saptanır. Ancak tesiste hiçbir atık yakılmıyor ise başlama ve kapatma safhaları hariçtir.

(7) Geçerli bir günlük ortalama değer elde etmek amacıyla, sürekli ölçüm sisteminin arızası veya bakımı nedeniyle herhangi bir gün içinde, en fazla beş tane yarım saatlik ortalama değer sayılmaz. Sürekli ölçüm sisteminin arızası veya bakımı nedeniyle, bir yıl içinde en fazla on tam gün, günlük ortalama değeri olarak sayılmaz.

(8) Örnekleme süresi boyunca ortalama değerler ve HF, HCl ve SO₂'nin periyodik ölçülmesi durumunda alınan ortalama değerler, lisans koşulları ve Ek-3'te belirtilen şartlara uygun olarak belirlenir.

(9) Atıksuların deşarj edildiği son noktada;

a) pH, sıcaklık ve debinin ölçümleri sürekli olarak,

b) Toplam askıdaki katı maddelerin yerinde örnekleme ile yapılan ölçümleri günlük olarak,

c) Ek-4'te ağır metallere bağlantılı olarak, bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde belirtilen kirletici maddelerin 24 saatlik debi orantılı temsili örneklemesinin, ölçümleri en az ayda bir,

ç) Dioksinlerin ve furanların ölçümleri en az her altı ayda bir, ancak işletmenin ilk 12 ayı için en az her üç ayda bir yapılır.

(10) Arıtılan atıksu içindeki kirletici maddelerin kütlelerinin izlenmesi, ölçümlerin sıklığı ile birlikte, lisans koşullarında yer alır. Ancak;

a) Toplam askıdaki katı maddelerin ölçülen değerlerin %95'i ve %100'ü, Ek-4'te belirtilmiş olan ilgili emisyon limit değerlerini aşmıyor ise,

b) Ek-4'te belirtilen emisyon limit değerleri, yılda ölçülen ağır metaller içinden en fazla bir tanesi için veya yirmi taneden fazla örnek temin ediliyorsa, temin edilen bu örneklerden %5'inden fazlası, E-4'te belirtilen emisyon limit değerlerini aşmıyor ise,

c) Dioksinler ve furanlar için, yılda iki kere yapılan ölçümler Ek-4'te belirtilen emisyon limit değerlerini aşmıyor ise,

Bakanlıkça, su için emisyon limit değerlerine uyulduğu kabul edilir.

(11) Alınan ölçümler, bu Yönetmelik hükümleri gereğince uyulması gereken hava ve su için belirtilen emisyon limit değerlerinin aşıldığını gösterirse, Bakanlık hemen haberdar edilir.

(12) Tesiste, bu Yönetmelik hükümleri gereğince yapılacak tüm ölçümler akredite edilmiş veya Bakanlıkça yetki verilmiş laboratuarlara sahip olan özel veya kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılır. Bakanlık daha sık aralıklarla ölçüm/analiz talebinde bulunabilir. Analiz bedeli tesis sahibi tarafından karşılanır.

Olağandışı işletme koşulları

MADDE 16 – (1) Bakanlık, teknik olarak engellenemeyen arıtma veya ölçüm cihazlarında meydana gelen her türlü ara verme, bozulma veya arıza için müsaade edilen azami süreyi lisans belgesinde belirtir. Bakanlık, bu gibi durumlarda normal faaliyete tekrar başlanana kadar, işletme faaliyetlerini azaltma veya durdurma yetkisine sahiptir.

(2) Emisyon limit değerlerin aşılması halinde, yakma veya beraber yakma tesisi veya yakma hattı hiçbir şart altında aralıksız dört saatten uzun süre atık yakmaya devam edemez. Bu tür durumlardaki toplam işletme süresi bir yıl boyunca altmış saatten az olmak zorundadır. Altmış saatlik süre, tek bir baca gazı temizleme cihazına bağlı olan tesiste bulunan bütün hatlar için geçerlidir. Yakma tesisinin havaya verdiği emisyonlardaki toplam toz içeriği, hiçbir şart altında, yarım saatlik ortalama olan 150 mg/m^3 miktarını geçemez, CO ve TOK için hava emisyon limit değerleri aşılamaz ve 11 inci maddede belirtilen diğer bütün koşullara uyulur.

Bilgiye erişim ve kamu iştiraki

MADDE 17 – (1) Yakma ve beraber yakma tesislerine verilen lisans belgesi, lisans şartları ve daha sonra yapılan güncelleştirmeler Bakanlık internet sayfasında kamu erişimine açılır.

Yaptırımlar

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmeliğe aykırı davranan işletmeler hakkında 2872 sayılı Çevre Kanununun 15 inci, 20 nci ve 23 üncü maddeleri kapsamında idari yaptırım uygulanır.

Mevcut yakma ve beraber yakma tesisleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinde işletilmekte olan mevcut yakma ve beraber yakma tesisleri, geçerli olan mevcut lisans şartlarına göre faaliyetlerini sürdürürler. Ancak; söz konusu tesisler bu Yönetmeliğin eklerinde parametre bazlı verilen muafiyetler hariç olmak üzere en geç 31/12/2012 tarihine kadar Yönetmelikte belirtilen diğer şartları sağlayacak şekilde gerekli tedbirleri alır.

8.4. SU, TOPRAK, TARIM VE KOMPOST İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

8.4.1. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ YÖNETMELİĞİ²⁴

Türkiye'deki Kompost Kalite Standartları Türkiye'de katı atıkların kompostlanmasına ilişkin ilk yasal sınırlandırma 14.03.1991 tarihli 20814 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde belirlenmiştir. Bundan sonra 10.12.2001 tarihli 24609 sayılı Resmi Gazetede Toprak Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği yayınlanmış ve daha sonra 25.04.2002 tarihli 24736 sayılı Resmi Gazetede Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik yayınlanarak KAKY'ne ilavelerle bu yönetmelikteki (KAKY) bazı hükümler, TKKY'ndeki hükümlere tabi tutulmuştur.

Toprak Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Madde 14'de kompostun toprakta kullanılabilmesi için gerekli olan şartlar belirtilmiştir. Madde 14'e göre; $\frac{3}{4}$ Kompostun, organik madde muhtevasının kuru maddenin en az % 35 i oranında olması, $\frac{3}{4}$ Piyasaya sürülen kompostun su muhteva oranının % 50 yi geçmemesi, $\frac{3}{4}$ Piyasaya sürülen kompost içinde, cam, cüruf, metal, plastik, lastik, deri gibi seçilebilir maddelerin toplam ağırlığın % 2 sini geçmemesi, $\frac{3}{4}$ Üretilen kompostun ağır metal muhtevaları, en az altı aylık aralarla, ihtiva ettikleri kurşun, kadmiyum, krom, bakır, nikel, civa ve çinko yönünden analizlerinin yapılması, $\frac{3}{4}$ Kompostun kullanılacağı toprağın, EK II-A daki Toprak Analiz Belgesi'nde yer alan parametre analizlerinin oniki ayda bir belgelendirilmesi, $\frac{3}{4}$ Toprak ve kompost numunelerinin usulüne ve tekniğine uygun olarak alınması ve tüm kütleyi temsil edici olması, $\frac{3}{4}$ Toprak analizleri sonucu, topraktaki ağır metal içeriklerinin EK I-A(a) da yer alan değerleri aşması halinde söz konusu toprakta kompostun kullanılmaması, $\frac{3}{4}$ Kompostun toprakta 10 yıllık ortalama esas alınarak her yıl uygulanması halinde, ağır metaller itibari ile toprağa verilen yükün EK I-C de verilen değerleri aşmaması, $\frac{3}{4}$ gerekir.

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ndeki Madde 37'de topraktaki ağır metal analizi 1 hektardan büyük arazilerde yapılması şartına bağlanmışken; bu ifade Toprak Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ndeki Madde 10'da ağır metal analizleri böyle bir şarta bağlanmamış, her boyuttaki arazide bu analizlerin yapılması gerektiği belirlenmiştir.

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde toprağın ağır metal yükü hakkındaki sınırlama; kompostun araziye tekrarlanan bir şekilde uygulanması halinde geçerli iken, bu ifade Toprak Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde toprağın ağır metal yükü kompostun araziye 10 yıllık

²⁴ 10.12.2001 tarih ve 24609 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

dönemde her yıl uygulanması şeklinde düzeltilerek uygulama süresi belirli bir periyoda bağlanmıştır.

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ndeki ağır metal sınır değerleri Toprak Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde yeniden düzenlenmiştir. Topraktaki ağır metal sınır değerleri KAKY'de tek bir değer olarak belirtilirken daha sonra yayımlanan TKKY'nde bu değerler toprağın pH'ının 6'dan büyük ve 6'dan küçük olmasına göre iki farklı duruma göre düzenlenmiştir. Çizelge 3.24 ve 3.25'de TKKY ve KAKY'de yer alan ağır metallerin sınır değerleri bulunmaktadır.

8.4.2. TOPRAK KİRLİLİĞİNİN KONTROLÜ VE NOKTASAL KAYNAKLI KİRLENMİŞ SAHALARA DAİR YÖNETMELİK²⁵

08 Haziran 2010 tarihinde Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik 27605 sayılı Resmi Gazete'de yayınlandı. Bu yönetmelik, toprak kirliliğinin önlenmesini ve potansiyel kirletici kaynakların bulunmasını amaçlar. Toprağı kirletebilecek potansiyele sahip her türlü atığın, toprağa direkt verilmesi yasaktır ve Çevre Kanunu'nda belirtilmiş metotlarla depolanmaları zorunludur.

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; alıcı ortam olarak toprağın kirlenmesinin önlenmesi, kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel sahaları ve sektörleri tespit etmek, kirlenmiş toprakların ve sahaların temizlenmesi ve izlenmesi esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, toprak kirliliğinin önlenmesi, kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel sahaların ve sektörlerin tespiti, kayıt altına alınması, kirlenmiş toprakların ve sahaların temizlenmesi ve izlenmesine ilişkin teknik ve idari usul ve esasları kapsar.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Ara müdahale: Kirlilik giderimi veya kontrolü amacıyla kirlenmeye neden olan kaynağın ortadan kaldırılmasını, etkisinin azaltılmasını, gaz fazında, su fazında veya suyla karışmayan sıvı fazında daha fazla yayılmasının önlenmesini veya risk düzeyinin azaltılmasına yönelik önlemlerin alınmasını,

²⁵ 08.06.2010 tarih ve 27605 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

b) Atık: Herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan, 5/7/2008 tarihli ve 26927 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin EK-1 inde yer alan sınıflardaki herhangi bir maddeyi,

Genel esaslar

MADDE 5 – (1) Toprak kirliliğinin önlenmesi açısından bu Yönetmelikle belirlenen esaslara uyulması zorunludur.

a) Valilikler, bu Yönetmelik hükümlerine göre kirlenmiş ve kirlenme riski altında olan sahaları saptar, alınacak tedbirleri belirler ve uygulanmasını sağlar.

b) Kirlenme riskinin bulunduğu sahalarda, Çevre Kanununun 8 inci maddesi hükmü gereğince ilgililer; kirlenmiş sahalarda ise kirletenler kirlenmeyi durdurmak, kirlenme boyutunu tespit etmek, kirlenmenin etkilerini gidermek için gerekli çalışmaları yapmak gibi harcamaları karşılamakla yükümlüdürler.

c) Tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan toprak kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesi konularında Bakanlık ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı koordineli olarak alınacak tedbirleri belirler. Belirlenen tedbirler valilikler tarafından uygulanır.

ç) Askeri tesisler için bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin esaslar, Genelkurmay Başkanlığı ile koordine edilerek Bakanlık ve Milli Savunma Bakanlığınca ayrıca belirlenir.

İlkeler

MADDE 6 – (1) Toprak kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesine ilişkin ilkeler şunlardır:

a) Toprak kirliliğinin kaynağında önlenmesi esastır.

b) Her türlü atık ve artığı, toprağa zarar verecek şekilde, Çevre Kanunu ve ilgili mevzuatta belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde toprağa vermek, depolamak gibi faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

c) Kirli toprak temiz toprak ile karıştırılamaz.

ç) Tehlikeli maddelerin kullanıldığı, depolandığı, üretildiği faaliyetler ya da tesisler ile atıkların üretildiği, bertaraf veya geri kazanımının yapıldığı tesislerde, kaza ihtimali göz önüne alınarak, toprak kirlenmesine engel olacak tedbirler alınır.

8.4.3. TARIMDA KULLANILAN ORGANİK, MİNERAL VE MİKROBİYAL KAYNAKLI GÜBRELERE DAİR YÖNETMELİK²⁶

²⁶ 23.02.2018 tarih ve 30341 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, toprakların fiziksel, kimyasal ve biyolojik yapısının iyileştirilmesi, bitkisel üretimde verimliliğin artırılması, insan sağlığının korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla, organik, mineral ve mikrobiyal kaynaklı gübrelerin kullanımını yaygınlaştırmak, tanımlamak, bunlara ait analiz metotlarını belirlemek ve bu ürünlerin ithali, ihracı, üretimi, piyasaya arzı ile kayıt altına alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

h) Mikrobiyal gübre: Bitki gelişimi için gerekli maddelerin sağlanmasında, bitki besin maddelerinin yararlılığının artırılmasında ve/veya toprağın düzeltilmesinde rol oynayan canlı mikroorganizmaları içeren ürünleri,

ı) Organik azot: Kimyasal yöntemlerle üretilen organik azot dışında, bitkisel veya hayvansal menşeli ürünlerde organik yapıya kovalent (organik) bağlarla bağlı olan azotu,

i) Organik gübre: Bitki besin maddelerini bünyesinde organik bileşikler halinde bulunduran, toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerini düzelterek, bitki besin maddelerinin yararlılığını artırmak suretiyle alımını kolaylaştıran bitkisel ve/veya hayvansal kökenli atık ve/veya artıklardan elde edilen ürünleri,

j) Organomineral gübre: Organik muhtevanın ve/veya organik gübre(ler)nin bir veya birden fazla birincil, ikincil veya mikro bitki besin maddeleri ile karışımı veya reaksiyonu ile elde edilmiş ürünleri,

k) Organik karbon: Organik maddenin karbon cinsinden ifadesini,

l) Organik madde: Organik gübrelerin kuru yakılması sonucu kaybolan, organomineral gübrelerin de organik karbon içeriğinin hesaplanması ile bulunan muhtevayı

Bu Yönetmelik kapsamında yer alan ürünleri üreterek veya ithal ederek piyasaya arz eden/edecek olan gerçek ve tüzel kişiler, faaliyetlerini belgelemek amacıyla lisans belgesi almakla mükelleftirler.

Bu Yönetmelik kapsamında yer alan ürünleri üreterek veya ithal ederek piyasaya arz eden gerçek ve tüzel kişiler, her bir ürün için ürünü piyasaya arz etmeden önce tescil belgesi almakla mükelleftirler.

Organik tarım kapsamında değerlendirilen ürünlerin belgelendirilmesi

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında yer almayan ancak, Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik Ek-1’de yer alan ürünler, Organik Tarımın Esasları ve

Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik gereklerini de yerine getirmek kaydıyla, Yetkili Komisyon tarafından değerlendirilerek bu Yönetmelik esaslarına göre belgelendirilir.

8.4.4. TARIM ARAZİLERİNİN KORUNMASI, KULLANILMASI VE PLANLANMASINA DAİR YÖNETMELİK²⁷

Bu Yönetmeliğin amacı; 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda öngörülen toprak ve arazi varlığının belirlenmesi, tarım arazilerinin sınıflandırılması, geliştirilmesi, zorunlu hallerde amaç dışı kullanımına izin verilmesi, toprağın ve tarımsal üretim gücü yüksek büyük ovaların belirlenerek korunması, toprak koruma plan ve projelerinin hazırlanması ve uygulanması, erozyona duyarlı alanların belirlenmesi, toprak koruma kurulunun teşekkülü, görevleri, çalışmaları ile çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak arazilerin planlı kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirlemektir.

8.4.5. İYİ TARIM UYGULAMALARI HAKKINDA YÖNETMELİK²⁸

Bu Yönetmeliğin amacı; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenilir ürün arzının sağlanması için gerçekleştirilecek iyi tarım uygulamalarının usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, iyi tarım uygulamalarının genel kuralları, kontrol ve sertifikasyon sistemi ile komitenin, il müdürlüklerinin, üreticilerin, üretici örgütlerinin, müteşebbislerin, kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarının, kontrolörlerin, sertifikelerinin ve iç kontrolörlerin görev ve sorumlulukları ile denetim esaslarını kapsar.

Üretim yapan üreticilerin görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibidir:

- Üretim alanlarında yaptıkları gübre, bitki koruma uygulamalarını ve gerekli olan diğer zorunlu uygulamaları kayıt altına almak,
- Bitki koruma ve hayvan sağlığı ürünlerini tavsiyesine uygun olarak kullanmak,
- Üretimde hastalıklar, zararlılar ve yabancı otlar ile mücadele yapmak,

²⁷ 09.12.2017 tarih ve 30265 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

²⁸ 07.12.2010 tarih ve 27778 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

- Toprak, su, çevre ve insan sağlığını koruyucu tedbirler almak,
- Toprak ve yaprak analizlerini yapmak/yaptırmak, gübrelemeyi analiz sonuçlarına göre uygulamak ve analiz sonuçlarını kayıt altında tutmak,
- Sulama suyunu analiz ettirmek, önerilen miktar ve metotlarda uygulamak ve kayıt altına almaktır.

8.4.6. ORGANİK TARIMIN ESASLARI VE UYGULANMASINA İLİŞKİN YÖNETMELİK²⁹

Bu Yönetmeliğin amacı; ekolojik dengenin korunması, organik tarımsal faaliyetlerin yürütülmesi, organik tarımsal üretimin ve pazarlamanın düzenlenmesi, geliştirilmesi, yaygınlaştırılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Söz konusu Yönetmelikte, organik tarım faaliyetleri; “Toprak, su, bitki, hayvan ve doğal kaynaklar kullanılarak organik ürün veya girdi üretilmesi ya da yetiştirilmesi, doğal alan ve kaynaklardan ürün toplanması, hasat, kesim, işleme, tasnif, ambalajlama, etiketleme, muhafaza, depolama, taşıma, pazarlama, ithalat, ihracat ile ürün veya girdinin tüketiciye ulaşmaya kadar olan diğer işlemler” olarak tanımlanmaktadır.

Yönetmelikte: organik tarım metoduyla bitkisel ve hayvansal üretim; organik ürünlerin işlenmesi, ambalajlanması, etiketlenmesi, depolanması, taşınması ve pazarlanması; kontrol ve/veya sertifikasyon sisteminin işleyişi; yetkilendirilmiş kuruluşlar ve komitelerin kuruluş esasları verilmektedir.

8.4.7. TARIMDA KULLANILAN ORGANİK, ORGANOMİNERAL GÜBRELER VE TOPRAK DÜZENLEYİCİLER İLE MİKROBİYAL, ENZİM İÇERİKLİ VE DİĞER ÜRÜNLERİN ÜRETİMİ, İTHALATI VE PİYASAYA ARZINA DAİR YÖNETMELİK³⁰

27601 sayılı Resmi Gazete ile 4 Haziran 2010 tarihinde yayınlanmıştır. Bu yönetmelik, gübre olarak kullanılabilecek kanatlı dışkısı ve potansiyel diğer dışkılarının doğrudan kullanımı üzerinde etkiye sahiptir. Ağır metal ve mikroorganizma oranlarına yönelik bazı kısıtlamalar, bu yönetmelikle beraber yürürlüğe girmiştir. Eğer dışkı, belirtilen değerlere uyuyor ise direkt olarak kullanılabilir

²⁹ 18.08.2010 tarih ve 27676 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

³⁰ 23.02.2018 tarih ve 30341 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Tarımda Kullanılan Organik, Mineral ve Mikrobiyal Kaynaklı Gübrelere Dair Yönetmelik, organik gübre, kompost ve diğer benzeri ürünleri tanımlamakta, sınıflandırmakta ve standartlarını belirlemektedir. Bu yönetmeliğe göre;

Organik gübre: Bitki besin maddelerini bünyesinde organik bileşikler halinde bulunduran, toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerini düzelterek, bitki besin maddelerinin yararlılığını artırmak suretiyle alımını kolaylaştıran bitkisel ve/veya hayvansal kökenli atık ve/veya artıklardan elde edilen ürünleri ifade eder.

Kompost: Evsel kaynaklı organik atıkların aerobik ve anaerobik parçalanması sonucu elde edilen toprak düzenleyici kategorisinde yer alan bir üründür. İçinde cam, cüruf, metal, plastik, lastik deri gibi seçilebilir maddelerin toplamı ağırlığın %2'sini geçemez.

Ayrıca yönetmeliğin ekinde kompost ile organik gübrelerin karıştırılması ile elde edilen karışım toprak düzenleyici gübreler de farklı bir kategori olarak tanımlanmaktadır.

8.4.8. TARIMSAL KAYNAKLI NİTRAT KİRLİLİĞİNE KARŞI SULARIN KORUNMASI YÖNETMELİĞİ³¹

Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği 25377 sayılı ve 18 Şubat 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu yönetmelik, yer altı suyu, yüzey sular ile toprağın nitrojen ve türevlerinden kaynaklı kirlilikten korunması, kontrolü, kirleticilerin belirlenmesi için gerekli idari şartları içerir.

Yürürlüğe giren söz konusu yönetmeliğin amacı, tarımsal kaynaklı nitratin suda neden olduğu kirlenmenin tespit edilmesi, azaltılması ve önlenmesidir. Yönetmelik çerçevesinde, 50 mg/l den fazla nitrat içeren içme suyu amacıyla kullanılan ya da kullanılabilecek kalitede olan tüm yüzey suları ve yeraltı suları ile önlem alınmazsa ötrofikasyona maruz kalacak sular için kirlilik kaynağı olan alanlar Hassas Bölge olarak belirlenecek ve her bir bölge için özellikle gübre yönetimi önlemlerinin yer aldığı eylem planları oluşturularak uygulanmaya başlanacaktır.

Nitrojen kirliliği olduğunun söylenebilmesi için, toprak ve suyun sahip olması gerekli fiziksel ve çevresel özellikler, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından aşağıdaki gibi belirlenmiştir: Kullanılan ya da kullanılabilecek nitelikte olan tüm yüzey ve yeraltı suları 50

³¹ 23.07.2016 tarih ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

mg/l'den fazla nitrat içermemelidirler, Doğal tatlı su gölleri, diğer tatlı su kaynakları, haliçler, kıyı suları ve deniz suları ötrofik olmamalıdır.

8.4.9. ANIZ YAKILMASININ ÖNLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ

16 Aralık 1998 tarih ve 23555 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1998/26 No'lu Anız Yakılmasının Önlenmesi Hakkında Tebliğ'in 5. Maddesinde "Türkiye genelinde hububat hasadından sonra anızların yakılması, çevre ve toplum sağlığı, kamu düzeni, halkın güvenliği ve esenliği ile kamu malları üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek üzere tüm muhtarlıklara İl ve İlçe Müdürlüklerince önceden ilan edilmek suretiyle Valiliklerce yasaklanır" hükmü yer almaktadır.

Amaç

Madde 1-Bu Tebliğin amacı; anız yakılması sonucunda tarım topraklarında faydalı mikroorganizmaların ölmesi, toprak erozyonu ve verim kaybı gibi olumsuzlukların yanında, çevredeki ağaç, çalı ve toprak üstü canlılarla henüz hasat edilmemiş tarlalardaki ürünlere zarar verilmemesi, havanın kirlenmemesi, anız artıkları ile beslenen yaban hayvanların ölmelerine ve doğal dengenin bozulmasına engel olunması ve arazi üzerinde bulunan enerji iletim ve haberleşme hatlarının zarar görmelerinin önlenmesiyle ilgili işlemleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2-Bu Tebliğ, anızların yakılmasının önlenmesi için gerekli bilincin oluşturulması amacıyla yönelik olarak,Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İl ve İlçe Müdürlükleri teknik personelinin yayım çalışmaları, muhtarlıkların duyuruları ile üreticilere anız yakmanın zararları konusunda gerekli bilgilendirme ve uyarıların yapılması, bu Tebliğ ile getirilen anız yakma yasağına uymayanlar hakkında yapılacak olan yasal işlemleri kapsar. Hukuki Dayanak Madde 3-Bu Tebliğ, 7/8/1991 tarihli ve 441 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4-Bu Tebliğde geçen;

Bakanlık:Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,

İl Müdürlüğü:Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın İl Müdürlüklerini,

İlçe Müdürlüğü:Tarım ve Köyişleri Bakanlığının İlçe Müdürlüklerini,

Çevre Müdürlüğü:Çevre Bakanlığı'nın İl Müdürlüklerini,

Muhtarlık:Köy tüzel kişiliğini, Yerel Yönetimler: Belediyeleri,

Hububat:Buğday, arpa, çavdar, yulaf gibi serin iklim tahıllarını, çeltik ve mısır gibi sıcak iklim tahıllarını.

Anız:Hububat hasadından sonra toprak üstünde kalan sap ve saman artıklarını, Doğal Denge: Canlı ve cansız varlıklar arasında kendiliğinden oluşan ve denge sağlayan karşılıklı etkileşimi.

Mikroorganizma.-Toprakta yaşayan ve gözle görülmeyen bakteri, virüs, mantar ve benzeri mikroskopik organizmaları, ifade eder.

Anız yakılmasının önlenmesi

Madde 5-Türkiye genelinde hububat hasadından sonra anızların yakılması, çevre ve toplum sağlığı, kamu düzeni, halkın güvenliği ve esenliği ile kamu malları üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek üzere, tüm muhtarlıklara İl ve İlçe Müdürlüklerince önceden ilan edilmek suretiyle valiliklerce yasaklanır.

Kontrol yetkisi

Madde 6- İl ve İlçe Müdürlükleri, Çevre Müdürlükleri, çevre ile ilgili sivil toplum örgütleri, muhtarlıklar, köy ve kır bekçileri, yerel yönetimler anız yakılmasının önlenmesinde kontrol mercileridir. Bu merciler, kontrol hizmetlerini yetkili elemanları vasıtasıyla yaparlar.

Kontrollerde yapılacak işlemler

Madde 7-Kontrollerde görevli kuruluşlar ve görevlendirilen elemanlar, anız yakma yasağına uymayanları, valilik veya kaymakamlıklara bildirirler veya bunlar hakkında Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunurlar.

Eğitim ve kontrol zamanı

Madde 8-Anız yakılmasının olumsuzlukları ve önlenmesi ile ilgili konular, İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından yıl içerisinde yürütülen çiftçi eğitim programlarına dahil edilir ve uygulanır. İl ve İlçe Müdürlüklerince yürütülecek kontroller, Haziran ayından Aralık ayına kadar oluşturulacak ekipler tarafından bir program dahilinde yapılır.

Yürürlük

Madde 9- Bu Tebliğ, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10-Bu Tebliğ hükümlerini, Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

8.4.10. VALİLİK GENELGELERİ VE TEBLİĞLERİNDEN ÖRNEKLER

Kırklareli İli Sınırları İçerisinde

2022 Yılında Anız Yangınlarının Önlenmesi ile İlgili Valilik Tebliği

Tebliğ No:

2022/02

Amaç:

Madde 1- Bu tebliğin amacı, tarımsal üretimin ana kaynağı olan toprağın biyolojik, kimyasal ve fiziksel yapısının ve çevrenin korunarak, doğal denge içerisinde toprağın verimliliğinin sürdürülebilirliği için gerekli önlemleri almak, hububat tarımında hasadı takiben toprağın yapısına ve çevreye vereceği zarar göz önüne alınarak, anız yakılmasının önlenmesi için alınacak alternatif tedbirler belirlemek teknik elemanları ve çiftçilerin eğitmek, ayrıca halkın anız yangınlarına karşı hassasiyet göstermesini sağlamaktır.

Kapsam:

Madde 2- Bu tebliğ yukarıda açıklanan amacın gerçekleştirmesini sağlamak için, İlimiz mülki hudutları dâhilinde; anız yakılmasının önlenmesi konusunda yapılacak çalışmalar ve kontrol hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili usul ve esasları kapsar.

Yasal Dayanak:

Madde 3-

a) 08.07.2011 tarih ve B.12.0.HKM.0.02.144/MEV-2008-236/88sayılı Bakanlık Taşra Teşkilatı Görev Yönergesinin 7. maddesinin 2.bendinin,"d" şıkkında "ürün kaybını ve ekolojik sisteme zarar verici faaliyetleri önleyici işlemleri mevzuatı çerçevesinde yürütmek" görevi İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün görevleri arasında açıklanmıştır.

b) Cezai İşlemlerde yasal dayanaklar: 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun, Ek-1 Maddesinin (Ek: 26/4/2006-5491/23md.) "c" bendinde "Anız yakılması, çayır ve meraların tahribi ve erozyona sebebiyet verecek her türlü faaliyet yasaktır. Ancak, ikinci ürün ekilen yörelerde Valiliklerce hazırlanan eylem plânı çerçevesinde ve Valiliklerin sorumluluğunda kontrollü anız yakmaya izin verilebilir." açıklamasına göre "ikinci ürün ekilişi yapılan illerde, Valilik Makamının izni ile kontrollü anız yakmaya izin verilebilir" hükmü ilimizde

uygulanmayacak ve kontrollü anız yakılması dâhil kesinlikle anız yakılmasına müsaade edilmeyecektir. Anız yakanlar hakkında 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümleri çerçevesinde cezai işlem uygulanacaktır.

Genel Hükümler ve Biçerdöver Sahiplerinin Anız Yakılmasının Önlenmesi Konusundaki Sorumlulukları;

Madde 4-

- 1- Hasat edilecek ürüne ve çevreye zarar vermemek için ilgililerce yangın tehlikesine karşı, yerinde ve zamanında her türlü emniyet tedbiri alınacaktır.
- 2- Operatör belgeli sürücüler, tarla ve ürün durumu ile arazi yapısını dikkate alarak anızın yakılmasına meydan vermeyecek en uygun yükseklikten biçim yapacaklardır.
- 3- Ormana bitişik hububat tarlalarında, ürün sahipleri ve muhtarlar, hasadı müteakip yanıcı maddelerden (anızlardan) arındırılmış 5-10metre genişliğinde pullukla sürülmüş bant oluşturulmasını sağlayacaklar, orman içi ve kenarı tarlalarda anız, ot ve çalı yakılmasına engel olacaklar; Muhtarlar aksine hareket edenleri Jandarma Komutanlığı veya Orman İşletme Müdürlüğüne bildireceklerdir.
- 4- Anız yakılmasına karşı alınan önlemlerin daha etkin hale getirilmesi **için** diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Ziraat Odası Başkanlıklarından yapılacak eğitici eleman talepleri İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne derhal yerine getirilecektir.
- 5- Anız yakılması halinde meydana gelecek orman yangınları ve zararları hakkında İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne eğitim çalışmaları yapılacak ve 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 66 ncı maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak alınacak karar ve tebliğlerin Kaymakamlıklarca halka duyurulması sağlanacaktır. Anız yakılmasının yasaklanması işleminin Mahalle Muhtarlıklarınca ilan edilmesi sağlanacak ve yasaklamalara uymayanlar hakkında İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğüne 2872 Sayılı Çevre Kanununun ilgili maddeleri ve Orman İşletme Müdürlüklerince ise 6831 Sayılı Orman Kanununun ilgili cezai müeyyideleri uygulanacaktır.
- 6- Kırsal alanda çalışan biçerdöverler dâhil tüm araçlarda yangın söndürücü bulundurulması hususu İl ve İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri ve Muhtarlıklarca ilgililere duyurulacaktır.
- 7- İl Milli Eğitim Müdürlüğüne anız yangınları ile ilgili olarak tüm okullarda öğrencilere yönelik eğitim verilecektir. Okullarda öğrencilere yönelik yapılacak eğitimlerde, İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince talep olması halinde, İl ve İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerinde görev yapan ve konu ile ilgili eğitim almış teknik elemanlar görevlendirilecektir.
- 8- Müftülüklerce camilerde anız yangınlarının önlenmesi ile ilgili hutbeler okunacaktır.
- 9- 6831 Sayılı Orman Kanunu gereğince, devlet ormanlarında belirlenen konaklama yerleri dışında geceleme, ocak yerleri dışında her türlü ateşin yakılması ile anız veya benzeri bitki örtüsünün yakılması

yasaklanmış olup, bu hususun takibi Mahalle Muhtarlığı, Orman İşletme Müdürlüğü, ilgili Belediye Başkanlığı, Jandarma Komutanlığı, Emniyet Müdürlüğüne yapılacaktır.

10- Kontrol görevlileri, halkın, Köy ve Mahalle Muhtarlıklarının uyarılması, anız yakma yasağı ve tarla temizlikleri, orman piknik-mesir eyerleri dışında ateş yakma, konaklama ve geceklemeler ile orman alanlarında dikkatli davranılması için gerekli uyarıları yapacaklardır. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Anız Yakılmasının Önlenmesi Konusundaki Sorumlulukları

Madde 5- İl Tarım ve Orman Müdürlükleri ve Ziraat Odası Başkanlıkları: -Çiftçi eğitimi programlarında geniş bir şekilde anız yangınlarına yer verilecek, zararları etraflıca anlatılacaktır. -Yapılacak eğitim-yayın çalışmalarında yerel yönetim imkânları ve sivil toplum örgütlerinin katkıları sağlanarak çevreye duyarlılık yaygınlaştırılması ile ilgili çalışmalar yapılacaktır. -Hazırlanacak afiş ve broşürlerle halkın bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.

Madde 6- Karayolları Şube Müdürlüğü: -Havayı kirleten anız yangınları zaman zaman karayollarında görüşü azaltmakta bu durum trafik kazaları ile can ve mal kayıplarına neden olmaktadır. Karayolları Şube Müdürlüğüne, yol şevlerindeki otlar temizlenerek yanıcı materyal kaldırılacak, yol kenarlarında anız yangınlarının zararlarına ilişkin uyarıcı levhalar asılacaktır.

Madde 7- İl Jandarma Komutanlığı ve İl Emniyet Müdürlüğü: -Hasat öncesinde, hasat sırasında ve sonrasında kontrol ve devriye görevi artırılacaktır. Yangın vukuunda ve istenildiği takdirde yangından etkilenen canlı ve cansız varlıkların taşınması için araç ve personel yardımıyla bulunacaktır. -Alınan önlem ve duyurulara rağmen, anız yangınına sebep olanlar hakkında, yasal işlem yapılmak üzere, tutulan tutanak ve yangına ilişkin tüm deliller İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'ne gönderilecektir.

Madde 8- Milli Eğitim Müdürlüğü: -Anız yangınlarının zararlı etkilerinin, çocuklarımız ve gençlerimiz tarafından daha iyi kavranabilmesi için, eğitim müfredatında anız yangınları ve zararları konularında eğitime yer ayıracaklardır.

Madde 9- Orman Bölge Müdürlüğü/Orman İşletme Müdürlükleri ve Şeflikleri: -Orman Kanunu'nun ilgili maddeleri doğrultusunda anız yakılmasının yasak olduğu yerleşim birimindeki çiftçiler, anız yakılması sonucu meydana gelebilecek orman yangınları konusunda bilgilendirilecektir. Köy ve Mahalle toplantıları şeklinde yapılacak bu bilgilendirmeye İl/İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri teknik elemanları da katılacaktır. Hasat öncesinde, hasat sırasında ve sonrasında yangın duyuruları yapılarak denetimler artırılacak, yangına sebep olanlar hakkında yasal işlem yapılacaktır. -İhbarlara, acil müdahale ekipleri oluşturularak bu konuda yerel yönetim imkânları ve sivil toplum örgütlerinin katkıları sağlanacak ve çevreye duyarlılık yaygınlaştırılacaktır. Yangına hassas bölgelerdeki tarım alanları ile orman alanları arasında, yangını önleyecek şekilde greyderle şeritler açılacaktır. -Alınan önlem ve duyurulara rağmen, anız yangınına sebep olanlar hakkında, anız yangınının orman alanına 4 km. mesafede olması halinde 6831 Sayılı

Orman Kanununun ilgili hükümleri doğrultusunda cezai işlem uygulanacaktır. Bu durumda yasal işlem yapılmak üzere tutulan tutanak ve yangına ilişkin tüm deliller İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'ne gönderilecektir.

Madde 10- Belediye Başkanlıkları: -Anız yakılmasının önlenmesine yönelik olarak, İl Valiliğimizce yayınlanan bu tebliği kamuoyu ve ilgililerin bilgilendirilmesi için ilan edecekler, Belediye mücavir alan sınırları içerisindeki anız yangınlarının söndürülmesi için İtfaiye birimlerinin müdahalesini sağlayacaklardır.

Madde 11- Köy ve Mahalle Muhtarlıkları: -Anız yakılmasının önlenmesine yönelik olarak, İl Valiliğimizce yayınlanan bu tebliği kamuoyu ve ilgililerin bilgilendirilmesi için ilan edeceklerdir. Anız yangınlarına sebebiyet verenleri en kısa sürede belirleyerek, ivedilikle ilgili makamların bilgilendirilmesi sağlanacaktır.

Madde 12- İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü: -Hasat öncesinde, hasat sırasında ve sonrasında yangın duyuruları yapılarak, denetimler artırılacak, yangına sebep olanlar hakkında yasal işlem yapılacaktır. Anız yangınlarının önlenmesine ilişkin ilgili Kurumlarla koordinasyon içinde çalışmalar yapılacaktır. Anız yakanlar hakkında 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümleri çerçevesinde cezai işlem uygulanacaktır.

Kırklareli İli Sınırları İçerisinde 2022 Yılı

Biçerdöver Kontrol Hizmetlerinin Yürütülmesiyle İlgili Valilik Tebliği

Tebliğ No: 2022 / 01

Amaç ve Kapsam

Madde 1- Bu tebliğ; tarla bitkilerinin (buğday, arpa, soya, çeltik, mısır, ayçiçeği, yulaf, çavdar, nohut, aspir vb.) zamanında, en az ürün kaybı ile tekniğine uygun olarak hasat edilmesini sağlamak ve bu sayede milli servet kaybını önlemek, biçerdöverlerle yapılan hasatta meydana gelen ürün kayıp ve hasarlarını en alt seviyede tutmak, eğitimsiz ve donanımsız biçerdöver hizmetleri verilmesinin önüne geçerek kamu düzeni ve kamu güveninin korunması amacıyla Kırklareli İli mülki hudutları dahilinde; biçerdöverlerin çalıştırılmaları, kullanımları, kontrol hizmetlerinin yürütülmesi ve denetlenmesi ile ilgili usul ve esasları kapsar.

Yasal Dayanak

Madde 2- Eğitimsiz ve donanımsız biçerdöver hizmetleri verilmesinin önüne geçilerek kamu düzeni ve kamu güveninin korunması amaçlanan bu Tebliğ, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Biçerdöverle Ürün

Hasadında Kontrol Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Uygulama Talimatı ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. ve 40. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Bıçerdöver Sahipleri ve Bıçerdöver Operatörlerinin Sorumlulukları

Madde 3- Kırklareli İli sınırları içerisinde 2022 yılı hasat sezonunda, bıçerdöver sahipleri ve bıçerdöver operatörlerinin aşağıda belirtilen hususlara uymaları zorunludur.

- a) "G sınıfı (Bıçerdöver) Sürücü Belgesi" veya "Bıçerdöver Operatör Belgesi" bulunmayanlar bıçerdöver operatörü olarak çalışamayacak ve bıçerdöver sahipleri tarafından çalıştırılmayacaktır.
- b)** Bıçerdöver sahipleri ve operatörleri 2022 yılı için Kırklareli İli mülki hudutları içerisinde yapılacak hasat sırasında % 1,5 ürün kayıp oranını geçmeyecektir. Arazi durumuna göre ürün kaybı indeksi değerleri dikkate alınacaktır.
- c) Bıçerdöver ya da farklı nedenlerden oluşabilecek yangınlara önceden müdahale edilebilmesi için gerekli tedbirler bıçerdöver sahipleri tarafından alınacaktır. Bıçerdöverde, 6'şar kiloluk yeni dolum yapılmış en az 2 adet yangın söndürücü cihazı ile yanmaz branda bulundurulması zorunludur.
- d)** Bıçerdöver sahipleri ve bıçerdöver operatörleri, yetkili kontrolörlerce talep edilmesi halinde kimliklerini ibraz etmek zorundadırlar.

Bildirim

Madde 4- Ürün sahipleri hasat sırasında kendisi ya da temsilen en az bir kişinin bulunmasına dikkat edeceklerdir. Ürün sahipleri ya da temsilcileri hasatta fazla ürün kaybına sebep olan bıçerdöver operatörlerini öncelikle kendileri müdahale ederek durumdan İlgili İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğünü haberdar edeceklerdir. Ürün sahipleri, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerince yapılacak eğitim ve yayım faaliyetlerine katılacaktır. Bıçerdöver kira ücretlerinin belirlenmesinde esas, karşılıklı anlaşma olacaktır. Ürün sahibi veya ürün sahiplerini temsilen muhtarlık, belediye başkanlıkları, ziraat odası başkanlıkları veya çiftçi mallarını koruma başkanlıklarınca, hizmet vericiler olan bıçerdöver sahibi veya sahipleri ile hukuki geçerliliği olan sözleşme yapacaklar. Bıçerdöver hasat ücretleri yapılacak sözleşmede belirtilecektir.

Kontroller

Madde 5- 2022 yılı bıçerdöverle ürün hasadında tarla kontrolleri, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri tarafından hasat tekniği konusunda eğitilmiş ve yetki belgesi verilmiş teknik elemanlarca yapılacaktır.

İdari yaptırım Kararının Tespiti ve Uygulanması

Madde 6- Kontroller sırasında bu tebliğin 3. Maddesinde yer alan hususlardan bir veya birkaçının ihlal edildiğinin tespiti halinde "Yetkili Kontrolör Belgesi" verilmiş kontrolörlerce Bıçerdöverle Ürün Hasadında

Kontrol Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Uygulama Talimatı ekindeki İdari Yaptırım Karar Tutanağı Formu doldurulacak ve Mülki İdare Amirinin onayına sunulacaktır.

Yaptırımlar

Madde 7- Bu tebliğin 3. Maddesine uymayanlara, davranışları başka bir suç oluşturmuyorsa, 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32. ve 40. maddelerine uygun olarak eğitimsiz ve donanımsız biçerdöver hizmetleri verilmesinin önüne geçilerek kamu düzeni ve güvenliğinin korunması amacıyla işlem yapılacaktır. Muhalefet edenler veya zorluk çıkaranlar hakkında da yetkili kontrolörün talebi halinde ilgili makamlarca kolluk kuvvetlerinin müdahalesi sağlanacaktır.

Yaptırımların Uygulanması

Madde 8- Bu tebliğin 3. maddesinin (a) bendine aykırı davranan biçerdöver sahipleri ve biçerdöver kullanıcısı operatörlerin her birine ihlal edilen her bir fiil için ayrı ayrı olmak üzere 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32. Maddesinin 1. fıkrası hükmüne uygun olarak idari para cezası uygulanacaktır. Biçerdöver operatörü aynı zamanda biçerdöverin sahibi ise ihlal edilen her bir fiil için tek idari para cezası uygulanacaktır.

Bu tebliğin 3. maddesinin (b) bendine aykırı davranan biçerdöver kullanıcısı operatöre 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32. Maddesinin 1. fıkrası hükmüne uygun olarak idari para cezası uygulanacaktır. Bu tebliğin 3. maddesinin (c) bendine aykırı davranan biçerdöver sahiplerine 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32. Maddesinin 1. fıkrası hükmüne uygun olarak idari para cezası uygulanacaktır.

Bu tebliğin 3. maddesinin (d) bendine aykırı davranan biçerdöver sahipleri ve biçerdöver kullanıcısı operatörlere 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 40. maddesinin 1. fıkrası hükmüne uygun olarak idari para cezası uygulanacaktır.

Madde 9- İdari para cezası uygulaması, İdari Yaptırım Karar Tutanağı Formu doldurulup Mülki İdare Amirinin onayı alındıktan sonra ilgilinin kendisine veya adresine tebliği usulüne göre yapılacaktır.

Tebliğin Uygulanması

Madde 10 Bu karar 2022 yılı için geçerli olup, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Kaymakamlıklar, Belediye Başkanlıkları, İl Jandarma Komutanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, Muhtarlıklar ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar uygulamanın yerine getirilmesi ile görevli ve takibinden sorumludurlar.

Madde 11-2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre biçerdöver sahipleri biçerdöverlerini ziraat odalarına tescil ettirmek, tescil belgesi ve plaka almak zorundadırlar. Bu nedenle biçerdöverlerin karayollarındaki hareketlerinde trafik polisleri ve jandarma trafik ekipleri tarafından gerekli kontroller yapılacak, biçerdöverlerinin tescil işlemlerini yaptırmamış ve plaka almamış biçerdöver sahipleri hakkında polis ve jandarma trafik görevlileri tarafından yasal işlem yapılacaktır.

İlan

Madde 12-- Bu karar Kaymakamlıklar, Belediye Başkanlıkları ve Muhtarlıklar tarafından umumi vasıtalarla ilan edilerek ilgililere duyurulacaktır.

8.4.11. KOMPOST TEBLİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR TEBLİĞ

MADDE 1 – 5/3/2015 tarihli ve 29286 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kompost Tebliğinin 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"ç) Kompost tesislerinden elde edilen ürünlerin yönetimine,"

MADDE 2 – Aynı Tebliğin 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının (ç) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"ç) İşlenmek üzere kompost tesislerine gönderilen hayvansal atıklar hariç olmak üzere, 24/12/2011 tarihli ve 28152 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmeliği hükümleri kapsamında yönetilen hayvansal yan ürünleri,"

MADDE 3 – Aynı Tebliğin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"c) 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 97 nci ve 103 üncü maddeleri,

ç) 2/4/2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliği,"

MADDE 4 – Aynı Tebliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (d) ve (f) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"a) Atık işleme: Ön işlemler ve ara depolama dâhil olmak üzere Atık Yönetimi Yönetmeliğinin Ek-2/A ve Ek-2/B'sindeki geri kazanım ya da bertaraf işlemlerini,

b) Atık işleme tesisi: Ön işlem ve ara depolama tesisleri dâhil aktarma istasyonları hariç olmak üzere, atıkları Atık Yönetimi Yönetmeliği Ek-2/A ve Ek-2/B'deki faaliyetlerle geri kazanan ve/veya bertaraf eden tesisi,"

"d) Biyobozunur atık: Park, bahçe ve evler ile lokantalar, satış noktaları, gıda üretim ve benzeri tesislerden kaynaklanan oksijenli veya oksijensiz ortamda bozunmaya uğrayabilen atıkları,"

"f) Geri kazanım: Atık Yönetimi Yönetmeliğinin Ek-2/B'sinde listelenen işlemleri,"

MADDE 5 – Aynı Tebliğin 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b), (g) ve (h) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"b) Atıklar; görünüş, koku, toz, sızdırma ve benzeri faktörler yönünden çevreyi kirletmeyecek şekilde kapalı olarak taşınır."

"g) Kurulması planlanan kompost tesisleri için Ek-4'te yer alan formata uygun olarak hazırlanan fizibilite raporu ile Bakanlıktan uygun görüş alınır ve sonrasında çevresel etki değerlendirmesi süreci tamamlanır."

"h) Kompost tesisleri, Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğine göre çevre izin ve lisansı alır."

MADDE 6 – Aynı Tebliğin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 7 – Aynı Tebliğin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, aynı fıkra aşağıdaki bent eklenmiştir.

"e) Tesisin ömrünü tamamlamasını müteakip tesise atık kabul etmemekle ve Atık Yönetimi Yönetmeliği 10 uncu maddesi çerçevesinde iş ve işlemleri yürütmekle,"

"ğ) İşletmeci, Bakanlığın çevrimiçi programlarına kayıt olarak tesise ilişkin bilgileri çevrimiçi programı kullanarak bildirmekle ve onaylamakla,"

MADDE 8 – Aynı Tebliğin 10 uncu maddesinin altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(6) Atık kabul birimleri yağış etkisine karşı üstü ve araç giriş çıkışı hariç diğer üç tarafı kapalı olarak inşa edilir. Atık kabul birimi tabanı, sızdırmazlığı sağlayacak şekilde en az 30 cm kalınlığında, C30/37 beton ve tutuşmaz malzemeden yapılır. Tabanda atığın kanalizasyon veya yüzey suyuyla temas etmesini engelleyecek şekilde ayrı toplama mekanizması geliştirilir. Atık kabul alanında oluşacak sızıntı suyunun toplanabilmesi için zemine uygun şekilde eğim verilir."

MADDE 9 – Aynı Tebliğin 11 inci maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(3) Kapalı veya yığın kompost tesisleri; havalandırma sisteminin, uçucu bileşikler, çürüme sonucu ortaya çıkabilecek kirleticiler, mikroorganizma ve alerjenlerin, ortama verilecek emisyonların ve kokunun temizlenmesini sağlayacak şekilde kurulur ve çalıştırılır.

(4) Mahalli idarelerce belediye atıklarının işlenmesi amacıyla kurulması planlanan kompost tesisleri hariç olmak üzere solucan tipi kompost sistemleri, mantar üretim kompost sistemleri ve her türlü atığın kaynağında işlendiği bahçe tipi kompost sistemleri/makineleri için bu Tebliğ

hükümleri uygulanmaz. Ancak, bahçe tipi kompost sistemleri hariç olmak üzere diğer kompost sistemlerinde sızıntı suyu kontrol sistemi kurulur.

(5) Hayvansal atığın hammadde olarak tesiste işlenmesi durumunda hijyenizasyon işlemine yönelik İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmeliği hükümleri uygulanır."

MADDE 10 – Aynı Tebliğin 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"**MADDE 12** – (1) Biyobozunur atıkların işlenmesiyle elde edilen ürün özelliklerinin belirlenmesinde;

- a) Beslenen hammadde özelliklerine,
 - b) Kompost tesisi proses şartlarına,
- uyulur.

(2) Kompost tesisinde gerçekleştirilen işlemler sonucunda elde edilen ürünün kullanılmasında 23/2/2018 tarihli ve 30341 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tarımda Kullanılan Organik, Mineral ve Mikrobiyal Kaynaklı Gübrelere Dair Yönetmelikte yer alan kriterler sağlanır."

MADDE 11 – Aynı Tebliğin 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"**MADDE 13** – (1) Bu Tebliğ kapsamında yer alan kompostun piyasaya arz edilmesinde, Tarımda Kullanılan Organik, Mineral ve Mikrobiyal Kaynaklı Gübrelere Dair Yönetmelik hükümleri uygulanır."

MADDE 12 – Aynı Tebliğin geçici birinci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

8.6 TEŞVİK İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

8.6.1. KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI KAPSAMINDA TARIMA DAYALI EKONOMİK YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ³²

Tarım Mevzuatı Türkiye’de sıvı gübre genel olarak su ortamına deşarj edilmektedir. Ancak sıvı gübrenin tarımda kullanılmasına dair herhangi bir anlayış bulunmamaktadır. Bazı durumlarda, katı hayvan dışkıları gübre olarak kullanılsa da, genelde, dışkıları, boş arazilere serilmekte veya özellikle küçük kasabalarda ısınma ihtiyaçlarının karşılanması için yakılmaktadır. Yasal

³² 04.09.2012 tarih ve 28401 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

çerçeve içinde hayvan atıklarına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Hayvan atıkları ile ilgili düzenlemeler bir şekilde tüm yönetmeliklerden ayrı tutulmuştur. Fakat eskiden Organik Tarımın Uygulama ve Esasları Yönetmeliği'nde, hayvansal atıkların yönetimine yer verilmişti. Ne yazık ki, bu yönetmelikte bile, hayvansal atıkların organik tarımda kullanıp kullanılamayacağına yer verilmemiş ve genel olarak hayvansal atığın kontrol yöntemlerine değinilmemiştir. Şu ana kadar, sıvı dışkının depolanmasına ve kullanımına dair herhangi bir yönetmelik yayınlanmamıştır. Bu nedenle, şu anki şartlar altında, sıvı dışkının tarımda kullanımı söz konusu olmamakla beraber, sıvı dışkının mevcut kullanım ve depolama yöntemleri, önemli çevresel problemlere sebep olmaktadır. Bu açıdan, nitrat döngüsünün de kapatılabilmesi için sürdürülebilir dışkının yönetim sistemine sahip olmak önemlidir. Dahası, var olan yönetmelik ve kanunlar, biyogaz tesislerinden gelen katı son ürün olan digestatın kullanımı için uygun değildir. Katı dışkının yönetmeliği hususunda ise 2004'te organik tarım yönetmeliği iptal edilene kadar, katı dışkının uygulamalarının yapılması mümkündü. Organik bitkisel üretim için, toplam organik dışkı kullanımının 170 kg/N/ha/yıl geçmemesi gerekmekteydi. Dışkı depolama sahaları için belirlenmiş geçirimsizliği sağlama amaçlı standartlar mevcuttu. Fakat digestat depolaması bu yönetmelikte de düzenlenmemiştir.

9. SORUNLAR

Çiftçilerin hasat sonrası aynı araziye diğer bir ürünün ekimini yapacak olduğunda mibzerin istenilen bir şekilde ekim yapmasını sağlamak, yakıt tasarrufu sağlamak ve daha iyi tohum yatağı hazırlamak adına anız yakılması sıkça görülen bir uygulamadır. Bu yanlış uygulama yabancı ot ve haşereleri yok etmenin yanında anız sapları ile mibzer gözlerinin tıkanmasını engellemek amacıyla da üreticilerimiz tarafından tercih edilmektedir.

Üreticiler hasat sonrası artıkları toplamış olsa bile kalan anızları bertaraf ederek tarlayı temizlemek, sürümü kolaylaştırmak, ot tohumlarından kurtulmak gibi sebeplerle anız yakma yoluna gitmektedirler. Anız yakmanın toprağa çok ciddi zararları bulunmaktadır. Bunların başında topraktaki tüm canlıları yakarak en başta topraktaki mikroorganizmaları yok etmek gelmektedir. Bunu önlemek için çiftçi eğitimlerinden yasal düzenlemelere kadar pek çok çalışma yapılmasına rağmen yine de anız yakmanın tam olarak önüne geçilememektedir.

Anız yakma yasağına uymayanlar hakkında 2872 sayılı Çevre Kanunu, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32'nci (Emre Aykırı Davranış) maddeleri gereğince işlem yapılacağı yönünde yaptırım bulunmaktadır. Yine 5488 sayılı toprak kanununun 5. madde e bendinde sürdürülebilirlik, insan sağlığı ve çevreye duyarlılık düzenlemesi bulunmaktadır.

16 Aralık 1998 tarih ve 23555 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1998/26 No'lu Anız Yakılmasının Önlenmesi Hakkında Tebliğ'in 5. Maddesinde "Türkiye genelinde hububat hasadından sonra anızların yakılması, çevre ve toplum sağlığı, kamu düzeni, halkın güvenliği ve esenliği ile kamu malları üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek üzere tüm muhtarlıklara İl ve İlçe Müdürlüklerince önceden ilan edilmek suretiyle Valiliklerce yasaklanır" hükmü yer almaktadır.

Bütün bu yasal düzenlemelere rağmen anız yakmanın devam ettiği görülmektedir. Hem toprağa zararı ve sürdürülebilirliğe engel olması, hem yangın riski, hem de yasal olarak cezai yaptırım olan anız yakmanın mutlaka terkedilmesi gerekmektedir. Anız yakan üreticiler genellikle hasat sonrası artıkların ürün yetiştiriciliğinde kendilerine engel olduğunu düşünmektedir.

Çiftçilerin anız yakmayı tercih etmelerinin sağlayacağı fayda, toprağa ve çevreye vereceği zararın yanında çok küçük kalmaktadır. Özellikle organik maddesi çok düşük ve erozyona çok açık olan topraklarda anız yakılması sürdürülebilir tarıma da zarar vermektedir. Toprağa tekrar organik madde olarak geri kazandırılabilen biyokütle bu uygulama ile heba edilmektedir.

Tarımsal ürün yetiştiriciliğinde en önemli faktörlerin başında toprak gelmektedir. Son dönemlerde topraksız tarım uygulamaları yapılmaktaysa da, dünya nüfusunu beslemekten uzak çalışmalardır. Bu sebeple asıl üretim alanı topraktır. Toprak; yerkürenin yüzeyini ince bir tabaka halinde kaplayan, kayaların ve organik maddelerin türlü ayrışma ürünlerinin karışımından meydana gelen, içerisinde ve üzerinde geniş bir canlılar alemi barındıran, bitkilere durak yeri ve besin kaynağı olan, belli oranlarda su ve hava içeren üç boyutlu bir varlıktır. Aslında yaşayan bir varlıktır. Topraklar, yerküresinin en üst bölümünde bulunan kayalar, mineraller ve organik maddelerin çeşitli doğal faktörlerin etkileriyle parçalanması, ayrışması ve ayrışan bir kısım ürünlerin tekrar birleşerek yeni bileşimler oluşturması sonucu oluşan ana materyal üzerinde gelişmektedirler. Toprak yaşamın kaynağıdır. Bitkiler toprakta ve toprakla büyür, sonra da doğrudan ya da dolaylı olarak dünya üzerindeki tüm canlılar için besin sağlarlar. Yetiştirilecek ürünler için toprağın özellikleri son derece önemlidir. Tarımda toprağın belirli fiziksel, kimyasal, biyolojik özellikler taşıması istenir. Ancak toprağın istenilen özelliklere sahip olması kadar, bu durumun sürdürülebilir olması da önemlidir. 1 cm toprak ortalama olarak 1000 yılda oluşur. Dolayısıyla toprağı korumak ve verimliliğinin devamını sağlamak çok büyük önem taşımaktadır. Normal şartlarda tarım açısından iyi bir toprak %5 organik madde, % 45 inorganik maddeler, % 25 hava ve %25 su'dan oluşur. Toprak verimliliği ve sürdürülebilirliği bakımından en önemli faktörlerin başında organik madde gelmektedir. Tarımsal üretim faaliyetlerinde bu dengenin korunması, sürdürülebilirlik açısından son derece önemlidir. Ancak anız yakılması toprağın en önemli bileşeni olan organik değerine zarar vermektedir. Toprağın canlılığı, üretimin sürdürülebilirliği açısından organik gübreler kimyasal gübreden daha önemlidir ancak, kimyasal gübre kadar dikkate alınmaz, göz ardı edilir. Toprakta azalan organik maddeye bağlı olarak düşen üretimlere karşı çiftçi daha fazla kimyasal gübreleme, yanlış tarım ilaçları uygulamaları, aşırı sürüm yapmaktadır. Topraklarımızı hızla canlılığını yitirmekte, tuzlaşmakta ve çoraklaşmaktadır.

Organik madde miktarı bakımından topraklarımızın sadece % 5,6'sının iyi, % 3'ünün ise yüksek olduğu görülmektedir. Topraklarımızın % 69 ise az veya çok az organik madde içeriğine sahiptir. Organik maddenin toprak açısından önemi düşünüldüğünde sürdürülebilirlik anlamında organik madde içeriklerinin iyileştirilmesi gerektiği ve organik madde toprağın verimliliği açısından vazgeçilmez bir parametre olduğu son derece açıktır.

Organik materyallerin toprağın verimliliğine olan etkilerini üç ana grup altında toplamak mümkündür.

A. Toprağın fiziksel özelliklerini düzeltir

- *Toprağın su tutma kapasitesini dengeler
- *Toprağın havalanma kapasitesini dengeler
- *Toprağın kolay ısınmasını sağlar
- *Toprakta kaymak tabakası oluşumunu ve toprağın çatlamasını azaltır
- *Toprak erozyonunu azaltır

B. Toprağın kimyasal özelliklerini düzeltir

- *Toprakta yararlı olmayan bitki besinlerini yararlı hale gelmesine yardımcı olarak bitkinin beslenmesini kolaylaştırır.
- *Toprağın pH değerinin dengede kalmasını sağlar
- *Toprağın besin maddesi tutma kapasitesini artırır ve toprakta besin maddesi yıkanmasını azaltır.
- *Toprakta tamponlama yaparak toksiteyi önler
- *Toprak tuzluluğunun azalmasına yardımcı olur
- *Organik madde toprakta ayrışmaya uğrarken bünyesindeki besin maddelerini toprağa vererek bitkinin beslenmesine yardımcı olur.
- * Toprakta bitkinin kök gelişmesini teşvik eder

C. Toprakta mikrobiyolojik aktiviteyi artırır

- *Tam parçalanmaya uğramamış organik madde toprak canlıları (mikroorganizmalar) için enerji ve besin kaynağıdır
- *Toprakta mikroorganizma popülasyonunun artmasına yardımcı olur
- *Organik maddenin toprakta ayrışması esnasında ortama verdiği organik bileşikler (humik ve fulvik asitler) ile bitkinin kök sisteminin gelişmesine olumlu yönde uyarıcı etkiler gösterir

Tarımla uğraşmanın son hedefi iyi bir bitki verimi ve cinsi sağlamak olduğuna göre, organik maddenin bitki fizyolojisi, gelişimi ve verimi üzerine etkilerini incelemek, onun tarım bakımından önemini belirtmek için gereklidir. Bu etkiler iki şekilde olur. Bitkiler toprak üzerinde geliştiğine göre, organik maddenin toprak özellikleri üzerinde göstereceği etki, bitki

için indirekt niteliğe sahiptir. Direkt etki ise organik maddenin bitki tarafından bünyeye alınması ile ortaya çıkan etkidir.

İndirekt etkiler, yani organik maddenin toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri üzerine gösterdiği etkiler ele alınırsa; Toprağın bu üç grup altında toplanan özelliklerine yapılan bir etki diğerlerini de dolayısıyla içine alacaktır. Mesela fiziksel bir özellik olan ısı kapasitesinin artması ile kimyasal özelliklerde bir değişme veya aerob şartların sağlanması ile biyolojik aktivitede bir artma olacaktır. O halde toprak özellikleri üzerine yapılan bir etki bir kombinasyon teşkil eder. Bu etkileri ayrı ayrı ele alarak incelemekte mümkündür. Organik maddenin toprağın fiziksel özellikleri üzerine etkisi strüktür, hava, su, ısı kapasitesi ve kıvama ya da konsistansı üzerine etkisi şeklinde olmaktadır.

Toprakta iyi bir strüktürün bulunabilmesi için agregatların olması ve bunların özellikle suya karşı dayanıklı olması gerekir. Agregat oluşumunu ve stabilitesini artıran faktörlerden en önemlisi organik maddedir. Özellikle granül strüktür birimlerinde organik madde miktarının fazla olması, bunların oluşumunda aynı maddenin önemli rol oynadığını göstermektedir. Toprağa bitki ve hayvan artıkları ve organik gübreler şeklinde verilen maddeler mikroorganizma faaliyetinden önce agregat teşkil edici ve bu agregatların stabilitesini artırıcı özelliğe sahip oldukları gibi mikroorganizma tarafından parçalandıkları ve yeni organik bileşikler meydana geldikten sonra da aynı özelliği gösterebilirler. Özellikle şeker, selüloz gibi maddeler mikrobiyel parçalanmaya uğradıktan sonra bu etkiyi gösterebilmektedir. Ancak, mikrobiyal faaliyet sonunda organik maddeler tamamıyla ayrışacağından bunların toprağa yeteri kadar organik madde verip agregatlar sağlandıktan sonra bunun sürekli olacağını düşünmemek, aksine daima organik madde ilave etmek gerekir. Başlangıçta büyük bir stabilite sağlayan organik madde, parçalanan kısmı telafi edilmediği takdirde etkisini kaybetmektedir.

Toprakta yaşayan yağmur solucanları oldukça stabil kot agregatları meydana getirmektedirler. Organik maddece zengin olan topraklarda bol sayıda bu solucanların bulunması kot agregatlarının oluşumunda organik maddenin önemli bir faktör olduğunu gösterir.

Organik maddenin toprakların hava, su ve ısı kapasitesi üzerine etkisi önemlidir. Organik madde kendi ağırlığının 3-5 katı su tutma özelliğine sahiptir. Fazla suyun tutulması boşluklar hacminin artmasını da sağlar. Böylece hafif topraklarda higroskopisite ve yararlı su ihtiva eden boşluklar artar. Ağır topraklarda ise daha çok hava ihtiva eden boşluklar artmaya başlar. Organik madde sayesinde hem bütün porozite hem de hava boşlukları hemen hemen iki katına çıkarılabilir.

Organik madde tarafından tutulan su daha çok bitkilerin alabileceği bir g te bağlanmışır. Ağır killi topraklarda organik madde toprağı gevs tmek suretiyle fazla suyun alt katlara sızmasını sağlar. Kumlu topraklarda ise durum tamamen farklıdır. Bunlarda organik maddenin gösterdiği fonksiyon yararlı suyun artırılması şeklinde olmaktadır. Başka bir ifade ile suyun alt katlara sızmasına engel olur. Yararlı su, tarla kapasitesindeki su miktarı ile daimi solma noktasında toprağın ihtiva ettiği su miktarı arasındaki farktır. Saf silis kumuna %1-2 oranında organik madde ilave ederek bitkilere yararlı suyun miktarını iki katına çıkarmak mümkündür.

Organik maddenin, özellikle toprakta yeni oluşan humin maddelerin siyaha kadar varan koyu renkli oluşu, güneş ışınlarını daha iyi absorbe etmelerini ve bu suretle içinde bulundukları toprakların daha çabuk ve daha iyi ısınmalarını sağlar. Organik maddesi bol olan topraklar ilkbaharda erken ısınacakları için buralarda vejetasyon periyodu uzamış olur.

Toprağın fiziksel özelliklerinden konsistans, bilindiği gibi özellikle toprak işleme zamanını tayin yönünden önemlidir. Toprağın plastiklik özelliği gösterdiği anda ihtiva ettiği su miktarı, toprakların tekstürüne ve organik madde miktarına göre değişir. İki plastik sınırı vardır: Alt plastiklik sınırında toprağa yuvarlak bir kalem şekli verilmesi mümkün iken, üst plastiklik sınırında toprak yer çekimi kuvvetinin etkisi ile akacak durumdadır. Organik madde içeren ağır bir toprak, aynı oranda killi fakat organik maddesi olmayan bir toprağa oranla daha fazla su kapsamında işleme duruma girer. Başka bir ifade ile aynı tekstüre sahip iki topraktan, organik madde içereni, içermeyene oranla işleme aletlerine yapışması için daha fazla su ihtiva etmesi gereklidir. Büyük bir yağıştan sonra organik maddece zengin topraklar daha erken işlenebilirler ve tava gelirler.

Organik madde, toprak canlıları, özellikle mikroorganizma için varlığı mutlak gerekli bir maddedir. Bir taraftan toprağın fiziksel özelliklerini iyileştirip canlılara optimal yaşama ortamı hazırlarken, bir taraftan da onlara gıda ve enerji kaynağı görevi görür. Çok az istisnaları ile toprak mikroorganizmasının karbon kaynağı organik maddedir. Organik madde bileşimi ve miktarı ile toprakta bulunan canlıların cinsi ve faaliyeti arasında sıkı bir ilişki vardır. Yeteri kadar organik maddenin toprakta bulunması, saprofit organizmaların gelişimini teşvik eder. Bu suretle parazit beslenmeye geçiş önlenmiş olur.

Hasat sonrası tarla yüzeyinde kalan bitkisel artıklar toprağı tavında tutmakta ve meyilli arazilerde verimli toprağın su ve rüzgâr erozyonuyla kaybolmasına engel olmaktadır. Toprakta bırakılan anız, yağışların şiddetle toprağa düşmesini engeller, yüzey akış hızını azaltır, toprağa sızmasını sağlar, ancak anızın yakılması ile tüm bu faydalar ortadan kalkmış olmaktadır.

Anızın yakılmasına bağlı olarak, toprağın organik maddesi yok olmakta ve toprağın önemli biyolojik, fiziksel ve kimyasal özellikleri zarar görmektedir.

Anız yangınları sırasında 0-5 cm derinlikte 250 °C'ye ulaşan sıcaklıklar meydana gelir ve verimlilik için en önemli unsurlardan biri olan organik maddeyi de yok etmektedir.

Organik maddece zengin olan toprağın su tutma kapasitesi artar. Tarımsal sulamada yaşanan sorunları göz önünde bulundurduğumuzda bu konu bir hayli önemlidir. Bir diğer husus ise; anız yangınları nedeniyle komşu tarlaların ürünleri ve ormanlar tahrip olabilmekte, doğrudan ve dolaylı etkileri sayesinde toprakla birlikte birçok canlı önemli derecede zarar görmektedir.

Verimliliği düşen topraktan daha iyi ürün almak isteyen çiftçiler, daha fazla toprak işleme ve kimyasal kullanma yollarına başvurmaktadır. Dolayısıyla anız yakılmasına bağlı olarak hem ekonomik hem de çevreyle ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Anız yakmanın doğrudan ve dolaylı etkileri bulunmakla beraber, toprakla birlikte birçok canlının önemli derecede zarar görmesi bu bilinçsiz olayın en önemli sonuçlarının başında gelmektedir. Oysa toprakta bulunup gözle görülmeyen bu canlıların faaliyetleri sonucunda organik madde parçalanır, ayrışır ve humus dediğimiz şekle dönüşür. Bu da tarımsal üretimde verimliliğin artmasını sağlayan toprak yapılarındandır. Özellikle nadasa bırakılacak tarlalarda anız bir sonraki ekime kadar geçen sürede anız sapsarı zaten kendiliğinden çürüyerek toprağa karıştığından anız yakmanın hiçbir gereği yoktur.

Anızın çürüme süresinin uzun olması üreticilerimiz tarafından sorun olarak görülüyor. Anız sapsarının çürüme süresi üzerine etki eden en önemli faktörler toprağın nem içeriği, sıcaklığı ile anızın C/N (Karbon/Azot) katsayısıdır. Toprağın nem oranı ve sıcaklığı ne kadar yüksek, C/N katsayısı ne kadar düşük ise anızın parçalanma veya çürümesi de o kadar hızlı olmaktadır. Bu katsayı anız üstüne azotlu gübreleme yapılarak düşürülebilir .

Özetle: Tarım Atıklarının Yakılmasının Sonucu

1. Tarım atıklarının yakılması, yerel ve bölgesel ölçekte toprak ve suyun ciddi şekilde kirlenmesine neden olur.

2. Tarım atıklarının yakılması bir dizi atmosfer kirliliğine yol açar:

- Amonyak (NH₃),
- Azot oksitleri (NO_x),
- Metan olmayan uçucu organik bileşikler (NMVOC),
- Kükürt dioksit (SO₂),
- Karbon monoksit (CO) ve
- Katı partikül madde (PM) dahil olmak üzere siyah karbon (BC).

3. Yanan artıklar ağır metaller (HM) ve dioksin emisyonlarına neden olur. Nutrient kaybı – tekrarlanan sap yakımı toprağın verimliliğini azaltabilir.

4. Düşük yoğunluklu yangınlar, sapların temizlenmesi için kullanıldığında, toprağın hidrolik özellikleri üzerinde hemen, doğrudan bir etkiye sahip olabilir.

5. Sağlık üzerindeki etkiler:

- Tarım artıklarının yakılması sırasında açığa çıkan bazı kirleticilerin toksikolojik özelliklere sahip olması ve potansiyel kanserojenler olması.

- Yakma sırasında açığa çıkan partikül maddelerin astımı tetiklemesi ve solunduğunda bronşiyal atakları kötüleştirir.

- Tarım atıklarının yakılmasının süt üreten ve diğer hayvanların sağlığı üzerinde de olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Bu emisyon kaynağını azaltmanın tek yolu, faaliyeti etkin bir şekilde durdurmaktır, bu yüzden AB içinde tarım atıklarının açık alanlarda yakılması uygulaması büyük ölçüde yasaklanmıştır, ancak bazı küçük istisnalarla. Birçok ülkede benimsenen alternatif, tarım artıklarının sürülmesi veya ısı ve enerji üretimi için kullanılmasıdır.

10. TEMEL AMAÇ VE HEDEFLER

Çiftçimizin sıklıkla başvurduğu anızı yakışmasının önüne geçilmesi, topraklarımızın organik maddesinin ve toprak canlılığının zarar görmesinin engellenmesi amacıyla , sürdürülebilir tarım için çiftçimizin çevre dostu anız yönetimi ve uygulamaları konusunda bilinçlendirilmesi, eğitilmesi ve anız yönetim sürecinin yönetim için gerekli yasal mevzuat altlıklarının oluşturulması hedeflenmektedir.

11. SEÇENEKLER

Toprağın organik madde içeriğini artırmak için hayvan gübresi, kompost materyali, hasat sonrası bitki artıkları, torf, hümik asit ve türevleri (Humat), hayvan artıkları (kan, kemik, tırnak, boynuz, balık, et vb. unu), deniz yosunu ve ürünleri gibi materyaller kullanılmaktadır. Bu kaynaklar arasında en önemli olanların başında hasat sonrası artıkları ve anız gelmektedir. Çünkü diğer kaynaklar toprakta hazır olarak bulunmayıp, temin edilerek toprağa uygulanmaları gerekmektedir. Oysa hasat artıkları hasattan sonra doğal olarak toprakta kalmaktadır. Burada önemli olan bu artıkların yönetimidir. Toprak organik maddesinin korunması, toprak verimliliğinin sürdürülebilirliği bakımından hasat sonrası artıkların % 20-25'lik bir kısmının mutlaka toprakta bırakılması gerekmektedir. Elbette bu rakam yetiştirilen bitki türüne, bölgenin iklim durumuna (sıcaklık ve yağış), toprağın mevcut durumuna, hastalık – zararlı gibi özel durumlara göre değişiklik gösterebilir. Örneğin pamuk tarımı yapılan arazilerde hasat

sonrasında pamuğun önemli zararlılarından olan pembe ve yeşil kurt mücadelesi için pamuk saplarının mutlaka araziden toplanması önerilmektedir. Tarımsal üretimde makinalı hasat sonrası toprakta kalan kısımlar anız, kesilerek bitkiden ayrılan kısımlar ise artık olarak değerlendirilmektedir. Pamuktaki gibi bazı zorunluluklar nedeniyle arazideki artıklar (saplar) toplansa bile, toprakta kalan anızın hasat sonrası sürülerek toprağa karıştırılması yeterlidir. Bu sayede hem zararlılarla mücadele edilmiş, hem de anız toprağa karıştırılarak organik maddenin sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır.

Hasat sonrası artıklar farklı şekillerde değerlendirilmekte ve neredeyse tamamı araziden toplanmaktadır. Hasat sonrası artıkları, hayvan beslenmesi, bitki besleme, hayvan altlığı, yakacak ve enerji üretimi ile sanayide hammadde gibi farklı amaçlar için kullanılmaktadır.

-Tarlada Bırakma: Organik maddece zengin olan anızın %20-30'nun tarlada bırakılarak toprağın organik maddesini zenginleştirilmesi bilimsel çalışmalarda önerilmektedir.

-Hayvan Beslenmesi: tarımı yapılan birçok ürünün artıkları hayvan beslemede kullanılmaktadır. Ülkemizde hayvan beslenmesinde kesif yem ve kaliteli kaba yem yetersizliği, üreticilerin alışkanlıkları, daha ekonomik olması gibi sebeplerle özellikle baklagiller ve tahılların artıkları hayvan yiyeceği olarak kullanılmaktadır. Örneğin ülkemizde yetiştirilen buğdayın hasadı sonrasında kalan sapların tamamına yakını hayvan beslemede kullanılmak üzere saman veya balya yapılmaktadır. Aynı durum arpa, nohut, mercimek vb ürünler için de geçerlidir. -Bitki Besleme: Hasat sonrası artıklar bitki besleme amacı ile kullanılabilir. Özellikle selüloz içeriği düşük, hasat artıkları yeşil veya artıktaki su içeriğinin yüksek olması durumunda toprağa karıştırarak doğrudan bitki beslemede kullanımının yanında, kompost yapılarak da kullanılabilir. Bu kullanım şekli organik madde miktarının sürdürülebilir olması bakımından istenilen bir durumdur.

-Hayvan Altlığı Olarak Kullanım: Bazı tarımsal ürün artıkları hayvan yiyeceği olarak kullanılmadığı, toprakta bırakılması durumunda çabuk çürümeyeceği için sorun çıkarması gibi sebeplerle araziden toplanarak hayvan altlığı olarak kullanılabilir. Örneğin çeltik sap ve kavuzları, fındık zurufları gibi artıklar yaygın bir şekilde hayvan altlığı olarak kullanılmaktadır. Özellikle çeltik kavuzları kümes hayvanları için aranan bir altlık materyalidir.

-Yakacak ve Enerji Amaçlı Kullanım: Bazı tarımsal ürün artıkları geleneksel olarak pişirme veya ısınma amaçlı yakacak olarak kullanılabilir. Ayçiçeği, tütün, budama artıkları gibi pek çok materyal üreticiler tarafından yakacak olarak kullanılabilir. Son dönemde biyokütle santrallerinin yaygınlaşması ile pamuk, ayçiçeği, mısır sapları, ormanlık alanda kesim sonrası kalan kök, dal vb kısımlar biyokütle santrallerinde yakılarak buhar ve elektrik üretiminde kullanılmaktadır.

-Sanayide Hammadde Olarak Kullanımı: Özellikle selüloz içeriği yüksek olan tarımsal artıklar sanayide hammadde olarak kullanılabilir. .

Tarımsal artıkların yukarıda sayılan şekillerde kullanılmak üzere araziden toplanmasında sorun görünmemektedir. Çünkü hasat sonrası toprakta kalan kök ve toprak üzerinde kalan gövde kısmının toprakta bırakılması organik maddenin sürdürülebilirliği açısından yeterli kabul edilebilir. Ancak burada sorun anız yakmadan kaynaklanmaktadır. Üreticiler hasat sonrası artıkları toplamış olsa bile kalan anızları bertaraf ederek tarlayı temizlemek, sürümü kolaylaştırmak, ot tohumlarından kurtulmak gibi sebeplerle anız yakma yoluna gitmektedirler. Anız yakmanın toprağa çok ciddi zararları bulunmaktadır. Bunların başında topraktaki tüm

canlıları yakarak en başta topraktaki mikroorganizmaları yok etmek gelmektedir. Bunu önlemek için çiftçi eğitimlerinden yasal düzenlemelere kadar pek çok çalışma yapılmasına rağmen yine de anız yakmanın tam olarak önüne geçilememektedir.

12. HER BİR SEÇENEĞİN ETKİ ANALİZİ SONUÇLARI

Bu metin, tarımsal faaliyetler sonucunda oluşan anızın yönetimi ve sürdürülebilir tarım uygulamaları üzerine odaklanmaktadır. Ana amaç, çiftçilerin anız yakma pratiğinden kaçınmalarını sağlayarak toprakların organik maddesinin ve canlılığının korunmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, çiftçilerin çevre dostu anız yönetimi ve uygulamaları konusunda bilinçlendirilmesi, eğitilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, bu sürecin desteklenmesi için gerekli yasal mevzuatın oluşturulması da hedefler arasında yer almaktadır.

Seçenekler bölümünde, toprağın organik madde içeriğini artırmak için kullanılabilecek çeşitli materyallerden bahsedilmekte ve hasat sonrası artıkların, özellikle anızın bu süreçte önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Anızın tarımsal üretimin bir sonucu olarak toprakta kalmasının ve uygun şekilde yönetilmesinin toprak verimliliği ve sürdürülebilirliği için kritik öneme sahip olduğu belirtilmektedir.

Metinde, hasat sonrası artıkların değerlendirilmesi için çeşitli yöntemleri içeren geniş bir yelpaze sunulmuş; bu yöntemler arasında tarlada bırakma, hayvan beslenmesi, bitki besleme, hayvan altlığı olarak kullanım, yakacak ve enerji amaçlı kullanım ile sanayide hammadde olarak kullanım yer almaktadır. Her bir yöntemin pratikte uygulanabilirliği ve faydaları kısaca açıklanmıştır.

Son olarak, anız yakmanın, toprakta kalan kök ve sap gibi artıkların bertaraf edilmesi amacıyla yapıldığı, ancak bu uygulamanın toprağa ve toprakta yaşayan mikroorganizmalara ciddi zararlar verdiği belirtilmektedir. Bu sebeple, çiftçi eğitimlerinden yasal düzenlemelere kadar çok yönlü çözüm stratejilerinin benimsenmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Anızı yakanlar kendilerine göre doğru bir iş yaptıklarına inanmaktadırlar. Gerçekten de anız yakan çiftçilerin mantığı ile olaya bakınca doğru gibi görülse de, bilimsel gerçekleri bilerek hareket edildiğinde anız yakmanın ne kadar zararlı olduğu görülecektir. İkinci ürünü ekmek, üst üste tahıl ekilişinde daha kolay sürüm yapmak gibi bahanelerle gizlice yakılmakta, yakıtılmakta ve daha sonra çoban yaktı veya sigara izmaritinden çıktı denilmektedir.

Anız yakma, çevre kirliliği açısından gerçek bir sorundur. Özellikle ülkemizde makineli tarım ve beraberinde gelen ikinci ürün elde etme isteği ile nadası ortadan kaldıran münavebe sistemi gibi son 50-60 yılda gerçekleşen tarımdaki yapısal değişiklikler ile yakın geçmişte gündeme gelmiştir. Bu nedenle hasat artığı sap ve köklerin doğal yollardan toprağa karışması veya çürüyerek humusa dönüşmesi için gereken süre ortadan kaldırılmak istenmektedir. Daha çok

biçerdöverlerle hasat yapılan alanlarda biçim boyunun yüksek tutulması, bu aletin kullanıldığı bütün alanları potansiyel tehlike alanı yapmaktadır.

Toprak verimliliğinin artması tarımsal sürdürülebilirlik için oldukça önemlidir. Tarımsal atıkları değerlendirmenin bu olumlu özelliklerine karşın anız yakmanın hem toprağa hem de çevreye birçok olumsuz etkileri bulunmaktadır. Anız yakıldığı zaman toprağın organik maddesi yok olmakta ve anız yakılması sonucunda oluşan yüksek ısı ve CO₂ gazı küresel ısınmayı hızlandırmaktadır. Tarladaki anızı yakmanın, hiçbir parametreye olumlu etkisi olmadığını ve bazı durumlarda kök gelişmesine ve topraktaki karbon miktarına olumsuz etkilerinden dolayı bu yöntem üreticiye önerilmemeli ve çiftçi bu konuda bilinçlendirilmelidir. Bu nedenle anız yakılmadan tarlada kalan bitkisel atıkların en uygun mekanizasyon sistemi ile değerlendirilerek, çiftçiye sahip olduğu olanaklara göre tavsiye edilmesi gerekmektedir.

Gerek anızı yakmayan ve saman olarak değerlendirmek isteyen üretici ve gerekse biçerdöver sahipleri hasat sırasında tarlada bırakılan sapların parçalayarak değerlendirilmesi, atıkların tarla yüzeyine homojen dağıtılması, uygun olmayan biçme nedeniyle oluşan ürün kayıpları, enerji ve güç tüketimi, makina kapasitesi gibi işletmecilik konuları hakkında gerekli bilgilere sahip değildirler. Bu durumdan dolayı, özellikle atık yönetimine dayalı doğrudan anıza ekim uygulamalarında istenilen gelişmeler sağlanmamaktadır.

Anız yakmanın önlenmesi veya azaltılması için yukarıda aktarıldığı üzere bazı yasaklayıcı hükümlere yer verilmiş ise de, bu yasaklamaların sonuçlarının caydırıcı ve etkili olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Bu nedenle anız yakmanın zararlarının azaltılmasına ve zararlarına yönelik çiftçilere gereken eğitimlerin verilmesi çalışmalarının yapılması tercih edilmelidir.

Bunun yanında yasaklama ve cezalandırma seçeneklerinin yanında çiftçilerin anızı yakma dışında başka türlü değerlendirmesine olanak sağlayacak teknolojilerin kullanılmasına yönelik teşvik mekanizmalarının öngörülmesi gerekmektedir.

1. Tarlada Bırakma

Olumlu Etkiler:

- Toprağın organik maddesi artar, bu da toprak canlılığını ve verimliliğini artırır.
- Erozyon riski azalır çünkü toprak daha fazla organik madde ile daha iyi yapışır ve suyu tutar.
- Karbon sekestrasyonu artar, atmosferden CO₂'in alınıp toprağa bağlanmasına yardımcı olur.

Olumsuz Etkiler:

- Hastalık ve zararlıların artması riski bulunabilir, eğer artıklar hastalıklı bitkilerden geliyorsa.
- Aşırı miktarda anızın bırakılması, bazı durumlarda tarımsal faaliyetleri zorlaştırabilir (ekim, sürüm gibi).

2. Hayvan Beslenmesi

Olumlu Etkiler:

- Anızın ekonomik değeri artar ve hayvan besin kaynağı olarak değerlendirilir.
- Yem maliyetlerinde azalma sağlanabilir, bu da tarımsal üretim maliyetlerini düşürebilir.

Olumsuz Etkiler:

- Yanlış yönetildiğinde, besin değeri düşük anızın hayvan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olabilir.
- Hasat artıklarının kalitesine dikkat edilmezse, besin eksiklikleri veya sağlık sorunları ortaya çıkabilir.

3. Bitki Besleme

Olumlu Etkiler:

- Toprakta bulunan organik madde miktarı ve kalitesi artar.
- Kompost olarak kullanıldığında, kimyasal gübre ihtiyacı azalabilir, bu da maliyetleri düşürür ve çevreye olan zararları azaltır.

Olumsuz Etkiler:

- Uygunsuz şartlarda kompost yapımı, hastalık ve zararlıların artışına yol açabilir.

4. Hayvan Altığı Olarak Kullanım

Olumlu Etkiler:

- Atık ürün ekonomik bir değere kavuşur.
- Hayvan barınaklarının daha hijyenik olmasını sağlar.

Olumsuz Etkiler:

- Uygunsuz kullanım, zararlı bakteri ve hastalık yayılımına neden olabilir.

5. Yakacak ve Enerji Amaçlı Kullanım

Olumlu Etkiler:

- Yenilenebilir enerji kaynağı olarak değerlendirilir, fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltabilir.
- Enerji üretiminde biyokütle olarak kullanımı, karbon nötr bir yakıt alternatifi sunar.

Olumsuz Etkiler:

- Anızların toplanması ve enerjiye dönüştürülmesi süreci ek maliyetler ve enerji harcaması gerektirebilir.
- Belirli yerlerde biyokütle üretim tesislerinin yetersiz olması, bu yöntemin uygulanabilirliğini sınırlayabilir.

6. Sanayide Hammadde Olarak Kullanım**Olumlu Etkiler:**

- Tarımsal atıkların değerlendirilmesi ile çevre dostu ürünlerin üretimi desteklenir.
- Atık yönetimi ve geri dönüşüm alanında yenilikçi uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlar.

Olumsuz Etkiler:

- Üretim süreçlerinin ve sanayi altyapısının yeterli düzeyde olmaması, bu yöntemi kısıtlayabilir.
- Bazı sanayi işlemleri sırasında çevresel kirlilik riski bulunabilir.

Hem olumlu hem de olası olumsuz etkiler göz önünde bulundurularak, anız yönetimi seçeneklerinin belirli durumlara ve koşullara göre dikkatlice seçilmesi ve uygulanması gerekmektedir.

13. TERCİH EDİLEN SEÇENEK

Anızın %20-30'nun tarlada bırakılması, geri kalan kısmının modern tarımsal makineler marifetiyle topraktan toplanarak hayvan altlığı, hayvan yemi endüstriyel hammadde olarak kullanılmak üzere ekonomiye geri kazandırılması seçeneği tercih edilmeli , anızın yakılması kati surette engellenmelidir.

14. UYGULAMA PLANI**Teknik Eleman ve Çiftçilerin Eğitilmesi:**

- a) İl Müdürlüğü teknik personelleri sürdürülebilir ürün yönetimi için anız yönetimi konusunda hizmet içi eğitime alınır,
- b) Bu eğitimlerin planlaması il müdürü tarafından yapılır,
- c) Teknik personel eğitimi her il müdürlüğünde yapılabileceği gibi, bölgesel olarak illerin ortaklaşa düzenlemesi veya bakanlık tarafından tüm il müdürlüklerini kapsayacak şekilde merkezi bir şekilde yapılabilir,

ç) Eğitim almış teknik personel tarafından en az yılda 1 (bir) kez çiftçilere konuyla ilgili eğitim verilir. Bu eğitimler il müdürünün onayı ile gerçekleştirilir.

d) Çiftçi eğitimleri il müdürlüklerinde veya il müdürlüğü tarafından belirlenecek uygun bir salonda yapılır,

e) Yılda en az 1 (bir) kez yapılacak bu eğitimler çiftçilerin çalışma planı düşünülerek, en yüksek katılımın sağlanacağı bir tarihte yapılır,

f) Eğitime katılan çiftçilere katılım belgesi verilir.

Anız Yönetimi

a) Bitkisel üretim sonrasında ortaya çıkan tarımsal artıklar hayvan yemi, kompost, biyopelet – biyobiriket hammaddesi, biyokütle santrallerinde yakıt vb şekillerde değerlendirilmesi için teşvik edilir,

b) Biyokütlenin ne şekilde değerlendirileceğine biyokütle özelinde çiftçi ve teknik personel birlikte değerlendirilerek karar verilir,

c) Organik maddenin korunması için hasat işlemi topraktan en az 10 cm veya daha yüksekten yapılmalıdır. 10 cm'den daha kısa biçim yapılması durumunda çiftçi ve biçerdöver operatörü birlikte sorumludur.

ç) Anızın topraktan kaldırılması veya yakılmasının önüne geçilmesi için anız yönetim planları çiftçiden her yıl düzenli olarak alınır (ilgili kanıt belgeleri ile birlikte),

d) Kanunda belirtilen sürdürülebilirliği temin için, anız toprağa karıştırılarak toprağın organik maddesinin korunması ve artırılması sağlanmalıdır,

e) Hastalık zararlı kontrolü vb bazı özel sebeplerle anız yakılması gerekmesi durumunda, teknik personellerin değerlendirilmesi ve il müdürünün talebi, valilik onayı ile anız yakılmasına izin verilebilir,

f) Anız yakılmasına izin verilmesi durumunda verilen iznin gerekçesi, izin verilen bölge, izin verilen anız tür veya türleri ile izin verilen tarih aralıkları açıkça belirtilerek yerel olarak duyurulur,

g) Anız yakılmasına izin verilmesi durumunda çiftçi tarafından can güvenliği, yanmanın tarla dışına taşarak yangına sebep olmaması için gerekli tüm tedbirler alınır,

Yaptırım ve Teşvikler

a) İl müdürlükleri tarafından verilen eğitimlere katılarak belge alan çiftçilerden, anızı yakmadığını, toprağa karıştırarak toprak organik maddesinin ve verimliliğinin korunduğunu toprak analiz raporu ile belgelemeleri durumunda devlet tarafından yapılan tüm bitkisel üretim desteklemeleri % 50 oranında artırılarak ödenir. % 50 oranında artırılarak ödenecek desteklemeler için BÜGEM gerekli kaynak talep ve teminini gerçekleştirir,

b) Hasat yüksekliğinin 10 cm'den daha kısa yapılması durumunda çiftçi ve biçerdöver operatörü ilk keresinde tutanak tutulmak suretiyle uyarılır. Aynı takvim yılı içerisinde tekrarı durumunda çiftçi, o takvim yılındaki yapılacak tarımsal desteklerden % 50 kesinti yapılarak yararlandırılır. Biçerdöver operatörünün ise operatör belgesine 1 (bir) ay süre ile el konulur,

c) Valilik kararı olmaksızın anız yakan çiftçiler, kolluk kuvvetleri veya bakanlık il müdürlüğü ekipleri tarafından tutanak tutulması durumunda, tutanak tarihinden itibaren 1 (bir) yıl süreyle bakanlık tarafından yapılacak tüm desteklemelerden mahrum bırakılır. Aynı veya takip eden takvim yılında durumun tekrarı halinde desteklemelerden mahrum bırakma süresi 3 (üç) yıla kadar uzatılır.

ç) Anız yakılmasına izin verilen durumlarda anız yakarken gerekli tedbirleri almadığı için can ve mal kaybını riske atan, zarar veren çiftçiler Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerince yasal süreç başlatılır. Bu durumlarda tüm sorumluluk çiftçiye aittir.

1. Ana Paydaşlar:

Anızların yakılmamasına yönelik yönetim pratiğinin düzenleyici etki analizi raporunun hazırlanmasında dikkate alınması gereken paydaşlar şunlardır:

1. Çiftçiler ve Tarım İşletmeleri: Anahtar paydaşlardır; çünkü anız yakma pratiğinde doğrudan etkilenen ve alternatif yöntemleri uygulayacak olan gruptur.

2. Tarım Bakanlığı ve İlgili Devlet Kurumları: Politika yapıcılar ve düzenleyici otoritelerdir; sürdürülebilir tarım ve çevresel düzenlemelerden sorumludur.

3. Çevre Koruma Ajansları: Hava kalitesi, toprak koruma ve çevre sağlığı ile ilgili konularda çalışan devlet kurumları veya sivil toplum kuruluşlarıdır.

4. Yerel Yönetimler: Belediyeler ve ilçe idareleri gibi yerel yönetimler, çevresel yönetim ve halk sağlığı konularında önemli roller üstlenmektedir.

5. Araştırma Kurumları ve Üniversiteler: Anız yakmanın alternatifleri üzerine araştırma yaparak bilimsel bilgi ve çözüm önerileri sağlarlar.

6. Tarım Danışmanlık Hizmetleri: Çiftçilere teknik destek ve danışmanlık sağlayarak sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesine yardımcı olurlar.

7. Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar): Çevresel koruma ve sürdürülebilirlik alanında faaliyet gösteren STK'lar, kamuoyu bilincini artırmada ve politika geliştirmede önemli bir rol oynarlar.

8. Kırsal Kalkınma Ajansları: Kırsal kalkınmayı destekleyen devlet veya uluslararası kuruluşlar, sürdürülebilir tarım uygulamalarının finansmanı ve desteklenmesinde önemli bir role sahiptir.

9. Halk ve Topluluklar: Anız yakmanın etkilediği yerel topluluklar ve genel halk sağlığı, bu konudaki politika ve uygulamalarda önemli bir paydaştır.

10. Tarım ve Çevre Odaklı Medya: Tarım ve çevre konularında bilgi ve farkındalık oluşturarak toplumun bilgilendirilmesinde önemli bir rol oynar.

Bu paydaşlar arasında etkili bir iletişim ve iş birliği kurarak anız yakmanın alternatif yönetim yöntemlerinin başarıyla uygulanması sağlanabilir.

2. Ana Faaliyetler:

- Sürdürülebilir tarım atığı yönetimi çözümlerinin geliştirilmesi
- Dijital pazarlama ve bilinçlendirme kampanyaları
- Çiftçi eğitimleri ve atölye çalışmaları

3. Değer Önerileri:

- Çiftlik atıklarını değerli kaynaklara dönüştürme
- Ekolojik ayak izini azaltma ve toprak sağlığının korunması
- Çiftçilere alternatif gelir yaratma yolları sunma

4. Müşteri İlişkileri:

- Sürekli eğitim ve destek
- Topluluk tabanlı yaklaşımlar ve aktif katılım teşvik edilmesi
- Müşteri geri bildirimine dayalı sürekli iyileştirme

5. İletişim Kanalları:

- Sosyal medya ve dijital marketing platformları

- Yerel ve ulusal ziraat odaları aracılığıyla yapılan işbirlikleri
- Sürdürülebilir tarım ve çevre fuarları

6. Ana Kaynaklar:

- Dijital pazarlama ve eğitim malzemeleri
- Sürdürülebilir atık yönetimi teknolojileri
- Uzman ekip ve eğitmenler

7. Gelir Akışları:

- Hizmet ve çözüm satışlarından elde edilen gelirler
- Devlet ve uluslararası fonlar
- Eğitim programları ve seminerler

8. Maliyet Yapısı:

- Ar-Ge ve teknoloji geliştirme maliyetleri
- Eğitim ve bilinçlendirme programlarının maliyetleri
- Pazarlama ve operasyonel maliyetler

9. Müşteri Segmentleri:

- Çevreye duyarlı çiftçiler
- Tarım işletmeleri ve kooperatifler
- Hükümet ve çevre örgütleri

Bu iş modeli, tarım atıklarının daha sürdürülebilir yönetimi üzerine odaklanarak, çevresel problemlerle mücadelede önemli bir rol oynayacağını ve değer yaratacağını göstermektedir. Etkili dijital pazarlama stratejileri ile hedef kitlenize ulaşarak, sürdürülebilir uygulamaları teşvik etmek ve benimsetmek kritik öneme sahiptir.

15. İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Anızı yakmanın sonucunda gerek toprak ve gerekse doğal ekosistem tahrip edilmektedir. Bunun bir sonucu olarak bitkisel artıkların toprağa sağlayacağı faydaları yok etmekte ve aynı zamanda birçok çevresel felaketlere neden olmaktadır. Doğrudan ekim yöntemi ile toprağa kazandırılacak bitkisel atık potansiyeli toprağın özelliklerini iyileştirir. Aynı zamanda topraktaki biyolojik aktivite üzerine olumlu etki yapar. Sonuç olarak toprağın yapısı ve kalitesi iyileşerek toprak verimliliği artar.

Doğrudan ekim makinalarının sorunsuz bir şekilde çalışması anız atıklarının tarla yüzeyine düzgün ve eşit bir şekilde dağıtılmasına bağlıdır. Düzgün bir parçalama ve yayma işlemi gerçekleşmediği takdirde ekici ayaklarda tıkanma, zayıf tohum ekimi, yetersiz çimlenme ve düşük herbisit etkinliği gibi problemler oluşabilir. En uygun dağılım düzgünlüğü ise ancak sap parçalayıcı-dağıtıcı makinalarla veya biçerdöver arkasına takılan sap parçalayıcılarla gerçekleştirilebilir.

Özellikle makineli tarımın gelişimiyle birlikte tarımın yapısal değişiklikleri, ikinci ürün üretimindeki artış, nadas durumunu azaltmıştır. Bu nedenle hasat artışı sap ve köklerin doğal yollardan toprağa karışması ya da çürüyerek humusa dönüşmesi için gereken süre beklenilmemektedir. Daha çok biçerdöver ile hasat yapılan alanlarda biçim boyunun yüksek tutulması, bu aletin kullanıldığı bütün alanları potansiyel tehlike alanı yapmaktadır.

Diğer taraftan anız yangınlarının tek sebebi çiftçilerin istekli tutumları değildir. Buna iş makinelerinin çıkardığı kıvılcımlar, kontrolsüz bırakılan piknik ateşleri, sigara izmaritleri gibi sebepler de eklenmektedir. Dünya genelinde, buğday hasadı sonrası arta kalan anızın yönetimi farklı şekillerde olmaktadır. Tahılların hasadı sonrası kalan anızın yönetimiyle ilgili incelenen çalışmalarda en yaygın kullanılan yöntemler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Anızın toprak yüzeyine dağıtılması: Anızın parçalanarak tarla yüzeyine dağıtılması için biçerdöverden ayrı anız parçalama makineleri veya hasat esnasında biçer-döverin arkasına takılan anız parçalayıcı ve dağıtıcı sistemler kullanılmaktadır. Bu sistemler, hem yakıt tüketimi hem de anızın daha homojen dağıtılmasında oldukça randımanlıdır. Gelişmiş ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılan bu sistemler, son yıllarda Türkiye’de de kullanılmaya başlanmıştır.

Anızın saman yapılması: Hasat sonrası tarlada biriken anızlar, saman yapma makineleri ile toplanarak saman yapılmaktadır. Yapılan bu samanlar hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Saman yapma makineleri son yıllarda yerini biçerdöverin arkasına takılarak biçerdöverle eş zamanlı olarak çalışan saman yapma sistemlerine bırakmıştır.

Anızın balya yapılması: Anızın toplanarak balya yapılması için zaman ve emek gerekmektedir. Bu durum bir sonraki ürünün ekiminde gecikmeye neden olmaktadır. Hasattan hemen sonra balya makinesiyle anızın toplanarak direk anıza ekim makinesinin kullanılmasıyla hem zaman hem de ekonomik yönden uygun ortam sağlanmaktadır.

Anızın toprağa gömülmesi: Anızın toprağı devirerek işleyen pulluk gibi aletler ile toprağa gömülmesi işlemidir. Fakat bu yöntemde anızın çürüyebilmesi için gerekli zaman ve nem mevcut değil ise ekim makinesinin çalışması esnasında artıkların ekim makinesinin ayaklarını tıkama gibi problemler meydana gelmektedir.

Elimizde anızın yakılması nedeniyle yukarıda yer alan mevzuat uyarınca öngörülen cezaların verilmesine yönelik herhangi bir istatistik bulunmamaktadır. Dolayısıyla öncelikle anızın yakılmasına yönelik verilen cezalar konusunda ayrı bir bilgi sistem mekanizması kurulmak suretiyle bunun izlenmesi ve bu yolla değerlendirmelerin yapılması yoluna gidilmelidir. Bu bilgi sistemi sayesinde hangi illerde ne kadar bu uygulamaya gidildiği tespit edilmek suretiyle bu bölgelerde eğitim yoğunlaştırılmalıdır.

16. SONUÇ

Anızın yakma dışında değerlendirilmesi açısından hassas tarım teknolojilerinin kullanılması yoluna gidilebilir. Örneğin;

- Biçerdövere monte edilen sap parçalayıcı: Çalışmada sap parçalayıcı saman yapma ünitesi, biçerdöverin arka kısmı olan sarsak çıkışına monte edilmesi,
- Traktöre bağlanan sap parçalayıcı: Biçerdöver hasadı sonrası tarlada bırakılan sapların parçalanarak tarla yüzeyine dağıtılması amacıyla traktöre bağlanarak kullanılan sap parçalayıcı,
- Balya makinası: Çalışmada kullanılan balya makinası 3. vites kademesindeki traktör ilerleme hızında ve 540 d d -1 kuyruk mili devrinde çalıştırılması,
- Anıza ekim makinası: Farklı makinalar kullanılarak oluşturulan her bir anız yönetim sistemi için tarlada oluşan farklı anız miktarına sahip olan alanlara doğrudan anıza mercimek ekiminde kullanılan doğrudan ekim makinası gibi teknolojilerin kullanımı ve izlenilmesi suretiyle değerlendirmeler yapılmak suretiyle yeni yöntemler denenebilir.

Hassas Tarım Teknolojileri, uydu teknolojileri, elektronik ölçüm ve kontrol sistemleri ve bilgisayar yazılımları gibi yüksek teknolojileri kullanarak çok küçük alanlarda tarımsal girdi uygulama miktarın geliştirilerek, karlılık ve tarımsal etkinliğin artırılması ve çevreyi korumak amaçlanmalıdır.

Ayrıca uydu esaslı konum belirleme sistemlerindeki gelişmeler ile traktör ve biçerdöver gibi tarım makinelerinin otomatik çalışması konusunda gelişmeler tarım alanında yaygınlaştırılmalıdır.

Hassas Tarım Teknolojilerinin tarımda girdi kullanımını azaltma ve bu yolla çevre ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir bir tarım uygulamasına olanak sağlanması gibi yararları olan teknolojilerin önemini vurgulamak gerekir.

Anız yakmanın zararları konusunda çiftçilere eğitim verilmelidir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında çiftçilere anız yakmanın zararları anlatılmış ve alternatif yöntemler uygulamaya geçilmiştir. Ayrıca hassas tarım teknoloji sistemlerinin kullanımını yaygınlaştırmak açısından gerekli ve yeterli sayıda uzman personel yetiştirilmelidir.

Büyük arazi sahipleri ve devlet kurumlarına ait işletmelerde hassas tarım teknolojilerinin kullanımı için çalışmalar yapılmalıdır. Tahıl üretiminde hassas tarım teknoloji sistemlerinin

kullanımı özendirilmelidir. Bu teknolojilerin kullanımı özendirme amaçlı olmak üzere devlet tarafından destek mekanizmaları öngör÷lmelidir.

Öte yandan anız ve değeriendirilmesi konusunda bilimsel araştırmaların artırılmasını sağlamaya yönelik olmak üzere bilimsel teşvikler verilmelidir. Bu bilimsel teşvikler sayesinde ortaya çıkan çalışmalar kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Yukarıda aktarıldığı üzere gerek Çevre Kanunu gerekse diğer yasal düzenlemelerde anız yakılmasına ilişkin olmak üzere idari para cezalarına yer verilmiş olmakla birlikte, ayrıca bir teşvik mekanizmasına veya anızın başka türlü değeriendirmesine yönelik herhangi bir mevzuat hükmünün olmaması önemli bir eksikliktir.

Ayrıca mevzuatta dağınık şekilde yer alan düzenlemelerin bir metin altında toplanması ve Genelgeler ile Valilik tarafından uygulamaya yön verilmesi yerine konunun ayrı bir mevzuat düzenlemesine kavuşturulmasının anız yakmanın önüne geçilmesi ve anızın başka türlü değeriendirilmesi aısından olumlu etkileri olacaktır.

17. ÜST YÖNETİCİ GÜVENCE BEYANI

Değerli Paydaşlarımız,

Sürdür÷lebilir tarım ve çevre koruma politikalarına olan bağlılığımız çerçevesinde, tarımsal faaliyetlerimizin bir parçası olarak ortaya çıkan anızların yakılmasının yol ağıtı çevresel zararların farkındayız. Bu faaliyet, toprağın verimliliğine zarar vermenin yanı sıra, hava kalitemizi ciddi şekilde etkileyen sera gazı emisyonlarına ve hava kirliliğine katkıda bulunmaktadır. Kuruluşumuz, bu tür pratiklerin uzun vadeli sürdür÷lebilirlik hedeflerimizle uyumlu olmadığını kabul etmektedir.

Bu bağlamda, anız yakma uygulamalarına alternatif sürdür÷lebilir yönetim tekniklerini benimsemek amacıyla kapsamlı bir düzenleyici etki analizi raporu hazırladık. Raporumuz, çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerin yanı sıra anızların yakılmamasının uygulanabilirliğine dair değeriendirmeler içermektedir. Çalışmamız, alternatif yöntemlerin uygulanmasının, çevreyi koruma ve tarım topraklarımızın kalitesini iyileştirme potansiyeline işaret etmektedir.

Biz, kuruluş olarak, anız yakmanın alternatiflerine geçişin sadece yasal bir zorunluluk değil, aynı zamanda sosyal bir sorumluluk olduğuna inanıyoruz. Bu değişiklik, çevreye ve topluma olan sorumluluğumuzun bir yansımasıdır. Kazanılacak çevresel faydaların yanı sıra, bu uygulamaya yönelik ayrıntılı planlamamız ve yaklaşımlarımız doğrultusunda, uzun vadeli tarımsal sürdür÷lebilirliğimiz üzerinde de olumlu bir etki yapmayı hedefliyoruz.

Yürüttüğümüz düzenleyici etki analizi, yönetim kadromuz ve ilgili tüm paydaşlarımız arasında kapsamlı bir istişare sürecini teşvik ederek, en iyi uygulamaların ve stratejilerin belirlenmesinde önemli bir adımı temsil etmektedir. Bu süreçte, çiftçilerimizin, topluluklarımızın ve çevremizin ihtiyaçlarını dikkate alan, kapsayıcı ve katılımcı bir yaklaşım benimsedik.

Bu rapor ve sonuçları doğrultusunda, anızların yönetimine ilişkin politikalarımızı ve uygulamalarımızı güncelleyerek, çevresel etkimizi azaltma yönünde somut adımlar atmaya kararlıyız. Sorumlu bir kuruluş olarak, sürdürülebilir bir gelecek için köklü değişiklikler yapma azmimizi yineliyor ve bu yolda tüm paydaşlarımızın desteğini bekliyoruz.

Saygılarımla,

[Üst Yönetici İsmi]

[Üst Yönetici Pozisyonu]

[Tarih]

18. EKLER (İSTİŞARE SÜRECİNE İLİŞKİN BİLGİLER, TABLOLAR VE ŞEKİLLER, VERİLER, GÖSTERGELER, İSTATİSTİKLER vb.)